Cezarina Adamescu
CULTURA OMULUI, OMUL CULTURII – NICOLAE BĂCIUŢ

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

ADAMESCU, CEZARINA
Cultura omului, omul culturii – Nicolae Băciuţ/Cezarina Adamescu; ed.: lector Nicolae Băciuţ. - Târgu-Mureş : Editura Nico, 2010

ISBN 978-606-546-084-3

I. Băciuţ, Nicolae (ed.)

Coperta de Nicolae Băciuț
Cu o reproducere după lucrarea „Patru cai putere”, de Aurora Speranța Cernitu (coperta I)
Foto: Sub protectoratul lui Lucian Blaga- statuia de la Lancrăm (coperta IV)

Editura NICO
Str. Ilie Munteanu nr. 29
Târgu-Mureş
Apărut 2010

Lector Nicolae Băciuț
Format 32/61X86, coli tipo 19,125
Tehnoredactare Sergiu Băciuț

Tiparul executat la Intermedia Group
Târgu-Mureş, str. Cuza Vodă nr. 57
ROMÂNIA

Cezarina Adamescu

CULTURA OMULUI OMUL CULTURII – NICOLAE BĂCIUȚ

- chip şi spirit contemporan -

Editura NICO

ÎN LOC DE PREFAŢĂ

INTERVIU CU SCRIITORUL NICOLAE BĂCIUŢ

-Faptul că aţi lucrat la **Echinox** *încă din timpul facultăţii, în calitate de redactor, a fost benefic pentru creşterea Dvs. ca sciitor. Ulterior aţi lucrat în redacţia prestigioasei reviste "***Vatra***", până aţi ajuns la conducrea ei, urmând tradiţia Şcolii redacţionale a lui Romulus Guga. Practic el v-a provocat să realizaţi primele interviuri. Nu vă întreb despre influenţa lui asupra spiritului Dvs., ci despre cum era el ca om, în relaţie cu tinerii scriitori şi redactori pe care-i îndruma.*

-Înainte de toate, se cuvin câteva precizări, în numele adevărului pe care-l aşteaptă toată lumea de la scriitor, căruia nu i se îngăduie să mintă.

Aşadar, *Vatra veche* nu e *Vatra*, dimpotrivă, face ceea ce nu face o revistă care a devenit privată pe bani publici. *Vatra* continuă să apară, dar câtă vreme *Vatra* veche e percepută ca o continuare a acesteia, e semnul incontestabil că *Vatra* nu şi-a pierdut doar din strălucire, ci şi din vizibilitate, apărând într-un tiraj confidenţial şi doar o dată la două luni, ceea ce vorbeşte de la sine despre problemele *Vetrei*. Nu e însă treaba mea, deşi ar trebui să fie, că o publicaţie altădată reprezentativă pentru viaţa culturală din zonă şi-a restrâns orizontul de cuprindere, fiind, practic, confiscată de interese care desolidarizează acţiunea literară. Ea nu e ceea ce şi-ar fi dorit cei care au iniţiat-o şi din care nu mai e în redacţie nimeni. E o echipă nouă, ruptă de tradiţia şi programul revistei *Vatra* pe care eu o ştiam şi din a cărei redacţie am făcut parte două decenii.

Urmele *Vetrei* sunt la *Vatra veche*, care îl are pe Mihai Sin, unul dintre fondatorii revistei, seria 1971, ca director de onoare, iar pe mine un înfocat continuator al idealurilor gazetăreşti ale lui Romulus Guga.

Venirea mea la *Vatra*, în 1983, i se datorează lui Romulus Guga, el mi-a pecetluit destinul, el a simţit în mine omul de care revista avea nevoie, prin ceea ce aduceam din spiritul echinoxist în care m-am format în anii de facultate.

Romulus Guga e perceput ca un descălecător de cultură română la Târgu-Mureş, iar adesea se mai afirmă că scriitorii mureşeni de azi, cei care înseamnă ceva, au ieşit de sub mantaua lui Romulus Guga.

Am trăit în utimul an de viaţă al lui Romulus Guga în preajma sa, încă înainte de a fi angajat la revistă. În ultimele luni, am fost aproape singuri în redacţie, în vara lui 1983, ceilalţi erau plecaţi în concediu, iar atunci, încă înainte de angajare, am început deja să fac tehnoredactarea revistei, să am o contribuţie la una dintre rubricile celebre ale revistei, “Vatra dialog”, să pot propune materiale.

Guga era bolnav, dar nu se dădea învins. Avea o siguranţă extraordinară de sine, reprezenta o autoritate respectată şi la “partid”, era respectat pentru tot ceea ce făcea ca scriitor, conducător de revistă.

Îi plăcea să povestească, să facă demonstraţii de artă a comunicării, la toate nivelele. Era un actor, intra ades în rolul său, provocând dialoguri la Comitetul Judeţean de Partid, la Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste, prin care, simţeam, îmi dădea lecţii de arta oratoriei şi a persuasiunii.

Reuşise să facă din *Vatra* una dintre cele mai apreciate publicaţii de cultură din ţară.

Întâlnirea noastră s-a petrecut la un moment în care (avea 44 ani) dorea să facă o infuzie de tinereţe în revistă, pentru că cei care erau deja vechi vetrişti începeau să pună în prim plan opera lor, lăsând *Vatra* în plan secund. Oricum,

Romulus Guga punea mare preţ pe tineri, Cenaclul "Vatra" fiind cadrul atâtor susţineri şi promovări literare. Romulus Guga a creat o ambianţă literară, culturală distinsă, destinsă, chiar dacă tensiunile redacţionale erau greu de estompat. Însăşi lupta pentru ocuparea postului de redactor-şef, după moartea lui Guga, a fost în măsură să scoată în evidenţă o repoziţionare redacţională. Dan Culcer îşi dorea cu ardoare să fie redactor-şef, nici nu se răcise bine Romulus Guga şi îi ocupase scaunul, aşteptând numirea, în timp ce Mihai Sin se simţea la fel de îndreptăţit să preia conducerea revistei.

Când doi se bat, câştigă al treilea, Cornel Moraru, care fusese secretarul de partid al organizaţiei de bază PCR Vatra. Partidul a avut această opţiune, fără să reuşesc vreodată să am o explicaţie a acestei decizii, aparent o alegere a liniei de mijloc, de echilibru.

Guga avea un cult al valorii. El nu susţinea tinereţea ca pe o calitate suficientă pentru antrenament literar, era foarte exigent, cu toată diplomaţia sa, susţinută de iscusinţa cu care respingea impostura, diletantismul.

Guga mi-a dat încredere în forţele mele, aşa cum a făcut-o cu mulţi tineri scriitori, mureşeni şi nu numai.

La 44 ani, Guga avea o operă, avea un statut, se canonizase, se clasicizase...

Respecta şi impunea respect. Era plăcut să-l asculţi, era inepuizabil, viaţa lui fusese extrordinar de tumultuoasă. Trăise cât pentru două vieţi şi scrisese suficient de mult ca să îşi ocupe un loc în primele rânduri ale literaturii române contemporane. E inexplicabilă opacitatea cu care e tratat de unii istorici literari, mai ales că în timpul vieţii au făcut suficiente gesturi de apreciere a scrisului lui Guga.

Sigur, apropierea lui Guga de D:R. Popescu, Dinu Săraru (pe atunci director la Teatrul Mic, din Bucureşti, unde Guga începuse să fie jucat!), de Marin Sorescu, de... scriitori

etichetaţi ca fiind de "stânga", a marcat posteritatea operei lui Guga, "viaţa postmortem", cum sună un titlu de roman al său.

Dacă nu l-aş fi întâlnit pe Romulus Guga, cu care realizam în 1981 un interviu, apărut în *Echinox*, destinul meu literar ar fi fost cu totul altul!

*-Revista "**Echinox**" este o revistă a cărei prezenţă în cultura românească este una de excepţie. Sunt sigură că v-a marcat evoluţia ulterioară. Dacă n-aţi fi avut şansa de a fi redactor al ei încă de pe băncile facultăţii, credeţi că destinul Dvs. literar ar fi fost acelaşi? Dar fără şansa întâlnirii acelor personalităţi care v-au format? Se poate dezvolta un scriitor fără niciun ajutor, numai pe cont propriu? Ce înseamnă "şansa" pentru un scriitor? Şi care ar fi reperele pentru a şti că se află pe drumul cel bun?*

- Indiscutabil, eu am fost urmărit de şansă! Ce şansă să fi de-abia de câteva luni student şi să fi integrat într-o redacţie spre care se privea cu admiraţie, cu respect, cu teamă!... Ce şansă extraordinară să ai dascăli precum Ion Vlad, Ioana Em. Petrescu, Liviu Petrescu, la catedră, iar la pupitrul redacţional pe Ion Pop, Ion Vartic, Marian Papahagi, iar colegi de redacţie pe Emil Hurezeanu, Ion Mureşan...

Cu riscul de a mă repeta, afirm că am adesea sentimentul că am urmat Facultatea "Echinox" mai mult decât Facultatea de Filologie. Deşi lucrurile s-au împletit armonios, reuşind să iau din fiecare parte ceea ce-i trebuia tânărului dornic de afirmare, de manifestare, descoperind nu doar academismul clujean, ci şi o boemie întreţinută de celebrele "Arizona", "Croco"...

Simpla acceptare în redacţia *Echinox* presupunea şi recunoaştere şi investire, responsabilizare. Am beneficiat de un protectorat ilustru, care a dus la un angajament pe termen lung, deschis de "lecţiile" pe care le primeam la "şcoala" *Echinox*. Acolo mi-am descoperit pasiunea pentru a face reviste, acolo

am prins gustul artei literare, acolo am descoperit sensurile prieteniei literare.

Nici nu vreau să mă gândesc ce trasee aş fi urmat, dacă nu exista şansa *Echinox*, şansa *Vatra*, şansa Televiziunea Română, şansa Direcţia pentru Cultură... A fost un şir de şanse, iar acestea sunt doar câteva dintre ele, care mi-au marcat destinul literar. Nici nu-mi mai pasă ce urmează în această lume în care dispreţul faţă de valoare şi faţă de cultură a devenit politică de Stat! Ni se poate întâmpla orice, inclusiv Direcţia de Cultură să fie transformată în Inspectorat de Patrimoniu după ce, încet, încet, cultura a fost scoasă din Ministerul Culturii! De către cei ajunşi acolo pe scări politice, cu complexe culturale, foşti asistenţi universitari, compozitori, istorici, arheologi... – mai puţini oameni de cultură, după plecarea academicianului Răzvan Theodorescu.

Sigur, poţi să-ţi iei viaţa literară pe cont propriu, “din fragedă pruncie”, poţi să vrei să descoperi singur Americi.... Dar de ce să pierzi vremea, de ce să nu profiţi de şansa de a fi contemporan cu anumiţi oameni, pe care îi simţi aproape, de la care ai ce învăţa în linie directă, fără intermediari. Ai nevoie de repere, ca să nu rătăceşti. Iar clipa cea repede ce ni s-a dat poate trece chiar foarte repede, şi nu ne mai rămâne timp să ne dumirim ce ni se întâmplă, iar când reuşim acest lucru, poate că e prea târziu.

Dumnezeu a fost şi bun cu mine, mi-a dat într-o parte, în contul celorpe care mi le-a luat pe de altă parte. Nu e uşor să rămâi orfan de mamă la 14 ani!

Dar şansa nu vine singură. Nu bate la uşă să te roage s-o laşi să intre. Trebuie să mergi în întâmpinarea ei, ori eu cred că acest lucru l-am făcut.

-Puteţi să-mi schitaţi un eventual portret al unui mentor spiritual pe care l-aţi avut?

- Nu, n-aş putea să fac, nici nu îndrăznesc să încerc. Eu nu am avut un mentor, eu am avut repere, iar reperele nu au

fost doar oameni, au fost şi cărţi. Oricum, pe lângă cei invocaţi până acum, trebuie să-l amintesc pe părintele N. Steinhardt de la Rohia. El mi-a fost mentor discret, prin cărţile sale, prin şoaptele sale de duhovnic, care erau şi binecuvântare pentru mine. Dar eu m-am sprijinit adesea şi pe cei mai tineri de cât mine, m-am hrănit din tinereţea lor, din visele lor.

-Ce alţi colegi aveaţi în redacţie şi cum era atmosfera de la revistă?

- Sigur, figura proeminentă şi pitorescă o reprezenta Emil Hurezeanu, parte şi a grupării "Şcoala ludică", un fel de apendice al spiritului echinoxist.

În redacţie, din aceeaşi generaţie cu mine, era Silvia Balea, Mircea Benţea, dar şi alţii, de la alte secţii şi facultăţi: Andrei Zanca, Cristina Felea, cărora li s-au alăturat în timp Ion Mureşan, Marta Petreu, Constantin Săplăcan, Helmuth Britz, Ion Milea, Iulian Boldea... Lista e destul de lungă...Cel cu care trăgeam la "galere" a fost însă Dorin Serghie, de la Filosofie, un prozator caustic, rebel, cu care am dus şi greul administrativ al revistei şi pe cel tipografic. Ucenicia din tipografia clujeană, unde "trăgeam" *Echinoxul*, mi-a prins bine toată viaţa.

Cred că noi am fost ultimul val de echinoxişti autentici, pentru că, la puţină vreme după terminarea facultăţii, a fost decapitată şi conducerea revistei, ori *Echinox* fără Ion Pop, Marian Papahagi şi Ion Vartic, nu mai putea fi *Echinox*, ci doar un fel de *Echinox* cu năut.

Atmosfera echinoxistă era un amestec de sobrietate, impusă de o anume "rigiditate" a lui Ion Pop, de ludic, impus de Ion Vartic, şi de verva jovială, rafinată, a lui Marian Papahagi.

Iar noi, fiecare în parte, ne altoiam pe acest trunchi, devenind o echipă, pentru că *Echinoxul* era o echipă, cu individualităţi însă bine marcate. *Echinoxul* nu a fost niciodată un cor, deşi a avut o voce puternică, singularizată, în peisajul presei culturale.

-Consider un privilegiu pentru un tânăr de a fi angajat la o revistă literară, pentru că-i oferă posibilitatea de a participa activ şi efectiv la acea atmosferă efervescentă existentă într-o redacţie. Cu ce s-a schimbat munca redacţională de atunci faţă de cea de acum? Mai există acelaşi entuziasm, tinerii redactori mai au aceleaşi repere deontologice? Ce-l face pe un tânăr absolvent al Facultăţii de Filologie ori Ziaristică să aleagă profesia de redactor, de curând inclusă în Nomenclatorul de profesii?

-Nu, profesia de redactor are vechime, ea a dus şi înainte şi după decembrie 1989, autoritate, prestanţă, putere, unora le-a adus şi avere, cum au fost destui care au târât gazetăria în noroi, în compromisuri, în mercenariat.

Profesia de scriitor n-a existat în numenclatorul de funţii înainte de 1989. Acum există, dar ce folos? Aţi auzit pe cineva să angajeze scriitori? Scrisul e o chestiune privată, neremunerată.

Gazetăria de ieri nu mai seamănă prea mult cu cea de azi. E o altă lume, una cu transformări radicale sub ochii noştri. Poţi să fii redactor la o publicaţie şi nici să nu treci prin redacţie, decât, eventual, să-ţi negocizi leafa cu patronul!

Dar nu vreau să mă refer la gazetăria cea de toate zilele, ci la cea culturală, care ne interesează în primul rând.

Pentru noi, vetriştii, viaţa redacţională însemna întâlniri zilnice, discuţii de multe ori prelungite dincolo de redacţie în localuri, la “Grand” ori la “Predeal”, adesea până spre miezul nopţii, cu chelneri care nu ne dădeau afară, chiar dacă ora închiderii la un moment dat era 22,00.

Redacţiile multor reviste culturale de acum sunt ficţiuni, ele nu există decât cel mult fizic, redactorii se întâlnesc întâmplător, în grabă, revistele nu le sunt decât o altă slujbă, leafa din care trăiesc o iau din altă parte...

Vatra, la Târgu-Mureş, parcă nici nu mai există pentru viaţa culturală. Parte din redactorii ei nici nu i-am văzut în

public, la întâlniri literare, la acşiuni de promovare a cărţii, a lecturii. Mă şi întreb dacă nu sunt cumva şi ei nişte ficţiuni şi nu există în realitate?

Reviste literare apar şi dispar, ori se tipăresc la voia întâmplării, în funcţie de (re)sursele financiare. Împătimiţi ai presei culturale de ieri au înfiinţat reviste pe care le tipăresc numai ei ştiu din ce bani şi cu ce eforturi. Cei mai mulţi însă sunt veterani, prea puţini sunt tinerii care se înhamă la corvoada editării unei publicaţii literare.

Variantele electonice aproape că suprimă elenurile de a tipări reviste. Apoi, sunt atâtea formule în care autorii săşi facă cunoscute producţiile literare încât nu prea mai manifestă interes pentru acestea. Când e atât de simplu să ai blogul tău şi să "bloguieşti" în el orice?!

Eu am luat pe cont propriu editare revistei *Vatra veche*, cu un entuziasm adolescentin de altădată. Constatarea mea, la nici doi ani de la apariţia revistei, e că, totuşi, prestanţa unei publicaţii culturale mai are încă tentaţiile ei, că mai sunt încă destui împătimiţi care vor să publice în reviste culturale, că provincia revistelor culturale a reuşit să iasă din provincialisme, deschizându-se spre orizonturile largi ale lumii, graţie facilităţilor Internetului, reuşind atragerea de colaborări prestigioase, în paralel cu susţinerea şi promovarea valorilor locale.

Nu ştiu ce l-ar putea atrage pe un tânăr absolvent de ziaristică spre o anume redacţie?! Oricum, absolvenţii unor astfel de facultăţi nu prea ajung la reviste de cultură. Ei sunt (de)formaţi ca să facă gazetărie cotidiană, de uzură, de senzaţional ieftin, omorându-şi şi dramul de resurse creative, marginindu-se la tipare jurnalistice stereotipe şi la un limbaj sărac, adesea maidanez!

-Vă imaginaţi viaţa fără reviste literare?

- Nu, eu nu-mi pot imagina cum ar putea arăta viaţa literară fără revistele ei, ceea ce nu înseamnă că o astfel de

perspectivă nu e posibilă. Deşi, Internetul nu va lăsa entuziasmele să moară, iar revistele literare să dispară. Ele vor fi altceva, dar vor exista cât va exista literatură pe lumea asta formule în care scriitori să-şi scoată "marfa" în public...

-Cum arăta în imaginaţia Dvs. de copil născut şi crescut în Chintelnic, un scriitor adevărat? V-aţi închipuit vreodată în vremea aceea, că el este aparent, un om ca toţi oamenii sau l-aţi înconjurat de legende? Ce are special un scriitor, faţă de ceilalţi oameni?

- În copilărie, pentru că scriitorii din manualele noastre erau nu mai erau în viaţă, îmi imaginam că doar după ce moare cel care scrie ajunge în manuale. Şi, într-un fel, nici moartea nu ajunge! A fost o minune prima întâlnire cu scriitori în carne şi oase, la Bistriţa, într-o lună a cărţii la... sate.

Pentru mine, copilul, toţi scriitorii erau adevăraţi, altfel nu ajungeau în manuale. Dar, în plus, mi-i imaginam ridicaţi deasupra tuturor, nişte apostoli ai cuvântului, nişte oameni complet diferiţi de ceilalţi, cu puteri peste cele îngăduite muritorilor de rând. Aproape credeam că ei sunt nişte sfinţi.

Nu mi-a trebuit însă mult ca să descopăr că dincolo de scrisul lor, de cărţile lor, scriitorii sunt oameni ca toţi oamenii, au problemele lor, multe comune cu cele ale oamenilor fără carte, că şi ei trebuie să trăiască, împărtăşindu-se din toate lipsurile celorlalţi, că n-au parte de privilegii, de avantaje, că nu-i scuteşte nimeni de nimic – nici primăria de taxe, nici furnizorii de energie electrică, de apă, de gaz, de telefonie de plata facturilor. Că dacă intră într-un magazin şi ei trebuie să plătească ceea ce cumpără. În plus, faţă de cei mulţi, scriitorul mai are şi "defectul" de a fi un seismograf emoţional care recepteză pentru sine suferinţele celorlalţi, le percepe în toată acuitatea lor ca şi cum i s-a întâmpla lui.

Mai mult, am descoperit că lumea literară nu doar că nu e un spaţiu paradisiac, ba chiar că e un veritabil infern. Că firescul e excepţie, cum ar zice, iată, un critic mai ieri de

notorietate şi autoritate, iar azi aproape uitat: Mircea Iorgulescu.

-Mie personal, de pildă, mi-ar fi plăcut să lucrez într-o tipografie, să particip efectiv la naşterea cărţilor, indiferent de munca pe care aş fi făcut-o acolo. Doar să stau în preajma maşinilor de tipărit, să văd pe viu cum se naşte o carte. Într-un fel am lucrat cu obiectul finit, în mijlocul cărţilor, ca bibliotecară, prilej cu care mi-au trecut prin mână, mai toţi scriitorii români şi străini. Nu-mi imaginez viaţa fără cărţi iar din punctul acesta de vedere mă simt privilegiată. Credeţi că sunteţi un privilegiat, un om care a făcut ceea ce a dorit mai mult în viaţă?

- Da, mă cred un privilegiat! Mi-am urmat chemarea, am refuzat oferte care poate că mi-ar fi adus o viaţă îmbelşugată, mulţumindu-mă cu privilegiul de a rămâne crdincios cărţii. Înainte şi după naşterea ei.

Biblioteca m-a ţinut în viaţă, casa mea e acum şi bibliotecă şi muzeu de artă – mii de cărţi, zeci de picturi, icoane îmi veghează liniştea şi neliniştile.

Am tipărit, ca editor, peste 1500 de cărţi. Cum Dumnezeu să nu mă consider un privilegiat?! Atâtea cărămizi pentru templul culturii româneşti. Mai mari sau mai mici, aceste cărămizi întăresc zidul care înfruntă impostura, maidanizarea, manelizarea vieţii, pauperizarea spirituală.

Unii cred că se poate trăi fără cărţi. Viaţa ne-a demonstrat chiar că se poate. Dar oare merită?

Cel mai mult mi-am dorit, din liceu, să scriu cărţi. Să tipăresc cărţi. Am reuşit să fac mult mai mult decât mi-am visat, decât mi-am dorit. Cum să nu mă consider un privilegiat?!

-Aţi scris lucrări fundamentale pentru cultura românească. Sunteţi un om cu conştiinţa datoriei împlinite? Dacă n-aţi fi făcut jurnalism, ce v-ar fi plăcut să faceţi în viaţă?

- Am scris cărţi. Unde se vor aşeza ele în raftul culturii româneşti, nu ştiu. Sper să nu ajungă să le îngroape praful, să-şi găsească mereu cititori.

Cred că am reuşit să-mi achit datoriile, chiar dacă nu mi-am propus cheltuieli pe care să nu le pot plăti.

Am plătit cu viaţa mea pentru cărţile mele şi ale altora. Din punctul acesta de vedere am sentimentul datoriei împlinite.

Nu-mi imaginez viaţa mea altfel decât aşa cum am trăit-o. Decât o alta, m-ai bine să nu mă fi născut. Această viaţă mi-am trăit-o până acum în slujba scrisului – publicaţii, cărţi... Scriind, deci creând, ai o fărâmă din forţa divină – creezi lumi, te apropii într-un fel de Dumnezeu, îl imiţi, după puterile tale scriitoriceşti. Ca jurnalist, depui mărturie pentru lumea pe care ai însoţit-o pe o porţine de traseu, atât cât ţi-e îngăduit, ca muritor.

-O întrebare personală: în tot demersul Dvs. literar, care presupune obligaţiuni, jertfe, dăruire totală, seriozitate maximă, timp pentru documentare, deplasări în diferite locuri pentru a stabili contacte cu scriitorii, aţi fost înţeles de cei apropiaţi şi de cei din jur?

- De cele mai multe ori da. Sprijinit, susţinut. Ei mi-au dat încredere, putere, curaj să merg mai departe, să trec obstacolele care n-au fost puţine.

Viaţa de scriitor presupune şi acceptarea unor, n-aş vrea să le spun sacrificii, renunţări, mai degrabă, pentru tine, pentru alţii. Pentru că scrisul, dacă ţi-l asumi cu responsabilitate, confiscă. O confiscare pe care ţi-o asumi şi pe care nu o percepi ca atare, câtă vreme cei din preajma ta te fac să nu realizezi că i-ai privat de ceva ce li se cuvenea!

-Sunteţi un om curajos, Nicolae Băciuţ? Ce înseamnă curajul literar? E mai mult decât cel civic?

-Nu sunt un om lipsit de curaj. Nu în măsura în care ar fi trebuit să fiu curajos în multe îmrejurări, în care o mică laşitate, o mică trădare e mai valoroasă decât voinicia?!

Nu merită să fii curajos când duşmanul tău nu intră în luptă cu arme la vedere, când el n-are onoarea luptei adevărate. Curajul are preţ doar dacă îl raportezi la nobleţe. E prostie şi nu curaj să te lupţi cu monştri pe care viaţa ţi-i scoate în cale. E oare laşitate să-i ocoleşti, lipsă de curaj, înţelepciune, adaptare?! Curajul literar?! Am spus că e un act de curaj să continui să scrii, când vezi cât teren pierde lectura!? Laşitate e să abandonezi scrisul, dezarmat de adversarii cărţii, scrisului.

Nu e semn de curaj, ci o biată îndrăzneală să încerci să te impui prin ceea ce scrii, să-ţi faci cunoscut scrisul, luptându-te cu toate potrivniciile oricăror tranziţii.

E îndrăzneală să încerci partituri literare noi, să experimentezi, cum îndrăzneală e să resuscitezi formule literare care pot părea unora epuizate, expirate. Iar tu să le dai strălucire.

Curajul scriitorului, în regimul comunist avea alte conotaţii. N-au fost însă prea mulţi curajoşi care să se înscrie în acestea.

-Se ştie că un scriitor, dacă nu-şi dăruieşte şi ultima brumă de timp operei sale, nu ajunge la performanţă. Când aţi mai avut vreme pentru celelalte obligaţii civile?

- Doamna Cezarina, eu nu mi-am prea dormit viaţa aceasta. Şi acum, când vă scriu, e sâmbătă dimineaţa, la ora 5,00. Câţi scriitori sunt la masa de lucru la ora aceasta? La 9,00, la Gurghiu, mă voi întâlni cu un autor şi cărţile sale, la 11,00, mă voi revedea cu cei cau care ieri am participat, la Reghin, la un simpozion despre personalităţi ale vieţii culturale reghinene. Vom vizita singura biserică de lemn din Reghin, o biserică cu hramul “Sf. Nicolae”, ridicată de Petru Maior.

După amiază voi tăifăsui cu Melania Cuc, la Archiud, unde s-a retars peste vară să picteze şi să scrie, şi-i voi duce cartea sa, “Jurnalul de la Păltiniş”, pe care i-am tipărit-o.

Spre seară, mă voi întoarce la masa de lucru. Încep să tehnoredactez şi să corectez *Vatra veche* 7. Cam aşa arată zilele

mele. Lungi, diverse, substanţiale, rareori în irosiri de timp. Când fac ceva, nu mă lălăiesc, nu mă fac că lucrez pentru că alţii se fac că mă plătesc. Eu chiar lucrez, cu drag şi cu spor, fiindcă îmi place ceea ce fac, nu mă plictisesc, iar asta îmi dă energie, mă scuteşte de uzură, inclusiv fizică.

-Aţi cunoscut o sumă de scriitori de maximă importanţă. Peste o sută au fost incluşi în ***"O istorie a literaturii române contemporane în interviuri",*** *apărută în 2005, la Editura Reîntregirea şi reeditată, iar acum, editată online. Această exprienţă v-a îmbogăţit? Aţi fost dezamăgit de vreuna din aceste personalităţi?*

-A fost o experienţă fundamentală. Mă laud că am avut inspiraţia să mi-o asum. Regret că n-am plecat din start cu ideea unei astfel de istorii. Alta ar fi fost strategia şi mult mai mulţi scriitorii cu care aş fi dorit să dialoghez. Dar cum te puteai gândi, înainte de 1989, că o astfel de istorie ar putea fi tipărită? Dialogul literar nu a fost pentru mine sarcină de serviciu, niciodată, nici când eram la Echinox, nici când am fost la *Vatra*. Cu mici excepţii, eu am ales pe cei cu care am dialogat. Cu Mihai Beniuc, Ioan Alexandru, am dialogat pentru vatra, la cererea lui Guga. Mă mai trimisese şi la Constantin Noica, dar nu mi-a fost accesibil. Erau testele pe care mi le-a făcut, înainte de a mă angaja la *Vatra*. De vreme ce m-a angajat, în toamna lui 1983, înseamnă că a fost un test pe care l-am trecut. Am fost dezamăgit de Adrian Păunescu, dar mi-a trecut. Era pe creasta valului, era în vogă Cenaclul Flacăra, iar viaţa ne-a întâlnit, eu încă student, ca membri în juriul Festivalului de poezie "Baladele Dunării" de la Galaţi, unde eu primisem anterior două premii pentru poezie, ale revistei "Luceafărul", acordate de Cezar Ivănescu. A fost revoltat, nefiind de acord cu transcrierea interviului realizat la Galaţi şi pe care l-am publicat în *Vatra*. Nota lui din *Flacăra*, putea să-mi aducă, pe vremea aceea neplăceri. Îi trimisesem interviul pentru corectură, a neglijat să-mi retrimită textul corectat, iar

Guga l-a publicat fără să mai aştepte textul de la Păunescu, mult prea ocupat cu revista şi cu cenaclul Flacăra. Detaliile acestea sunt şi în "Istoria..." pe care aţi invocat-o, o carte frumoasă, în două volume, aproape o mie de pagini. Acum, cu interviurile pe care le-aş adaăga, m-aş apropia de două mii. Câtă viaţă, atâta literatură e în această "Istorie...". Cu unii scriitori am realizat chiar cărţi individuale de dialoguri: N. Steinhardt, Ion Vlasiu, Nicu Caranica, Mihai Sin.

-Pe un scriitor îl cunoşti din suma cărţilor sale. Consideraţi că ele vă reprezintă? Au rămas goluri în biografia Dvs. care nu au fost acoperite de experienţa unei cărţi?

-Cu bune şi cu mai puţin bune, cărţile mele mă reprezintă. Am cărţi începute şi nefinisate, am manuscrise pe care le-aş aduna şi le-aş pune între coperţi. Eu nu sunt prea optimist în privinţa posterităţii. Aş muri fericit dacă îmi va fi îngăduit să trăiesc încât să-mi fac eu rânduială în manuscrise, să nu las bătăi în seama altora. Deşi nu cred că o să-i doară pe urmaşii noştri capul de cărţile şi biografiile noastre. Nu o să aibă timp suficient pentru ale lor treburi. Priviţi în prezent şi observaţi câţi scriitori importanţi sunt îngropaţi în uitare, câţi scriitori de mai ieri sunt aruncaţi din rafturi!

Am lucrat la o carte, într-un pelerinaj pe la biserici din Basarabia, Bucovina şi Ucraina, "Crucea între seceră şi ciocan". Am amânat-o şi acum nu-mi mai găsesc nici timp nici suflu pentru ea. Dar nu rămân dator pentru această experienţă, care se alătură altora – pelerinajul la Muntele Athos, în Ţara Sfântă, în Palestina, în locuri cu semnificaţie religioasă din Asia Mică, din Grecia, datorate Î.P.S. Andrei, arhiepiscopul Alba Iuliei, care mi-a rânduit astfel de întâlniri admirabile, cu generozitate şi încredere în aşteptările mele.

-Negreşit, prin natura profesiei de ziarist, aţi pus mai multe întrebări decât vi s-au pus Dvs. de către alţi colegi de breaslă. Vă îndreptăţeşte acest lucru să vă consideraţi un bun

cunoscător al psihologiei scriitorului, având în vedere că aţi cunoscut atâtea tipologii de autori?

- Nu asta a fost ţinta căutărilor mele, întâlnirilor mele cu scriitorii. N-am vrut să le fac radiografii, nici sociologie literară. Nici n-am prea mers în calitate de ziarist să stau de vorbă cu scriitorii. Tânărul scriitor ce eram a început să intre în dialog cu scriitori care reprezentau ceva pentru viaţa literară. S-a întâmplat, în câteva rânduri, cu Florin Mugur, cu Laurenţiu Ulici, să devin din cel care pune întrebări în cel întrebat. Nu-mi prea amintesc ca unor ziarişti să li se fi întâmplat astfel de răsturnări de situaţie, atunci când au luat interviuri unor scriitori. Am fost perceput ca un partener de dialog, nu ca un reporter, am provocat dialoguri, nu interogatorii.

-Citindu-vă parte din operă, am sentimentul că vă cunosc dintotdeauna. Ba uneori, ***mutatis mutandis,*** *am avut strania senzaţie că eu am scris unele fraze. Consideraţi că aţi atins în scrierile Dvs. – cel puţin în publicistică şi critică şi istorie litrară – problemele fundamentale, valabile pentru orice scriitor?*

- Nu, Doamne fereşte, nici nu mi-am propus aşa ceva. Am abordat probleme din unghiuri diferite, le-am tratat într-o manieră în care, iată, mă întâlnesc pe aceeaşi lungime de undă şi cu dv.

Ni se întâmplă însă adesea lucruri ca acesta în care suntem implicaţi acum, dialogând, să cunosc pe cineva fără să-l fi întâlnit vreodată.

Ceea ce mi se întâmplă în cazul de faţă este de-a dreptul straniu, uluitor.

M-am trezit, dintr-o dată, puricat de dv., cu aplecare, cu minuţiozitate, cu pertinenţă, surprinzându-mă, lăsându-mă fără replică.

Mi-aţi devenit apropiată pentru că am simţit că aţi intrat în rezonanţă cu scrisul meu, că i-aţi simţit energiile, devenind nu doar judecător ci şi ambasador al cărţilor mele. Dacă ar fi să

mă iau doar după numărul postărilor în diverse locuri create pe "liniile" de comunicare ale internetului, de reacţiile celor care au citit ce aţi scris despre cărţile mele, unii dintre ei descoperindu-mă cred graţie modului în care dv. Aţi considerat oportun să mă împingeţi pe scena cititorilor.

-Vă consideraţi un original în scriere? V-aţi ferit de "cărările bătătorite"? Ce părere aveţi de aserţiunea: "Şi dicţionarele sunt locuri comune"! Vă descurajează acest lucru sau vă stimulează în găsirea unui limbaj original care, totuşi, să vă definească?

-Am încercat să fiu eu însumi. În bună măsură cred că am reuşit deşi spunem şi noi adesea "nimic nou sub soare". Uneori rămân imprimate în mintea ta lucruri care te-au impresionat puternic ca apoi, peste timp, acest mod de înregistrare, să producă vibraţii proprii, dar care sunt în strânsă conexiune cu ceea ce au spus alţii. Nu sunt întru totul ale tale, nu sunt strict originale.

Orice scriitor responsabil încearcă să evite locurile bătătorite, cine se complace în a fi epigonul cuiva, oricât de mare ar fi acest cineva!?

Când scriu, mă raportez la mine însumi, traduc în cuvinte proprile mele trăiri, emoţii, fantasme.

-Dacă ar fi să vă faceţi un autoportret, cu ce trăsătură de caracter aţi începe, şi pe care aţi omite-o, din motive lesne de înţeles?

- Sunt un om exigent cu el însuşi. Autoportretul pe care l-aş semna n-ar omite nimic, dar nici n-ar face ierarhii ale trăsăturilor mele de caracter. Nu aş pune vreo trăsătură de caracter la început şi niciuna nu ar fi încheietor de pluton. E democraţie în acest sens.

Dacă ar fi să dau curs cu seriozitate întrebării dv., un astfel de "autoportret" ar fi tema unei cercetări laborioase, ştiinţifice, care ar trebui să evalueze ceea ce sunt eu în raport cu mine însumi, cu munca mea, cu semenii mei.

Să evaluez cât sunt de sincer, de cinstit, de altruist, de egoist, dacă am spirit de iniţiativă, dacă am simţ al răspunderii, sârguincios, rutinat, complexat, leneş, optimist, timid, îngâmfat, arogant, modest, lacom, smerit, capricios, încăpăţânat, tolerant, sensibil, înfumurat, încrezut, receptiv, exigent, cât sunt de pragmatic, mercantil, capabil să mă integrez, să mă armonizez în mediile în care mă mişc – iată doar câţiva dintre parametri pe care ar trebui să-i iau în calcul ca să vă răspund la întrebarea dv.

Şi-apoi, poate că ar fi necesară şi o perspectivă diacronică, o analiză a evoluţiei trăsăturile de caracter, pentru că acestea nu sunt un dat, se dobândesc prin educaţie, sunt condiţionate de mediul de manifestare etc.

Ar fi mult prea mult pentru ceea ce presupune un interviu.

-Sunteţi un om dificil în relaţie cu scritorii, cu redactorii, cu prietenii?

-Exigent înainte de toate. Firesc în toate cele. Partener mai apoi, frate cu colegii, cu scriitorii. Devotat cu prietenii.

-Cât de greu se ajunge, Nicolae Băciuţ, la sufletul Dvs.?

-Foarte uşor. Nu accept însă pe cei care vor să intre cu cizmele şi alea pline de noroi. Eu îmi pun mereu sufletul pe tavă, vreau să dau mai mult decât primesc, sunt chiar voluntar în sensul acesta.

Numărul de telefon pentru a ajunge în sufletul meu e public şi eu nu închid niciodată telefonul şi nici nu las să i se descarce bateria.

Nu am nimic de ascuns. Unii ştiu despre tine şi ce n-ai făcut, cum să ascunzi ce ai făcut?

-Corespondenţa Dvs. literară constituie un adevărat Tezaur şi ar putea constitui obiectul unui Epistolar. Sunt documente unicat pe care, oameni precum Nicolae Steinhardt, v-au făcut privilegiul de a vă considera vrednic de asemenea

dar. V-aţi gândit vreodată să publicaţi o eventuală Istorie a literaturii române în scrisori?

-Sincer, nu m-am gândit, fiindcă nu aş avea din ce o face. Îmi rămâne mie bucuria unor scrisori de la oameni dragi, care au însemnat pentru mine sensul de a fi.

De multă vreme lumea nu mai scrie scrisori. Până şi eu am uitat când am scris ultima scrisoare « de mână ». În schimb, am publicat o carte, "Email & email", care cuprinde corespondenţa mea cu un tânăr autor, critic, eseist, cu care am lucrat la cartea de debut. E o carte despre procesul de naştere al unei cărţi, un fel de lecţie pentru cei care tratează cu superficialitate mecanismele editoriale.

Dar corespondenţa electronică e altceva, ea e privată de întreg ritualul corespondenţei clasice, inclusiv cel temporal. Câtă vreme putem coresponda în timp real, suntem mai superficiali, mai neglijenţi... schematici...

Genul epistolar a devenit deja altceva, iar epistolarele electronice pot face istorie, dar nu mai fac prea multă... literatură.

-Dincolo de datele din CV-ul Dvs., care e cu adevărat impresionat şi chiar intimidant pentru o persoană care vine în contact cu Dvs., care ar fi elementele care ar trebui adăugate şi care scoase din biografia scriitorului, redactorului, publicistului şi poetului Nicolae Băciuţ, pentru a vă oglindi perfect personalitatea?

-V-aţi implicat şi în teatru. Ce a însemnat teatrul pentru Dvs., o pasiune, un câmp de desfăşurare a simţămintelor, o întâlnire cu marii dramaturgi, cu marii actori, sau pur şi simplu o specie a literaturii de care aţi vrut să vă ocupaţi?

-Am "jucat" teatru din fragedă pruncie. Am fost Prinţul Calaf, din Prinţesa Turandot, de Carlo Gozzi, prin anii şaizeci, în şcoala primară. Nici nu ştiu dacă visam să fiu actor, dar îmi plăcea să recit, învăţam poezii pe de rost. În 1966, la Centenarul naşterii lui Coşbuc, am "jucat" într-o dramatizare

după “O scrisoare de la Muselim Selo”. În liceu şi după, o vreme, la Bistriţa, am jucat în trupa de teatru a Casei de Cultură a Tineretului, în trupă cu un alt poet, Virgil Raţiu. În anul întâi de facultate, cu o trupă a Casei de Cultură a Studenţilor din Cluj, condusă de Gelu Cârlig, am luat locul I la Festivalul Artei şi Creaţiei Studenţeşti de la Timişoara, cu un montaj liric.

Cu Ion Cristoiu, la un Festival Naţional de Teatru am realizat publicaţia “Gong”…

Mai bine de un deceniu am predat la Universitatea de Artă Teatrală din Târgu-Mureş, secţia teatrologie…

Teza mea de doctorat la care lucrez este despre Caragiale, Ibsen şi Cehov.

Nici nu-mi vine să cred, acum, când fac acest inventar, cât de aproape am fost de teatru mereu, fără a-mi fi dorit să fiu nici actor, nici regizor. Mi-a dat târcoale textul dramatic, am avut şi un vis ciudat, în care am scris o piesă de teatru, replică cu replică. A fost cumplit, când m-am trezit. Nu m-am ales decât cu nişte resturi de vis, n-am mai putut aduna ceva coerent.

-Dar poezia, reprezintă pentru Dvs., ceva mai mult decât celelalte genuri şi specii literare pe care le-aţi abordat? Mai mult decât publicistica, bunăoară?

- Eu respir poezie. Acesta e modul meu de a fi. Trăiesc, locuiesc poetic humea aceasta, cu ar spune Hölderlin. Din când în când, mai şi scriu poezie. Aş vrea să fiu perceput mai întâi ca poet şi pe urmă celelalte!

Publicistica e un exerciţiu cotidian, care salvează nevoia de implicare, pe care poezia un o poate satisface.

*-Sunteţi o personalitate culturală bine consolidată, nu numai prin activitatea de la “**Vatra”,** dar prin tot ce aţi scris. Consideraţi că se mai poate adăuga ceva personalităţii Dvs. sau aţi epuizat întreaga gamă de mijloace de expresie pentru a vă defini?*

- Am mari restanţe. În primul rând multe manuscrise pe care nu am mai avut timp să le revăd şi pe care le-am pus deoparte pentru vremi mai bune. Mai bune pentru mine şi nu în legătură cu nimic dinafară, ci totul dinlăuntrul meu.

În urmă cu mai bine de două decenii am predat un volum de proză scurtă Editurii Albatros. Au venit evenimentele din decembrie 1989 şi s-a pierdut urma manuscrisului. Vreau să-l reiau, vreau să finalizez mai multe proze pe care le-am schiţat de-a lungul anilor... Aş vrea să mai am timp să-mi termin măcar piesele de teatru pe care le am în ciornă.

Aştept un timp în care să-mi reiau nişte lecturi, încerc să ţin pasul cu cărţile care apar, ţin să nu las Vatra veche să se piardă...

Iar toate acestea, nu de dragul de a „îngrăşa" nu ştiu ce „personalitate", ci pentru că aceasta este viaţa mea şi eu vreau să trăiesc în timpul vieţii mele, cum ar spune un mucalit, respectându-mi condiţia de om care s-a bucurat de şansa de a gusta din miezul cuvintelor.

-Care ar fi locul Dvs. în ***O istorie a literaturii române contemporane în interviuri,*** *deşi aceasta nu urmăreşte vreo ierarhizare valorică ori de altă factură? Consideraţi că vi se cuvine un loc, ori aveţi încredere în posteritate care va stabili locul fiecăruia?*

- Între ceilalţi, în ordine alfabetică. Restul e dezordine. O societate care a bulversat ierarhiile şi respectul pentru valoare un putea să un-şi pună amprenta şi pe viaţa literară. Citiţi istoriile care s-au scris în ultima vreme, aproape nişte comedí ale literaturii.

Valorile se cern, se aşează în timp, dacă va mai avea cineva puterea să facă vreodată ordine în historia literaturii române. Măcar a celei contemporane, pentru că reconsiderările unor alte perioade sunt dezarmante prin dispreţul manifestat faţă de autorii canonic, trataţi din vârful limbii/ pixului, cu autoritarism stalinist, cu dispreţ suveran de inşi care un au

dovedit că ar reprezenta pentru cultura română mai mult decât categoria papiţoi, fanfaroni…

Mie un mi se cuvine nimic, pentru că un există cineva care să împartă “indulgenţe” literare. Trăim în plin dadaism moral, cu găşti literare sordide, cu “băieţi deştepţi”, care fac comerţ literar ilicit, fără plata impozitului pe onoare.

Doamna Cezarina, noi suntem nişte visători. Praf şi pulbere se va alege din noi când vom fi oale şi ulcele!

Cine credeţi că ne va mai purta nouă de grijă?!

-Cultura v-a dat soliditate, profunzime în idei şi în exprimare şi o anumită înţelepciune. Credeţi că aţi folosit-o în sensul cel mai înalt? Cu alte cuvinte, câte pietre credeţi că aţi depus la edificiul culturii româneşti?

- Eu am lucrat cu nisip şi am încercat să adaug cât mai mult ciment. Or mai fi rămas şi pietricele în nisipul acela. Ori “Pietre pentru templul meu”.

Distinsă doamnă, fireşte, mă gândesc şi la posteritate, dar mi-ar fi de-ajuns ca măcar în timpul vieţii mele să mă ştiu că zidar, că pot clădi ceva în sufletele oamenilor.

Tot ceea ce am făcut, m-am străduit să fac cu responsabilitate. Un mi-am bătut joc nici de minca mea, nici de timpul celor care şi-au rupt din zi şi din noapte să mă asculte, să mă citească, să fie alături de mine ca să ne mântuim mărturisindu-ne.

-Nichita Stănescu spunea: “Aş minţi dacă aş spune că nu regret nimic, dar iarăşi aş minţi dacă aş spune că regret ceva.” Sunteţi mulţumit cu ceea ce aţi făcut/ scris până acum? Regretaţi că nu aţi scris ceva?

-Regretele un folosesc la nimic. Eu încerc să un las loc de regrete şi să dau ce e mai bun din mine. Sigur, niciodată nu o să fiu mulţumit cu cât şi ce am scris.. Mai era loc pentru mai mult, pentru mai bine, dar un regret ce n-am scris, nu vreau să am regrete pentru ce am scris!

-De fapt, cine sunteţi Dvs. Nicolae Băciuţ, dincolo de omul de cultură?

-Un om între oameni. Cu calităţi şi defecte, cu împliniri şi neîmpliniri, cu tabieturi neconforme cu legile simandicoşilor. Îmi place să trăiesc simplu, să fiu privit cu sinceritate, să am parte de o viaţă liniştită, între toate neliniştile veacului, să-mi pot vedea de scris/citit, să nu-mi pierd prietenii, să nu aduc prejudicii sau jigniri, cu bună ştiinţă, cuiva…

Un om care speră să ajungă… bunic!

Târgu-Mureş, 3 iulie 2010

CEZARINA ADAMESCU

DE ZIUA INTERNAŢIONALĂ A POEZIEI: UN PROIECT CONCRETIZAT: ANTOLOGIA BOEMIA.

LUXUL BOEMIEI LITERARE sau ÎNTOARCEREA ACASĂ A POEZIEI

***Boemia – antologie de Nicolae Băciuţ a Clubului Internaţional de cultură „Boema”*, Editura Nico, Târgu Mureş, martie 2010**

În lumea derapajelor de fiecare zi, când manelele sunt ridicate la rang de artă cultă, chiar pentru intelectualii zilei, un grup de „frumoşi nebuni ai marilor oraşe”, ba, aş putea spune, ai mapamondului literar, şi-au unit inimile, minţile, gândurile şi cuvintele într-o superbă alcătuire care îmbină poezia, proza şi arta picturală şi fotografică, mărturie că visele nu se sting, că spreranţele nu sucombă, că nădejdea într-un lume frumoasă şi dreaptă, triumfă. Este o realizare de proporţii, dacă ne gândim la deviaţiile de tot felul care bântuie societăţile, ceea ce demonstrează că oamenii au nevoie de frumos, că „frumosul poate salva lumea”.

E ca o întoarcere Acasă, unde lucrurile şi oamenii, chiar dacă nu au rămas la fel, te întâmpină în prag cu nerăbdare şi dor, pe tine, care plecaseşi să colinzi alte lumi, după alte himere. Da, lumea trebuie să se întoarcă acasă unde-i aşteaptă, nu viţelul cel îngrăşat, nu inelul cu diamant pus în mână de tatăl, ci amintirile dintâi, copaia care ţi-a legănat primele vise, prichindeii de joacă ajunşi astăzi maturi, dar care n-au uitat nici ei arşicele, poarca, bâza, 9 pietre, campionatele de nasturi şi mingea de cârpă bătută cu sârg pe malurile râului, în ogradă, pe maidan ori pe uliţă.

Pe toţi îi leagă cu fire freatice, apa izvorând din adâncul fiinţei, a primilor fiori de iubire, jocurile zbenguite, genunchii veşnic juliţi. Dar şi primul zmeu din hârtie color, lipit cu făină fiartă, a cărui coadă în franjuri, flutura vesel în bătaia vântului.

O întoarcere în Acasa Poeziei. În acasa cea scumpă a sufletului. Aceasta este *Boemia, antologie de Nicolae Băciuţ a Clubului Internaţional de cultură „Boema”,* apărută la Editura Nico, Târgu Mureş, în martie 2010.

Ce sărbătoare de versuri, ce zi însorită cu proze poetice, cu icoane pictate şi cu imagini artistice, adunând bucheţel câteva mâini de oameni îndrăgostiţi deopotrivă de Cuvânt, care, iată, de ZIUA INTERNAŢIONALĂ A POEZIEI, ne-au făcut un dar pe măsură: o Antologie de poezie! Ce dar poate fi mai sublim decât acesta? Aici şi-au propus să exerseze cu maximum de seriozitate, talentul de a iubi. Sau mai bine zis, Harul de a iubi. Ei nu se întrec între ei, nu se întrec cu nimeni, sunt doar în competiţie cu ei înşişi. Cu textele lor pe care le vor desăvârşite. Pentru că urmează să le dăruie. Şi atunci când dărui, vrei ca darul tău să fie frumos, să placă şi cel căruia i-l dai, să fie mulţumit, fericit.

Aşa cum mărturisea domnul Nicolae Băciuţ într-o prezentare-invitaţie care viza întoarcerea la boemia literară: *„Şi totuşi, fără a fi insensibili la ceea ce se întâmplă “în toate domeniile de activitate”, câţiva scriitori şi iubitori de literatură au găsit cu cale să pună înaintea tuturor crizelor, speranţele lor în colocvialitatea vieţii literare, în capacitatea ei de a creşte prin dialog, prin cunoaştere, parteneriate.*

Căci ce altceva poate fi Clubul Internaţional de Cultură “Boema”*, constituit la Bistriţa, la ceas de seară, între o* Vatră veche *şi un* Autoportret *al Melaniei Cuc? Într-un astfel de context, de prezentare a primului număr al unei publicaţii trecută în al doilea an editorial,* Vatra veche*, şi o nouă carte de versuri a Melaniei Cuc, s-a născut un gând bun, acela de a*

coagula preocupările culturale ale unor prieteni ai literaturii şi culturii, şi din afară şi din interiorul ei.

A fost ideea unei scriitoare foarte harnice şi mereu cu preocupări novatoare, atât în literatură cât şi în arta plastică, Melania Cuc, care a făcut casă bună, şi la propriu şi la figurat, cu generozitatea Cristinei Sângeorzan, care a pus la bătaie logistica propriului Hotel Krone, care a şi devenit sediul noului Clubul Internaţional de Cultură "Boema". *S-au raliat fără ezitări acestui proiect Nicolae Băciuţ, care şi-a asumat şi prima preşedinţie a acestei, să-i zicem, organizaţii culturale, Menuţ Maximinian, Grigore Avram, Oscar Willard Aruniegas Toro Betancourth (Columbia), Florin Bojor, Florin Săsărman, Florin Sângeorzan, Elena M. Cîmpan, Alexandru Cristian Miloş, Cornelia Ardelean, Codruţa Băciuţ, Dumitru Cuc, Traian Parva Săsărman, Victoria Nalaţ, Emil Nechiti, Alexandru Cristian Miloş, Radu Ignat, Florentin Archiudean, Ovidiu Pojar, Maria Oltean, Ana Zegrean... etc., care au devenit şi membri fondatori, iar unii făcând parte în prima structură de conducere a acestui Club.*

E un prim pas, acela al constituirii, iar următorul e cel al înregistrării ca ONG cu un Statut care a fost deja întocmit, urmează planuri... Deocamdată, primul proiect care are termeni concreţi este marcarea, la 21 martie, a Zilei Internaţionale a Poeziei şi lansarea primei antologii a membrilor Clubului, "Boemia", care urmează să apară la Editura Nico din Târgu-Mureş.

Aceşti entuziaşti, nu numai că s-au întâlnit şi au „discutat vorbe" despre literatura de azi, dar au încropit şi proiecte serioase, precum cel de faţă, pentru că, mulţi se adună ca să aibă de unde să se risipească, dar în urma lor, mai precis, după ei, nu rămâne mai nimic. Iată că aceasta e cea mai mare dovadă că Poezia nu ţine cont de bugete de austeritate, de greutăţi materiale, de politici deşănţate şi perverse, ea se naşte ca într-un sân genuin de fecioară, şi nu întreabă dacă are voie

să vină pe lume, ci apare intempestiv, îşi face loc cu avânt şi se instalează în vieţile noastre, la fel cum pruncii nu întreabă părinţii dacă au voie să iasă-n Lumină.

Ideea mi s-a părut excelentă încă de cum am auzit de ea şi am aderat fără rezerve, bucurându-mă că am găsit, în sfârşit, un cadru propice simţămintelor mele. Citind acum gândurile lui Nicolae Băciuţ din prefaţa **Antologiei,** îmi dau seama că am nimerit cât se poate de bine, că acest proiect-deziderat-program, concretizat prin instituire, iar acum prin realizarea Antologiei – este mulat pe sufletul meu: *„Sigur, Clubul Internaţional de Cultură "Boema" nu şi-a propus nici să încerce să facă să renască boema literară, nici să inventeze un alt fel de boemă, cât şi-a propus să configureze un cadru al colocvialităţii culturale, al dialogului cultural"*.

Nu fără nostalgie, acelaşi Nicolae Băciuţ afirmă: *„Scriitorii, artiştii, prea puţin îşi mai acordă timp unii altora, au dispărut localurile în care ei ar putea să se distingă prin notele în care ar putea fi regăsite ceva urme de boemie.*

Însingurările de acum şi-au pierdut parfumul de altădată, desfăşurările dionisiace ne par pură literatură, proiecţii ale imaginarului ori ale unor nostalgii... artistice. Fără spiritul boemei, fără locuri care să facă posibilă boema, e greu ca aceasta să fie resuscitată sau menţinută în viaţă la aparate. Au mai rămas, poate doar întâmplări "boematice".

Termenul, spun dicţionarele, a apărut în Franţa la începutul secolului al 19-lea iar boemul, în dicţionarele americane e considerat "o persoană cu tendinţe artistice sau intelectuale, care trăieşte şi acţionează fără a ţine seama de regulile convenţionale de comportament". Iar istoria boemiei a adunat destule momente distincte, care să fi impus fenomenul în conştiinţa publică, cu toate conotaţiile sale, cu simbolistica sa în care s-au putut regăsi scriitori, artişti, dar şi persoane/personaje fără relevanţă culturală, conceptul neputând fi nici înregimentat strict, nici confiscat de o anume

mişcare, grupare literară/artistică. Nonconvenţionalitatea i-a detaşat însă de restul lumii artistice pe boemii de altădată”.

Spiritul boemei, încărcat de simboluri, a fost subiectul multor creaţii literare, de la romane, la poezie, la evocări şi memorialistică. Ar fi de amintit doar remarcabila scriere a lui Mateiu I. Caragiale „**Craii de Curtea Veche**”. Şi, îşi continuă precizările Nicolae Băciuţ despre proiectul iniţiat la Bistriţa: *„Dar Boema concretizată în elanurile unor scriitori cu legături cu spaţiul bistriţean, nu vrea nici pe departe să refacă, să reaprindă aspiraţii şi trăiri ale vreunei boeme. E doar un generic al prieteniei literare, care vrea să cuprindă în conţinutul său nevoia de împreună trăire, în plan real sau virtual, a unor scriitori care îşi regăsesc sau îşi caută afinităţi elective.*

Antologia de faţă e doar o primă strigare, iar ea include autori diferiţi, ca vârstă, idealuri, calibru, care au avut percepţia unui posibil „colac de salvare” într-o lume literară în care însingurările nu mai dau nicio şansă amiciţiilor literare”.

N-am încotro şi trebuie să mărturisesc că antologia, fără nici un merit din partea mea, începe (alfabetic) cu un grupaj din poeziile mele, într-un ciclu intitulat: *„Şapte poeme-n aldine”* – asupra cărora nu voi insista din motive lesne de înţeles.

Urmează GRIGORE AVRAM, năsăudean, absolvent al Facultăţii de Silvicultură şi Exploatări Forestiere din Braşov, iar în anul 2002 a obţinut titlul ştiinţific de Doctor în domeniul fundamental silvicultură.

Autor a patru volume de versuri şi a unor lucrări de specialitate din domeniul silviculturii, Grigore Avram propune un grupaj de poeme calde, luminoase, cât se poate de senine, în care-şi cântă bucuria vieţii, bucuria de a avea cu cine împărtăşi gândurile şi visele. Versurile sale sunt de mulţumire şi rugă către Creatorul naturii care ne susţine şi ne hrăneşte. Sunt adevăruri simple şi cu atât mai adânci cu cât, omul nu-şi dă

seama de ele ci le trăieşte. *„DOAMNE, / dacă porţi în suflet / un crâmpei de amintire, / dă-mi al vântului viu urlet / şi mi-l pune deocamdată / peste-a mea ascunsă fire, / să mă ţin de Preacurată / doar c-o geană de privire. / Doamne, / dacă visul singur / se aprinde şi-apoi piere, / dă-mi putere să m-asigur / că, în palma Ta curată, / sunt şi eu un strop ce-ţi cere / siguranţa Ta de Tată / şi iubirea ca avere. / Doamne, / când în prag de cină / întunericul ne-alungă, / dă-mi o rază de lumină / să mă toarcă-n al Tău caier, / far în lume să ajungă / şi vieţii mele baier, / să-mi păstreze clipa lungă”*

Ele-ţi aduc o stare de linişte şi împăcare cu tine însuţi şi cu ceilalţi, pentru că degajă o energie pozitivă, fiind foarte stenice.

Poetul îşi aduce aminte cu nostalgie de colbul de sat pe unde trecea adeseori, odinioară cu iubita: *„TRECĂTOR/ Către cine să mă-ncumet / Să privesc mai apăsat: Către dealul cu răsunet, / Către colbul meu de sat?/ Că de când îmi ţes lumina / Într-un somn nevindecat / Port cu mine toată vina / Celui mai ascuns păcat. / Nefiresc şi plin de umbre / Stau cu zece ani mai sus, / Orizont în linii strâmbe / Ridicate spre apus, / Care caută să-i spună / Surd, urechii tale mici, / Pe cărarea ce se-adună / Cum treceam cândva pe-aici. Sângeorz Băi, 15 august 2009”.* Este o poezie în ton elegiac care invită la nostalgie. Ţesutul luminii într-un somn nevindecat semnifică pierderea ingenuităţii, ca-n poemul lui Cezar Ivănescu: „Amintirea paradisului”.

Cu atât mai pregnant se simte această nostalgie precum şi a timpului care nu se mai poate întoarce, în poemul ***„Zădărnicii”:*** *„Am fost şi mare, am fost şi mic, / Dar astăzi spun cu voce tare / Că parcă nu am fost nimic, / Că m-am topit precum o floare / În palma primului îngheţ / Şi din trufia-mi arzătoare / N-a mai rămas nimic măreţ. / Am fost şi încă sunt pribeag, / Rătăcitor pe-un drum de ţară, / Flămând, dar parcă mai beteag / Când m-am vândut a doua oară / Pe o speranţă şi*

un vis, / Crezând că-n lumea mea uşoară / A fi înseamnă paradis./ Anieş, 9 septembrie 2009"

Despre profesorul dr. Nicolae Băciuţ, nu ajung cuvintele, pentru că are un palmares impresionant, atât profesional cât şi literar. Alături de performanţele academice, a publicat un număr incredibil de cărţi din toate domeniile şi este cuprins în multe antologii. Este redactor şef al publicaţiei de prestigiu internaţional **„Vatra Veche".** Ciclul de poezii propus spre antologare reflectă abia un colţişor din sufletul generos al autorului. În primul rând, cum e şi firesc la orice profesor, începe cu definiţia elementului principal de construcţie. Cu definiţia Poeziei şi ajunge, după multe încercări metaforice superbe la formulări ideatice de excepţie: *„DEFINIŢII / Poezia / e stropul de ploaie / de la streaşina ierbii. / Nu, nu aceasta e poezia, / şopti iarba. / Poezia / e bobul de rouă / de la subsuoara ierbii. / Nu, nu aceasta e poezia, / strigă iarba. / Poezia / e lacrima / de la ochiul ierbii. / Nu, nu aceasta e poezia, / suspină iarba. / Poezia / e picătura de sânge / de la talpa ierbii. / Nu, nu aceasta e poezia, / tăcu iarba. / Poezia sunt eu – şi eu aştept coasa".*

Un univers interesant, generos, redat uneori prin imagini sugestive ale naturii din noi şi din preajma noastră.

Una din cele mai frumoase simbioze cu natura pe care o realizează poetul este în poemul: *„COPACUL DIN CASĂ / Crengile bat în geam – / aş putea să deschid, / să vadă că sunt acasă, / că şi eu sunt copac, / că şi eu bat / în geamul care se deschide spre el, / că poate eu sunt afară / şi el e acasă, / că frunzele mele / sunt mai ruginii decât ale lui, / că toamna mea e mai târzie decât a lui. / Privesc merele sângerii de pe masă, / priveşte cărţile mele sângerii din raft, / priveşte filele cărţilor mele arămii, / privesc frunzele lui albe / pe care aş scrie un poem, / ultimul poem / pe care să vină vântul / să le împrăştie în lume, / cuvânt cu cuvânt, / ca să poţi veni tu, / firavă, uşoară, / să-mi scrii poemul tău de frunze. / Vine furtuna – /*

copacul bate cu crengile în geam; / vine furtuna / şi bat şi eu cu cuvintele mele în geam, / dar nu e niciun anotimp aproape / să ne audă.”

Interesant de remarcat mobilitatea verbului **a privi – privesc-priveşti,** semn al empatiei om-natură, până la identificare.

FLORIN I. BOJOR (Spania) îşi inaugurează ciclul poematic cu un acrostih intitulat (şi dedicat) Alexandrei Crişan, care se încheie foarte frumos: *„Atunci am înţeles că timpul se poate opri: / Nimicul se întrupează în fiinţa ce-o poţi iubi!”* O idee remarcabilă – întruparea nimicului în fiinţa iubită.

Universul său poetic se învârte în jurul iubirii şi al întrebărilor pe care le iscă dragostea neîmpărtăşită*: „Ochii tăi, frumoaso, / sunt culoarea care nu are durere / sunt nebunia care geme în tăcere / sunt veşnicia care otrăveşte privirea / sunt fericirea care mănâncă orbirea. / De ce nu mă privesc ochii tăi?!”(**Ochii tăi**).*

ELENA M. CÂMPAN, publicistă, poetă, autoare a mai multor cărţi de proză, poezie, publicistică, note de călătorie, onorează antologia *„Boemia”* cu un grupaj semnificativ în care îşi dau mâna analiza psihologică şi contemplarea filozofică, dar şi dimensiunea spirituală a omului. *„peretele alb nu cunoştea decât lumina / decât lumina… / a venit cu icoane şi cruci şi lumânări / le-a aranjat ca-ntr-o expoziţie / locul visat, în care aştepta să fie iertat, / recunoscut ca artist / ca artist…/ îşi plătea păcatele cu mici daruri / cu care ea mai rezista o zi / apoi, lua altarul de la capăt / credea că aşa trebuie să fie o biserică / o biserică / la dispoziţia lui, o fântână, / o fântână…/ când pleca, lua cu el / turle, clopote şi vitralii, / făcând-o să se clatine mai mult / pe interior, biserica de lemn, / de lemn, de lemn, de lemn…/ o clepsidră ne-ntoarsă / prin ea nu mai trecea timp / ne-murire / murire…/ o*

rugăciune de lut e totul / ca să-l ierte de ne-iubire / ea era ne-biserica / biserica…” ***(Ne-biserica).***

Antonimele, oximoronul, repetiţiile pe care poeta le foloseşte adeseori, dau muzicalitate şi sens, sunt ca o incantaţie de cor antic, subliniind ideea forte.

Sentimentul matern răzbate în unele din poeme, cu aceeaşi gingăşie iniţială pentru că mama continuă să fie mamă, indiferent de vârsta biologică a copilului ei:

„… ce simt eu acum / când ştiu că glasul acesta / va umbla prin mine / săpând cuvintele pe care / nu ni le-am spus / nu ni le-am spus…! BĂIATUL MEU ÎŞI SCHIMBĂ GLASUL”.

Şi unele sfaturi materne pentru copilul ei, se grăbeşte mama să dea, spre luare aminte: *„ştiu că te gândeşti în altă parte / mereu te gândeşti la cărţile tale / dar acum ascultă: / fii harnică pentru tine / cum eu n-am pierdut vremea / nu-i lăsa pe oameni să te conducă / şi eu i-am ocolit atent / iubeşte pe cine vrei / dar îndrăgosteşte-te iarna / când zăpada acoperă iarba / umblă prin lume / eu voi fi aici să te apăr / când te-aştepţi mai puţin / cineva o să te caute / pe el să nu-l laşi să plece / s-aprinzi trecutul / dacă nu vezi bine / ascultă lumina…/ de ce ne grăbim / să dăm ascultare / învăţăturilor târzii / târzii?...”* ***(Învăţături târzii).***

A şti să aprinzi trecutul, să asculţi lumina...iată haruri pe care doar oamenii aleşi îl au. Şi poeta Elena M. Câmpan, posedă aceste haruri cu prisosinţă şi ni le împărtăşeşte şi nouă.

DOREL COSMA – năsăudean, jurnalist, doctor în filologie, cu multe cărţi de cultură şi publicistică editate, vine la Boemia cu un grupaj consistent de poeme, despre destinul poetic, despre *„fumul gloriei”* care *„mai fâlfâie/ din ambiţioasele proiecte*”***(Fumul gloriei),*** despre *„adevărul cotidian”* care: *„E o cruce invizibilă / şi nu rezolvă golul existenţei, / nu vindecă rana originii, / roade rădăcinile / şi tu pluteşti / adevărul cotidian, / simplu – eşti doar un om”* ***(Adevărul cotidian)****.* Autorul găseşte chiar şi o soluţie: *„Viaţa*

predomină. / Ce vrei, să învingi ? / Lasă-te păcălit de căldura speranţei” ***(Soluţie).***

Următoarea antologată este o personalitate de excepţie.

„Membru al Uniunii Scriitorilor din România, membru al Asociaţiei Scriitorilor din Quebec, Canada, redactor la revista Agero Stuttgart, Realizator de programe AS TV Bistriţa. A publicat 21 de volume şi este prezentă în peste 30 de volume colective şi de critică literară”.

Melania Cuc, fiindcă despre ea este vorba, *„este* - aşa cum o prezintă antologatorul, *Membru de onoare al Societăţii Culturale ANTON PANN din municipiul Râmnicu-Vâlcea, deţine Medalia „Crucea celui de Al Doilea Război Mondial, pentru promovarea românismului prin literatură”, acordată de Asociaţia Veteranilor de Razboi, în decembrie 2008. I s-a decernbat Diploma de Onoare pentru activitatea literară şi de întreţinere a legăturilor culturale dintre România şi Catalania, Spania. Deţine 35 de premii pentru literatură.”*

Absolut tot ce scrie Melania Cuc este remarcabil. Ea se prezintă în această Antologie cu două poeme şi cu un fragment de roman. Primul poem are o tentă ironic-amară despre cum înţeleg unii conceptul de ***„Democraţie”:*** *„Cei mulţi din faţa televizorului duc dorul şi bagajul sorţii spre / alte atlantide scufundate în clişee de promovare a bonusului / pâinii. / Este vreme potrivită pentru raţia de aer şi pentru războiul / personal ce sapă civil în tranşeul kamikaze de pe dunga / cuţitului de bucătărie inconfundabilă. / Hrana şi viaţa ne sunt garantate în tot oraşul unde adolescenţii / trag jaluzele direct peste raza de soare sechestrată în glastră. / Se mişcă muniţii experimentale în reţeaua statuilor ce muşcă / mâna sculptorului ce le-a ridicat din lut ca mai apoi să înveţe / ele singure să se ridice din patru în două picioare”.*

Şi în poemul ***„Arta”*** Melania Cuc îşi exprimă în mod inedit părerea despre deviaţia pe care a luat-o acest gen de manifestare a expresiei:

„Râde scena golită de suflet. Imposibilă-i dorinţa mea de-a lua / de urechi aripa îngerului şi de-a o răsuci cu mâinile la spate ca / pe funia ce ţine edecul şi luntrea cu miere de muşte departe. Ce / nefolositor este veacul ăsta abandonat pe linia moartă aşa ca un / mărfar deraiat pe duşumeaua unsuroasă din faţa cuştii / sufleorului căruia nu-i ajunge leafa şi pentru aparatul acustic…E iarnă / doar în frunza întinsă pe năsălia iarmarocului din coasta / teatrului de vise / neînvinse. E ger roşu-n ghipsul braţului spânzurat de grinda de / unde comediantul încearcă o dată şi încă o dată acul de siguranţă al / zborului fără / margini. Paiul în pălăria lui dă spic şi rolul se derulează sub / lovitura securii ce-a / doborât peste noi chiar razele Lunii. Se gâdilă tălpile în ghete / de stradă şi un / hohot de râs se aude în pauza dintre două apaluze lovite de gongul cu / amintirea ce nu lasă spectatorul nici să trăiască şi nici să moară / de foame”.

Imaginile acestea duc până la absurd ideea de artă, ceea ce şi doreşte autoarea. *ORLANDA (Fragment din romanul în lucru VARA LEOAICEI)* – aduce cu sine problema singurătăţii, a senectuţii, a slăbiciunii omeneşti, a însingurării în mijlocul lumii, dar, fraza de final dă cheia de lectură a acestui scurt fragment: *„Lucrurile şi fiinţele sunt ca şi zarurile. Jocuri măsluite.*” Într-un fel, aminteşte de replica Aliciei în Ţara minunilor ca să scape din labirintul în care intrase prin grădină luându-se după iepuraşul cel alb: **„În definitiv, nu sunteţi decât nişte cărţi de joc!”**

Scriitura Melaniei Cuc este de o înaltă măiestrie şi e o adevărată sărbătoare să citeşti orice carte a sa.

Mureşeanul RĂZVAN DUCAN, cu o bogată activitate culturală şi publicistică, a publicat o serie de cărţi „***Vieţuirea-n clepsidră* “,** (versuri), ***”Dumnezeiescul Ardeal - poeme pe cord deschis*”, *”3,14ramida lui Ducankamon”*** (versuri***),”Târnava mea de lapte dulce”*** (poeme*),* ***”Poeme din cutia neagră a spuselor”*, *”Epistole către Adrian Păunescu-***

carte de iubire”; „Gheorghe Oprean - o viaţă închinată unirii românilor şi înălţării bisericii ortodoxe” **(**cercetare), ***”O istorie a sportului târnăvenean”,*** (cercetare), şi are multe contribuţii în unele volume colective.

În **Antologia** de faţă prezintă câteva poeme remarcabile, primul este dedicat lui Nicolae Băciuţ şi este o foarte reuşită evocare a vieţii de la ţară, după o fotografie: *„Cruce creştină pe casă, / Gard şi poartă de fier, / Viţă căţărătoare în curte, / Deasupra tuturor cer. / La poartă, bancă de lemn, / Lustruită de oameni şezând, / Martori la spectacolul străzii, / Sub toate acestea pământ. / Între pământul acela şi cer, / Între cerul acela şi pământ, / Veşnicie-n două picioare, / Materie însufleţită umblând./ Timp imortalizat de părinţi, / Cu braţe trudind fără glorie, / Ţigle încărunţite pe casă, / Ziduri încărunţite-n memorie. / Odată, flăcăiandru prin sat, / Odată, copilandru prin curte, / Nostalgic în trupul bărbat, / Urmărit de amănunte. / La o aruncătură de băţ, / Tainicul sfetnic, / Ce-ţi vorbeşte tăcând, / Ce-ţi tace vorbind, / Casa ta din Chintelnic.”* ***(După o fotografie).***

Acest poem este o emblemă a dorului de casă, a meleagului rămas în urmă şi a înstrăinării umane. Nici că putea cineva să prindă în câteva instantanee acest adevăr dureros pe care mulţi îl poartă în suflet.

Deosebit de interesantă este poezia *„Dragă Nicule, nu ştiu dacă ştii”.* Sub pretextul unei epistole, autorul îşi exprimă crezul poetic şi spune în final: *„poeţii nu fac decât lucrarea lui Dumnezeu! / Dumnezeu se cheamă acum primăvară / şi se strigă pe numele mic: / -Hai să mergem, nu contează unde!”*

Autorul are un simţ al umorului cu totul special. Tonul lui este uneori sarcastico-ironic, vizând unele probleme actuale ale societăţii.

GEORGE FILIP poet român trăitor în Montreal – ne surprinde, ca de fiecare dată, cu talentul şi prestanţa sa. Acesta este un poet născut, nu făcut, aşa cum se spune şi cum

autodeclară, de câte ori are prilejul. Îşi alcătuieşte singur o autobiografie cât se poate de originală, cu un fin ton autoironic. *„Am respirat prin bubatul timpului şi prin pucioasa celui de al doilea măcel mondial. Aşa rahitic, dar cam sălbatic în pruncie, am făcut şi eu foamea, m-am înfrăţit cu animalele, Marea mi-a fost a doua mamă, iar visul meu etern a fost fuga de acasă. Şi am fugit...Am hămălit, am ciordit, am iubit...fotograf, seralist, paraşutist, boxer, fotoreporter, sigisbeu şi...poet ! Nu l-am slugărit niciodată pe-mpăratul roşu. Am debutat târziu şi greu, după o detenţie ordonată şi în perioada 1974-1977 am publicat patru volumaşe."(...) „Mi-am pus semnătura pe 26 de volume. Anul trecut, 2009, am primit la Tuzla mea natală diploma de Cetăţean de onoare".*

Poemul ***„Simbioză"*** – dedicat Melaniei Cuc – este deosebit de frumos, plin de fior patriotic autentic şi de dorul pentru ţara de care-l desparte mii de kilometri: *„vorbim de-o ţară ancestrală / cu ipohondri sub revere / şi doar poema pastorală / ne este singura avere / chiar la ieşire e o poartă / cu vameşi ce ne umblă-n sânge / când evadăm spre-o altă soartă / şi-n turlă cucuveaua plânge / de vină-s visele rebele / caii se-adapă la fântână / femeia toarce menestrele / iar ielele pe lac se-ngână / femeia poate să bocească / ea ştie să-şi îngroape fiii / aghiazma ei – dumnezeiască / curge pe valea veşniciii / ea zvârle pâinea către soare / şi azima se face stele / şi-n Carul-mic şi Carul-mare / poeţii umblă...beizadele / la ori ce colţ din universul / prea concentrat în călimară / poetul îşi vânează versul / şi-l vinde lumii - de afară / femeia-Om, omul-Femeie / clepsidra asta de vecie / prin invizibile tranşeie / ne curge către veşnicie / acolo-s porţile deschise / să intre mahării - prin faţă / iar în BOEMELE din vise / doar regii lumii se răsfaţă..."*

Aproape toate poemele lui George Filip sunt închinate femeii. El cântă femeia la fel cum respiră. Dintre toate, unul este cu adevărat superb: *„CRUCE DE VEŞNICIE: Pentru*

Maria-Mea / facă-se cruce trupul tău – femeie / la care să mănchin când tânăr sunt / să stai mereu în pragul casei mele / şi să m-alini chiar când voi fi cărunt / facă-se cruce aerul şi apa / şi cruci să crească-n cetini şi scoruşi / şi Marea mea să facă semnul crucii / spre nicăierea paşilor mei duşi / facă-se cruce la intrarea-n satul / ce m-a născut şi m-a înstrăinat / o cruce să mă mângâie pe frunte / când am să mă întorc poet-bărbat / facă-se cruce semnul întrebării / sub care mă îndoi pe la răscruci / când nu ştiu în ce parte să-mi duc paşii / şi-mi fac spre chipul mamei mii de cruci / facă-se cruce apele şi munţii / ce ţin în palma lor acest Pământ / cu oameni care-njură sfânta cruce / şi dau cu pietre-n Dumnezeul-Sfânt / facă-se cruce zilele sihastre / prin care mă tot rabdă veşnicia / ce ne deschide porţile credinţei; /facă-se cruce, trupul tău – Maria!..”

LUCIAN GRUIA, membru al Uniunii Scriitorilor din România, autor al mai multor volume personale şi colective, participă la Boemia bistriţeană cu o selecţie de versuri autoironice şi pe undeva, umoristice. Se remarcă: *„NEDUMERIRE: Stau între două oglinzi paralele. / Una îmi reflectă chipul frumos, / Cealaltă pe cel urât. / În oricare mă privesc, / Îmi văd numai chipul frumos / Pe cel urât îl văd doar ceilalţi.”*

Dar cu o sensibilitate deosebită, el comunică *„lumina mamei”* celor din jur, lumina pe care o poartă din pântec. *„LUMINA MAMEI: În pântecul mamei, / Mă vedeam crescând / Într-o lumină interioară. / Când m-am născut, / O altă lumină / Mi-a brăzdat faţa / Cu riduri. / Trăiesc între două lumini. / Când voi muri / Am să-mi regăsesc / Lumina interioară / Din care m-am născut.”*

Un poem rotund ca un adevăr axiomatic. Micropoemele lui Lucian Gruia au în ele sensuri multiple şi par scrise dintr-o suflare.

Distinsa poetă CLEOPATRA LORINŢIU, autoare a peste 20 de volume şi nenumărate apariţii publicistice, cu o activitate remarcabilă în domeniul culturii, şi mass-mediei, oferă **Antologiei** o selecţie de versuri fără cusur, vizând universul lăuntric. Ea subliniază munca jertfelnică a creatorului: *„PUNCT DE RĂSCRUCE / Când memoria scrisă o să dispară / Când vom comunica telepatic / Când totul va fi altfel, altcumva, altceva / Aceste file stoarse din viaţă şi sânge / Vor mai conta? / Când ,,viaţă,, şi ,,sânge" n-o să însemne nimic / Iar ,,nimic" n-o să mai aibă sens./ Generaţie frântă ! / Tu nici nu eşti! / Încăpăţânându-te să ai sens / Sub ampla domnie-a non-sensului. / Am să scriu pentru morţi, pentru trecut / Pentru trecerea lor spre alte regnuri / Am să arunc totul îndărăt / Şi prin schimbarea acestui sens / Am să lunec spre viaţa din moarte / Mai posibilă decât un viitor mut".*

Poeta abordează problemele majore ale umanităţii: singurătatea, neputinţa, boala, lipsa de afecţiune şi de comunicare: *„NOPŢI TĂCUTE / Vine o vreme când prietenii / Nu te mai sună la trei. Nu-ţi mai povestesc / La telefon, grave, iremediabile întâmplări, / Păcate de dragoste, revelaţii. Vine o vreme / Când nu te mai sună nopţile, nimeni. / E vremea-mpăcării, / Când furtunile sunt numai pe mări interioare / Când observi crizantemele fanate. / Când ceva tragic e ceva indecent. Când / Nimeni nu e de vină. / Încet, încet te ocupă timpul galactic. / Un bolid depărtându-se de neliniştea / Pe care ar putea s-o explice. Vine o vreme / Când îţi poţi aminti / Lacrimile fierbinţi."*

VALENTIN MARICA – următorul antologat, autor a numeroase volume de versuri şi publicistică, are în antologia ***Boemia,*** un mănunchi de versuri filosofice foarte reuşite: *„MUSTRAREA SECUNDEI / Zarul e în repaos. / Tăcerea îmi viscoleşte mâinile. / În ou / murmură cugetul zborului. / Celor ce te întreabă / de ce sunt ochii / clepsidre, / spune-le / că*

numai cine atinge culoarea zăpezii / e zeu / în sălaşul secundei”.

Nici dimensiunea sacră nu este neglijată şi poetul reuşeşte să dea un sens spiritual poemului laic. De altminteri, toate poemele acestui distins autor sunt remarcabile.

„STRIGARE PESTE SAT: / Să fii tu însuţi Carul Mare, / să aşezi / fântână-n leatul mâini, / numele / pe oiştea dragostei / cărare, / când zarea altoieşte crucea / şi ruginiul porţii e straiul / de iertare. / Pe pânze pământii, / ochiul se desface în legănare. / Îmbătrâneşte iarba, / lemnul ei / va arde prelung în fiecare”.

MENUŢ MAXIMINIAN, bănăţean, născut la Timişoara, poet, publicist, oferă antologiei o proză intitulată ***„Chitara îngerilor”.*** Acesta este un pretext pentru un interviu generos cu o tânără cântăreaţă folk, despre cum a început aceasta să cânte. Şi cine a îndrumat-o în această direcţie. Scrierea cuprinde şi o parabolă a cojii de nucă*: „Coaja de nucă: / Lumea asta mare încape într-o coajă de nucă. Iarba, / florile, copacii, clădirile, oamenii fac parte dintr-o lume / minusculă în marea lume. Odată demult trăiau cu toţii, ca într-o / membrană protectoare într-o coajă de nucă. Ei erau miezul. Cât / de frumoasă este viaţa când eşti apărat de toate, în nucă. Aveau / belşug pentru fiecare categorie, sau rasă, sau specie. Oamenii, / aproape invizibili aveau un primar al lor. Care nu era condus de / anumiţi gansteri, sau de forţele de dreapta, stânga, centru, sau / dreptul în stângul. ...”*

Aproape o proză poetică. Scrierea are şi un Motto din Sfântul Augustin: *„Învaţă să-ţi scrii durerile pe nisip şi bucuriile pe stâncă”* - începe cu o confesiune a autorului, după care o lasă pe interlocutoare să conducă discuţia.

Foarte original, ALEXANDRU CRISTIAN MILOS, îşi face o intrare spectaculoasă în scenă ca şi cetăţean al cosmosului:*”Născut, ca şi cetăţean al cosmosului, la 23 Septembrie 1952 în oraşul Bistriţa, România, Terra, Galaxia*

Calea Lactee, Univers." Are un palmares impresionant, cu lucrări." Cărţile sale- 20 la număr- se află în Biblioteci Universitare din peste 30 de ţări din lume." (...)

„Cosmopoeziile sale sunt traduse în limbile: engleză, franceză, germană, greacă, italiană, spaniolă. Este cuprins în Antologia „CUVINTE" a Filialei Cluj Napoca a Uniunii Scriitorilor, alcătuită de Irina Petraş. Este inclus în Antologii internaţionale de poezie. În anul 2000 publică „MANIFESTUL COSMOARTEI"- nou curent artistic avangardis, cosmic, de inspiraţie SF, în poezia românească şi europeană a Mileniului 3 în care promovează FRATERNITATEA COSMICĂ ca şi CETĂŢENI AI COSMOSULUI-OAMENI COSMICI!"

După asemenea prezentare, ne-am aştepta la un poem cosmic. Şi iată că-l avem în **Antologie** şi este, nici mai mult, nici mai puţin decât „CODUL GALACTIC", pe articole, pe paragrafe, pe subiecte, scrisă în spiritul *„fraternităţii cosmice"*. Este destul de interesant pentru cei care preferă literatura science-fiction.

VICTORIA FĂTU NALAŢIU – scriitoare şi pictoriţă, are în antologie *ALFABETUL DE DINCOLO DE CĂRŢI (Fragment).*

Este o istorioară foarte nostimă despre un bărbat căzut într-un şanţ, care filozofează cu nasul în noroi, iar o femeie, Suzana încearcă, făcând eforturi considerabile să-l scoată de acolo. El citează, când din Liviu Rebreanu, când din Petre Pandrea, când se crede Don Quijote, şi nu încetează să-i facă fetei complimente. Artista îşi ilustrează scrierea cu două acuarele reuşite.

MARIA OLTEAN, bistriţeancă, membră a Uniunii Scriitorilor din România, autoare a peste zece volume de versuri şi poveşti pentru copii, este la rândul ei artistă, având în Antologie şi o icoană pe sticlă.

Poezia ei este de natură spirituală."*ZBATERE: E-o zbatere în sufletul vremii, / Ploile şterg zâmbetul oraşului / Şi*

insomnia se cuibăreşte. / Printre cuvinte / Găsesc dimineţi răstignite, / Întrebări ce rămân fără răspuns".

Autoarea mărturiseşte că-şi caută linştea *„pe plaja cu nisipul sclipitor al poeziei",* şi nu ezită să spună: *„Mă opresc în ultima vale luminată de fulger / Cu o lacrimă să mângâi pământul." **(În aceste zile).***

Poeziile acestei autoare sunt atât de simple şi expresive, încărcate de miez, încât par mici bijuterii e atârnat la piept, pe dinăuntru: *„RĂDĂCINI DE POEZII: Demult / Locuiam în inima unei păsări, / Respiraţia îmi era atât de subţire / Că nici un înger n-o putea atinge. / Din cuvinte / Îmi construiam galaxii, / În priviri ascundeam misterul, / Din carne-mi creşteau rădăcini de poezii".*

OVIDIU POJAR, sălăjean, autor al unei plachete de versuri intitulată: ***„Un alt anotimp"*** a sosit la Boemia cu câteva poezii de dragoste, cu tâlcuiri bine alcătuite ca nişte parabole în versuri. *STRĂIN SUNT ÎN OCHIUL TĂU: Închis în ochiul tău / ca un corp străin / simt cum lacrima / încearcă să mă elimine / cel mai dureros este că / nu ştiu dacă vreodată / ţi-am acoperit toată retina / dacă o vreme măcar / m-am legănat în privirile tale / sau am locuit acolo degeaba / cel mai dureros este că / nu pot ieşi singur / am nevoie de ajutorul tău / de lacrimile tale / ca şi până acum / numai că / de data asta / să mă înece / definitiv."*

THEODOR RĂPAN – aproape că nu mai are nevoie de prezentare. *Născut la 4 iulie 1954, în comuna Balaci, judeţul Teleorman; absolvent al Facultăţii de Drept – Secţia Juridică (Universitatea Bucureşti); atestat ca ziarist profesionist; consilier diplomatic în Ministerul Afacerilor Externe. Peste zece cărţi publicate, impresionante referinţe critice.*

El are o definiţie foarte interesantă a Poetului: *„POETUL: Acolo sus, neinventat încă, Poetul e glonţul de zăpadă al Cântecului! / Feriţi-vă! / Devenit sunet e atât de aproape, / un zeu răstignit / în scoica sidefată a mării, /*

apocalips al silabelor / între care, lumina furtunii alege / pentru ospăţul de taină, / pe ţărmuri, / una".

Theodor Rîpan este un menestrel care caută necontenit metafore în nisipul mării. Pentru el, Cuvântul este o entitate vie, iar Poetul e slujitorul lui.

Autorul oferă poeme minuscule, scurte respirări în spirit de haiku, în care esenţializează materia cuvântului.

AŞEZĂMÂNT: Mai singur decât sunt / e doar Cuvântul. / La umbra lui sap unicul mormânt!"

RECUNOAŞTERE: Mai presus de orice / inima mea incendiindu-vă!"

ECOU: Eu am văzut glasul tăcerii / spărgând liniştea..."

VEGETALĂ: Ca un copac crescut în copac: / inima mea şi a ta. / Se apropie vara..."

ISPITA: Merg pe apă şi plâng: / sunt mersul aerului. / Chiar umbra lui..."

Apoape panseuri, aproape definiţii lirice, aproape formulări axiomatice, miniaturile lui Theodor Răpan, conferă spiritului o stare de bine.

TRAIAN PARVA SĂSĂRMAN – tot scriitor năsăudean, a publicat patru volume de proze, iar acum oferă cititorilor proza: ***„Mâşu"*** în care protagonist este un basarabean, fiu de jandarm, ajuns inspector cu taxele. Autorul evocă acest personaj real, relatând unele întâmplări din munca de inspector.

Hunedorean, ION SCOROBETE, autor al mai multor volume de versuri – are un mănunchi de poeme despre viaţă, anotimpuri, iubire, şi încercări de filozofie pe anumite teme. Se remarcă poemul*: „IMPERIU MĂRUNT: în vârful piramidei stă viaţa şi / opusul ei / ce nu trişează / ci biruie împreună / precum boabele de fasole / căzute din traista de rafie lucrată / în vreun con al întunericului / se învăluie cu plapuma neagră / a humusului / ce n-a lăsat să-i scape / substanţele dense /*

celuloza / iar din acest adăpost /interesant / înhăţă raza mult aşteptată / aidoma pruncului / sfârcurile / în ziua sorocită / când umede buze alungă / tristeţea / care-şi făcuse planuri / astfel prin vlaga hrănită a ţărânii / un ochi verde intens / râde ca un clopoţel atins din / întâmplare de o mână / nedibace / îşi suie veştmântul centimetru / cu centimetru / pe aracul orei nouă / se desfoliază / în spirală când să deschid şi eu poarta / să mă pierd în mulţimea de zgomote / ale oraşului".

CONSTANTIN PAVEL este prezentat drept un artist de talie europeană. Nicolae Vrăsmas îi face un portret amănunţit privind viaţa şi opera acestuia.

Tot năsăudeancă este şi ANA ZEGREAN, care încheie ciclul antologaţilor din această frumoasă carte. Autoare a cinci volume de versuri şi participantă la numeroase volume şi antologii colective.

La **Boemia**, Ana Zegrean prezintă o suită de versuri în care răsună cântecul vieţii în întreaga natură: "*se agaţă cântecul / în copac / lutul frământă / visul de mâine / din coapsa dimineţii / clopotul respiră verde / îngenuncheat în memorie / firul de iarbă / îşi spală rugina / în bobul de rouă"*. Alteori, poeta aude cum creşte sămânâţa lunii:

"sămânţa lunii: / creşte / întoarcerea în ţărână / pe marginea ferestrei / aripa îngerului / bate pulsul astral / mă cuibăresc / în propria-mi umbră / spre nefiinţă"

O poezie plină de expresivitate şi de miez. Deşi scurte, poemele au un înţeles adânc şi o muzicalitate plăcută.

Prin ansamblul său bine structurat, bine gândit, variat şi plăcut, volumul de faţă constituie o izbândă a spiritualităţii româneşti, nu numai din arealul bistriţean, dar cu deschidere către întreaga lume.

19 martie 2010
Solemnitatea Sfântului Iosif

O CARTE A TRĂIRII ŞI A MĂRTURISIRII

SIHASTRUL DE LA ROHIA - UN DĂRUITOR CARE A DOBÂNDIT VEŞNICIA

Nicolae Steinhardt. Între lumi. Convorbiri cu Nicolae Băciuţ, Ediţia a V-a (Revăzută şi adăugită), SEMĂNĂTORUL, Editura Online, februarie 2010

Cine nu-i cunoaşte biografia şi opera postumă a Parohului de la Rohia are acum un prilej binecuvântat de a-l afla pe autorul „***Jurnalului fericirii***” - conceput mental în închisoare unde ispăşea o vină imaginară şi anume, faptul că nu şi-a trădat prietenii.

Evreul convertit la ortodoxie în spirit ecumenic, botezat de părintele Mina Dobzeu în celulă, cu „*apă viermănoasă şi cu Duh rapid*” – devenit după eliberarea din 1964, exemplu de creştin şi aflându-şi liniştea în umbra luminoasă a mănăstirii maramureşene, un om cu o minte ascuţită şi cu un spirit înalt, care ne-a lăsat o moştenire nepreţuită: cuvintele sale, devenite axiome, iată-l acum, evocat de profesorul Nicolae Băciuţ, cel care a avut privilegiul de a-l întâlni şi a coresponda cu această personalitate zdrobitoare a culturii româneşti. Documentele inedite din cartea aceasta, stau mărturie.

Mărturisesc că l-am iubit enorm pe părintele Nicolae, că m-a fascinat într-atât încât, neavând una din cărţile lui, am fost nevoită s-o împrumut şi s-o citesc/ înregistrez pe casete audio, pe care le-am ascultat până le-am învăţat pe de rost. Mărturiile

lui, concretizate în întrebările pe care i le punea Zaharia Sângeorzan, erau ale unui vizionar care vedea lumea mileniului trei condusă de haidamaci şi de lichele, în timp ce intelectualii români ajungeau la limita subzistenţei. El mi-a oferit modelul sfinţeniei, spunând că sfinţenia (citez din memorie) – nu constită în zilele noastre în a te urca pe un stâlp şi a trăi acolo, ori a te refugia într-o peşteră, mâncând rădăcini şi bând apă doar din izvor, sfinţenia contemporană înseamnă, a trăi în mijlocul lumii, în vacarmul lumii, şi a-i accepta pe oameni ***aşa cum sunt, cu toate calităţile şi defectele lor.*** Aceasta este adevărata sfinţenie, la fel cum, bucuria perfectă în viziunea Sfântului Francisc înseamnă, a te considera cea mai neînsemnată persoană, a-l urma pe Isus Cristos răstignit şi sărac şi a-i duce crucea, aidoma lui Simon din Cirene, fiul lui Rufus, pe Via Crucis.

Un sihastru (retras de bunăvoie din lume) – care, în mod paradoxal, era înconjurat de lume, căutat, consultat în probleme duhovniceşti.

„Părea mai degrabă rătăcitor printre oameni, o apariţie insolită şi contrariantă, coborâtoare parcă din alte timpuri. Mai ales tinerii căutau să-i fie aproape – îl priveau şi-l ascultau cu religiozitate, ca pe un sfânt” - îl prezintă Nicolae Băciuţ în textul care ţine loc de Prefaţă. Poate Constantin Noica mai trezea aşa un interes din partea discipolilor săi, Andrei Pleşu, Gabriel Liiceanu ori studenţii de la filozofie care veneau la Păltiniş doar ca să stea de vorbă cu filozoful.

Ori Petre Ţuţea care atrăgea şi el ca un magnet valuri de curioşi care veneau să stea de vorbă cu el, deşi bolnav şi bătrân, să-i afle părerea în legătură cu mersul societăţii. Oameni diferiţi structural, dar care erau animaţi de aceeaşi dragoste pentru Dumnezeu, pentru cultura românească, pentru neam, pentru Istorie, pentru limba română.

Cine a avut şansa să-i vadă, fie şi pentru câteva clipe, se poate considera privilegiat. Şi Nicolae Băciuţ chiar este un

asemenea om. Sunt perfect în asentimentul său că a recurs la stratageme nevinovate pentru a-i capta atenţia şi a-l cunoaşte mai bine, şi eu aş fi procedat la fel, dincolo de timiditatea sufocantă care mă caracterizează: aş fi sfărâmat barierele temerilor şi m-aş fi înfăţişat (în scris) acestui mare gânditor vizionar, spunându-i tot ce am pe suflet, aşa cum a făcut semnatarul cărţii de faţă, spre şansa noastră, a celor care acum, ne înfruptăm din dulceaţa gândirii lui: *„Cum n-am avut şansa să mă apropiu prea mult de N. Steinhardt – erau toate locurile ocupate, aş spune acum, cu amărăciune – am recurs la un mod mai puţin obişnuit de a-l cunoaşte, dincolo de scrisul său, pe acest Sfânt: am început să-i scriu şi apoi să-l „provoc", scrisoare după scrisoare, cu câte „un lot" de întrebări".*

Aşa aş fi procedat şi cu părintele arhimandrit Ilie Cleopa, şi cu marele duhovnic Teofil Pârâianu pe care am avut şansa să-l văd la câteva întruniri cu publicul în urbea mea, dar nu am avut curajul să mă apropii. În schimb i-am sorbit cu nesaţ cuvintele şi mi le-am notat cu grafit, direct pe inimă.

Şi mai mărturisesc că din totdeauna m-au atras magnetic cărţile de memorialistică, jurnale, corespondenţă, evocări şi biografii, pe care le găsesc şi acum captivante. Le citesc cu cea mai mare plăcere cu mai multă râvnă decât romanele de acţiune, cărora, în cele din urmă le uit subiectul şi personajele.

O lume în altă lume. O picătură de lume. O lume despre altă lume. O lume ***„între lumi".***

Şi iată că-mi amintesc cuvintele Mântuitorului: „Voi nu sunteţi din lumea aceasta. Faceţi parte din ea, dar nu sunteţi ai lumii." Este cheia de la care trebuie să pornim în lecturarea remarcabilului volum oferit de Nicolae Băciuţ despre Părintele Nicolae de la Rohia.

În condiţiile vitrege de comunicare epistolară pre-revoluţionară, când pereţii aveau urechi, când corepondenţa şi intimitatea intelectualilor erau violate, cei doi întreţin o

legătură spirituală pe calea scrisului. Materialul acesta inedit este deosebit de preţios pentru că relevă, nu atât caracterul ferm şi demn al semnatarilor scrisorilor, cât, curajul şi eroismul cu care înfruntau ostilitatea regimului, deosebit de vigilent în ceea ce priveşte „apărarea integrităţii partidului” şi a conducerii.

„Această carte mai este, deopotrivă, gestul unui tânăr scriitor care l-a iubit şi preţuit pe N. Steinhardt, pe cel care a trăit voluptatea vieţii prin voluptatea lecturii, voluptatea trăirii prin voluptatea credinţei”, spune Nicolae Băciuţ – într-o frază admirabilă care conţine chintesenţa lucrării.

Volumul mai conţine şi trei alte documente rare: dialoguri cu apropiaţii Părintelui Nicolae, Alexandru Paleologu, Mircea Oliv şi Ioan Pintea, ultimul fiind un discipol care a alcătuit şi o minunată carte evocatoare despre N. Steinhardt şi s-a îngrijit de opera postumă a duhovnicului.

Gânduri, concepte, idealuri, profesiuni de credinţă, toate adunate în scrisorile-interviu pe care Nicolae Băciuţ le adresa părintelui Nicolae. Aria tematică a epistolelor este deosebit de diversă, legată de biografie, viaţă, profesiune, cultură, cărţi etc. atât cât se puteau formula în acea perioadă de sinistră glorie a regimului totalitar şi datează încă din anul 1986, apoi anul 1987, având locaţii diferite, cu doar câţiva ani înainte de plecarea marelui duhovnic la cele veşnice.

Cei doi, la iniţiativa profesorului Băciuţ, îşi propun, prin dialogul lor să descifreze *„câteva din semnele lumii”.* Profesorul se întreabă, firesc, *„câtă biografie a intrat în cărţile sale? Câtă viaţă atâta literatură!”* Dar practic, se iscau zeci şi zeci de întrebări dintr-una singură, în valuri concentrice, pe care, nu întotdeauna le putea adresa, din motive lesne de înţeles, dar şi dintr-un imens respect şi preţuire pe care le purta omului spiritual şi duhovnicului, pe care nu-l poţi întreba orice.

Ideea este că, **„Opera în sine stă dincolo de biografia cea mai amănunţită, mai exactă ori mai picantă” -** nu biografia face opera şi nici opera nu creează biografii anume,

deşi sunt legate. Opera transcede orice fel de biografie, cu condiţia să fie remarcabilă. Nicolae Băciuţ îi „smulge" mărturisiri preţioase:

„Mărturisesc: nu mă pândeşte deloc dorinţa multor amatori de literatură de a şti <cine e cel pe care-l citesc>, spune Nicolae Steinhardt şi continuă: *„dar atenţia mi se concentrează asupra operei şi persoana scriitorului o disting mai mult în penumbră, estompată oarecum în aura textului, în <haloul> ei luminos".*

În virtutea acestei convingeri, el a oferit foarte puţine date biografice contemporanilor săi, în diverse reviste culturale. *„Am arătat acolo (în revista* ***Opinia „studenţească****–* n.n.) *cât de hotărâtoare a fost pentru mine întâlnirea cu* **Predoslovia** *la* **Întuneric şi lumină** *de Al. Brătescu-Voineşti. (...) Păşind de la literar la existenţial, nu ascund că am fost adânc marcat de anii 1959-1964".*

Picături nestemate din gândirea steinhardt-iană sunt presărate pe tot parcursul convorbirilor dintre cei doi, inclusiv din documentele inedite, scrisori, dialoguri, mărturii. În toate îl regăsim pe filozoful culturii universale Nicolae Steinhardt, pe teologul şi pe monahul creştin care a împletit în chip fericit vorba cu fapta, a cărui biografie de excepţie îl plasează în rândul persoanelor care au suferit pentru dreptatea, idealul şi credinţa lor. Un suferitor desăvârşit, un creştin care s-a jertfit până la capăt pentru a-şi urma Modelul Suprem, pe Isus Cristos.

Însă, aşa cum a mărturisit, *„Opera în sine, ca atare, stă dincolo de biografia cea mai amănunţită, mai exactă ori mai picantă, ea „scapă" biografiei, stă probabil chiar dincolo de puterea de înţelegere a celui care a compus-o, mai bine zis".*

Cine ar fi crezut, văzând şi răsfoind **„Jurnalul fericirii"** că autorul a conceput cartea în cea mai neagră perioadă a vieţii sale, în condiţii sordide, supus la umilinţe de neînchipuit, bolnav, torturat, supus anchetelor timp de mulţi ani

la rând, silit să nu doarmă, înjosit şi chinuit în fel şi chip, că acolo, în mijlocul iadului, acest om de excepţie şi va găsi pacea şi fericirea, acea linişte şi împăcare pe care numai Isus Cristos ţi le pot oferi şi nu aşa cum le oferă lumea?

Deşi este o carte de memorialistică, având personaje şi însemnări reale, ea poate fi considerată din toate punctele de vedere o capodoperă a genului, a literaturii concentraţionare, o mărturie zguduitoare despre abuzurile care s-au făcut în regimul trecut, despre suferinţa umană împinsă până deasupra limitelor suportabile, dar, în acelaşi timp, despre solidaritatea care s-a creat între oameni de caracter, oameni de o tărie morală şi demnitate exemplare. Aceştia au rezistat ororilor puşcăriilor comuniste doar fiindcă aveau o motivaţie trainică. Şi aceasta le-a fost de ajutor.

În dialogul închegat între cei doi intelectuali de marcă, sunt definite şi explicate concepte, categorii, termeni uzitaţi în cultură, în telogie, în filozofie, în artă. Erudiţia Părintelui Nicolae de la Rohia este copleşitoare, intimidantă. El oferă prototipul intelectualului de rasă dintre cele două războaie mondiale, vorbitor al câtorva limbi de circulaţie internaţională, citind cărţi în original, cultivându-se în orice împrejurare, hrănindu-şi spiritul cu cele mai prestigioase capodopere ale culturii şi civilizaţiei universale. Şi e destul să amintim volumul **„Escale în timp şi spaţiu”** (editura Cartea Româneaască, Bucureşti, 1987 – n.n.), ori, „**Între viaţă şi cărţi” ,** ca să ne dăm seama de erudiţia lui, ori volumul „**Primejdia mărturisirii”.**

Se remarcă la Nicolae Steinhardt, în convorbirile sale cu discipolii şi cu unii prieteni, nu tonul didactic, ci acela de om sfătos, pilduitor în varii împrejurări, încât, orice amintire, orice istorisire ieşită din gura sa, deveneau parabole, legate de alte şi alte istorisiri din întreaga lume. A fost şi a rămas un spirit enciclopedist.

Linia sa directoare în viaţă şi-a expus-o, nu o dată, ci de fiecare dată, dar, viz-a-viz de sintagma lui Constantin Noica, **„performanţă culturală”** a tinerilor aspiranţi la glorie, el spunea: *„Performanţele culturale”? Da, desigur, da, mă rog. Mai degrabă aş pune accentul pe isprăvi de caracter, de ţinută (cum îmi place a zice), de etică artistică şi umană. Pricini de întristare şi dezamăgire sunt multe. Dar am încredere şi nu încetez a trage nădejde. Sentimentele pe care tinerii ar trebui să le cultive cu precădere? Al libertăţii şi al respectului de sine. Apoi să nu uităm, talentul nu-i o marfă bună de pus în circulaţie şi destinată vânzării; talentul nu-i un bun interschimbabil; drept vorbind, nu-i proprietatea celui talentat; e un depozit; nu e o marfă, e o taină, un sacrament cum spun catolicii. Trebuie dat la rodire cu grijă multă şi cuviinţă. Sau ca să vorbim în termeni mai puţin făloşi: talentul e în situaţia militarului în uniformă: se cade să se supravegheze când iese în oraş”.*

Iar în legătură cu destinul unui scriitor şi cum se poate rata acesta, Nicolae Steinhardt a avut o părere tranşantă:

„Depersonalizarea, acesta-i pericolul de moarte. Nu cantitatea, nu succesul, nici chiar desăvârşirea stilistică ori nativă, important e să fi spus ce avea de spus, tot ce avea de spus, a se fi luptat cu el însuşi, cu „întâmplările”; important e a nu sfârşi copleşit de regrete, melancolie şi căinţă”.

De fapt, orice frază, propoziţie, cuvânt rostite de Steinhardt, dovedeau chizbuinţă, pricepere, discernământ, răspundere, temei, valoare, judecată temeinică, îngăduinţă, cultură dusă la înălţimile elitismului şi, în acelaşi timp, deschidere către celălalt şi mai ales, modestie.

Un om modest, cinstit şi drept. Un om de toată isprava. Părintele Nicolae. O emblemă a românismului autentic. Pe care-l obseda, la vârsta de 70 de ani, următoarea întrebare: *„Ce întrebare mă obsedează în prezent? Aceasta: care-i soarta sinei, a sufletului după ce se desparte de trup? Ce-are să-i fie*

eului meu după ce voi muri? (Nu uitaţi: adineaori vă spuneam că am împlinit şaptezeci de ani în 1982”).

Cele cinci scrisori document trimise domnului Nicolae Băciuţ în vara şi toamna anului 1986 de la Rohia, dezvăluie un Steinhardt cu o căldură sufletească aparte, cu un cult deosebit al prieteniei şi al legăturilor spirituale şi culturale de înaltă calitate. Modul de adresabilitate este plin de reverenţă şi relevă o educaţie aleasă şi o anumită artă şi măiestrie epistolară. O altă trăsătură de caracter admirabilă a lui Nicolae Steinhardt a fost fermitatea în convingerile sale şi neadmiterea vreunui compromis:

„Vă rog să fiţi atent la textul trimis Consiliului. Pot fi ştersături, dar nu admit pentru nimic în lume adaosuri ori schimbări de sens. Contez pe vigilenţa şi buna Dv. credinţă. N'aş vrea să-mi fie modificate gândurile. Mai bine: să nu apară! Fireşte că nu mă opun la scoaterea unor pasaje ori la f. mici modificări de termeni.
Cu multă şi aleasă afecţiune,
N. Steinhardt”.

Conştient că opera sa, tipărită sau nu, va constitui pentru români o moştenire valoroasă, Nicolae Steinhardt nu a admis niciodată să fie modificată. În acest sens, îi atenţiona pe redactori şi pe colaboratori să tipărească textul aşa cum fusese conceput.

Foarte generos cu scriitorii, în chip deosebit cu cei tineri, Părintele Nicolae îi încuraja şi-i promova în demersurile lor literare, scriind despre ei şi răspunzându-le cu bunăvoinţă şi generozitate la scrisori. Unul din numeroasele gesturi de generozitate scriitoricească, a fost acela de a scrie o cronică despre cartea domnului Băciuţ „**Muzeul de iarnă”,** apărut la Dacia, în 1986, text publicat în revista **Tribuna** 50/1986), ce relevă abilităţile de critic şi istoric literar ale părintelui.

„Am găsit cu bucurie şi nu fără emoţie la Nicolae Băciuţ una din marile obsesii ale Poeziei din vremea tinereţilor

mele: ideea poemului ca operă impecabilă, ca ideal absolut, unic, suprem, atotîmbărbător şi atotbiruitor al oricărui cutează să scrie versuri. Numai în anii ’20 s-au mai închinat vocabule aşa convinse şi fierbinţi Poemului. Pune-ţi masca şi vino… sună asemenea unui îndemn din vremea suprarealismului începător. Aşa fiind, firesc e ca rolul de frunte la Nicolae Băciuţ să-l joace cuvintele, cărora mereu li se destăinuie, pe care le solicită, cărora le poartă sfruntat respect, care-l răpesc în euforie şi-l supun caznei”. ***(Două texte poetice)***

O caracteristică a textului critic steinhardt-ian este folosirea persoanei a I-a plural cu referire la sine, în loc de persoana a I-a singular, gest de reverenţă şi curtoazie, caracteristic unei persoane bine crescute, al cărei cod etico-moral şi de bune maniere, este desăvârşit.

Continuând interviul epistolar, Nicolae Băciuţ îi solicită părintelui de la Rohia să-i vorbească despre cea mai îndepărtată imagine a copilăriei sale, iar acesta îi evocă imagini din primii ani de viaţă, chipurile părinţilor, al tatălui, a cărui trăsătură principală de caracter era curajul, al mamei, care se remarca prin bunătate sufletească, modele desăvârşite pentru copilul Nicu.

„Tata a fost un om curajos, de la el deţin convingerea că suprema calitate a omului e curajul, că fără curaj toate celelalte se diluează, pier, nu fac doi bani. Purtarea lui şi cuvintele pe care mi le-a spus în momentul plecării mele la Securitate spre a fi arestat (avea optzeci şi doi de ani) m-au însoţit (tonic) pe toată durata detenţiei şi le consider nu mai puţin vrednice de respect ori mai puţin frumoase decât faimosul „merde” al lui Cambourne la Waterloo. Tata: „Vezi să nu mă faci de râs, să nu fi jidan fricos, să nu te caci în pantaloni”.

Pentru el orice om lipsit de curaj – fie acela român, evreu sau de orice altă naţionalitate – se bucura de

calificativul „jidan fricos”. La puţini am văzut atâta dispreţ pentru laşitate.

Iar maică-mea era poreclită Bunătate. Mi-o amintesc dând bucăţele de zahăr („zahăr cubic”) cailor înhămaţi la trăsurile care, pe vremuri, îşi aşteptau muşteriii de-a lungul trotuarelor”.

O altă calitate morală a părintelui Nicolae a fost sinceritatea. El dezvăluie cu multă franchute şi fără menajamente ori subterfugii de prisos, amănunte despre sine care pe alţii i-ar dezavantaja. Dar, transpunând totul într-un fin umor şi o autoironie de înaltă clasă, toate aceste presupuse defecte ale sale, despre care vorbeşte, deveneau la el, calităţi. Totodată el zugrăveşte cu o căldură aparte, chipul prietenului său din tinereţe Manole Newman, *„un ovrei conservator, român „de dreapta”, deştept foc, băiat cult, intrasingent şi necruţător, care m-a vindecat de consumarea opiului.*

Opiul fiind, fireşte, acel din definiţia lui Raymond Aron: le socialisme est l'opium des intellectuels. Fecior de mici burghezi din Olteniţa, se considera român absolut (şi era: prin grai, înfăţişare, caracter, impetuozitate, înţelepciune). Lui îi datorez a fi cunoscut socialismul izvoarelor autentice şi al realităţii. Mi le-a dezvăluit fără menajamente”.

Dialogul continuă cu evocarea primei sale învăţătoare, doamna de Branzky, o personalitate originală şi puternică.

„Vorbea vreo opt limbi, citise toate cărţile, avea un caracter de fier şi o inteligenţă sclipitoare.

Cartea ei de căpătâi era Cântecul Nibelungilor. Cred că îl ştia pe dinafară şi că, în taină, se închina zeilor Walhallei.

Mi-a dat între 8 şi 12 ani, să citesc capodoperele literaturii universale, toate, fără cruţare, pe nerăsuflate: Tasso, Camoens, Goethe, Shakespeare, Balzac, Tolstoi, Ariosto, H. St. Chamberlain, Homer, Vergiliu, Dante, Sofocle, Rousseau, Racine, Saint-Simon, Chaucer… admirabilă,

nemaipomenită femeie, al cărei elev am avut nemeritata cinste să fiu. Îmi acordase prietenia şi încrederea ei. A dispărut brusc din viaţa mea (ca Mary Poppins) – nu o uit nici o clipă”.

Aici trebuie să deschid o paranteză imaginară şi să mărturisesc un lucru. Se întâmplă ceva ciudat cu mine personal pe parcursul lecturării acestei remarcabile cărţi. Dacă, citind vreo carte, sunt nerăbdătoare să ajung la final, să văd ce se întâmplă, pe aceasta o vreau **nesfârşită,** pentru a mă putea înfrupta şi gusta din ea pe îndelete, cât mai mult. Ca pe o ciocolată cu lapte şi alune, care-ţi place mult dar din care vrei să păstrezi aroma şi deliciile şi pentru a doua zi. Şi de aceea nu guşti decât cu pătrăţica.

Între lumi - cartea domnului Nicolae Băciuţ despre Nicoale Steinhardt, este pentru mine o astfel de delicatesă rară.

Cu infinită modestie şi cu o anumită măreţie a smereniei, Nicolae Steinhardt mărturiseşte prietenului său despre „*semnificaţiile multiple ale lui a scrie”:*

„— Încă nu le-am înţeles, e aici un mister pe care nu mă sfiesc a-l numi cutremurător.

Vorbirea şi scrisul – pentru o specie parcă rătăcită în imensităţi galactice – reprezintă desigur mijloace de solidarizare şi mângâiere, un soi de „refugiu”. Ele ne leagă unul de altul, ne îngăduie să credem că avem un rost în cosmos, ele – ca manifestări ale gândirii şi sufletului – ne îngăduie să nădăjduim că nu suntem sortiţi numai a deveni material absorbit în final de o gaură neagră”.

Tot în contextul scrierilor Părintele Nicolae oferă informaţii autobiografice despre experienţa cutremurătoare pe care a trăit-o în închisoare, ceea ce l-a îndemnat să scrie mai târziu **„Jurnalul fericirii”,** precum şi peripeţiile prin care a fost nevoit să treacă din pricina acestui manuscris.

„Se cuvine să-ţi mărturisesc: îmboldit de bunul şi dragul meu răposat prieten Dinu Pillat, am scris, în 1969 – 1971, o relatare a trecerii mele de la iudaism la creştinism şi a

procesului „lotului intelectualilor mistico-legionari” din care m-am pomenit a face parte. Relatarea a luat în mare măsură înfăţişarea unei autobiografii şi proporţiile unui destul de voluminos manuscris. În urma unui denunţ, manuscrisul (intitulat ***Jurnalul fericirii****) mi-a fost confiscat de Securitate în 1972. În 1975, în urma intervenţiei Uniunii Scriitorilor, mi-a fost restituit, spre a-mi fi din nou confiscat în 1984 şi depus la Arhivele Statului. Cele spuse de mine mai sus apar, mai pe larg şi-n altă formă, în Jurnalul fericirii.*

Se cădea să-ţi fac această mărturisire.

Confiscarea cea de a doua, din 1984, se datorează tot unui denunţ, al unor scriitori care au vizitat biblioteca mănăstirii Rohia şi-au înştiinţat organele de drept că ea constituie „o filială a Europei Libere” (aceasta fiindcă au găsit aici volume de Mircea Eliade, Emil Cioran, Monica Lovinescu etc. oferite mie când am fost la Paris în 1979 –1980, şi aduse legal în ţară.)

Dar, destul. Poate că te-am vindecat de ideea continuării unui dialog cu un fost bandit şi client statornic al Securităţii.

Cu sinceră afecţiune şi alese simţăminte,

N. Steinhardt”

P.S. 2

Câţiva spirişti: Mircea Eliade, Constantin Noica, Arşavir Acterian, Haig Acterian, Al. Paleologu, Alex Elian (elenist, bizantinolog, istoric), Alex. Ciorănescu, Dinu Pilat, Bedros Horasangian, Barbu Brezianu, Octavian Paler”.

Se cuvine să fac o precizare. În această prezentare uzitez mult citatul original pentru tinerii care nu cunosc aceste amănunte şi n-au avut încă şansa de a-l citi pe Nicolae Steinhardt.

Se ridică probleme de critică şi istorie literară deosebit de pertinente şi cât se poate de actuale. La întrebarea: *„Prin ce*

credeţi că s-ar putea manifesta curajul criticului?" – Nicolae Steinhardt răspunde: *„cât priveşte talentul criticului, cred*
că stă în capacitatea de a admira (André Gide) şi în puterea discernământului." Iar cât priveşte obstacolele care ar sta în calea criticului pentru a formula o judecată de valoare, acelaşi Nicolae Steihardt spune în modul său direct:

„— Principalele: frica, incultura, graba, spiritul de gaşcă, lipsa de bun gust (noţiune delicată), necunoaşterea trecutului (spre a putea determina ce este cu adevărat nou), lipsa de informaţii, lipsa sensibilităţii contemporane... Nu pot fi înşirate complet de multe, multiple şi diverse ce sunt". La care adaugă puţin mai târziu: *„-— Mai întâi să adaug la răspunsul precedent: invidia, răutatea, complezenţa..."*

Totodată, cărturarul precizează: *„Criteriul adevărat e al calităţii, nu al firmei. Textul literar se poate făli numai cu meritele sale intrinsece, nu cu apartenenţa la o tabără sau alta."*

Nicolae Băciuţ îl provoacă pe monah să-i vorbească despre solidaritatea literară, despre spiritul de fraternitate şi conceptul de libertate. Şi răspunsul este tranşant:

„S-ar zice că trăim astăzi, în lumea literară, sub întreitul semn al însingurării, al fricii şi găştilor sordide. Scriitorii ar trebui să-şi dea seama – lucru mai mult decât elementar – că pentru ei mai ales solidaritatea şi frăţia sunt condiţia existenţei şi a libertăţii lor".

Probleme cât se poate de acute ale mişcării culturale şi artistice din toate timpurile, abordate direct, cu mult tact şi curaj. Iar din acest punct de vedere, reporterul Nicolae Băciuţ se dovedeşte un profesionist desăvârşit, atingând punctele nevralgice, punctele cheie ale actualităţii şi încercând să le dezbată şi, atât cât îi stă în putere unui intelectual, să le limpezească. Astfel încearcă să lămurească sintagma, ori conceptul de **eroism** la scriitorii români de ieri şi de azi.

„— Citez în continuare, de dragul ideii, dintr-un alt text al lui Malraux, despre eroul istoriei, ... susceptibil, cred, să descopere prin darul acesta al fraternităţii care se naşte în bătălii, ceea ce ar putea fi sfinţenia. Această umanitate de astăzi, sfâşiată, înnebunită, n-a încetat, de la lagărele de concentrare până la câmpurile de bătălie, să producă sfinţi şi eroi." Îmi stăruie în minte şi un articol al d-voastră, ***Eroismul la români****, publicat în Vatra. De aici întrebarea: se poate vorbi de eroism la scriitorii români de ieri şi de zi?"*

Nicolae Steinhardt, chiar dacă nu lămureeşte pe deplin acest concept, dă un răspuns pe măsura inteligenţei şi tactului său*: „Adevărul e că românii sunt capabili de eroism, numai că sunt şi înţelepţi, cuminţi şi raţionali şi capabili de a-şi însuşi lecţiile istoriei. Curajul nu se confundă cu temeritatea nebună ori prostească".*

Repet, şi o să repet de zeci de ori, fiecare frază rostită de acest cărturar este o axiomă. Fiecare cuvânt are miez, e o chintesenţă veritabilă a unui discurs despre viaţă, literatură, religie, filozofie.

Protagoniştii acestui dialog inedit presară convorbirea lor cu picături de mărgăritar din înţelepciunea clasicilor şi modernilor din întreaga lume, cu o anecdotică proprie spiritelor elevate, ceea ce constituie un prilej de confort sufletesc deosebit.

Probleme ale vieţii, naşterea şi moartea, relativitatea timpului, fericirea, tinereţea, singurătatea, tristeţea, ca şi concepte fundamentale, apoi credinţa, iubirea, speranţa ca şi categorii şi virtuţi teologale, sunt abordate prin prisma acestei cunoaşteri, nu atât livreşti, cât bazate pe experienţă personală şi pe multă erudiţie. Un text splendid, rotund, o adevărată sărbătoare a spiritului românesc, datorată acestor doi cărturari.

„În legătură cu bătrâneţea, vară dreaptă cu moartea, vă repet ceea ce am mai spus: nu cred că mizeriile bătrâneţilor devin cu atât mai greu de răbdat cu cât ne putem aduce aminte

de timpuri fericite de altădată. Dante a greşit. Fericirea trecută poate consola şi întări. Pentru mine aşa stau lucrurile. Bolile, trădările, dezamăgirile, slăbiciunea nu izbutesc să-mi alunge dragostea de viaţă şi accesele copilăreşti de fericire”, spune părintele Nicolae de la Rohia la întrebarea: „*Cu ce sentimente priviţi dv. Verbul a muri?* – pusă de Nicolae Băciuţ, după ce-l citează pe Daniel Turcea cu inspiratul vers: *„Ştiu, vom muri, dar câtă splendoare”.*

În privinţa conceptului de ***moralist*** **–** Nicolae Steinhardt dă următoarea explicaţie: *„— Scriitorul nu are a fi moralist. Ferească-l Dumnezeu de una ca asta! Alta e menirea lui: să işte în mintea şi-n inima cititorului concluzii moraliste, mai bine zis morale.*

Criticul, eseistul pot fi desigur, ei, „moraliştii” în sensul dat cuvântului în secolele XVII şi XVIII.

Cât despre jurist, gândesc aşa: că dreptul nu se confundă cu morala, contrar celor afirmate de profesorul George Ripert în ***La regle morale dans les obligations civiles”.***

Cât se poate de succint, în trei cuvinte, Nicolae Steinhardt în mărturisirile sale epistolare către Nicolae Băciuţ caracterizează viaţa literară a primei jumătăţi a secolului trecut, aşa cum a perceptu-o el, ca tânăr autor:

„— Prin libertate, autenticitate, toleranţă.

Nu vreau să idealizez, să mă număr printre acei bătrâni care tot spun că numai vremea tinereţelor lor merită să fie trăită. Dar ăsta e adevărul: am trăit într-o lume de bună calitate şi cu adevărat viaţa literară se caracteriza prin cele trei substantive înşirate mai sus de mine.”

Iar la întrebarea, dacă *„Se poate despărţi scriitorul de cărţile sale? De manuscrisele sale? Chiar dacă acestea sunt mai puţin împlinite? (Suportul ultimei părţi a întrebării mele: e un copil nereuşit mai puţin sau mai mult iubit de părinţii săi?”)* părintele Nicolae are un răspuns pe măsură:

„— Adevăraţii scriitori îşi păstrează manuscrisele ca ochii din cap. Exemplu categoric: lada de manuscrise a lui Eminescu. N'a fost un sedentar, se tot muta, avea o fire vagabondă, însă „lada” (cufărul) i-a fost ca o raclă cu moaşte sfinte! E şi aceasta o dovadă puternică a autenticităţii geniului său, a puterii sale artistice. Iar Tolstoi spunea: îmi iubesc nevasta, dar mai abitir îmi iubesc romanul.

Troţchi, la Brest – Litovsk, în plină elaborare a păcii separate, nu uita să-şi ceară cufărul cu manuscrisele şi cărţile, lăsat la Viena.

Eu unul – din prostie, neglijenţă şi lipsă de autenticitate scriitoricească – am pierdut o mulţime de manuscrise, mai ales în 1944, în vremea bombardamentelor. S'ar zice, prin urmare, că nu din vina mea. Ba da, din vina, prea mare vină a mea. Îmi pare mai ales rău că s-au pierdut câteva caiete cu note pentru un roman.

Tema şi acţiunea s-ar mai fi putut reface, nu însă expresiile şi frazele notate, care singure erau în măsură a da romanului un caracter de autenticitate, de vitalitate. Mi-au rămas, în parte, texte din studiul istoric ***Post bellum*** *(Franţa după 1870 şi Germania după 1918) şi* ***Apărarea şi prezentarea omului modern*** *(scrisă în 1938)”.*

Iată, aşadar cât de relevante puncte de vedere a avut despre scriitor şi menirea lui, părintele Nicolae.

Cu extremă discreţie şi pudoare, la întrebarea dacă a iubit şi a fost iubit, Nicolae Steinhardt răspunde:

„— Cer voie să tac.

O mărturisire, totuşi, să fac: am cunoscut, aveam vreo douăzeci de ani, iubirea, am ştiut şi eu ce înseamnă a ţi se părea că lumea e a ta, că tu începi lumea, a pluti în euforie şi în fericire absolută. A. G. şi eu nu ne-am căsătorit. Astăzi, când ni se întâmplă să ne întâlnim, ne privim cu atenţie, acoperiţi de praful abraziv, de funingina şi de noroiul anilor,

ne privim şi cred că amândurora ne pare foarte bine că nu ne-am căsătorit.

Ei, fericirea, cum zice Proust, e cel puţin pentru unii oameni, o eroare".

Mărturisirile epistolare sunt presărate cu scrisori ale amândurora, adevărate documente literare.

Pentru frumuseţea şi valoarea ei inestimabilă, simţim nevoia de a reda aici integral, un document care trebuie să fie citit de către toţi aspiranţii la nemurirea literară, text care îi aparţine Monahului de la Rohia, text pe care eu l-aş aşeza drept motto la fiecare carte de poezie sau proză editată:

„Scrisoare către un tânăr poet

26 mai 1987

Iubite Nicolae Băciuţ,

În răspunsurile mele la ultimele întrebări ce mi-aţi pus, am reluat ideea lui Maiorescu şi formula lui Păstorel Teodoreanu, afirmând că scrisul e boierie. Poeziei îndeosebi i se aplică de minune enunţul acesta. Dar ea nu este numai boierie ci şi produsul unei munci neplictisite, negrăbite, intense. E inspiraţie, desigur, dar şi îndelungată trudă. Am citit multe volume de poezie în ultimii zece ani. Şi am putut constata că, în ciuda bunăvoinţei şi prieteniei care au stat la baza lecturii mele, foarte multe nu-s câtuşi de puţin vrednice a se numi poezie. Superficiale, conformiste, uşuratece, false, scrise la repezeală, publicate fără a fi atent revăzute şi regândite, reprezintă o uriaşă masă de rebuturi.

Se cere muncă, răbdare, şlefuire, e treabă serioasă şi nu poate fi „expediată" în tempo de hopa-Mitică. Aşadar: atenţie, nici o grabă, nimeni nu-l obligă pe om să publice o carte de versuri în fiecare an. Talentul, desigur, e prima condiţie. Dar nu ajunge, trebuie „prelucrat". Ca să nu mai vorbim de sutele de „poeţi" care dau la tipar toate fleacurile, schiţele, copiile, ciornele, imitaţiile neruşinate, lozincăriile abia camuflate…

Înainte de a ne aventura în consideraţii subtile şi înalte asupra poeziei – teoriei poietice – se cuvine a-i îndruma pe toţi cei ce scriu versuri să fie serioşi, să nu socotească drept Poezie orice şir de versuri (albe) aliniate la repezeală pe nişte coli de hârtie. Mai întâi să existe „materialul”, apoi vom începe teoretizarea.

La cei din generaţia ’80 mi s-a părut a vedea talent şi probitate. Apoi şi har şi haz; curaj şi demnitate profesională – de aceea m-am bucurat. Am văzut şi la d-ta: luarea lucrurilor în serios, inspiraţie, grijă pentru formă. Te rog cu toată prietenia, să continui a da poeziei atenţia cuvenită, respectul necesar. Nu fi grăbit! Şi din întrebările d-tale deduc: eşti acasă în domeniul gândirii şi artei. Nu te lăsa prins în capcană de modă, zor, mediu, exemple, clişee (voluntare ori involuntare), fii mereu în stare de alertă, treaz, de veghe! – şi foarte indulgent cu elucubraţiile şi bătrâneşti – copilăreştile spuse ale lui N. Steinhardt”.

O carte atât de densă şi de încărcată de înţelesuri, încât trebuie numaidecât reluată şi adâncită în memoria sufletească.

Cu doar doi ani înainte de plecarea sa la ele veşnice, aflându-se la Rohia, bibliotecar al extrem de bine organizatei biblioteci a mănăstirii, Nicolae Steinhardt îi mărturisea prietenului său, ce înseamnă o zi obişnuită din viaţa lui de atunci:

„— *Înseamnă o luptă cu trupul şi cu mintea. Trupul, din ce în ce mai acaparator, mai neobrăzat, se tânguie, se cere îngrijit, răsfăţat. Trebuie să-l disciplinez, să-l ţin în frâu,să-i dau peste nas. (îngrijindu-l totuşi, că e tare nevolnic.)*

*Mintea, brusc înzestrată cu o memorie fenomenală, îmi aminteşte absolut toate relele, prostiile, meschinăriile, păcatele ce am săvârşit. Îmi descoperă în fiece zi altele. Nu-i rău (***Ps. 50***: Iar păcatul meu înaintea mea este pururea), dar nu se cuvine nici să mă deznădăjduiesc, să ajung a mă urî şi dispreţui din cale afară. Trebuie, totuşi, să citesc, să mă*

veselesc, să nu mă dau bătut, să mă port astfel încât să nu se observe de către ceilalţi că am necazuri trupeşti ori angoase mintale, să înfrunt neantul lui Heidegger şi al lui Jaspers, să opun găurii negre din centrul Căii lactee credinţa mea creştină a veşniciei duhului, să-mi tot repet că nu-s numai materie ci şi spirit şi că deci nu-mi pasă de găurile negre".

În privinţa înrâuririi pe care o poate avea teroarea în literatură, în primul rând a valorilor în formare, problemă abordată de Nicolae Băciuţ, părintele de la Rohia răspunde (răspuns care din păcate, este valabil şi azi, poate mai mult ca oricând):

„— O înrâurire totală. Teroarea, ca şi puterea absolută, ca şi tortura, cucereşte totul, sterilizează, paralizează totul.

Acesta-i secretul. Îl intuise şi bătrânul, încă din secolul al XIX-lea, l-a sesizat perfect şi implacabil şi discipolul său de mai târziu. Teroarea e cancerigenă şi invincibilă. Potopeşte literatura, o desfiinţează. Eventual mai tolerează – câtva timp – simplele exerciţii textualiste, ca neprimejdioase, ca pe nişte fandacsii, apoi le va nimici şi pe ele. O oarecare „cântare" proletcultistă le va mânca şi pe ele. Pot fi cazuri izolate de rezistenţă, spirite de tip „catacombă", dar literatura ca atare intră şi ea sub incidenţa terorii".

Părerea lui N. Steinhardt asupra scriitorului tânăr şi asupra a ceea ce-l caracterizează este cea a unui magistru faţă discipolii săi.

„— Păi (vorba lui Lovinescu), tinereţea. Adică posibilitatea de a întocmi cocktailuri din ingrediente foarte felurite: cinism, nepăsare, curaj, milă, scârbă de putregai, minciună, mumii şi lozinci; apoi multă inteligenţă, cultură, fineţe, graţie… Vezi textul meu O definiţie a culturii în revista ***Tribuna.*** *Un scriitor e un complex foarte complicat de însuşiri diverse, contradictorii, multe inefabile. Aşezate, probabil,*

helicoidal, ca şi cocul genetic. Reţetele nu ţin, nici definiţiile, nici programele, şi cu atât mai puţin sfaturile.

Oricum, inteligenţă (multă), luciditate, dispreţ pentru facilităţi. Şi reţinere. Se scrie astăzi prea mult, e o manie, o molimă, o incontinenţă. Poporul român e un popor foarte talentat, au apărut lucruri bune, remarcabile, dar şi multă apă de ploaie. Toată lumea scrie, şi tot timpul. Nu-i bine. Se cere strunire, reflecţie, negrabă. Ehei, scrisul e boierie mare şi har. Nu-i treabă de ici colo. Repet (vorba e a lui Păstorel, de la Maiorescu citire), scrisul e boierie".

Sunt foarte importante aceste „precepte" pentru un tânăr scriitor care trebuie să ia aminte la cei de la care au necontenit ce învăţa. De aceea am şi reprodus aceste citate, pentru luare aminte. Cartea aceasta este un adevărat manual pentru cei care voiesc să scrie.

El formulează postulate care în ziua de azi sunt valabile pentru toţi oamenii, nu numai pentru români. Ex. **„<Omul fără libertate e un om nenorocit, o fantomă de om, o caricatură>** (Nedatat. Pe plic: Târgu-Lăpuş, 10 VIII 1987)".

În privinţa scrisului, a modalităţii de concepere a unui text, N. Steinhardt spune:

„— Scrisul: plăcere, mare plăcere, dar şi caznă. Aşa cred că e pentru toţi cei ce îndrăznesc să pună mâna pe condei (put pen on paper, zic englezii). Dar observ că nu am răspuns complet întrebării precedente. Să o fac acum. E nevoie de o totală libertate de acces la cultura planetară.

Intelectualul român este dornic de o asemenea cunoaştere universală. Vezi Eminescu, Odobescu, Haşdeu, Heliade Rădulescu, Mircea Eliade, Iorga, Pârvan, Lovinescu etc.

Spiritul românesc e universalist"

Bucuria de a-şi vedea numele tipărit l-a încercat şi pe Steinhardt, emoţie şi fericire care l-au stăpânit până în ultima clipă, pentru că, spune el:

„— Ce-am simţit când mi-am văzut numele tipărit în RFR? (Revista Fundaţiilor Regale – n.m. N. B.) O imensă bucurie – ăsta-i adevărul. Şi acum încerc o emoţie ori de câte ori îmi văd numele tipărit. Bănuiesc că se petrece un fenomen de natură psihanalitică: ne vedem oglindiţi, proiectaţi înafara noastră; numele nostru nu-i un soi de hologramă?”

Foarte frumos defineşte şi conceptul de libertate:

„— La întrebarea aceasta, a doua, mă grăbesc să răspund folosind cuvintele celebre ale lui Siérjes despre starea a treia: ce este? Nimic. Ce trebuie să fie? Totul. Aşa şi libertatea: ce poate face omul cu ea? Totul. Fără de ea? Nimic, ori numai pocitanii şi prunci morţi”.

Insist în afirmaţia că, originalitatea gândirii steinhardt-iene este pentru români un tezaur nesecat de înţelepciune şi pildă a erudiţiei perfecte a intelectualului.

El aduce elemente noi la definirea şi înţelegerea conceptului de **libertate,** cu toate nuanţele care-i incumbă.

„— Omul fără libertate e un nenorocit, o fantomă de om, o caricatură şi un locuitor al iadului. Cu libertatea omul poate face multe lucruri bune. Dar poate şi să o exaspereze, să o prefacă în absurd şi în toxină. Libertatea, în societate, nu însemnă dreptul de a face orice. În societate, există libertăţi concomitente, deci şi posibilitatea unor abuzuri de drept.

Libertatea, ca orice însuşire, ca orice entitate, are nevoie de moderaţiune şi dreaptă socoteală. Nu-i totuna cu anarhia. Bună, minunată, indispensabilă e libertatea. Rea şi aducătoare de rele este libertatea fără de măsură, înnebunită, încăpută pe mâna nerozilor. Atunci e premergătoare de haos, dezordine, prostie – şi-n cele din urmă (fără doar şi poate), de tiranie. (v. E. Kastner în importanta lui carte, Fabian). Asta în viaţa socială şi politică. În literatură, fireşte, nu poate exista (ca şi în toată arta) decât libertatea absolută. Şi acolo poate duce la malformaţii, la monstruozităţi, neghiobii – dar acestea toate nu pot înfrânge principiul libertăţii totale. (Rămânând,

fireşte, adevărat că adevăratul artist e întotdeauna un creator, adică un ştiutor de dreaptă măsură, de bun simţ, de echilibru)"

Mie mi se par formulări pe măsura pildelor evanghelice ***(mutatis mutandis!)*** ori a apoftegmelor scriitorilor creştini, fără să aibă neapărat conotaţie ortodoxă.

Cât priveşte aderarea lui la creştinism urmată de botezul în închisoare, Nicolae Steinhardt mărturiseşte:

„Eu am fost atras (cucerit) de creştinism încă din tinereţe, din copilărie. Atracţia a evoluat crescendo. Cred, totuşi, că fără experienţa închisorii nu aş fi făcut pasul decisiv – ori mult mai târziu. Iată de ce eu îi mulţumesc lui Dumnezeu şi-i sunt atât de recunoscător lui Dinu Noica. La mine au lucrat nu „opţiunile raţiunii", ci ***fascinosum*** *şi* ***tremendum."*** (s.n.).

Şi o întrebare cu efect, de o nonşalanţă uluitoare, care ne atenţionează şi trage un semnal de alarmă pentru toţi:

„— Ce înseamnă compromisul pentru scriitor? Există compromisuri necesare? Compromisuri scuzabile?

-Compromisuri moderate şi, de bine de rău, scuzabile – cu viaţa - există. Nu cu stilul, cu limbajul, personalitatea ta însăşi. Nu înseamnă că până şi compromisurile moderate nu sunt şi ele legate de riscuri. Compromisul nu atât în sine e primejdios cât prin consecinţele lui: odată primul pas făcut se va putea oare opri din mers cel care a cedat şi s-a învoit? Nu va merge din cedare în cedare până la „capătul nopţii", până-n fundul abjecţiunii? Nu-i compromisul un soi de pact cu diavolul, iscălit cu sânge? Cel mai sigur şi mai antiseptic mi se pare a fi refuzul categoric iniţial. Şi aici, ca în atâtea alte domenii, se aplică dreapta socoteală. Se cuvine ca judecata să fie făcută de la caz la caz".

Ca şi cea despre **dogma în literatură** care duce, conform convingerii părintelui la şablon. „*La manierism. La imobilitate. Am prea văzut-o. Supravieţuim agăţându-ne cu disperare de o barcă de salvare: a) libertatea, b) bunul simţ, c)*

simţul ridicolului, d) umorul. Şi repetând întruna: 2+2=4. Şi amintindu-ne mereu că toate-s trecătoare, mai ales modele (dogmele sunt mode): ce e val ca valul trece”.

Atâta originalitate şi spontaneitate în sistemul gândirii, rar mi-a fost dat să întâlnesc, poate doar la Petre Ţuţea, la Eugen Ionesco (de altă factură!), la Cioran şi la Nae Ionescu. Şi bineînţeles, să nu-l neglijăm pe Noica.

N. Steinhardt evocă atmosfera Bucureştilor de altădată, un *„paradis general”* spune el, citându-l pe Cezar Petrescu. Şi mai face o afirmaţie cutremurătoare, de această dată: *„Bucureştiul a murit. Nu cred să fie numai o impresie, nu cred să fie vorba de remarca lui Proust: că spaţiul e tot atât de trecător ca şi timpul (finalul lui Du Coté de chez Swann). Nu, nu e o simplă impresie datorată bătrâneţii. Bucureştiul e pe cale de a fi „executat” şi înlocuit cu altceva – urât.*
N. Steinhardt
25 august 1987”

Folosind metafore şi sintagme spontane şi atrăgătoare, cu trimiteri livreşti, monahul mărturiseşte că nu cunoaşte răsplată mai mare pentru munca lui literară, decât a fi citit de tineri:

„— *Mă bucur când aflu că cineva (oricine) m-a citit cu plăcere. Mi se întâmplă – nu-mi vine a crede că-i adevărat – că am fost citit (de tineri mai ales) cu folos, curiozitate şi intensitate participatorie. Poate fi bucurie mai mare? Sticla aceasta a căpitanului Grant aruncată în marea tipăriturilor – când ajunge în mâini cercetătoare şi receptive, ce răsplată incomparabilă pentru un scriitor, fie el un simplu diletant de mâna a zecea!”*

Şi, referitor la receptarea de către tineri a textelor sale: *„— În vara aceasta, ulterior apariţiei* ***Escalelor în timp şi spaţiu,*** *am primit numeroase (!) vizite ale unor tineri şi mai puţin tineri, care mi-au declarat că îmi citiseră cartea cu atenţie şi că le-a fost pricină de plăcere şi mulţumire, interes*

ba şi de entuziasm. M-am simţit emoţionat, stingherit şi uluit. Erau totuşi sinceri. Nu exista nici un motiv pentru care să-mi turuie braşoave. A trebuit să-i cred. Drept care, fericire şi spaimă. (...)

Ioan Alexandru ar fi putut da Rohiei faimă. Nu a mai venit aici de multă vreme. Păcat. Alături de el poate că puteam fi şi eu de folos".

Parafrazând jurnalul parizian al lui Eugen Simion, „Timpul trăirii, timpul mărturisirii", pot spune despre cartea ***„Între lumi***" că este o ***Carte a trăirii şi a mărturisirii.***

Remarcabilă e şi spusa lui G. Poulet despre critic: — **„Criticul e cucul instalat în cuibul autorului".** (G.Poulet, **Conştiinţa critică**), la care Steinhardt adaugă consideraţii personale: *„Criticul primeşte revelaţia şi o descoperă cititorului. El atrage atenţia asupra fenomenului. Cheamă. Află comori. Şi tot el pune lucrurile la punct".*

Câte subtilităţi şi câte nuanţe, câte spumoase vorbe nu se pot găsi într-un text! Comunicarea intertextuală este mai mult decât necesară, la fel ca şi comunicarea directă, verbală pentru că vorbirea este un al doilea sistem de semnalizare al omului. În acest sens, Steinhardt spune:

„Vai celor ce nu pot dialoga şi comunica: îi aşteaptă însingurarea, inhibiţia, bolile psihice (datorate refulării), plictiseala, neurastenia, încrâncenarea şi până la urmă abrutizarea. Şi mai e nevoie de niţel entuziasm, niţică viaţă, niţică tinereţe – şi să se simtă că pentru tine, cel ce vorbeşti, actul vorbirii e o bucurie, nu o pedeapsă ori un consemn".

Despre valorile culturii şi civilizaţiei româneşti, adevărate voci ale neamului, se poate spune că le-a apreciat şi le-a cultivat mereu pentru spiritul viu şi erudiţia lor, pentru sistemul lor de gândire şi scriere ceea ce demonstrează un spirit deschis, generos către marea cultură:

„Noica a fost un moment al conştiinţei române” - spunea monahul despre marele filozof. Dar şi despre celelalte repere ale românilor:

„- Însuşirile principale ale lui Eliade au fost:

a) o extraordinară putere de muncă

b) o voinţă şi o perspectivă rar întâlnite

c) o memorie senzaţională

d) o „curiozitate” nesăţioasă

e) un talent literar cu totul excepţional, nuvelele lui sunt superbe, ca şi Noaptea de Sânziene

f) pe plan uman: modestia absolută, bunătatea, mărinimia.

De asemenea: o rigoare ştiinţifică impecabilă.

Trebuie să fie publicat în româneşte tot ce a scris. Slavă Domnului că a încetat ostracizarea lui Cioran; dar mai e mult de făcut. Vintilă Horia (din Spania) trebuie neapărat recuperat, e un scriitor superb şi nu există nici un motiv sănu i se publice la noi Dumnezeu e născut în exil, Scrisoarea a 7-a ori recenta carte despre Goya”.

Un foarte frumos crez artistic este formulat în stilul steinhardt-ian privitor la actul creaţiei. *„— Ce înseamnă pentru oricine, cred: fericirea şi efortul.*

Mai întâi: clipele ori ceasurile ori zilele de panică, apoi cele de euforie.”

Din aceste confesiuni epistolare aflăm amănunte inedite despre munca redacţională la cele mai prestigioase reviste ale vremii: **„Vatra”; „Echinox”, „Viaţa românească”, „Tribuna”,** ş.a.

Textul de faţă conţine şi un text omagial alcătuit în 29 iulie 1992, când omul de cultură N. Steinhardt ar fi împlinit 80 de ani, prilej cu care Al. Paleologu îl evocă în culori cât se poate de calde, afirmând despre el că: *„Nicu avea o înclinaţie către hazliu, către varianta amuzantă şi corozivă a inteligenţei şi eu sub specia aceasta l-am cunoscut”.*

Apoi, acesta îşi aminteşte cum l-a cunoscut pe Nicu Steinhardt:

„Pe Nicu l-am cunoscut mult mai târziu, în 1954, la Câmpulung, unde eu locuiam clandestin, cu acte false şi cu alt nume, şi unde a venit să mă vadă. El venise pentru Noica, dar a aflat că sunt şi eu acolo. Nu mă cunoştea şi i-am fost recomandat ca o curiozitate pe care a venit s-o cunoască. Întâlnirea noastră a avut un caracter fulgerător.

Adică ne-am declarat şi ne-am constatat prietenii din copilărie şi perfect şi total exhaustiv comunicanţi. El avea o formaţie intelectuală aproape identică cu a mea, mult mai completă şi mai largă, fiindcă avea o curiozitate, o memorie şi o rapiditate de aprehendare, cu totul ieşite din comun.Dar cam aceleaşi repere le aveam amândoi. Atât în ordinea studiilor noastre academice, care erau juridice, cât şi în ordinea literaturii, franceze în principal, şi în ordineaamintirilor pariziene şi în ordinea tot aşa a anecdotei istorice şi a cunoaşterii Bucureştiului. Ne-am descoperit nişte afinităţi extraordinare şi din prima zi am devenit prieteni de totdeauna. Trebuie să adaug că la ora la care vorbim mi-au murit toţi prietenii mai apropiaţi din generaţia mea, adică Noica, Sergiu Al. George, Dinu Pilat şi Nicu Steinhardt. Cel mai mult îmi lipseşte Nicu Steinhardt.

Dar în aşa hal îmi lipseşte că mi-l invent în continuare şi pentru asta recurg la un adjuvant extraordinar propriu, adică recitesc mereu cartea lui, Jurnalul fericirii, carte pe care el mi-a adus-o s-o citesc când a terminat dactilografierea ei, perfect şi frumos făcută, impecabilă, în 1972. Am rămas o zi şi o noapte s-o citesc şi a doua zi am reluat-o, după care l-am telefonat şi i-am zis: „Nicule, hai să ne vedem, ca să-ţi spun un lucru cu totul important şi urgent”. Şi i-am spus: „Dragă Nicule, până acuma şi de aici înainte o să continuăm la fel, şi asta o facem sub vederea lumii, în ochii lumii, şi lumea ne ştie, ne cunoaşte, ne batem pe burtă, ne spunem pe nume, ne

purtăm de parcă am fi oameni de rang egal, dar tu eşti un mare scriitor, cel mai mare din generaţia noastră. Cu totul extraordinar”. A crezut că-mi bat joc, că glumesc, a zis că: „Fugi de-aici şi nu-ţi mai bate joc de mine, eu sunt un dilentat” – sigur, cum era el, l-ai cunoscut foarte bine, avea nişte excese, de-alea chinezeşti, de reculuri şi de ipocrită umilinţă. „Eu nu sunt decât un ratat, un diletant” ş.a.m.d. „Lasă, domnule, i-am spus. Cause toujours! Tu ştii foarte bine că această carte e o capodoperă şi o să ilustreze literatura română în mod eminent, cea a secolului nostru”.

Nu m-a crezut că sunt sincer. Dar credea că am dreptate – asta o susţin. Şi-acuma, mulţumită cărţii ăsteia, eu îl pot reînvia mereu, pentru uzul meu propriu. Şi nu numai al meu ci alor mei. Adică şi fiul meu şi-l aminteşte foarte bine şi nevastă-mea, deci, în intimitatea familiei mele, Nicu e mereu prezent şi mai luăm volumul şi citim cu glas tare din el”.

Acum, când nici conu’ Alecu Paleologu nu mai e printre noi, e cu atât mai emoţionant faptul că s-a păstrat acest text omagial al lui Steinhardt. Au rămas aceste pagini remarcabile despre două caractere remarcabile.

Despre convertirea sa şi despre retragerea la mănăstirea Rohia, tot Alecu Paleologu dă mărturie:

„-Credeţi că Rohia a fost o eliberare sau o închisoare?

— O închisoare. Asta o spun sigur. Dar orice închisoare, adaug, este o eliberare. Noi am avut, amândoi, împreună, experienţa închisorii propriu-zise. Am avut prilejul, la început, să stau cu el cam vreo douăzeci de zile, la Jilava, în aceeaşi celulă, şi să petrecem circumstanţele relatate de el în ***Jurnalul fericirii****, între care episodul cu miracolul care s-a produs când trebuia să spălăm nişte gamele încleiate de arpacaş şi am încercat să o facem după o reţetă rău venită, cu cenuşă, şi acolo era o oroare de lipici şi de murdar şi de infect, de care nu mai puteam scăpa şi apă nu mai aveam, ne vedeam catastrofaţi. A fost miracolul pe care-l povesteşte el acolo,*

cum, din senin, ni s-a adus o banie cu apă şi am îndepărtat momentul, căci trebuiau să fie prezentate, şi am ieşit, ca să spun aşa, basma curată, în mod cu totul şi cu totul nesperat. Episodul este foarte amuzant relatat. A fost însă foarte dramatic atunci când l-am trăit. Perioada aceea, din camera numărul 18, de la Jilava, este foarte importantă.
Acolo am fost veniţi câţiva din lotul nostru: adică Teodor Enescu, Remus Niculescu, doctorul Răileanu, Sergiu Al. George şi alţi prieteni, inclusiv Nicu şi cu mine, şi acolo se afla şi părintele Mina, un călugăr, mi se pare bucovinean, care l-a botezat în celula nr. 18, sub nasul gardienilor şi în compania numeroşilor colocatari ai celului, cu ştiinţa numai a lui Sergiu Al. George şi a mea. El ezitase să facă pasul acesta înainte de a fi arestat. El a considerat închisoarea ca ultimă şansă, ultimul moment în care se putea face, mai ales c-a avut norocul sau şansa sau aşa s-a întâmplat coincidenţa, să se afle acel călugăr acolo. După aceea ne-am despărţit şi nu ne-am mai văzut decât după eliberare, în '64. Când a ieşit era nu numai un om creştinat, dar anii de închisoare au agravat (ca să spunem aşa) sau din contră au exaltat angajarea lui creştină de o manifestare poate, şi cum e şi firesc să fie, excesivă, adică exhaustivă, cum se întâmplă întotdeauna cu un convertit. Chiar eu îi făceam reproşuri, îmi îngăduiam nişte polemici cu el care erau injuste, pentru că mie mi se părea că el exagerează, ceea ce nu era adevărat, dar eu greşeam, fiindcă nu se poate face asta fără exagerare. Mai târziu, după şederi, deci în ani diferiţi, la mănăstirea Chevretogne, mănăstire benedictină din Belgia, a dobândit acolo, mulţumită climatului extraordinar de civilizat şi tolerant, o potolire, o liniştire şi ceea ce numea el, accesul la dreapta socotinţă, încât, după aceea, în adevăr, creştinismul lui era, pe lângă unica morală eficace, şi miraculoasă şi transfiguratoare; şi oricine încearcă să o practice cât de cât (dacă reuşeşte, fiindcă nu este lesnicioasă) atunci îşi dă seama de caracterul transfigurator al acestor acte

de comportament. Nicu greşea de multe ori, dintr-un fel de pripeală, dar pripeala asta era, după mine, ceva extrem de seducător şi fascinant, fiindcă aceeaşi pripeală a avut-o şi ca puşcăriaş – din primele zile să îşi aroge tot codul puşcărieşesc, fel de fel de lucruri pe care le făcea cu un fel de pripeală puerilă şi exaltată şi exultantă. Aveai impresia că intrarea lui în închisoare era un fel de intrare într-un fel de paradis ameţitor, în care totul este foarte urgent şi nimic nu poate fi lăsat în aşteptare".

Aceasta este, la rândul ei, o mărturie zguduitoare, în afară de relatarea lui Nicu Steinhardt, despre convertirea şi botezul din celula 18 de la Jilava, făcută de o altă persoană, care a fost martoră.

La rândul lor, Mircea Oliv şi Ioan Pintea, dau mărturie despre Părintele Nicolae.

Ioan Pintea aminteşte despre scrierile sale: *„Părintele Nicolae a plecat în pustia înverzită a Rohiei, cum ne plăcea să o numim, nu pentru ca să se sălbăticească, şi aici îl citez pe sfântul Efrem Sirul, ci ca să îmblânzească sălbăticia acestei lumi. Nu era la Rohia într-o închisoare gândită, judecată omeneşte. Poate că era o „închisoare" monahală, în sensul că era un loc de claustrare, de linişte desăvârşită, un loc care nu permite să ieşi din nişte reguli. Nişte reguli care sunt acceptate în primul rând de cel care le-a îmbrăţişat dinainte. Toate cărţile părintelui Nicolae, mă gândesc la cărţile pe care le-a publicat după În genul tinerilor, mă gândesc la cărţile publicate la Paris, împreună cu prietenul său Neumann, cărţile publicate în limba franceză, care s-au ocupat de Vechiul Testament, de lumea iudaică, toate cărţile lui, spun, cărţile lui:* ***Între viaţă şi cărţi, Incertitudini literare****, majoritatea apărute la Editura Dacia din Cluj, sunt cărţile care au în centru preocuparea spirituală, preocuparea creştină, căutarea unui sprijin, a unui axis creştin. Încununarea acestei căutări nu e alta decât ultima carte a părintelui Nicolae, apărută postum,*

Dăruind vei dobândi, *o carte de predici, importantă pentru omletica românească. După părerea mea, nu există în omletica românească o carte mai importantă la nivelul limbajului omletic, şi poate nu s-a scris în omletica noastră ortodoxă, aşa ceva, de la Antim Ivireanu încoace".*

După afirmaţiile lui Ioan Pintea, Nicolae Steinhardt a intrat în monahismul ortodox „*cu o sinceritate desăvârşită. Intrând în monahismul ortodox, părintele Nicolae a îmbrăţişat cu dragoste şi fericire, ideea românească, ideea naţională. Este curios, este tainic cum cineva, venind dintr-o altă credinţă decât credinţa noastră, venind dintr-un alt popor, alt neam decât neamul nostru, poate să dea lecţii unor spirite false şi patriotarde".*

Dar el punctează un lucru extraordinar pe care-l spusese Alecu Paleologu la omagierea monahului şi anume că ***„Dumnezeu l-a ales pe părintele Nicolae". Şi*** *cred că aceia care merg în întâmpinarea Mântuitorului şi în întâmpinarea lui Dumnezeu, Dumnezeu îi alege. Nu degeaba sunt numiţi nişte aleşi. Şi părintele Nicolae a fost un asemenea ales. Avem în Evanghelii un exemplu extraordinar, pe care îl folosesc pentru liniştea mea creştină de câte ori am ocazia să vorbesc despre încreştinarea părintelui Nicolae. Este acea întâlnire teribilă dintre Mântuitor şi Natanail. Mântuitorul a găsit că în acest israelit nu era vicleşug. Eu totdeauna l-am asemănat pe Natanail cu părintele Nicolae. Cred că Mântuitorul a găsit că în părintele Nicolae nu era urmă de vicleşug".*

Mă alătur şi eu părerii acestui teolog, Ioan Pintea şi, prin extrapolare, nu pot spune decât: eu l-am ales pe Nicolae Steinhardt ca model (citind ***Jurnalul fericirii,*** m-am simţit îmboldită lăuntric să urmez Teologia), sau el m-a ales pe mine, ori Dumnezeu pe amândoi? Cert este că spiritele afine se întâlnesc şi comunică, într-un fel sau altul, fie şi printr-un eseu de felul acesta în care mi-am exprimat admiraţia faţă de acest model creştin.

Cartea beneficiază de o **Addenda la ediţia a doua,** intitulată **Sfântul de la Rohia –** scrisă de Nicolae Băciuţ, în care acesta mărturiseşte cum l-a cunoscut şi ce l-a atras la acest om. *„M-am apropiat cu sfiiciune şi respect faţă de N. Steinhardt şi, la prima întâlnire, s-a opus să-i sărut mâna, aşa cum, şi din instinct şi din educaţie, simţeam că trebuie să fac. I-am smuls atunci promisiunea de a-mi răspunde la câteva întrebări pe care să i le trimit în scris. Şi N. Steinhardt s-a ţinut de cuvânt, căci cuvântul lui n-a îngăduit niciodată minciuna, compromisul. Mai mult, atunci când i-am cerut ca dialogul nostru epistolar, oricât ar fi fost el de ciuntit de cei care vegheau la (ne)liniştea regimului comunist, să se transforme într-o carte, a acceptat cu sfiiciune – nu putea concepe, în milostivenia şi generozitatea sa, că ar putea refuza pe cel ce se îndreaptă spre el cu credinţă, admiraţie.Am încercat să reconstitui„întâlnirile" mele cu N.Steinhardt din Jurnalul pe care l-am scris, adesea cu pauze lungi, în ultimii ani de viaţă ai „Sihastrului de la Rohia". Din păcate, n-am reuşit să dau de însemnări mai vechi de august 1986."*

De asemenea, în volum mai există un text intitulat: **N. Steinhardt şi generaţia '80** (Anchetă literară), concretizat în cinci întrebări cu răspunsurile aferente, date de Nicolae Băciuţ, despre monah.

Urmează şi o **Addenda la ediţia a III-a După optsprezece ani** care relatează vizita făcută de Nicolae Băciuţ la Rohia, pe urmele monahului iubit, unde stă de vorbă cu părintele Paisie, un continuator al operei spirituale a lui Nicolae Steinhardt. Scrierea aceasta e încărcată de nostalgie şi de afecţiune, de o poezie suavă şi tandră:

„Am plecat spre Rohia în penultima zi a lui octombrie. Din păcate, după... optsprezece ani. Mi-am dorit mult să ajung la Rohia. Mai ales atunci când Monahul Nicolae se afla acolo, trebăluind în Biblioteca Mănăstirii dar şi trăindu-şi viaţa de călugărie, de simplu monah, renunţând la toate pentru acel

colţ de rai din Ţara Lăpuşului. Am ratat de câteva ori, amânând întâlnirea cu Rohia, după ce, în 1989, părintele Nicolae a plecat dintre noi, rămânând de veghe sub umbra deasă a pădurii din preajma mănăstirii în care şi-a regăsit tihna şi bucuria credinţei. A venit la Rohia, ne mărturiseşte călugărul Paisie, care-i duce mai departe misiunea pe care şi-a asumat-o şi părintele Nicolae. După moartea tatălui său, N. Steinhardt îşi căuta un loc unde să se retragă, pentru a trăi în ortodoxie, pentru care a optat în închisoare, cu ani în urmă. Unde ar fi vrut să rămână, nu era primit, ştiindu-se că el era un fost puşcăriaş politic, unde ar fi fost primit, nu s-a putut decide să rămână.

Cred că alegerea Rohiei a fost cea mai inspirată, cea mai potrivită. În 1980, când i s-au deschis porţile Rohiei, „Casa Poetului", plănuită de poetul Ioan Alexandru, el însuşi îndrăgostit de Mănăstirea Rohia, era în construcţie. Când a fost gata, în acelaşi an, părintele Nicolae a fost primul locatar. Cel care avea să înnobileze locul, făcându-l motiv de pelerinaj în plus pentru cei trăitori întru credinţă ortodoxă şi iubitori de literatură. Camera / chilia părintelui Nicolae e modestă. Câteva cărţi dragi, propriile sale cărţi apărute antum şi postum, fotografii de familie, masa de lucru, o sobă de teracotă, un pat simplu, un dulap, câteva obiecte personale, ochelarii, bastonul în care-şi sprijinea povara anilor dar şi a închisorii, sunt martore ale unui destin unic în cultura română. Spiritul lui N. Steinhardt plutea peste tot în chilia din „Casa Poetului". Timpul de la Rohia, dincolo de rugăciuni, a fost trăit de părintele Nicolae în Biblioteca Mănăstirii. Peste 27.000 de cărţi din cele patruzeci de mii ale Mănăstirii au trecut prin mâinile criticului şi eseistului, fiind fişate cu minunţiozitate şi cu rigoarea de care a făcut numeroase probe în tot scrisul său, risipit în cărţi şi reviste, din ţară şi din străinătate.

L-am căutat pe N. Steinhardt la Rohia. După optsprezece ani. N. Steinhardt nu mai era acolo, timpul n-a mai avut răbdare cu el, deşi cred că mare i-ar fi fost bucuria dacă ar fi prins măcar o zi de libertate, el, care a făcut mereu apologia libertăţii, în spaţiu şi în gândire.

N-am regretat însă amânarea. Ziua în care am ajuns la Rohia a fost în măsură să nu ştirbească din aura pe care eu, cel care n-am văzut până atunci Rohia, mi-o imaginasem, mi-o dorisem s-o aibă.

Am întârziat optesprezece ani. N. Steinhardt nu mă mai aştepta. Dar el era acolo.

Târgu-Mureş, 31 octombrie 2004".

Şi oare e cu totul întâmplător faptul că, anul trecut, am pus la cale cu un preot maramureşean care a fost de nenumărate ori la Rohia, o vizită în chilia monahului Nicolae Steinhardt, proiect încă nerealizat, dar care sper că se va înfăptui, înainte ca eu să plec din zariştea pământească? Dea Domnul să-l întâlnesc acolo, aşa cum şi Nicolae Băciuţ l-a întâlnit după 18 ani!

În **Adenda la ediţia a IV-a Nicolae Stheinhardt - un model pentru tinerii de astăzi,** tot Nicolae Băciuţ afirmă că: *„N. Steinhardt era un model pentru tineri. Pentru cei care-l cunoşteau, pentru cel care-l citeau. Pentru mine, cel tânăr, a fost model şi prin una şi prin alta. Şi nu încetează să-mi fie un model. De credinţă. De viaţă. De cultură. „Nicolae Steinhardt nu-şi mai aparţinea. El, Sihastrul de la Rohia, era, de fiecare dată când ieşea în public, înconjurat de puzderie de lume, de prieteni sau de simpli curioşi. Era o apariţie şi o prezenţă fascinantă. Părea mai degrabă rătăcitor printre oameni, o apariţie insolită şi contrariantă, coborâtoare parcă din alte timpuri. Mai ales tinerii căutau să-i fie aproape - îl priveau şi-l ascultau cu religiozitate, ca pe un sfânt. Cred însă că sentimentul era reciproc. Şi N. Steinhardt îi agrea pe tineri. Şi*

îi făcea bine prezenţa lor. Îi privea cu bucurie şi cu o anume religiozitate şi el", scriam la un moment dat."

În încheiere, cartea are o **Biografie Nicolae Steinhardt** şi o listă generoasă cu Opera şi Alte contribuţii literare, Traduceri făcute de el şi o listă cu Articole şi studii despre el şi opera sa.

E în mod cert, un privilegiu pentru mine că am găsit cartea domnului Nicolae Băciuţ, publicată la SEMĂNĂTORUL, Editura Online, secţia Critică literară prin grija editorului delegat al acestei edituri, domnul Nicolae N. Tomoniu, şi am putut să gust din deliciile pe care ţi le oferă o carte de înaltă cultură.

Volumul se găseşte şi se poate descărca în format pdf, la secţia critică literară.

25 martie 2010
Sărbătoarea Buneivestiri

VATRA VECHE – UN SPAŢIU CULTURAL ROMÂNESC DE PRESTIGIU.

REVISTA „VATRA VECHE”, 3 LUNAR DE CULTURĂ, SERIE VECHE NOUĂ, ANUL II, NR. 3, MARTIE 2010.

Mulată pe vechea ***Foaie ilustrată pentru familie*** (1894), ai cărei fondatori au fost Ioan Slavici, I.L.Caragiale, George Coşbuc, ***noua „Vatră Veche”,*** al cărei redactor şef fondator în 1971 a fost regretatul Romulus Guga, şi-a deschis iarăşi porţile în 2009, de data aceasta sub redacţia lui Nicolae Băciuţ şi direcţiunea de onoare a scriitorului Mihai Sin.

Actualmente, este un Lunar de cultură editat de ASOCIAŢIA „NICOLAE BĂCIUŢ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSŢINEREA ŞI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ŞI PROFESIONALE, Preşedinte Sergiu Paul Băciuţ.

Cine nu s-ar simţi confortabil într-o „veche vatră” românească? Ea păstrează parfumul valorilor tradiţionale ale neamului, peste care se aştern ca o zăpadă timpurie, valori noi, de certă însemnătate, ascunzând sub plapuma ei, magma incandescentă a sufletului românesc. Condeie de notorietate românească din ţară şi diaspora au pus umărul la înălţarea vetrei noi, pe temelia solidă şi de înaltă ţinută, a ***„Vetrei”*** lui Slavici.

Foarte bogată şi variată tematic, cu o plajă generoasă de genuri şi specii literare, revista satisface gusturile cele mai exigente, fiind şi frumos ilustrată de artista care nu mai are nevoie de nici o prezentare, Aurora Speranţa Cernitu, care, parcă anume a pictat magistralele sale pânze pentru a ilustra

textele. E o empatie aproape organică între cuvânt şi imagine. Sumarul bogat şi ispititor atrage privirile şi inimile.

Să-i numim doar pe distinsul poet Aurel Rău, în dialog cu Valentin Marica, pe Anatol Vidraşcu într-o convorbire de taină cu Raia Rogac, consideraţiile lui Dan Mucenic privind „***Luxul lecturii, azi”,*** poemele Leliei Mossora, comemorarea unui an de la plecarea intempestivă a lui Grigore Vieru, articol semnat de N.Georgescu, o cronică literară al cărei semnatar este Horia Bădescu, alte consideraţiuni critice ale Elenei M. Câmpan despre Maria Oltean apoi, Mariana Cheţan prezentându-l pe Nicolae Băciuţ, tot Elena M. Câmpan prezentând-o pe Ana Zegrean, Răzvan Ducan vorbind despre Lazăr Lădariu şi ***„Naşterea umbrei”*** sale care „nu face umbră pământului”. Tot la secţiunea critică şi exegetică literară se înscrie eseul lui Constantin Stancu despre Valeriu Bârgău, intitulat frumos „***Generaţie şi creaţie”,*** precum şi cel scris de R. Ducan „***Ecoul nostalgiei <Printre ecouri>*** - despre D.D. Silitră.

Eugen Evu scrie un excelent eseu numit „***Terifiant contraatac la înrăirea umanului – sau căinarea ca bocet la viaţa muribundă” –*** despre poezia lui Adrian Botez din cel mai recent volum al acestuia, ***„Aici-la-ntâlnirea tuturor câinilor”,*** apărut la Editura Rafet.

Octavian Curpaş o prezintă pe poeta şi artista plastică Victoriţa Duţu, realizatoare de emisiuni culturale la TV. La rândul său, Adrian Botez scrie un eseu despre ***„Meandre – Oglinzile lui Niram”*** – de Eugen Evu. Numeroase prestaţii lirice semnate Theodor Răpan, Doina Pologea, George Anca, Adrian Botez, Maria Tereza Luizo, dar şi Paul Celan în tălmăcirea lui Marian Nicolae Tomi, Maria Tirenescu, Răzvan Ducan, Alexandra Emilia Bucur, Lucia Dărămuş care ne arată „***Gustul de a fi”;*** Ion Hadârcă; Andreea Felciuc.

Aflăm în generoasele pagini ale „***Vetrei Vechi”*** şi un articol remarcabil despre „***Geografii literare. Haiku”*** – semnat

George Roca; Melania Cuc face o recenzie cărţii lui Ionuţ Caragea „***Guru amnezic”;*** Iulian Chivu e cuprins de ***„Duioşii patriarhale”*** cu Ovidiu Petri, Cărţile Melaniei Cuc sunt recenzate de Elena M. Câmpan, Lucian Gruia, iar Nicolae Băciuţ are un dialog cu scriitoarea, poeta, publicista şi pictoriţa Melania Cuc. Florin Contrea semnează „***Opinii divergente”;*** Octavian Curpaş se află din nou în dialog viu cu Mariana Cristescu, Suzana Deac analizează ***„Starea prozei”;*** Aurel Ion Brumaru scrie o evocare emoţionantă despre Mihai Gramatopol. Tot la rubrica „***Starea prozei”*** – Mirela Gruiţă analizează ***„Alte poveşti muritoare”.*** Ion Roşioru aduce ***„Pantumuri franceze”*** cu Maria Dolores. Carmen Cătunescu scrie un articol interesant despre ***”Diaspora, românismul şi cei de acasă”***, Iulian Dămăcuş se ocupă de „***Poeţi români contemporani”*** – în special de Vasile Grigore Latiş, care semnează şi câteva grupaje de poeme, Liliana Moldovan scrie despre „***Un zeu printre cărţi: Ion Bianu”;*** iar Adrian Botez prezintă personalitatea lui ***C. Em. Bucescu: „Un orator enticlopedist ortodox”;*** Cleopatra Lorinţiu are o intervenţie intitulată sugestiv: ***„Dulce harababură***”. Asistăm la „***Noi taifasuri în bibliotecă, Vatra veche în dialog cu Nicolae Băciuţ”*** – articol semnat de Liliana Moldovan. Tot Liliana Moldovan prezintă note de călătorie în „***Malta – o ţară exotică, atrăgătoare şi de neuitat”.***

Ana Maria Marta încheagă un dialog la gura Vetrei Vechi cu Alexandra Speranţa Cernitu; Niculae Vrăsmaş prezintă „***Un artist de talie europeană: Constantin Pavel;*** Ioan Astalus scrie un eseu despre „***Cornel Vana, între Republica lui Platon şi Leptocaria”;*** Alexandru Jurcan face o paralelă între ***„Film şi literatură”*** într-un titlu foarte sugestiv şi inspirat: „***Prima zi din restul vieţii”***; Nicolae Băciuţ ne face părtaşi ***„La cenaclu, pe Internet***”; Aurel Raţiu are un text la rubrica „Arena” intitulat ***„De la <Vatra> veche, la noua „Vatra***

veche". Şi în sfârşit, suntem încântaţi să răsfoim un ***Album*** şi să facem cunoştinţă cu ***„Autori mureşeni".***

O revistă frumoasă, bogată, interesantă, selectivă, în care cuvântul de ordine e CALITATEA textului, ori a prestaţiei artistice. O revistă profesionistă care-şi aşteaptă cititorii în pragul „***Vetrei vechi"*** de acasă. O revistă pentru toate vârstele.

Care-ţi devine dragă, pe măsură ce o răsfoieşti şi întâlneşti prieteni, cunoştinţe ori nume care te îmbie să le cunoşti mai bine.

O „***Vatră românească"*** înscriindu-se în categoria celor mai prestigioase reviste de cultură din ţară şi diaspora, dovadă că s-au adunat în jurul ei, atâţia creatori de frumos. Strădanie a distinsului Nicolae Băciuţ, redactorul şef al publicaţiei lunare, împreună cu un colectiv de redactori şi colaboratori, revista se ridică la nivelul antologicelor reviste de cultură românească şi sperăm că va rămâne în istoria literaturii româneşti ca o oază de lumină, de cunoaştere şi frumuseţe, unde românul îşi află rădăcinile, tradiţia, datina, lacrima şi surâsul, pe colţul de rai unde se află, conştient ori nu, în momentul actual, când, editarea unei reviste presupune o muncă gigantică şi eforturi financiare peste măsură de mari.

Cu atât mai merituoasă, cu cât, cei care au acceptat colaborarea şi au pus umărul, au făcut-o doar pentru ridicarea prestigiului cultural al României, aici şi oriunde. Dovadă că ţara noastră nu este doar a politicienilor corupţi, şi a maneliştilor agresivi, dar şi a oamenilor de cultură care-şi dăruiesc rodul minţii şi al inimii, în folosul românilor de pretutindeni. Atât în ceea ce-i priveşte pe scriitorii consacraţi cât şi pe vocile tinere în căutarea unui univers şi a unui limbaj propriu, cu toţii se regăsesc într-o perfectă comuniune de spirit, stimulaţi de emulaţia creatoare din paginile acestei reviste luminoase şi vii precum constelaţiile.

A-l „prinde" într-un dialog pe Aurel Rău, acest *„cetăţean al oraşului ideilor"* constituie, nu numai o

performanţă, dar şi o mare onoare, nu numai pentru Valentin Marica semnatarul interviului devenit editorial, dar pentru toţi cititorii şi iubitorii de cuvânt bun şi ziditor românesc în vetre străbune ori în vetre mai noi, clădite pe temeliile trainice ale celor vechi. Un poet „fascinat de înălţimi” – după cum îl numea criticul Mircea Iorgulescu venind din Transilvania, cea care i-a dat *„cumpăt artistic*”. Sunt trecuţi în revistă scriitorii de la revista **„Steaua”,** de la Sibiu, cu ai săi prodigioşi 60 de ani de existenţă. Oameni care au trăit şi au scris, ca să ne lumineze cărările. Bijuterii din cuvinte pe care poţi să le atârni la piept ori la gât, ca pe podoabe. Grigore Grigurcu îl numeşte în „România Literară” pe Aurel Rău ***cel mai mare poet al Transilvaniei în viaţă.*** Privilegiul de a-l asculta şi citi pe acest poet, este o notă maximă dată revistei „**Vatra Veche”.**

N-o să reuşim să consemnăm tot ce este valoros în revista „**Vatra Veche”** pentru că e de-a dreptul imposibil, cum, aproape imposibil a fost să se strângă atâtea materiale, studii valoroase ale scriitorilor pentru a le oferi cititorilor.

Dialogul epistolar dintre Nicolae Băciuţ şi Dan Mucenic este un pretext pentru evocarea atmosferei culturale de altădată, a literaturii abundente şi seducătoare pentru copii, care acum aproape că a dispărut, înlăturată de clişeele internetistice, de filmele de groază, de jocurile electronice: *„Copilăria de azi respinge povestea, impunând realismul frust. E înlăturată emoția. Sentimentele sunt prigonite. E o primă fază a unei alienări ce se va definitiva în timp. Ce gândești, dragă Nicolae Băciuț, despre toate acestea?”* – întreabă Dan Mucenic, ceea ce constituie prilejul unei dizertaţii pe această temă, extrem de interesantă şi de actualitate. *„Lectura la vârsta copiilor are de trecut acum mai multe obstacole ca niciodată, mai multe şi mai stricte vămi decât în copilăria noastră, a celor de dinaintea noastră.*

Degeaba aşteptăm cine ştie ce instituţii, factori de decizie să evalueze starea de lucruri, să găsească soluţii pentru

a-i întoarce pe copii la lectură. Lectura stă la temelia învăţământului. Dac-ar fi după mine, aş mai subţia din programele şcolare şi aş introduce cât mai devreme posibil, cursuri de teoria lecturii, iar „Citiţi, citiţi, citiţi” să fie imperativul numărul unu în şcoli. Nu doar îndrumarea lecturilor e necesară, ci şi arta lecturii ar trebui să fie însuşită, asumată. Copilăria noastră e greu de comparat cu copilăria ...copiilor de acum. Sociologi, psihologi ar trebui să evalueze care sunt lecturile cu care ar putea să rezoneze copiii de azi, care trăiesc într-o lume cu parametri care încă nu şi-au verificat impactul pe termen lung. Ce consecinţe va avea înlocuirea paginii de carte cu monitorul calculatorului, creionul/pixul cu tastatura acestuia?”

Horia Bădescu face o temeinică analiză critică a volumului poetului basarabean Traianus, ***„Când s-au fost spus îngerii”.*** Volumul ***Când s-au fost spus îngerii*** *nu este, cum ar putea să pară, o antologie de ziceri angelice. Ea nu este imnul heruvimilor şi serafimilor către Domnul, nici barbiana “lauda grădinii de îngeri” la minunea întrupării frumuseţii profane, ci bucuria înlăcrimată a acelei Golgote interioare care este căutarea fără de capăt a Fiinţei, revelaţie şi ascundere perpetue a ceea ce nu se află în altă parte decât în adâncul nostru şi al lumii, adânc în care noi înşine ne aflăm în deschiderea noastră întru Fiinţă. Numai dintr-o asemenea perspectivă poate spune poetul: “În casa mea trăieşte Dumnezeu” sau “Să vii cu Dumnezeu de mână”.*

Mariana Cheţan – realizează o exegeză remarcabilă la cartea lui Nicolae Băciuţ ***Înapoi, la viitor!*** *(Ed. Nico, 2010)* afirmând că: *„se constituie într-o pledoarie pentru întoarcerea la normalitate şi la valorile morale fireşti.*

Volumul este constituit din trei secţiuni - Linia de dialog, Raft şi Poiana lui Iocan- unde se regăsesc mărturisiri ale unor personalităţi culturale, consideraţii despre cărţi şi autorii acestora, reflecţii ale scriitorului Nicolae Băciuţ despre

oameni şi situaţii cu care destinul l-a făcut să se intersecteze sau gânduri despre realitatea cotidiană.”

La rândul său, Elena Câmpan face referire la versurile Anei Negrean, din volumul: “***Şarpe de vânt, Wind serpend”, e****diţie bilingvă, versiune în limba engleză, Raluca Hoza, Editura Nico, Târgu-Mureş, 2010, cu o prefaţă, „Se agaţă cântecul”, semnată de Nicolae Băciuţ, este un dicţionar de sentimente descrise de poet, autor şi personaj, în acelaşi timp, observator al transformărilor, atât umane, cât şi din natură”.*

Constantin Stancu face referiri despre cartea: ***Marianei Pândaru Bârgău*** *din Deva care editează un volum de* ***dialoguri*** *inspirate, iniţiate de cel care a fost* ***Valeriu Bârgău****, poet, redactor, jurnalist, om implicat al epocii sale în lucruri ştiute şi neştiute, încă, în fenomenul literar complex din judeţul Hunedoara şi din ţară.*

*Cartea „****Generaţie şi Creaţie****” a apărut la* ***Editura Călăuza v.b****. – Deva, 2007, o editură fondată chiar de scriitorul Valeriu Bârgău şi apariţia ei a fost posibilă datorită sprijinului financiar acordat de* ***Consiliul Judeţean Hunedoara****, fiind un exemplu de contribuţie la cultura locală cu fereastră spre cultura română”.*

Eugen Evu se referă la cea mai recentă carte a lui Adrian Botez: *„Titlul cărţii nuanţează cumva hătăria (înhăitarea, hăituirea din lumea câinilor decăzuţi din pedigree, a corciturii sălbăticite în umbra „omului”, a stăpânului rău...).* ***Căinarea****..., poate cu un antic etimon al lui* ***Cain****!...(Lamentaţia eruptivă, lătrarea metafizic nocturnă, sublunară, poate fi definită ardeleneşte căinare ...* ***Jeluire, bocet, daină/ vs/ alean-alienare****. Remember, homo homini lupus...Mondo canem... * Adrian Botez:* ***Aici- la-ntâlnirea tuturor câinilor****”* –Editura Rafet, Rm. Sărat, 2009”.

Distinsul Octavian Curpaş din Arizona îi face un lung expozeu-portret binemeritat artistei Victoriţei Duţu, intitulat: **„*Stihuri în căutarea frumuseţii ascunse”.*** *Tot astfel după cum*

la început a existat Cuvântul şi nu doar un cuvânt oarecare, iar Cuvântul S-a făcut trup şi a locuit printre noi, în viziunea Victoriţei Duţu, nu există simple cuvinte, ci "Cuvintele". Iar acestea sunt "Linişte","Linie", "Frumuseţe", "Drum" şi "Grădina". "Cuvintele" nu au nimic material, pentru că ele vieţuiesc în "închipuirea" poetei, în imaginaţie, despre care autoarea afirmă că "numai ea/este prezentă/ în realitatea ce o/trăiesc fără să o/pot atinge cu mâna."

Şi Adrian Botez peregrinează: ***„ÎN CĂUTAREA VEŞNICEI AVENTURI A GENEZEI – PARASHABDA /POEZIE/SOTERIOLOGIE:„MEANDRE – OGLINZILE LUI NIRAM"1, de Eugen EVU2"*** prezentându-l cu căldură: *„Avem în faţă cea mai dens-semantică (de până acum) dintre cărţile de poeme ale unui scormonitor profesionist printre taine, neobosit (niciodată obositor – totdeauna surprinzător, prin viziuni/soluţii!) re-inovator perpetuu al ontologiei umano-divino-poetice. Insistent-fascinant (întru căutarea Sinelui său Originar) – până la masochism. Ceea ce se spunea despre* ***Luceafărul*** *Eminescului (mutatis mutandis...), e valabil şi pentru acest nou volum al atât de profundului şi prolificului poet ardelean,* ***EUGEN EVU****: dacă ar rămâne, din cele câteva zeci de volume ale operei evuiene, doar acesta (de faţă),* ***am şti totul despre harul poetului!"***

Sub genericul ***Cartea la raft,*** Malania Cuc analizează volumul de versuri al tânărului poet Ionuţ Caragea, ***„Guru amnezic"*** cu simţul critic care o caracterizează.

Se pare că romanele Melaniei Cuc stârnesc interesul, nu numai al cititorilor, dar şi al criticii literare pentru că sunt analizate în profunzime şi aşteptate cu mare nerăbdare. Dovadă cronicile semnate de personalităţi ale istoriei literare de azi, în toate revistele. Florin Contrea are o intervenţie cât se poate de neobişnuită, intitulată: ***„Opinia personajului principal"*** – un fel de confesiune autoironică în care îşi expune punctele de

vedere asupra relaţiei autor-cititor-critic. De asemenea, semnează în revistă şi un grupaj de versuri.

În dialog cu Mariana Cristescu, Octavian Curpaş subliniază idei interesante, citând-o pe intervievată: **„Nicio societate nu poate funcţiona fără buni profesionişti”; „Ne străduiam să ajungem la inima ascultătorului”; Despre „Istoria României în pagini muzicale”; „Jurnalismul nu e o meserie pentru fricoşi”; „Eu cred că deja trăim în viitor”; „Când iubeşti, totul e posibil”.**

Aurel Ion Brumaru – îi realizează o evocare emoţionantă lui Mihai Gramatopol, *unul dintre ultimii impozanţi reprezentanţi, la noi, ai umanioarelor – prin urmare un exponent al ştiinţelor spiritului, acelea adică în care cercetarea, îndeobşte cercetarea filologico-istorică aplicată, acribioasă, e supusă conştiinţei teoretice ordonatoare, e îndrumată necontenit de gândul filosofic, provocator şi sintetizator, totdeodată. Mai degrabă, ca la vechii greci, o cercetare provocată de gândul ce coboară din uimirea bună şi din întrebare – aci din întrebarea dreaptă, care ea singură, atunci când e pusă, dezleagă lumea de farmece şi de secrete; zdruncină frontierele necunoaşterii”.*

Carmen Cătunescu scrie un superb articol despre: ***„Diaspora, românismul şi cei de acasă”*** în care subliniază: *„Românii din diaspora suferă de românism. E un dor care nu se lasă ostoit. Au ajuns în Valea Plângerii? Nu. Pentru că - slavă Domnului! - ţara lor de baştină nu e scrum, cenuşă. Pentru că pot veni ori de câte ori vor aici. Pentru că pot să-i viziteze pe cei apropiaţi, rămaşi acasă, fără restricţii. Ştiu că cei din diaspora sunt nişte luptători. Că au reuşit acolo, departe de locul unde s-au născut. E dificil să fii acceptat. Iar mulţi n-au cum să ajungă. Mulţi nu se încumetă să rămână. Şi cei care se încumetă ar trebui înainte de toate să le fie recunoscători celor care i-au ajutat să ajungă aici: rudelor de sânge ori prin alianţă, prietenilor, colegilor etc. Apoi lor înşişi,*

că au avut tărie şi răbdare. Dezvoltându-şi două mari calităţi: o voinţă ieşită din comun, o disciplinare a gândului şi a faptei. Îi admir nespus pentru toate acestea. Chiar dacă eu n-aş urma niciodată drumul lor.// Dar cei din ţară ce fac? Ei nu luptă? Nu fac nici un efort? Ei renunţă? Se resemnează?! Cum zicea un confrate din străinătate: precum ciobănaşul moldovean din celebra baladă, aşteptându-şi moartea... // Adevărul e altul. Şi apoi de plecat nu putem pleca cu toţii, „să ne mutăm în altă ţară", după cum sugerează Octavian Goga în poezia "Oltul", pentru a scăpa de suferinţă.// Nu voi aduce în discuţie pe aceia care ar trebui să facă, în sfârşit, ceva pentru ţara aceasta şi nu fac - pentru că nu merită. Nu-i voi lăuda nici pe magnaţi ce deştepţi sunt ei, câştigând miliarde.... Nici măcar despre categoriile sociale care se descurcă greu, dar trăiesc acceptabil, nu voi scrie prea multe. Acum mi-ar plăcea să ne ocupăm de oamenii cei mai simpli, buni şi cinstiţi.”

Tot profesorul Adrian Botez îi face un portret oratorului enciclopedist român Constantin Em. Bucescu…: *„Om periculos”*, cum a fost caracterizat. *„Cel ce acum este la îngeri (rob al Lui Dumnezeu, chemat, în 24 decembrie 2007, întru cele nevăzute ale Luminii...), prof. univ.**CONSTANTIN EM. BUCESCU**, a avut HARUL DUMNEZEIESC AL LOGOSULUI TOTAL DECIS, LOIAL, **CONVINGĂTOR ŞI CHIAR CONVERTITOR**. Uneori, perioadele ciceroniene ale **Discursului său de FOC** ajungeau chiar să biciuiască, întru Lumină, întunericul instalat, atât de vinovat comod, în conştiinţele noastre... Harul Oratoriei Creştin-Ortodoxe, pe care numai Nae Ionescu l-a dezvoltat întru deplinătate, la noi...*

*…CREŞTIN LOIAL FAŢĂ DE CREŞTINISMUL – LOGOS, PÂNĂ LA MARTIRIU ŞI MUCENICIE… - moartea lui **CONSTANTIN EM. BUCESCU** s-a tras tot din indiferenţa/ neglijenţa lui faţă de chinurile şi primejdiile trupului său, pentru a se grăbi spre predicarea celor ale Duhului, “faţă către faţă” cu studenţii, cu oamenii de tot felul*

şi înţelegerea! Nu doar în cuvântările strălucit-erudite şi enciclopediste (dar nu „enciclopediste" în sensul veacului ateu, cel de-al XVIII-lea, care nu s-a curmat, în cele ce-au venit asupra noastră...! – ***CI CUNOAŞTEREA DE TOATE, ÎNTRU DUMNEZEIRE ŞI, DECI, ÎNTRU UNICA MÂNTUIRE POSIBILĂ: PRIN IUBIREA ŞI AMINTIREA HRISTOSULUI – SPRE ÎNVIEREA NEAMULUI!****), pe care le-a rostit, cu glas imperial, pentru românii (bătrâni şi tineri, deopotrivă!) din ţară şi străinătate (Spania, Germania, Elveţia etc.)*

De asemenea, acelaşi Adrian Botez analizează şi personalitatea lui Jean-Jacques Rousseau, *„Ultimul mare pedagog (angajat socal) al umanităţii europene,*" în articolul intitulat: *„Între tiranie şi…teorie"*.

Cu mult talent şi discernământ, Cleopatra Lorinţiu, la rubrica: „***O carte regăsită în raft***" face cronica volumului Marianei Brăescu Silvestri: ***„Îmi amintesc şi îmi imaginez".*** ***„****E foarte bine ales şi titlul culegerii de proze:* ***Îmi amintesc şi îmi imaginez****. De parcă prin această afirmaţie chiar, autoarea şterge simplu linia de demarcaţie posibilă între real şi imaginar. Între amintire şi trucaj, involuntar sau chiar voit, între ficţiune şi viaţa însăşi. Asemănări, amintiri, sugestii, empatii, frânturi de imagini, déjà vu, vise, nostalgii, bovarisme şi pierderi, printre toate astea firul poveştii se prelinge, câteodată întortocheat, cât să ţină atenţia trează şi se reîntoarce de unde-a plecat, într-o buclă adeseori neaşteptată. O fetiţă priveşte din înaltul nucului întoarcerea fratelui bunicii, personaj misterios (călător, aventurier purtat prin lume de o dragoste nebună), prilej de descripţie a unei lumi de nord, cu anotimpuri şi obiceiuri. O întreagă lume condensată într-o povestire în care e vorba până la urmă despre dragoste, despre iubire nebună şi rătăcire prin lume. Scriitoarea ştie crea misterul acela tulburător (pe care poate că doar Valery Larbaud îl mai crea, în a sa singulară « Fermina Marquez »)*

în care poveştile se înlănţuie cumva una din alta, creând la sfârşit o senzaţie de învăluire.

De puţine ori am resimţit o asemenea voluptate a căderii în amintire sau, oricum, a plonjării într-o lume care pare a amintirii: valuri, valuri de emoţii, sentimente, dureri şi înduioşări venite dintr-un trecut misterios.”

Liliana Moldovan reuşeşte în ***„Vatra Veche”*** o splendidă comuniune spirituală într-un amplu şi pertinent dialog cu Nicolae Băciuţ. *„**Gustul de a fi**: Îmi amintesc - mai sus de casa bunicii, pe deal, cresc mormintele zeificate sub zăpezile amintirii clopotul sună a întâlnire. morţii cu viii se privesc paralel printre lacrimi eu copil. ştiu să mă mir muşc dintr-un măr crescut din trupul bunicului cocoşul întârziat cântă a lepădare amiaza-i fierbinte de ger cimitirul e-n sărbătoare eu copil, gust cu nesaţ din trupul bunicului măr. îmi amintesc - iarna pământul miroase a fărâme de buze şi ochi a gutui de gheaţă-nfloriţi a fân aburind sub iesle de prunc la mormântul bunicului creşte un măr cu ochii-l cuprind în braţe şi-mi spun tu ai crescut, bunicule, în esenţe care mă cheamă voi fi şi eu cândva miros şi gust în iarnă acum ştiu doar să mă mir!”*

De asemenea, Ana-Maria Marta realizează un interviu la fel de merituos cu artista plastică Aurora Speranţa Cernitu.

„În fiecare dimineaţă, în drumul meu spre serviciu, trec pe lângă Galeria “Arta”. Arunc de fiecare dată o privire somnoroasă dincolo de vitrină. Era spre sfârşitul toamnei când l-am văzut cu coada ochiului. Am traversat cu pas grăbit şi mi-am lipit nasul de geam. Era cel mai frumos cal pe care îl văzusem vreodată: alb, cu coama în vânt, alergând pe un cer sângeriu. Purta în frunte un corn. Am intrat în galerie, unde mă aştepta o întreagă poveste: arlechini, Don Quijote, păuni, măşti, cai măiaştri şi... el. Mai presus de personajele atât de familiare visurilor mele, culorile mă atrăgeau de parcă ar fi fost vrăjite.

“Bună dimineaţa! Nu vă supăraţi, cine mi-a pictat sufletul?”

“Speranţa. Aurora Speranţa”.

Aşa a început totul. Am cunoscut-o pe Doamna Culorii Sufletului Meu, am stat de vorbă, am râs, am împărtăşit impresii despre o altă mare iubire pe care ne-o descoperiserăm a o avea în comun: Veneţia. Şi... Mi-am luat Inorog.

Tronează acum deasupra patului şi sufletului meu.”

Este consemnată manifestarea culturală ***„M-a strigat cineva”*** dedicată aniversării a 75 de ani de la naşterea lui Grigore Vieru – organizată în 16 februarie în cadrul Săptămânii Grigore Vieru la Biblioteca „Târgu Mureş”, la care au participat circa o sută de personalităţi atât din Târgu Mureş cât şi din Chişinău, în frunte cu acad. Mihai Cimpoi, Nicolae Dabija şi mulţi alţi iubitori de cuvânt românesc de pe ambele maluri ale Prutului, articol semnat de **CLAUDIA ŞATRAVCA, director, Biblioteca Târgu-Mureş”, Chişinău.**

Nicolae Vrasmas evocă personalitatea lui **CONSTANTIN PAVEL, UN ARTIST DE TALIE EUROPEANĂ”.**

La rubrica intitulată: „***Curier”,*** Menuţ Maximinian face prezentarea revistei „***Vatra de februarie”,*** încheind cu totul original: ***„****Mulţumesc mult ! Nu vă cunosc, dar mă bucur că a ajuns şi la mine. Numai bine !”*

În revistă este prezentă şi o rubrică de ***Dialog cu cititorii*** în care, o sumă de nume îşi prezintă scrisorile de acreditare şi recunoştinţa pentru această importantă publicaţie.

Se cuvin şi câteva cuvinte pentru colectivul redacţional, al cărui director de onoare este Mihai Sin, Redactorul şef adjunct este Valentin Marica, redactori: Eugen Axinte, Elena M. Câmpan, Mariana Cristescu, Răzvan Duncan, Eugen Evu, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Liliana Moldovan, Cristian Stamatoiu şi o sumă de corespondenţi din ţară şi de peste

hotare care s-au străduit să împodobească revista cu mărgăritarele sufleteşti şi ale minţii, spre bucuria cititorilor din întreaga lume.

Am operat inserţii criminale şi de neiertat în corpusul revistei, permiţându-mi doar să spicuiesc câteva din articolele aşternute în „vatră”, cu senzaţia culpei că i-am omis, poate, pe cei mai importanţi semnatari, şi…”crimă şi pedeapsă!” nu mi-am putut permite să citez din admirabilele versuri pe care le-am întâlnit. Sper să aflu clemenţă din partea tuturor, pentru spaţiul şi timpul care se dovedesc târzii şi neîncăpătoare suficient, pentru o inimă doldora de iubire. Când vom dovedi, oare, cuvenita bună cuviinţă pentru tot ce e frumos şi valoros, pentru acea „frumuseţe” menită să salveze lumea? Cer iertare pentru o asemenea impietate şi asigur cititorul că, în pofida timpului limitat, TOATE textele merită citite şi însuşite cu cea mai mare atenţie.

Iar mie, nu-mi rămâne decât să o recomand şi altor cititori şi virtuali colaboratori, care nu o cunosc şi care ar dori să se îmbogăţească din roadele ei parfumate.

10 MARTIE 2010

MARGINALII. CULTURA OMULUI ŞI OMUL CULTURII.

Nicolae Băciuţ, ***O ISTORIE A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE ÎN INTERVIURI***, Volumul I, II SEMĂNĂTORUL, Editura online, februarie 2010

Jurnalistica literară – dincolo de opera în sine a autorului, te face să intri în intimitatea persoanei autorului, să trăieşti crâmpeie din viaţa şi gândurile sale, din structura lui sufletească şi din mecanismele ontologice care-l definesc, să-i dezvălui puţin din misterul care-i învăluie ca un halo fruntea. Şi mai înseamnă să ţi-l faci „aproape”, adică semen, să intri în comuniune cu el şi cu toate personajele lui, cu esenţa de spirit a firii lui fizice şi psihice. Aceasta presupune, deopotrivă, încredere, deschidere, tact, discreţie totodată. Şi mai înseamnă, acel discernământ de a şti să-l abordezi ca să îi câştigi toate acestea. Nu toţi jurnaliştii pot lua un interviu care să-l oglindească pe cel intervievat cu fidelitate. Şi aceasta este o ARTĂ. Se deprinde cu, sau fără manuale, însă cu reguli deontologice bine fixate.

După orice interviu, preopinenţii rămân cu ceva comun: cu o stare inefabilă de apropiere spirituală, de comuniune electivă, o legătură freatică de nesfărâmat. Păstrându-şi fiecare identitatea spirituală ei pornesc pe un drum comun: acela al valorii şi al cunoaşterii reciproce. E întrucâtva, ca la confesional. Nu te poţi mărturisi oricui, sufletul se deschide mai anevoie decât trupul. Chiar dacă uneori ai tendinţa de a plusa, de a exagera propriile-ţi atribute spirituale, te afli strâns

lipit de adevăr, pentru că fără el este imposibil să construieşti ceva trainic.

Mărturiile de faţă sunt relevante în acest sens şi constituie, aşa cum spune Nicolae Băciuţ în **Cuvântul** care ţine loc de prefaţă, *„dincolo de pionieratul întreprinderii, e o provocare”*.

O provocare pentru cei care le-au dat, dar şi pentru noi, cititorii. Pentru că altfel, cum puteam pătrunde în labirintul misterios şi fascinant care e viaţa autorilor? Totodată, constituie un test de rezistenţă, de meritorie răbdare din partea tuturor, pentru a ajunge la limpezirea ideilor şi a conceptelor. Treimea culturală Autor-Carte-Cititor, îşi găseşte expresia fericită şi feed-back-ul râvnit între aceste virtuale coperţi care ascund adevărate profesiuni de credinţă literară, adevărate aventuri ale cunoaşterii spirituale. Şi de cele mai multe ori, un ***modus vivendi.*** Iată de de, am fost sedusă imediat de această construcţie-gigant, în care am decis să păşesc cu sfiala şi smerenia de rigoare, ca să nu sperii îngerii iluminaţi ai cuvintelor.

Este cu advărat un periplu spiritual prin marea literatură românească, având deschidere universală şi multe intrări şi ieşiri definitive ori provizorii, după cum sunt şi cheile de lectură.

Menţionăm că prima ediţie a apărut deja la Editura Reîntregirea, în 2005, iar faptul că s-a reeditat acum online este o dovadă peremptorie că era necesar şi binevenit acest demers cultural de amploare. Şi aici se cuvine să aducem mulţumire Editurii online Semănătorul, care s-a încumetat să publice o lucrare atât de covârşitoare prin substanţă şi întindere, dar şi prin valoarea unicităţii şi a originalităţii sale. Lucrarea se găseşte şi poate fi descărcată secţiunea Critică literară.

Toate resorturile dinamice ale cititorilor sunt activate la maximum iar scrierea aceasta copleşitoare, atinge fibrele intime sufleteşti pentru oricine se încumetă s-o parcurgă.

Nicolae Băciuţ mărturiseşte în acelaşi **Cuvânt înainte** că nu a intenţionat să scrie o carte de interviuri, dar pe parcursul unui sfert de veac, adunându-le, a hotărât să le sistematizeze, pentru că acestea „*s-ar putea să ofere o imagine verosimilă asupra literaturii române contemporane, având în vedere că interviurile nu au fost, nu s-au dorit să fie prizoniere ale unui anume prezent, făcându-se mereu incursiuni, evaluări ale unui timp istoric şi literar pe parcursul unei jumătăţi de veac*”.

O istorie inedită a literaturii încărcată de mărturii care sunt destinate a deveni documente de epocă. Majoritatea interviurilor au fost publicate în revistele **„Vatra**” şi „**Echinox”** de-a lungul anilor, cu impact imediat asupra cititorilor. Fără să construiască ierarhii şi fără a emite judecăţi de valoare absolute**,** fără să promoveze noi branduri, Nicolae Băciuţ aduce la scenă deschisă principalii actori ai grandioasei piese numită CULTURĂ ROMÂNEASCĂ, îi aşează în lumina reflectoarelor, lăsând aplauzele pe seama beneficiarilor. Este în primul rând, privilegiul nostru, o binecuvântare, un mod fericit de a cunoaşte falanga de nume care reprezintă spiritualitatea de aur a culturii româneşti. Şi are dreptate Nicolae Băciuţ, până la urmă această „***Istorie a literaturii române contemporane în interviuri”*** – poate fi citită şi receptată ca o poveste, „*O poveste cu personaje reale care trăiesc, hrănindu-se din real, în lumea ficţiunii”.*

O poveste despre cum se nasc capodoperele şi o nouă legendă, un nou mit al constructorului de mănăstire. Mănăstirea de cuvinte, desigur, un edificiu spiritual care consonează cu esenţa aspiraţiilor noastre spre înalt, spre sublim, spre adevăr şi Lumină.

Cartea începe cu Crezul artistic al autorului ei, un profesionist al interviului, care mărturiseşte: *„Cred în interviu, fiindcă e unul din genurile vii, pline de dinamism“* – care şi-a făcut din acest gen publicistic un mod direct de implicare în

viaţa literară. *„Interviul face parte din nevoia noastră de dialog şi din raţia noastră de curiozitate pe care nu ne-o putem asigura decât punând întrebări”.* Este şi acesta un mod de a relaţiona cu oamenii, de aceeaşi sau de altă profesiune, cu o anumită încărcătură emoţională de ambele părţi.

„Cred în interviu, fiindcă (...), e o formulă fără de care publicistica (inclusiv cea literară) îmi pare greu de conceput” - aduce autorul drept argument al demersului său pe termen lung şi a travaliului covârşitor de a pune cap la cap toate mărturiile. Şi din toate acestea, **interviul literar,** specie aparte care transgresează timpul tinzând să devină istorie literară. Se impun aici câteva linii de forţă pe care autorul interviului trebuie să le respecte: *„să aibă ţinută, să nu fie simplă sporovăială, să aducă informaţie nouă, să aibă ritm, să pornească din curiozitatea sinceră a reporterului şi nu din plictisul obligaţiilor redacţionale”.* Şi mai precizează Nicolae Băciuţ: *„Aştept să-mi apropie respiraţia celui intervievat, să-mi apropie cărţile sale (dacă acesta e un scriitor), lucrările sale (dacă e un pictor) ş.a.m.d., să reconstituie momente de istorie literară (culturală) care, fără întrebările reporterului, ar rămâne îngropate în uitare.”*

Din punct de vedere al profesionalismului, ***Istoria...*** lui Nicolae Băciuţ se constituie într-un adevărat manual practic de jurnalistică din care, nu numai aspiranţii la această fascinantă profesiune au beneficii, ci orice om care a pus mâna vreodată pe condei şi şi-a aşternut gândurile. Şi pretexte pentru a închega un dialog constructiv există şi vor exista întotdeauna, dar jurnalistul trebuie să ţină cont de anumite criterii de selecţie a intervievaţilor: valoarea, relevanţa unui eveniment din viaţa sa, nevoia de clarificare a unor aspecte legate de creaţia sa, abordarea unor teme de actualitate. Mai aflăm de la Nicolae Băciuţ că fiecare interviu a fost pregătit tehnic, cu minuţiozitate. Unele interviuri au fost sugerate de lectura unor cărţi, *„urmată de curiozitatea de a trece dincolo de cărţi în*

spaţiul de creaţie al acestora, ca punct de plecare pentru un dialog". Există şi interviuri „live" – cu unele repere fixate dar şi cu o marjă largă pentru spontaneităţi. Autorul a avut întotdeauna ca model *„ingeniosul bine temperat".* Interviul „faţă în faţă" a fost preferat celui epistolar. *„Interviul epistolar îl pune oarecum pe reporter în inferioritate. El nu mai poate avea replică, nu mai poate interveni, spontan, la răspunsurile primite. El şi-a epuizat acest drept atunci când şi-a formulat întrebările.*

Prefer de aceea să port dialoguri „faţă în faţă". De fapt, acesta este cadrul autentic în care trebuie să se realizeze un interviu – celelalte formule sunt alternative de refugiu, care tempereazä savoarea dialogurilor <pe viu>."

De asemenea, autorul subliniază faptul că spontaneitatea, intuiţia, flerul, temperamentul reporterului contribuie la canalizarea sau inducerea răspunsului.

„Spontaneitatea dă culoare unui interviu, elimină distanţele, răceala, iar întrebările spontane pot dezvolta altfel un răspuns. Când întreabă, reporterul trebuie să se gândească şi la cititorul, ascultătorul, telespectatorul său. Când pune întrebări, reporterul îşi face cel puţin iluzia că o face în numele unui număr cât mai mare de receptori!"

În sfârşit, Nicolae Băciuţ recomandă novicelui să se ferească de şabloane, stereotipii şi de <reguli de aur>.

Invitaţii la discuţie ai acestei „aventuri extraordinare" – numită „***Istoria literaturii române contemporane în interviuri"*** sunt dispuşi în pagină în mod alfabetic, cartea deschizându-se cu Gabriela Adameşteanu care declară dintru început: *„Ceea ce nu trebuie să-şi permită un scriitor este să mintă",* concept de viaţă cu care sunt personal, perfect de acord. Autoarea „**Drumului egal al fiecărei zile**" şi a „**Dimineţii pierdute"** subliniază importanţa pe care o au revistele literare în viaţa unui autor: *„O revistă literară, cu fascinaţia zilei când vin* ***paginile****, când te descoperi şi pe tine*

lângă atâtea Nume, care face, pe neobservate, şi din tine un fel de Nume, îndeajuns ca să-ţi uşureze drumul până la prima carte, îşi poate dori oricine”.

Gabriela Adameşteanu – scoate în evidenţă legătura subtilă şi trainică ce se stabileşte între autor şi editor precum şi credinţa, profundă şi irepresibilă, într-un climat literar receptiv, viu şi primitor, mereu pregătit să ocrotească adevărata literatură. Ea face o dezvăluire, cel puţin uimitoare: *„Întotdeauna mi s-a părut că meseria de scriitor este foarte grea şi nu mă simţeam în stare s-o fac. Despre meseria de scriitor nici acum nu gândesc altfel.”*

De asemenea Gabriela Adameşteanu aminteşte că scriitoarea şi traducătoarea Nora Iuga a declanşat, *„dacă nu neapărat imboldul, în orice caz, îndrăzneala de a scrie”.*

Desigur că există în viaţa fiecărui scriitor anumiţi factori favorizanţi: întâlnirea cu o anumită personalitate, devenită ulterior model, pasiunea pentru citit, frecventarea unor cercuri literare sau artistice, o anumită conjunctură benefică pentru debut ş.a.

„Cât priveşte profesionalitatea scriitorului, obligatorie şi la debutanţi, nu înseamnă altceva decât să-ţi iei foarte în serios munca. Cred că şi ea vine din aceleaşi profunzimi, ca şi factorii care te împing la scris, şi că se poate pierde pe parcurs, dacă încordarea, dacă propria ta exigenţă scade”.

Autoarea aduce ca argument spusele lui Sorin Titel despre specificitatea şi vocaţia fiecărui autor: *„Orice scriitor îşi are uşile şi cheile lui, adică nişte căi proprii în cunoaşterea vieţii şi totodată în metamorfoza experienţei, gândului şi sentimentelor în literatură. Eu văd scriitorul ca pe un posesor de capital lăuntric şi dacă are acest privilegiu, atunci de acesta trebuie să se ocupe şi să-l sondeze până la capăt. Literatura vine din interior şi orice sfat din afară... nu ajută, rămânând cumva discutabil”.*

Iar în privinţa clasificării în generaţii, autoarea spune:

„După părerea mea, generaţiile nu contează decât pentru istoricul literar, care trebuie să-şi ordoneze materia. Altminteri, interesează doar scriitorul – opera făcută în singurătate, drumul lui irepetabil”.

De la Ioan Alexandru, cel care aparţine prin naştere unei „Transilvanii de jertfă”, unui întreg topos românesc, cu mare impact în devenirea neamului românesc, ne-au rămas cuvinte emblematice, cuvinte reper pentru întreaga creştinătate: *„Poporul nostru, asemenea unui stejar, este plămădit în întregimea lui, stând drept în Cosmos, din trei trepte sau izvoare: rădăcina geto-dacică, tulpina romană şi coroana creştină. Aceasta este viziunea completă asupra neamului nostru care în această triadă şi-a pornit cursul normal în istorie, cu aproape două milenii în urmă, şi astfel a rămas statornic în matca sa. Prin rădăcină, am ţinut legătura cu vechile neamuri, prin romanitate cu Europa latină, prin creştinismul romano-bizantin cu răsăritul şi popoarele vecine. Această triadă istoricii o suprapun peste cei trei factori esenţiali care generează istoria unui popor: factorul geografic, etnografic şi factorul spiritual.”*

Alegerea imnului drept subspecie a poeziei clasice pe care s-o cultive, a fost una fericită pentru că doar prin el îşi putea exprima plenar trăirile sale: *„Mai presus de toate, imnul e poezia care are în centrul său iubirea, agapeul, nu opus Logosului, iubirea veşnică, ce implică mai multe trepte: iubirea faţă de prunci, soţie, patrie, prieteni, eternitate. În aceste trepte transpare tot Cosmosul. Toată făptura noastră se vrea iubită. Toate plantele, toate animalele. Chiar şi vrăjmaşii. Iubirea toate le acoperă.*

Imnul se leagă de iubire precum Noe de corabie, să străbată istoria, să cunoască cufundarea, pieirea. Iubirea e pânza, vântul, nava care ne salvează de la vremelnicie.

Toate cărţile mele sunt imne ale iubirii.”

Ioan Alexandru, la data interviului (1982) era de părere: *„Câtă vreme poezia nu se adânceşte în suferinţele unui neam, are puţine de spus acelui neam. Ce să le spun decât de a şti că poezia trebuie să-şi afle rădăcinile acolo unde poporul şi-a aflat mântuire de două milenii? Eu nu am încredere într-o poezie care ignoră Logosul şi istoria lui.” (...)*

„Pământul românesc e podit cu lacrimi, sânge şi oseminte. Aceste nume sunt un simbol. Orânduiala acestor locuri este imnică. Aşadar, istoria noastră naţională are această frumuseţe de valoare universală. De aceea am ales imnul pentru că era forma cea mai adecvată măreţiei ei. Nu încape nici într-un sonet, nici în alte forme, care au ceva artizanal în ele. Frumuseţea şi desăvârşirea acestor personalităţi îţi cere acest fel de cugetare. Poezia e pentru mine imn. Celebrare, bucurie, împăcare în lumina Logosului întrupat în istorie. Nu voi înceta să cânt, nu mă voi lăsa strivit de griji, neignorându-le, totuşi. Ca un cuptor topind toate lucrurile, dând arderea focului tămăduitor. În acest fel de rostire, cine iubeşte cu adevărat are şansă. Este iubirea pe care un poet trebuie să-şi aşeze temelia. Prin iubire, de la Ioan Casianul până la Voiculescu, până în zilele noastre, transpare spiritualitatea noastră. Identitatea spirituală e fundamentală.

Mărturiile arheologice sunt imnice. Citiţi pietrele funerare. Ce împăcare, ce bucurie faţă de pietrele păgâne, sumbre, sceptice”. El spune că în „străinătatea” Occidentului a învăţat să iubească mai mult spaţiul românesc: „*S-a declanşat o sete după spaţiul românilor şi cred că contactul cu alte civilizaţii e declanşator.”*

Şi mai spune în încheiere*: „Singura cale pentru a dăinui, pentru a te împlini, e de a-i iubi pe ceilalţi. Iubirea nu piere niciodată. Ea rămâne în eternitate. Această iubire doresc să mă însoţească pretutindeni. În Transilvania suntem fraţi şi trebuie să descoperim secretul acestei legături, secret care e pecetluit cu şapte peceţi de Logosul întrupat în istorie”*. Un

adevărat Crez creştin şi literar în acelaşi timp. Dar de ce s-ar mai opera delimitări nete între Crezul creştin şi cel literar, de vreme ce ambele sunt asumate deopotrivă?

Alexandru Andriţoiu afirmă în interviu că: *„O generaţie trebuie să fie arcul voltaic al timpului ei de afirmare”.* Iar când este invitat să definească trăsăturile distincte ale generaţiei lui Nichita Stănescu, el spune: *”...ei au venit cu o modernitate neostentativă, vorba lui Baudelaire, fără să spargă limitele şi chiar de aceea cu o anumită gravitate, cu totul dincolo de modă şi de iconoclastie, de unde şi o anumită deocraţie a ei la public prin receptivitate largă. De obicei, insolitul vinde un teren mult mai restrâns în cercurile mai snoabe, pe câtă vreme modernitatea cumpănită, care vine dinlăuntrul tradiţiei, prelungită în modernitate, are o deschidere mult mai mare. Asta cred eu, glosând, că ar fi particularitatea generaţiei lui Nichita, cu el în frunte.”*

Şi iată cum defineşte Alexadru Andriţoiu, la întrebarea jurnalistului, conceptul de scriitor angajat: *„- Uite, pentru că tot am pornit de la Nichita Stănescu, el afirma că patria lui e limba română. Să nu uităm că această afirmaţie testamentară vine de la catrenul Văcărescului. Aici văd eu angajarea, în istoria, limba şi literatura română din care venim şi pe care o medităm cu gravitate şi nicidecum în productele pretins patriotice, umaniste, pacifiste în genul poeziei manifest în care se iau angajamente şi se promit mari vibraţii lirice şi epice fără acoperire valorică. Se scrie Ţara, Pacea, titluri mari de poezii, idei şi fapte de mare preţ, uneori, din păcate deseori, compromise prin superficialitate şi grandilocvenţă. Iubesc poezia retorică. Mă consider latinist şi ştiu ce înseamnă retorica din antichitate şi până acum. Dar cerem o poezie retorică densă, meditativă, la genul Hugo, Whitman, Goga, Beniuc şi nu găunoasă şi sacadată.”*

Interviul este luat la Struga, în 1982, atunci când Nichita Stănescu a fost încununat cu lauri la Festivalul de Poezie.

Vasile Andru, cel care declară: *„Am un mai mare sentiment al urgenţei”* îşi face un autoportret cât se poate de realist: *„S-a întâmplat că şi din recursul la practici de autocontrol a câştigat tot mentalul meu, iar din punct de vedere afectiv am rămas în continuare vulnerabil. Poate asta e drama cerebralilor: o întărire intelectuală şi o dramă afectivă. Maturitatea intelectuală ajută la scris, dar nu asigură eficienţă socială. Adică: mi se întâmplă să pierd pe pământ ceea ce câştig în văzduh...”*

Şi: *„procesul scriitorului se află în cărţile sale”*. Vasile Andru, scriitor cu mare impact asupra cititorilor, care explorează zonele ezoterice ale sufletului omenesc, spune în chip magistral: *„există un aer al vremii, o pecete a timpului, care ne apropie de toţi cei care ne distanţăm. Ne distanţăm de voie şi ne apropiem de nevoie. Borges spunea că noi, cei de azi, „scriem toţi aceeaşi carte". Adică: un stil al vremii ne impregnează scrisul. O sevă comună ne hrăneşte. Şi tematic scriem aceeaşi carte”.*

Cu francheţe, Vasile Andru face o radiografiere a generaţiei sale, afirmând că simte o urgenţă de a scrie despre contemporani: *„...abdicările prozatorului de la exigenţele profesiei sale şi ale misiunii sale pot avea consecinţe astăzi mai grave decât în urmă cu zece ani. Preţul renunţării este, pe zi ce trece, tot mai păgubitor. Până la dezastruos. Pe zi ce trece se simte lipsa prozatorului-putere. Balanţa culturii cere imperios un echilibru între tăriile umaniste şi cele non-umaniste. Adaug deci acest aspect la tema dificultăţii de a fi prozator: umanismul în defensivă. Iar un umanist în defensivă înseamnă că lasă locul unui pluton de instincte agresive în ofensivă. Viaţa nu iartă”.*

Şi afirmă răspicat*: „În ce mă priveşte, cred în nevoia de conciziune a prozei. Cred în exprimarea limpede, precisă. Cred în proza care nu se îneacă în descrieri ci jalonează terenul”.*

Vasile Andru – un prizonier al timpului actual care scrie sub imperiul ***stării de urgenţă,*** vrând în felul acesta să supună clipa: *„Deja suntem datori cu cartea clipei, cu strigătul clipei. Intelectualii sunt în genere verbioşi, inerţi, iar prezentul trece.”*

Prozatorul şi eseistul Vasile Andru are următoarea părere despre eseistică: **„**- *Eseistica este a doua „limbă" internaţională a planetei. Prima ei „limbă" fiind proza: proza în care s-au dizolvat elemente lirice, proza care a furat inima poeziei, ca să aibă două inimi. Aşadar, rostirea critică (mai ales eseistică) este condiţia vieţuirii prin cultură. Fără pricepere eseistică, azi nu te poţi arăta în lume. Deşi ştiu toate acestea, scrisul de critică l-am simţit ca pe un furt din timpul prozei şi din timpul meditaţiei. Aşadar: la început a fost proza. Eseistica s-a rupt din proză, este sora ei (fiica ei?) apoliniană, adică având un limbaj „de mâna dreaptă", un limbaj conceptual, gata de alienare.”*

Nicolae Băciuţ are şi meritul incontestabil de a ne oferi, prin discuţiile purtate cu interlocutorii săi, cadrul de lucru dintr-o revistă de cultură, în speţă, revistă literară. Climatul iscat de efervescenţa creatoare este stimulator pentru cei care doresc să afle câte ceva din culisele literaturii, dar în special, din laboratorul intim de creaţie al autorilor intervievaţi. Din acest punct de vedere, lucrarea este şi o frescă istorică şi literară preţioasă oferind pagini de memorialistică veritabile.

Astfel este viaţa la revista **„Viaţa românească”** o revistă interesantă ca putere de reprezentare culturală, ca atitudine, dar şi ca funcţie de stabilizator cultural, unde Vasile Andru a fost numit redactor.

Iată ce părere are Vasile Andru despre cultură:

„- Cultura este singura biserică a omului ateu. Cultura e catedrala omului laic. Ea operează prin o sută de canale şi două pârghii: nădejdea şi autoritatea. Spuneam: cultura îl moşteneşte pe *cultus,* ***care nu mai are trecere absolută la gândirea desacralizată."*** Iar în privinţa criticii pe care o cultivă cu interes şi profesionalitate maximă, Vasile Andru spune în interviul său:

„Aş vrea ca, prin critică, să produc o înviorare mentală a cititorului. Îmi rup şi arunc textele care nu produc această înviorare mentală, pulsul de viaţă. Ca şi proza, critica ar trebui să stârnească pofta de viaţă". **Idei interesante cultivate şi însuşite de oameni interesanţi care stimulează în cititor puterea de gândire dar şi puterea creatoare.**

Nicolae Băciuţ prin convorbirile sale libere cu nume de prestigiu ale culturii româneşti săvârşeşte şi o radiografie a momentului literar actual. Bilanţ şi sinteză, despre proză, poezie, teatru şi eseistică critică. ***„Pentru mine, proza e mai folositoare decât critica, iar trăirea sapienţială e mai folositoare decât proza"*** **– spune şi Vasile Andru în intervenţia sa. În consecinţă, Vasile Andru doreşte:** ***„Cred că omul este mai mult decât se vede. Să încerc să spun asta. Să văd mai mult decât se vede, să spun mai mult decât se poate spune".*** **Este unul dintre cele mai generoase şi mai umane principii de viaţă: a afla şi a scrie despre oameni, cu sentimentul urgenţei, al imperativului major uman conţinut în verbul A Fi.**

Chiar dacă mărturiile au fost luate în urmă cu 20-25 de ani, se remarcă perenitatea lor, aducerea la zi („aggiornamento") a conceptelor şi idealurilor de viaţă şi gândire a interlocutorilor, şi aici, meritul incontestabil este al scriitorului şi jurnalistului Nicolae Băciuţ care a ştiut să imortalizeze clipa şi să-i dea formă şi conţinut care s-o eternizeze.

De la Ştefan Baciu se impune ideea*: „În ciuda tuturor cenzurilor şi deceniilor, mi-am rămas mie însumi credincios”* – ceea ce demonsterază faptul că scriitorul, îşi depăşeşte vremea şi vremurile şi rămâne statornic în crezul său artistic. Ştefan Baciu, scriitor cu o biografie fabuloasă. El a trimis interviul din Honolulu, revistei **„Vatra”:** „*Născut la Braşov, în 1918, din 1948, demisionând din postul de consilier de presă pe lângă Legaţia României din Berna, s-a stabilit mai întâi la Rio de Janeiro (Brazilia), unde a devenit chiar cetăţean de onoare al oraşului. Profesor (1962 – 1964) de literatură braziliană la Universitatea Washington, Seatle, din 1964 s-a stabilit în Honolulu, fiind profesor de literatură braziliană şi civilizaţie hispano – americană la Universitatea din Hawaii. A publicat peste o sută de cărţi în limbile română, germană, spaniolă şi portugheză, şi peste cinci mii de articole, reportaje şi cronici în presa din Europa, Statele Unite ale Americii şi America Latină. A publicat timp de 30 de ani revista Mele, murind, în 1994, departe de ţară şi cu visul de a o revedea, neîmplinit*”.

Interviul este publicat în **„Vatra”** 1991 – cu numai câţiva ani înainte ca Ştefan Baciu să pornească pe drumul fără întoarcere.

Iată ce frumoase idei în acest interviu:

- „Poezia, colac de salvare” – spuneţi dv. în poemul ***Inscripţie pe o corabie****. Cât credeţi că ne va mai putea poezia salva sufletele noastre? Care sunt duşmanii cei mai de temut ai poeziei?*

- Da, mi se pare şi astăzi, ba poate mai mult ca niciodată, că singurul „colac de salvare”, singura punte între oameni, împărţiţi în clase, rase, religiuni, culori şi „partide”, este şi, ceea ce mi se pare mai important, va rămâne poezia, UN ADEVĂRAT ESPERANTO AL SPERANŢEI!

Ştefan Baciu face o radiografie clară a trei sferturi de veac de literatură românească, fie că autorii ei au trăit în ţară sau în exil. Date memorialisice demne de Istoria Literaturii

române, evocări ale unor personalităţi care şi-au înscris numele în revista **„Gândirea”** şi în alte periodice ale vremii, toate la un loc oferă un tablou general al acelor ani, util nu numai istoricilor literari de astăzi, dar şi studenţilor care vor să facă cercetări asupra prioadei antebelice, inter şi postbelice. Emoţionante sunt evocările despre Ion Minulescu şi Vasile Voiculescu:

„La Bucureşti, aveam întâlniri cu Ion Minulescu, vizitându-l în casa – muzeu (de pe atunci) din Cotroceni. Cele mai impresionante întâlniri le-am avut cu doctorul V. Voiculecu. Mai cu seamă iarna, când îşi scotea căciula de pe cap, aşteptam să-i văd aura de sfânt de pe frunte. Până astăzi, nu mă pot abţine, când mă gândesc la el, să-l aşez într-o imaginară icoană a sfinţilor mei. Dacă nu toţi, o bună parte din aceştia au fost, ca să te citez, „salvaţi de poezie”.

Şi în ceea ce priveşte limba română, Ştefan Baciu a dat următorul răspuns:

“- Limba – spune poetul Grigore Vieru, din Basarabia – este cea mai mare dreptate pe care poporul şi-a făcut-o sieşi”. Ce înseamnă limba pentru dv?

- Pentru mine, deştărat de aproape o jumătate de secol, ***limba română este însăşi România”*** (s.n.).

Alexandru Balaci este de părere că: ***“Limba română e o limbă vie, în stare să cuprindă orice freamăt existenţial”.***

La întrebarea jurnalistului, dacă nu crede în eficacitatea genului, acesta spune: *“Cred că interviurile şi memorialistica sunt dintre cele mai gustate şi aşteptate manifestări ale cunoaşterii directe, dacă nu chiar ale literaturii”.*

Este: *“Permanenţă de trăire, biografia academicianului este biografia unui intelectual deschis ideilor întotdeauna umaniste”.*

Cărturarul roman a studiat evoluţia raporturilor culturale între cele două spiritualităţi, română şi italiană. *„Acestei activităţi m-am dedicat timp de patru decenii,*

ajungând la peste cincizeci de volume de exegeză italiană sau de comentarii ale raporturilor celor două culturi”.

În problema traducerilor, Alexandru Balaci a spus: *„Am fost chiar fondatorul secţiei de traduceri a Uniunii Scriitorilor. Consider traducerea ca un act important în cunoaşterea reciprocă şi în cunoaşterea între popoare. Traducătorului îi revine un foarte mare rol. Cred că traducerea (care e echivalentă cu reconstruirea catedralei gotice a Divinei comedii sub un alt cer) trebuie să aibă la bază cunoaşterea în mod scriitoricesc a două limbi. Traducerea e o echivalenţă de sensuri, nu de fidelitate literală. Traducerea e un act de creaţie literară şi nimic altceva. Un traducător e în realitate un scriitor care mânuieşte ca un creator subtilităţile celor două limbi. De aceea, încercările de a se face traduceri în ţara noastră şi a le transmite spre cizelare în afară nu vor avea întotdeauna rezultate fericite. Traducerea trebuie efectuată de acela care mânuieşte limba poporului său. De aceea ne interesează traducerile în străinătate. De aceea e nevoie de o cunoaştere temeinică pentru că nimic nu poate înlocui contactul personal a doi scriitori care pot intra într-o simbioză culturală.*

Alexandru Balaci e de părere că nu există culturi mari şi culturi mici, ori culturi majore şi minore, ci:

„Şi niciodată o cultură ca a noastră nu va avea complexul de cultură mică. “Descrie uliţa satului tău – spune Tolstoi – şi vei vedea universal”. O prozatoare din Sardinia, Grazia Deledda, a primit Premiul Nobel pentru literatură scriind despre locuitorii acestei insule.

Cultura noastră e o cultură ale cărei rădăcini sunt înfipte în pământul acesta binecuvântat de două milenii, cu nestemate folclorice nemuritoare, cu nestematele incendiare ale lui Eminescu şi până la meditaţia profundă din proza lui Sadoveanu, până la pulberea de fum şi stele a lui Arghezi – sprijinindu-ne pe aceşti piloni nu putem vorbi decât despre o cultură majoră românească. Nu vom avea niciodată un complex

de inferioritate dacă ne gândim, în plus, la marii noştri pictori, muzicieni etc. Cultura noastră se înscrie în circuitul de valori universale şi e demnă de cunoscut şi preţuit. Şi-apoi, limba română e un miracol de omogenitate. Starea ei de dezvoltare în acest atol lingvistic slav face ca ea să fie studiată de mari filologi ai lumii, interesaţi să studieze şi valenţele latine ale vocabularului ei. Limba română are şi o extraordinară capacitate de asimilare a neologismelor. E o limbă vie, în stare să cuprindă orice freamăt existenţial. Limba română e din ce în ce mai cunoscută şi de numeroşi studenţi străini, care studiază la noi cu miile, şi care devin, în ultimă instanţă şi difuzori ai culturii noastre în ţările lor.

Orientarea politică a ţării noastre, neimitarea de modele exprimă viguros originalitatea noastră de gândire şi creaţie. Suntem dintre acei ce cred în finalitatea culturii, în cunoaşterea şi împărtăşirea adevărului. Aceasta e şi una din caracteristicile de esenţă ale intelectualului român."

Academicianul Alexandru Balaci – a fost o porta voce a culturii româneşti în lume, dovadă stă opera sa copleşitoare.

Următorul intervievat este Eugen Barbu care defineşte polemica astfel:

„*- Prima condiţie a polemicii este să stabileşti sau să restabileşti un adevăr şi nu să ai dreptate, care este cu totul altceva. Pentru a realiza acest lucru, este nevoie de* ***fair play*** *din partea celor ce-şi dispută obiectul litigiului. Ar mai fi o problemă de limbaj. Sigur că e preferabil să nu cobori la pamflet, dar nici să interzici pamfletarului (când el există) să rămână la mijloace literare minore numai pentru că adversarul este minor".* Şi în acelaşi timp, Eugen Barbu afirma despre virtuţile unui bun polemist:

„- Cel mai bun polemist e cel care-şi nimiceşte adversarul prin logică, cultură, humor şi chiar printr-o milă faţă de victimă."

Eugen Barbu mnţionează polemica stârnită de romanul său **„Incognito”.**

In mod surprinzător, şi Nicolae Băciuţ dă interviuri, primul lui V. Cosmin şi al doilea lui Valentin Marica, în care îşi expune punctele de vedere cu privire la deprecierea relaţiilor dintre scriitori în perioada postdecembristă, din pricina politicii. *„Politica face ravagii printre scriitori, reconfigurează relaţiile dintre aceştia în funcţie de apartenenţa politică sau simpatiile politice. Dar afectate nu sunt doar relaţiile dintre scriitori din raţiuni politice, ci şi creaţia propriu-zisă. Uzura implicării în politică deturnează destine literare. O statistică relevă prezenţa a 27 de scriitori în Parlamentul României: 13 în partidele din arcul guvernamental şi 14 în partidele din opoziţie. Să enumerăm câţiva: N. Manolescu, Ştefan Augustin Doinaş, Leonida Lari, P. Sălcudeanu, Gabriel Ţepelea, L. Lădariu, Adrian Păunescu, C. V. Tudor – sunt nume care îmi vin acum în minte. Că ei colorează politicul e clar, dar că “producţia” literară a unora dintre aceştia a suferit amarnic e şi mai evident. Nu ştiu cât a câştigat politica, dar oricum, literatura a pierdut foarte mult”.*

Şi cronicarul acestor interviuri îşi spune părerea despre unele aspecte ale literaturii actuale.

Nicolae Băciuţ crede în *„necesitatea condiţiei de alergător singuratic a scriitorului.*

Am agreat şi agreez, în schimb, prieteniile literare, întâlnirile pe aceleaşi coordonate temperamentale, ideatice şi, dacă vreţi, de idealuri.

Dacă n-am avut maeştri, am avut, în compensaţie, modele morale printre scriitori în viaţă, printre cei pe care şansa mi i-a adus în cale: Ioana M. Petrescu, Liviu Petrescu, Romulus Guga şi N. Steinhardt. Poţi avea un sentiment de protecţie şi siguranţă în preajma unor astfel de modele – dar ele nu sunt decât un punct de plecare pentru a fi tu însuţi.

La întrebarea reporterului: *„- Cui acordaţi mai multă atenţie – gazetăriei sau literaturii?* Nicolae Băciuţ spune:

- Inevitabil, gazetăriei. Câtă viaţă, atâta gazetărie. Dar e o experienţă de care profită, substanţial, scriitorul.

Nicolae Băciuţ vehiculează concepte fundamentale cărora le dă conţinut şi formă proprii: *„Valoarea unei culturi e dată de cultura (cultivarea) valorilor. Descoperirea şi promovarea valorilor fac parte din credinţa mea în salvarea prin cultură”.*

Iar despre relaţiile cu scriitorii, spune: *„Nu am decât un singur adversar – pe mine însumi”.*

Mihai Beniuc este un alt clasic intervievat de Nicolae Băciuţ, *„un interviu „aniversar”, un interviu cu un om care, orice s-ar spune, a lăsat urme (în ambele sensuri) în cultura română”.*

„*Pentru mine, satul e vital în tot ceea ce scriu, în esenţă,* - spune Mihai Beniuc. *(...). Poezia populară, cum zicea Eminescu, rămâne* ***Fântâna Blanduziei****, rămâne apa vie pentru noi”.*

În calitate de preşedinte al Uniunii Scriitorilor din România, Mihai Beniuc precizează: *„Am cunoscut mai îndeaproape scriitorimea română, tendinţele ei din perioada 1949 – 1965 şi a fost o foarte interesantă experienţă de viaţă nu atât doar pentru arta mea poetică cât şi din punct de vedere social”.*

La întrebarea reporterului care ar fi maximele şi minimele unui scriitor, Mihai Beniuc a dat următorul răspuns:

„- Părerea mea e că scriitorul trebuie să aibă mai multă libertate şi gândire şi în viaţa socială. Cele mai multe cărţi le-am scris în cei şaisprezece ani, din 1965, când am plecat de la Uniunea Scriitorilor, nu fără răgaz. Eu scriu zilnic şi poezie şi proză. Eu nu scriu cărţi ci poezie”.

Interviul a apărut în „**Vatra**” nr. 4/1982 dar continuă şi altă dată pentru clarificarea „cazului Blaga”. În continuarea

interviului, Nicolae Băciuţ pune la dispoziţia cititorului documente privind reacţiile vehemente pe care le-a stârnit acest al doilea interviu în paginile revistei precum şi clarificări în privinţa nefericitei întâmplări care a devenit „cazul Blaga”. Acestea constituie documente preţioase pentru Istoria literaturii române şi Nicolae Băciuţ „decupează” în acest mod, capitole de istorie literară română contemporană.

Distinsa poetă Ana Blandiana are o intervenţie remarcabilă în această ***Istorie...***mărturisind că *„poezia poate fi descoperită oriunde, uneori, rar, chiar şi în cuvinte”.*

Despre laboratorul intim de creaţie, Ana Blandiana spune: *„Pentru mine, un poem e expresia unei tensiuni spirituale dintr-un anumit moment al unui suflet, iar nu un obiect artizanal care poate fi cizelat la nesfârşit spre folosul şi cinstea artei meşteşugăreşti. Scriu atât de greu încât, odată sfârşită pagina, nu se mai pune problema întoarcerii la locul suferinţei”.*

În privinţa actului critic, Ana Blandiana are următoarea părere: *„dincolo de virtuţile şi servituţile limbajului critic, ceea ce mi se pare important, mai important, este personalitatea criticului, forţa acestei personalităţi de a crea în jurul paginii (sau chiar al persoanei sale) un cerc de influenţă, o aură dominatoare, directoare. Fără această capacitate, cel mai subtil şi mai profund critic literar nu este decât un scriitor mai special, experimentându-şi propria emoţie în faţa paginii literare (realizând o reprezentare de gradul doi a realităţii), sau un istoric. Evident, nu aşez în nici un fel de ierarhie aceste trei calităţi ale omului care scrie (scriitor, critic şi istoric literar) ci încerc doar să le delimitez între ele”.*

Ceea ce mi se pare deosebit de semnificativ în parcurgerea acestei covârşitoare lucrări a lui Nicolae Băciuţ este nota de obiectivitate care o caracterizează, deşi amprenta personalităţii cărturarului este certă. El îşi ia deliberat o distanţă apreciabilă faţă de evenimente şi persoane şi nu-şi

permite efuziuni de prisos care ar aduce un deserviciu lucrării. De asemenea, se delimitează de părerile radicale ale unor autori şi nu uită să menţioneze acest lucru. Erudiţia lui este însă, evidentă, ca şi nota de înalt profesionalism a interviurilor, de la care nu-şi permite abatere, capacitatea de a desprinde din multitudinea de date, ceea ce este esenţial şi specific fiecărui autor.

Despre generaţii literare, Ana Blandiana are următoarea părere: *„am fost o sumă de personalităţi independente şi neasemănătoare şi, pe cât am inaintat în maturitate, pe atât insingurarea fiecăruia a crescut şi sentimentul solidarităţii iniţiale – determinat, evident, şi de poziţia faţă de epocă – a scăzut până la a dispărea”.*

„Poezia e ceea ce rămâne după ce ai uitat tot ce ai trăit” – mai spune poeta.

La întrebarea: cum poate determina spaţiul naşterii devenirea unui scriitor, poeta mărturiseşte: *„Am însă nostalgia Transilvaniei ca spaţiu privilegiat al spiritualităţii şi istoriei noastre. N-o să încetez niciodată să mă simt aparţinând acestui spaţiu grav şi demn, profund şi aspru, în care se situează izvorul fiinţei şi istoriei noastre ca popor şi ca celulă naţională specifică, unică, deosebită de altele. Sunt mândră că aparţin acestui spaţiu, dar este vorba de o mândrie deschisă – dacă se poate spune aşa – o mândrie în care apartenenţa la Transilvania cuprinde în sine apartenenţa la Europa, apartenenţa la lume şi la univers*”.

Interviul a fost acordat în anul 1985, iar după aproape 20 de ani, la Târgu Mureş, Ana Blandiana avea să mai dea un interviu axat în special pe poziţia scriitorului în raport cu puterea politică şi cum este el influenţat de aceasta. Ideea principală este că implicarea politică răpeşte din timpul destinat creaţiei, într-un timp şi un spaţiu în care **„***Nimeni nu se mai simte solidar sau alături de nimeni”.*

O altă intervievată, Laura Bogdan, trăitoare la Paris, licenţiată a Universităţii din Sorbona, susţine că: *« Exilul cred că e o stare interioară ».*

Iulian Boldea – unul dintre criticii „Echinoxului" este de părere că: *„Finalitatea supremă a oricărui critic şi istoric literar e elaborarea unei istorii a literaturii române"*. El spune: *« -Şcoala Echinox-ului a fost, privind acum, retrospectiv, lucrurile, o adevărată ucenicie în ale scrisului, dar şi în ale vieţii. Altfel priveşti existenţa, după cum altfel înveţi să priveşti cărţile, poezia, exerciţiul criticii literare, după ce ai trecut prin redacţia revistei Echinox, participând la toate etapele configurării publicaţiei. Criticii literari formaţi în acest spirit se detaşează printr-o atenţie sporită la textul operei, prin formaţia lor filologică riguroasă, care nu le îngăduie prea dese divagaţii pe marginea textelor literare; ei s-au impus prin spiritul ironic şi prin conştiinţa fermă a valorii pe care o au încrustată în mai toate aserţiunile şi interpretările lor. Criticii de stirpe echinoxistă sunt, fără nicio îndoială, livreşti şi sceptici, analişti redutabili, fără să le lipsească, însă, vocaţia sintezei. Ei posedă un simţ al relativităţii valorilor bine dozat, dar şi un echilibru constitutiv al reacţiilor şi afirmaţiilor, niciodată riscante, niciodată hazardate, mereu motivate, întotdeauna fundamentate."*

Poetul Ion Brad nu ar avea nevoie de prezentare. El spune: *"Poezia nu poate exclude din fiinţa sa sensurile istoriei, dacă nu vrea ea însăşi să fie exclusă din istorie"*. Iar despre spaţiul geografic de care este legat cu fire nevăzute, Ion Brad spune: *„Aproape toţi marii noştri scriitori, de la Eminescu încoace, au pornit de la matca satului românesc, au adus în opera lor lumea lui străveche, arhetipurile ei, miturile ei, realităţile ei dramatice, pline de marea poezie şi de marile adevăruri ale vieţii. A nu te uita la opera unor asemenea înaintaşi înseamnă a avea vederile scurte sau chiar cecitate literară. Deci, încă o dată precizez, datorez totul tradiţiei*

legate de satul românesc şi lumea lui, în fireasca evoluţie şi devenire istorică”. Şi tot el mărturiseşte în legătură cu evnimentele biografice care pot sau nu modifica, destinul unei cărţi: *„Nu-mi imaginez poezie lirică, de exemplu, înafara marilor trăiri existenţiale, deci şi „autobiografice”, ale unui poet adevărat”.*

Poezia patriotică, teritoriu deloc străin pentru Ion Brad înseamnă pentru el: *„- Poezia patriotică, precum o defineşte chiar termenul din care e derivată, nu poate fi decât acea poezie care, prin omenescul ei, prin spiritul ei cutezător, cu toate aripile întinse într-un văzduh al tuturor şi al fiecăruia în parte, duce spre lume, duce spre universalitate, pulberea unui pământ, lumina şi culorile unei ţări inconfundabile. De aceea, neexcluzând noţiunea de tot ce e frumos, nici pe aceea de legătură directă cu istoria şi pământul ţării tale, trebuie aspirat mereu la o sinteză superioară, care să la împace aşa cum bine ştii şi dumneata, ca şi atâţia alţi poeţi tineri talentaţi, că au făcut-o şi Eminescu şi Lucian Blaga şi Nichita Stănescu.*

Nu e uşor, cred chiar că e foarte greu, să scrii poezie bună pe care cu emoţie s-o poţi numi poezie patriotică. Dar trăim într-o limbă şi într-o literatură care s-au cinstit pe ele însele prin asemenea poezii. Merită să le fim în continuare ucenici devotaţi”.

Istoria şi Poezia, legătura tainică, intrinsecă dintre ele este subliniată, de asemenea, în acest interviu: *„Poezia fiind arta esenţelor îşi extrage din pânzele vaste ale istoriei acele fire şi urzeli care îi pot da o ţesătură firească, organică, şi culorile unei viziuni personale asupra evenimentelor. De la Homer încoace şi în literatura noastră, de la cea populară la cea clasică, până la poeţii contemporani, avem destule probe care ne fac să credem că poezia nu poate exclude din fiinţa sa sensurile istorice, dacă nu vrea ea însăşi să fie exclusă de istorie. Poetul nu-şi poate fi suficient sieşi, de aceea nu-şi poate tăia cordonul ombilical care-l leagă de matricea*

născătoare de fiinţă a copilului. Apăsând pe aceste idei, nu vreau deloc să neglijez specificul poeziei, în care cronologiile istoriei, furtunile ei, nu încap decât aşa cum am mai spus, prin esenţe, prin sensurile ultime, prin aburul ce dă mai multă scânteiere şi viaţă ideilor şi exemplelor ce le reţinem din istorie.”

Actualitatea unui poet sau scriitor, rezidă, după părerea lui Ion Brad, *„- În aplecarea sinceră, lucidă, atentă, asupra problemelor timpului său. În încercarea de a le da o întruchipare cât mai vie în cărţi, care să nu fie numai ale lui, să nu rămână numai ale lui, ci să devină cât mai mult ale oamenilor care dau un sens evenimentelor contemporane”.* Interviul este realizat şi publicat în **„Vatra”** în 1987.

Convorbirile cu Augustin Buzura au ca punct de plecare ciclul romanesc ***„Refugii”***.

Despre imixtiunea realităţii în fabulos, Augustin Buzura are următoarea părere: *„Izolarea înseamnă sinucidere, nu putem judeca relativ exact realitatea înconjurătoare dacă nu cunoaştem măcar cu aproximaţie ora spirituală a lumii. (...) Trebuie să te implici cu toată fiinţa în destinul naţiei tale, oricât ar fi de dificil, oricât te-ar costa strădaniile. „Nu ştiu alţii cum sunt…”, eu însă niciodată n-am izbutit să scriu cu detaşare, cu indiferenţă. Am fost mereu, vorba lui Nicolae Manolescu, „provocat” de realitate, de aceea am scris cu multă furie şi cu o dorinţă enormă de a îndrepta lucrurile, scriam de parcă de mine, numai de mine, ar fi depins dreptatea, viaţa, libertatea şi toate celelalte. De fapt, când diverşi inşi îţi impun utopiile lor drept realitate, simţi automat nevoia să le prezinţi o antiutopie, adică adevărul cu toate datele şi feţele lui. (...) Toţi scriitorii, din toate timpurile, şi-au clădit edificiile spirituale cu „cărămizile” vremii lor. De fapt, nici nu mi-am propus decât să fiu util pe cât posibil azi şi aici. Cei ce vor veni îşi vor crea o artă pe măsura lor. Ştiu însă că*

dacă noi nu vom veni s-ar putea să comunice prin semne sau prin focuri aprinse pe dealuri.”

În cel de-al doilea interviu, luat la Târgu Mureş în 1986, Augustin Buzura afirmă: *„A scrie despre actualitate înseamnă a trăi fiecare clipă alături de semenii tăi”.*

Referitor la romanul “Refugii”, autorul lui precizează: *“Am scris dintr-o necesitate profundă, dureroasă, de a mă exprima pe mine, pe cei în mijlocul cărora trăiesc.”*

Foarte interesantă este întrebarea jurnalistului Nicolae Băciuţ, dacă *« **Este publicistica o modalitate eficientă? (Şi suficientă?)”***

- Mi-ar fi plăcut să fac gazetărie, a răspuns Augustin Buzura. *Dacă aş fi avut posibilitatea să fac gazetărie cum doresc eu, cred că n-aş fi scris nici un sfert din proza pe care am scris-o. (...) E un exerciţiu zilnic de a mă elibera de unele impresii foarte puternice, fierbinţi, pentru ca în roman să fiu cu mintea lucidă şi desprins de obsesiile care ţin de gazetarul din mine”.*

Un al treilea calup de întrebări este pus în 1990, la Cluj Napoca şi vizează raporturile dintre literatură şi publicistică. Augustin Buzura e de părere că publicistica ocupă pe departe primul loc al interesului general. În privinţa „competiţiei genurilor”, acelaşi prozator este silit să constate că: „*Literatura nu stă tocmai în faţă şi mă gândesc că ar fi păcat ca în viitor interesul oamenilor să se îndrepte spre genuri mai uşoare, ca să zic aşa, adică spre minima rezistenţă, spre ceea ce se poate asimila fără efort deosebit. Probabil că mulţi vor ajunge aici, dar ar fi păcat”.*

O altă întrebare cu impact deosebit este următoarea:

„Cum vedeţi dumneavoastră normalitatea literaturii române de mâine?

- După ce scriitorii îşi vor redobândi statutul – în viitor va exista o profesie de scriitor, profesie care a fost scoasă din nomenclatura profesiilor până nu demult – scriitorii vor trebui

să scrie, să trăiască din scris, deci nu va mai fi nevoie să se apere prin sindicat, dar nu să trăiască neapărat în grup. Adică fiecare scriitor e o instituţie şi în măsura în care va reuşi să-şi menţină cota, va trăi şi-şi va face meseria aşa cum se cuvine, mai ales că acuma nu există nici o piedică, nu putem arăta cu degetul în sus cine-i de vină. Acum fiecare îşi va putea da măsura valorii şi a talentului. Înainte, pe lângă talent şi cunoştinţe îţi mai trebuia şi condiţie fizică şi o rezistenţă morală deosebită. Acum nu va mai fi nevoie. Deci, cel mai mare succes sper să-l aibă valorile adevărate pe de o parte, iar pe de altă parte sper să existe o lume pentru toţi şi pentru fiecare în parte".

Foarte interesante şi pilduitoare consideraţii despre condiţia scriitorului.

Iar la întrebarea:

„- Cum s-ar putea realiza, pe de cealaltă parte, integrarea scriitorilor români care au fost nevoiţi din diverse motive să părăsească ţara?" Răspunsul prozatorului este pe măsură:

„- Mie mi se pare normal. Ei scriu în româneşte, gândesc în româneşte, sunt români. E o întâmplare foarte tristă că au trebuit să părăsească ţara sau că au fost obligaţi să părăsească ţara, dar ei aparţin, vor nu vor, culturii române şi cred că România trebuie să fie aşa cum a fost, punctul fix al tuturor românilor, indiferent de meridianul pe care locuiesc ei. Şi a-i reintroduce în circulaţie este o obligaţie firescă a fiecăruia dintre noi. Bănuiesc că şi ei vor face acest lucru, adică vor veni spre ţara pe care au fost obligaţi s-o părăsească".

Şi despre literatura scrisă de tineri, prozatorul are următoarea părere:

„- Pentru moment, se poate judeca din perspectiva: „literatura rămâne literatură", indiferent că e scrisă de tineri sau de bătrâni. Adică literatura o judecăm după valoare nu după vârstă. Există o literatură a tinerilor, e firesc să existe o

literatură a tinerilor, dar privită din alt unghi, literatura este bună sau rea şi deci nu are nici o legătură cu vârsta.”

Nicu Caranica, fratele traducătoarei Eta Boeriu, declară pe proprie răspundere: „- *Poezia e respiraţia mea. Nu pot trăi fără poezie. Heidegger citează pe Hölderlin, care spune „dichterisch von der Mensch“, adică omul locuieşte poetic lumea asta. E condiţie a omului. Şi eu condiţia aceasta mi-o trăiesc. Pentru mine, în momentul de faţă, nu există decât poezie şi tot ce, natural, se leagă de poezie şi de spiritualitate. Altfel, pentru mine, poezia, în afară de aceasta, poate să fie, la un moment dat, un început de trezire a conştiinţelor într-un alt spaţiu decât cel pe care-l trăim acuma. Eu am foarte mare încredere în vitalitatea poporului român. Să ştiţi că nu vă vorbesc formule şi cunosc unele lucruri în adâncime. Eu ştiu de toată mizeria din ţară. Şi cum trăiţi, ştiu câte spirite sunt rătăcite.*

Totuşi, am încredere în vitalitatea aceasta a poporului român care ştie să trăiască dichterisch. Totuşi, a spus ceva Alecsandri când a spus că românul e născut poet. Nu e de luat aşa de în râs chestiunea aceasta. Există un suflu metafizic al poporului român. Ajunge să pomenesc doar de cuvântul dor, care a fost atât de exploatat, şi nu o să fiu eu acela care să mai adaug ceva, la tot ce s-a spus, de la Tudor Vianu şi alţii dinainte, despre cuvântul dor şi despre noţiunea dor care e mai mult decât o simplă nostalgie de cineva. Dorul e expresia unei dezmărginiri a eului, a unei dezmărginiri a firii româneşti.”

Plecat din ţară în 1940, Nicu Caranica precizează: *„Pentru mine exilul se împarte în două capitole: zece ani Italia şi restul Franţa. Însă partea cea mai importantă rămâne Italia, tocmai pentru că m-a smuls din acest provincialism românesc pe care deja îl acuza Mircea Eliade cu mult înainte”.*

În demersul meu pe marginea interviurilor cu aceste mari personalităţi, am folosit timpul prezent, deşi majoritatea scriitorilor intrvievaţi nu se mai află pe această „vale”,

motivată fiind de faptul că ei sunt mereu actuali prin operele pe care l-au lăsat moştenire. De aceea, mi s-a părut firesc să-i fixez în actualitatea mentală a cititorilor, aşa cum a făcut prin culegerea mărturiilor acestora, Nicolae Băciuţ.

Interviul este realizat la Freiburg în 1993. Un al doilea interviu este luat la Paris în 1994.

Foarte interesant este şi crezul crştin al acestui scriitor, poet şi dramaturg:

„- Doamne, ce bine e să ai certitudini" – spunea, într-un poem, Geo Dumitrescu. Care sunt certitudinile scriitorului Nicu Caranica?

- Frumoasă întrebare. Prima mea certitudine: că Dumnezeu există. N-am dedus aceasta din marele argument al ordinei cosmice, care presupune, ipso-facto, un autor. Ci din felul cum a ştiut să moară un om. Cea mai senină şi eroică primire a morţii mi se pare cea a lui Socrate, asigurând pe cei care-i vegheau ultima zi, că sufletul e nemuritor. Şi totuşi, a existat un om care, înaintea unei morţi cumplite pe care ştia că o va primi, la ultima cină împreună cu discipolii săi, a luat pâinea şi a zis: „mâncaţi, acesta este trupul meu". Apoi a luat cupa cu vin şi a zis: „beţi dintru aceasta toţi, acesta este sângele meu, care pentru voi şi pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor". E mare Socrate, dar faţă de ultimul e distanţă de la cer la pământ. Cuvintele lui Iisus n-au nimic uman. Cuvintele lui Iisus sunt cuvinte de Dumnezeu făcut om. Aceasta e cea mai „pipăibilă" probă nu numai că Dumnezeu există, dar că s-a încarnat şi s-a făcut om. Et verbum caro factum est.

A doua mea certitudine: că românii, într-un viitor nu prea îndepărtat, vor deveni un popor mare. Este ultima populaţie latină care nu şi-a spus încă cuvântul. Când ne vom curăţa de tot jegul fanariot şi comunist, suflet românesc traco-latin va răsări peste lume ca o lumină încă nemaivăzută. Sunt

semne. Citiţi cu atenţie Dumnezeu s-a născut în exil, de Vintilă Horia.”

Şi încă una din ideile de forţă ale interviului:

„- Poezia e din toate părţile ameninţată de civilizaţia noastră prezentă. Şi totuşi, ea continuă să trăiască căci e o respiraţie naturală a omenirii pe care o traduc poeţii”.

Un scriitor pentru care limba română, după 54 de ani de exil, însemna totul. *„Nu ştiam atunci cât de adânc înrădăcinată era limba maternă în mine şi cât de divin misterioasă e memoria. De aceea mă îngrozeam la ideea că mi-aş putea uita graiul; şi că n-aş mai putea scrie. Din această închisoare întunecoasă pe care o presimţeam, am vrut să sparg o fereastră înspre muzică. Cum cântam la pian suficient pentru ca să pot citi o sonată de Mozart sau Beethoven şi cum lucram la forţele de ocupaţie engleze, aveam bani şi îmi plăteam la profesorul de conservator lecţii de armonie şi contrapunct. Dar, plecaţi englezii, a plecat şi muzica mea cu ei. Astăzi văd cât de naiv am fost. Pe ce trecea timpul, limba maternă creştea în mine. Din ce adâncimi răsăreau unele expresii neutilizate încă dinainte de război? Dar un exemplu va spune totul. De când eram student, visam să scriu un mister dramatic de Crăciun. Şi vis a rămas până în octombrie 1992, după ce scrisesem cinci piese de teatru în limba franceză (dar poezia o scriam totdeauna în româneşte!). Şi iată că, în octombrie 1992, am început să scriu, la început aşa, ca o joacă, Misterul de Crăciun (O, ce veste minunată) pe româneşte. L-am terminat pe nerăsuflate, într-o lună. De unde-mi veneau cuvintele pe care niciodată, în exil, nu le rostisem? Pe ce scriam, pe ce mă întâlneam cu mine. Iată ce înseamnă, după 54 de ani de exil, pentru mine, limba română”.*

11 IUNIE 2010

*

Strădiunţa cărturarului Nicolae Băciuţ de a alcătui sui-generis, din bucăţele de sticlă colorată şi ingenios îmbinate, o frescă-vitraliu a literaturii române contemporane, cu străfulgerări reflexive în opera clasicilor noştri, este mai mult decât lăudabilă. Este o performanţă foarte rar de atins pentru că implică un travaliu de zeci de ani, o capacitate de sinteză remarcabilă în ordonarea materialului şi, nu în ultimul rand, fler, intuiţie, har.

Criteriul de bază în selecţie este valoarea şi notorietatea unui autor şi nu cumetrismele, nepotismele ori cercul de prieteni. Din acest punct de vedere, ca şi din altele, desigur, Nicolae Băciuţ nu face rabat de la calitate şi de la propria conştiinţă. Nu trebuie scăpate din vedere, în acest sens, jertfele şi dăruirea totală unei vocaţii certe pe care autorul le-a pus în slujba oamenilor. Trebuie evidenţiată, desigur, imensa bibliografie parcursă, practic, întreaga operă a tuturor celor intervievaţi, articole din publicistica vremii precum şi reactualizarea informaţiilor până în zilele noastre. Ori, un asemenea efort trebuie în mod deosebit evidenţiat. Cultura românească îi datorează acestui neobosit cărturar, multe restituiri şi scoatere dintr-un anonimat nedrept a unor nume prestigioase, care au fost silite să trăiască în umbră, pe criterii politice, etnice ori de altă natură. Cu o cuviinţă şi o perseverenţă demne de un adevărat român, autorul i-a repus în lumina meritată. De asemenea, a avut în vedere şi pe cei care s-au impus prin opera lor, în conştiinţa publică.

S-ar cuveni, cred câteva repere bio-bibliografice ale autorului, pentru că CV-ul acestui scriitor este cu adevărat impresionant.

"Şi-a început activitatea publicistică în timpul studenţiei la revista Echinox, Cluj-Napoca, unde a fost

redactor, apoi secretar de redacţie, între 1978-1982”. Redactor cultural, secretar de redacţie, redactor şef ori director la mai multe reviste de cultură, Nicolae Băciuţ şi-a închinat întreaga viaţă acestei modalităţi de comunicare cu oamenii, cu impact imediat asupra cititorilor.

Doctorand în litere, din 2000, la Universitatea “Babeş-Bolyai”, din Cluj-Napoca, cu o teză despre Caragiale şi Ibsen.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România, din 1990. Numeroase colaborări la revistele *Echinox, Vatra, Steaua, Tribuna, Astra, Convorbiri literare, Luceafărul, SLAST, Flacăra, Amfiteatru, Transilvania, Dialog, Opinia studenţească, Napoca Universitară, Mişcarea literară, Poesis, What’s Going On Here, The New Farmm, Emmaus*, SUA*, Poezjia*, Katowice, Polonia, *Fjala, Flaka e vallazarimet*, Iugoslavia, Ungaria ş.a., la Radiodifuziunea Română, studiourile Cluj, Târgu-Mureş, Bucureşti, şi la Televiziunea Română, programele I, II, TVR Cultural, TVR Internaţional.

Inclus cu generozitate în numeroase antologii de poezie şi fondator al Cenaclului „Virtus Romana Rediviva” Bistriţa, 1975, a iniţiat în 1979, în revista *Echinox*, ancheta “Dreptul la timp”, adevărat manifest despre generaţia ’80, continuată în revista *Vatra* în 1984, până la suspendarea ei, în 1985, de către cenzură, a fondat cenaclul “Hyperion”, Târgu-Mureş, 1983, devenit din 1984 “Romulus Guga”, iniţiator al Concursului de Poezie “Romulus Guga”, Târgu-Mureş, 1985, cu ediţii anuale, fondator al revistei lunare *Alpha*, Târgu-Mureş, apărută în 12 numere în 1990, şi multe altele.

A debutat cu publicistică în ziarul bistriţean ***Ecoul,*** şi cu poezie în revista Liceului “Liviu Rebreanu” din Bistriţa, ***Zări senine,*** în 1975, făcând parte dintr-un grup de poeţi tineri, între care Domniţa Petri şi Cleopatra Lorinţiu, membri ai cenaclului liceului.

După mai multe prezenţe în volume colective, a debutat în volum în 1986, la Editura Dacia, cu *Muzeul de iarnă*, versuri.

A publicat volumele *Memoria zăpezii*, poeme, Editura Cartea Românească, 1989, *Jocuri încrucişate*, versuri pentru copii, Casa de Editură "Alpha", *Nostalgii interzise*, versuri, Editura Columna, Târgu-Mureş, 1991, *America, partea nevăzută a lunii*, jurnal de călătorie, Editura Tipomur, Târgu-Mureş, 1994, *Anotimpul probabil*, interviuri, Editura Tipomur, 1995, *Casa cu idoli*, versuri, Editura Tipomur, 1996, *A doua Americă*, jurnal, Editura Tipomur, 1996, *Şi aşa mai departe*, publicistică, Editura Arhipelag, 1997, *Curs şi recurs*, interviuri, Editura Tipomur, 1997, *Oglinzi paralele*, interviuri, Editura Ambasador, 1997, *Lina lumina*, versuri pentru copii, Editura Tipomur, 1999, *Babel după Babel*, interviuri, Editura Tipomur, 2000, *Manualul de ceară*, versuri, editura Academos, 2001, *Aproape departe*, interviuri, Editura Tipomur, 2001, *Poduri de umbră – Hidak az arnyekok felett*, versuri, ediţie bilingvă română – maghiară, traducător Toth Istvan, Editura Tipomur, 2001, *N. Steinhardt. Între lumi. Convorbiri cu Nicolae Băciuţ*, ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Editura Dacia, 2001, *Ceasul de flori*, antologie de poezie târgumureşeană, Editura Tipomur, 2001, *Solstiţiu la Echinox*, versuri, Editura Tipomur, 2002, *Zona liberă*, interviuri, publicistică, Editura Tipomur, 2003, *Alb pe alb*, versuri, Editura Tipomur, 2003, *Îmblânzitorul de timp*, antologie de poezie mureşeană, Editura Tipomur, 2003, *Muntele Athos din Muntele Athos*, jurnal, Editura Tipomur, 2004, *De la San Francisco la Muntele Athos,* Editura Reîntregirea, 2004, *O istorie a literaturii române contemporane în interviuri,* vol. I, II, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2005.

A editat la Editura Tipomur aproape 400 de titluri din 1991 încoace, a scris zeci de prefeţe, postfeţe.

A realizat aproape 3000 de reportaje TV.

A beneficiat de referinţe critice în mai toate revistele de profil dar şi în unele volume de autor. Este inclus în *Dicţionar general al literaturii române*, vol. I, A-B, Editura Univers Enciclopedic, 2004, pp. 404-405*, Dicţionar Echinox*, coordonator Horea Poenar, 2005.

A participat la lucrările Congresului Academiei Româno-Americane de Arte şi Ştiinţe, la Reno, Nevada, SUA, în 1995, şi Liege, Belgia, 1998.

A călătorit în SUA, Anglia, Franţa, Germania, Italia, Austria, Belgia, Olanda, Grecia, Slovenia, Serbia, Ungaria, Cehia, Slovacia, Polonia, Bulgaria, Ucraina, Republica Moldova, de mai multe ori. Lista premiilor şi diplomelor de excelenţă precum şi a titlului de cetăţean de onoare este copleşitoare. Anul acesta a editat Antologia de poezie „Boemia", apărută la Târgu Mureş. Aceste date biografice pot contura un profil de scriitor şi publicist sârguincios şi de o probitate morală rar întâlnită. În prezent Nicolae Băciuţ este redactor şef la revista „**Vatra Veche",** cu apariţie online şi pe hârtie şi preşedinte al Clubului Internaţional de Poezie Boemia. Revenind la interviurile subsumate în această „***Istorie**...*" afirm că ele sunt adevărate exerciţii de virtuozitate, atât pentru intervievat cât şi pentru interviator. Afirmaţiile celor mai mulţi sunt emblematice pentru spiritualitatea românească şi chiar universală.

Una din aceste personalităţi este Mihai Cimpoi, critic, istoric literar şi filozof al culturii al cărui nume s-a impus în Moldova şi România, în special prin „***O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia",*** apărută în 1997**.**

„Mihai Cimpoi, este membru de onoare al Academiei Române, din 1991, şi membru titular al Academiei de Ştiinţe a Moldovei, din 1992, este şi membru al Uniunii Scriitorilor din România şi al Organizaţiei Mondiale a Scriitorilor (PEN), fiind totodată şi preşedinte al Uniunii Scriitorilor din Moldova".

Domnia sa explică interlocutorului ce înseamnă Uniunea Scriitorilor din Basarabia, al cărei preşedinte este: „*o prestigioasă instituţie de cultură, o cetate a culturii româneşti de aici, din Basarabia. Deci, suntem o instituţie de cultură luptătoare. Noi suntem capul tuturor „relelor”. De aici a început mişcarea pentru limba română, pentru simbolurile naţionale”.*

Despre condiţia scriitorului din Basarabia, Mihai Cimpoi declară:

„- Condiţia scriitorului în Basarabia presupune şi a fi om de litere şi cetăţean, om al cetăţii. Deci, omul de litere trebuie să fie mereu implicat în lupta pentru păstrarea fiinţei naţionale, pentru revenirea la matca firească a culturii româneşti, pentru păstrarea limbii române”.

Calitatea de preşedinte al acestei prestigioase Uniuni de cultură înseamnă o *„responsabilitate şi, în primul rând, cred eu, o vocaţie, în sensul că preşedintele U.S. trebuie să unească sub semnul cauzei naţionale scriitori de diferite convingeri politice, trebuie să-i aducă sub acelaşi semn al unităţii spaţiului cultural românesc”.*

În ceea ce priveşte relaţia dintre literatură şi politică în Basarabia, el spune că „- *E o relaţie de identitate, desigur; chiar dacă scriitorul de aici nu se vrea angajat în politică el este angajat în politic, ca fenomen. Deci, societatea noastră e politizată, e politizată nu numai în sensul românesc al cuvântului ci şi în sensul naţional”.*

Referitor la procesul de integrare a culturii din Basarabia în cultura română, Mihai Cimpoi precizează:

„- Este un proces ireversibil şi organic de integrare basarabeană în context general românesc, prin carte, deci prin biblioteci, prin donaţii de carte, prin acţiuni culturale comune”.

Următorul intervievat este Al. Cistelecan care este de părere că, din perspectiva stării actuale a presei literare, există o criză a revistelor de cultură:

„O revistă de cultură, după părerea mea, dar cred că nu sunt foarte original, nu răspunde doar de momentul actual al unei culturi, al unei literaturi. Ea răspunde şi de perspectiva acesteia. Prin urmare, o revistă de cultură e un organ care îşi face un program de perspectivă. Dacă nu are siguranţa că îşi poate susţine acest program de perspectivă şi trăieşte doar cu certitudinea zilei de azi, a clipei, atunci, desigur, bătaia ei de viitor va fi mult mai mică, mult mai riscantă, fără nici o siguranţă. Deci, din acest punct de vedere, există o criză".

Aceasta atrage după sine şi o criză a cititorului.

„De fapt, nu e o criză a cititorului, pentru că nu lipsesc cititorii de reviste literare, ci e o criză a difuzării".

La întrebarea în ce ar putea consta salvarea unor publicaţii culturale ajunse la limita supravieţuirii şi din cauza tirajelor simbolice, confidenţiale, Al. Cistelecan dă următorul răspuns:

„Avem două culturi, ca să spun aşa: o cultură de consum, o cultură care trăieşte din spectacol şi care va merge pe mari tiraje şi care, probabil, va încerca să se susţină din aceste tiraje şi din publicitatea pe care o atrage o astfel de cultură care se consumă rapid. Şi vom avea, avem deja, cealaltă linie culturală, aş îndrăzni să spun, care va fi întotdeauna una mai elitară, şi pentru care nu e neapărat nevoie să existe cititori de masă. Eu aş da un exemplu – îl iau din Vladimir Streinu, care şi el, când l-a descoperit, a fost uluit. ***Semănătorul*** *a fost o revistă care a avut 300 de exemplare tiraj. Deci, nu cred că pentru aceste reviste de direcţie, pentru aceste reviste exigente, care pun problemele culturale într-un mod mai profund, mai responsabil, e nevoie de un tiraj de masă, ca ele să se susţină din tiraj. Nu vreau să se creadă că am o nostalgie a vechiului regim, care susţinea*

cât susţinea revistele culturale, dar eu cred că e o obligaţie a statului să nu se transforme într-un stat anticultural”.

În tot interviul, criticul Al. Cistelecan susţine ideea găsirii unor soluţii eficiente pentru revigorarea sistemului de stimulare a colaboratorilor şi redactorilor. Şi în sfârşit, Nicolae Băciuţ punctează interviul cu următoarele repere:

„- Localismul creator şi elanurile unor patriotisme locale au dus la apariţia a numeroase publicaţii de cultură aproape în toate localităţile mari din ţară, chiar şi în unele sate (!), multe însă, din păcate, dincolo de bunele intenţii, promovează şi susţin nonvalori, mediocrităţi, aducând mai degrabă deservicii ideii de cultură. Te sperie această avalanşă, agresivă adesea, ca orice fenomen întreţinut de mediocritate, în demersul Vetrei de a oferi teren de manifestare doar valorilor autentice?

- Nu, nu mă sperie deloc. Eu cred că e chiar o operaţie sanitară faptul că au apărut. De când au apărut, eu cred că revistele mai exigente sunt scutite de asaltul tuturor grafomanilor, asalt la care erau supuse, volens-nolens, înainte vreme, nu? Sunt nivele diferite de cultură. Sunt nivele diferite, fiecare nivel găsindu-şi revista lui. Deci, eu cred că au făcut foarte bine că au apărut, astfel efervescenţa locală şi care nu bate dincolo de graniţa unui judeţ, ca interes, ca valoare, are unde să se manifeste, lumea este mulţumită, toată lumea are sentimentul că participă la cultură. E foarte bine”.

Poeta Mariana Codruţ este de părere că: „*Toţi creatorii aspiră la totalitate”*. Ea spune, referitor la evitarea locului comun în poezie şi cultivarea originalităţii, a unei cărări proprii: **„***Cred că a fi original înseamnă a fi autentic. Nu se mai poate inova în poezie? În schimb, putem aspira („asumându-ne“ locul comun precum Sisif absurdul) la autenticitate. Ea nu e niciodată prăfuită şi plicticoasă...*

Probabil toţi poeţii se cred „originali“, altfel nu văd raţiunea pentru care ar scrie”.

În privinţa cultivării erosului în lirica aşa-zis feminină, Mariana Codruţ remarcă: ***„****Cred că eul profund al creatorului nu are sex şi numai o insuficientă transfigurare face posibilă apariţia acelor trăsături care au dus la împărţirea artei în... masculină şi feminină. Şi, din păcate, multe poete (nu mă refer la valorile autentice, de primă mărime) au transformat şi transformă poezia într-un jurnal intim, care abundă în sensiblerii, în transcripţii dulcege ale trăirilor, compromiţând astfel sintagma."*

Poeta semnalează existenţa unei şcoli ieşene de poezie.

Daniel Corbu – face o declaraţie cel puţin şocantă : *„Eu cred în poezie ca într-un blestem"*. Desigur în sens peiorativ.

Îmi aduc aminte acum de o scriere proprie care purta titlul "***Scorpia care mă îmblânzeşte"*** – un mănunchi de reflecţii poetice, "scorpia" fiind, bineînţeles, Poezia.

Un autor cu o activitate poetică prodigioasă, autor al mai multor cărţi de versuri şi iniţiatorul unor festivaluri de poezie şi al Academiei de Poezie din Vânătorii de Neamţ, spune interlocutorului său: *"eu cred în poezie nu ca într-o profesiune, ci ca într-un blestem şi poetul trebuie să săvârşească lucrul pentru care este blestemat şi destinat.*

Eu cred chiar în poetul orfic, pentru că poezia este sfâşiere, este exorcism. Actul scrierii e un act extraordinar de complex şi care implică nu doar forţele proprii ale poetului, dar parcă şi forţe din afară".

Într-un timp în care conceptul de generaţie avea o mare încărcătură, era o formă de protest, un refugiu dar şi un sprijin Daniel Corbu a susţinut acest fenomen literar extraordinar şi pe reprezentanţii lui de vârf, dar acum spune: *"După atâţia ani, eu cred că a venit timpul patriarhilor. Am început să ne numărăm anii spre cincizeci. Acum generaţia nu mai înseamnă mare lucru şi fiecare îşi creează în singurătate poetica lui, poemele, care îl fericesc sau nu-l fericesc"*.

Iar în privinţa producţiilor acestor reprezentanţi, Daniel Corbu declară: „*Eu cred că poezia care rezistă din această generaţie este poezia care are caracteristicele generaţiei – livrescul, textualismul, dar care nu e lipsită de metafizic. Eu aici aş vorbi de latura moldavă a generaţiei '80, care a impus şi care a rămas în metafizicul de care vorbeam, şi de câţiva poeţi ardeleni, cum ar fi Ion Mureşan, care nu s-a dezis de metafizic".*

Daniel Corbu este un adept al cultului prieteniei literare şi evocă marile prietenii spirituale:

„Vorbesc despre celebra prietenie Creangă-Eminescu, de perioada absolut romantică a Junimii, de spiritele alese de acolo şi de faptul că în acea perioadă, orice spirit de valoare, orice spirit înalt ar fi trecut prin Iaşi era reţinut de junimişti, de atmosfera acelui cenaclu, care a dat practic pe toţi clasicii literaturii noastre. Nu se poate să nu vorbesc aproape zilnic despre literatură şi prietenie".

Ca un adevărat cavaler, Daniel Corbu şi-a propus să apere Poezia pe baricade: *„.Poezia va rămâne, va muri odată cu ultimul om, ca să spun iarăşi un lucru comun. Totdeauna va fi nevoie de visare, de magie, de pătrunderea misterului cu ajutorul imaginaţiei şi totdeauna poezia va fi prezentă. Această schimbare a modului de comunicare schimbă şi fiziologia poeziei de astăzi. În ceea ce mă priveşte, rămân la magie, la mister, la şamanismul dintâi, pentru că nu accept nici limbajul tehnic al ei, impurităţile ei. Adică, într-un fel, aşa cum în* ***Principu poetic*** *o declara Alan Edgar Poe, preluat apoi de Baudelaire şi Mallarmé, cred în poezia pură, care îţi oferă lumea şi emoţia ideală. (...) Cât despre poezia viitorului, cum am intuit că vrei să mă întrebi, eu cred că vor mai fi cam două generaţii de căutări, de experiment şi cred că ea se va întoarce la starea primară, aceea de mir, de cântec".* Interviul a apărut în 2002.

Criticul şi istoricul literar Anton Cosma îşi face o sumară schiţă de autoportret. Specializat pe critica prozei, Anton Cosma afirmă: *„Cred că momentul actual este, în critică, al trecerii de la critica „inteligentă“, spirituală şi subiectivă, apărută ca reacţie firească la critica dogmatică din perioada anterioară, spre o critică obiectivă, aplicată asupra realităţii literaturii şi culturii noastre de azi, asumându-şi răspunderea pentru devenirea acestei literaturi şi culturi. A împrumuta şi aplica pe textele literaturii române idei produse de alţii pe baza altor literaturi poate fi un exerciţiu util şi el a dat deja unele rezultate interesante. A ne mărgini însă la aceasta mi se pare numai o situaţie de furt al propriei căciuli. Cred că trebuie să urmăm exemplul marilor interbelici Lovinescu, Călinescu etc., şi să citim în primul rând propria noastră literatură. Criticul literar român este, vrând nevrând, în primul rând un specialist în literatura română, care caută* ***în această literatură*** *principiile ei interioare de dezvoltare. Singura şansă de a evita dogmatizările este aceea a reînnoirii permanente a contactului cu realitatea literară concretă. Specializarea devine astfel, în condiţiile de azi, şi o chestiune de onestitate profesională”.*

În toate convorbirile sale cu invitaţii, Nicolae Băciuţ este atent la nuanţe, la simboluri şi semnificaţii, el nu „aruncă” frazele gratuit ci le construieşte cu mult discernământ, sperând să construiască din ele un concept, o idee, o profesiune de credinţă, cu adâncă încărcătură existenţială şi ideatică. Este ceea ce le impune în chip involuntar şi intervievaţilor, fără constrângeri şi limite, ci doar prin liniile de forţă ale mesajului său pacific şi născător de pepite aurifere în pământul reavăn al sufletului românesc. El nu ţine însă cont în selecţia sa, de canonul românesc sau universal care-i impune pe autori şi care poate fi, aşa cum s-a dovedit, înşelător, ci lasă intuiţia să lucreze. Iar ceea ce rezultă e fructul bogat în sământă, al valorii culturii care ne reprezintă neamul.

Aflăm lucruri interesante despre condiţia istoricului literar în condiţiile actuale: *„Actualitatea literară“ însă mai înseamnă şi altceva: pulsul interior al mişcării literaturii, mecanismele ascunse ale producerii şi impunerii valorilor autentice, tendinţele şi căutările încă insuficient conştientizate. Trăind în* ***această*** *actualitate, „marginalizarea“ ta din cealaltă devine secundară, compensaţiile nu lipsesc, deşi au, fireşte, altă natură decât dincolo. Căci critica şi istoria literară sunt o formă de literatură şi istoricul literar e şi el scriitor, cu condiţia să-şi asume ideile, nu doar să le servească, şi mai ales cu condiţia să* ***producă*** *idei. Iar aceasta o poate numai atunci când se dedică adevărului, când scopul scrisului său nu e autodefularea sau autoadmiraţia narcisistă (chiar dacă şi acestea sunt, uneori, adevăruri!). În această ordine de idei, vorbind despre condiţia istoricului şi criticului literar, n-aş face o departajare prea netă între aceste două ipostaze, care sunt complementare. Fără perspectiva şi fundamentul oferite de istorie, critica literară se autolimitează la foiletonistică. Iar* ***istoria*** *nu este doar trecutul, ci şi prezentul. Trăim nu numai în clipă ci şi în istorie, făurim, cu fiecare gest pe care-l facem, tradiţie şi istorie: a ne preface că nu ştim toate acestea e inutil şi pernicios”.*

Dar mai aflăm şi alte date importante despre proza românească: *„- În ultimii 15 ani au apărut la noi peste 1600 de romane semnate de circa 700 de autori. Este, la unitatea de timp, cea mai mare densitate atinsă vreodată de proza românească, mai ales dacă adăugăm aici încă vreo mie de volume de proză scurtă, care se află şi ea într-un puternic avânt în ultimii ani. E un material enorm de variat, care incită la cercetare, descriere şi clasificare, la generalizări despre epoca actuală a literaturii noastre. (...) Un lucru mi se pare neîndoielnic: nici o formă nouă nu e în sine un succes sau un eşec, ci doar o şansă. Care devine realitate numai în măsura în*

care aparţine unei substanţe umane autentice şi nu gratuităţii pure”.

Aceste „marginalii” se constituie într-un semnal pozitiv, o atenţionare, o luminiţă, fără a avea nici o clipă pretenţia de a dezbate marile teme pe care le proclamă ***„Istoria...”*** lui Nicolae Băciuţ. Şi pentru că nu mi se pare drept să mă înfrupt singură din bunătăţi, chem la Masa Cuvântului pe iubitorii de literatură, la aceste Colocvii de Taină cu oameni care, fără îndoială, au ceva esenţial de spus.

Traian T. Coşovei un alt notoriu reprezentant al generaţiei optzeciste spune: *„- În 1979, cred, cartea mea anunţa un nou val de poezie. Pregătit în revistele şi cenaclurile studenţeşti, în întreaga atmosferă „universitară“ a acelor ani. Fără să-mi caut cu tot dinadinsul acum, prematur şi labil, locul, vreau să cred că ceea ce scriu acum confirmă poziţia pe care, critica mi-a acordat-o la începutul deceniului nouă. Intervalul de timp e prea scurt pentru bilanţuri. Mai important mi se pare faptul că debuturile care au urmat au îndreptăţit presupunerea existenţei unui nou punct de vedere asupra poeziei. În ce mă priveşte, consider că e mai importantă o manifestare constantă decât apariţiile de vârf, meteorice, ca-n sport”.*

Foarte nuanţat se exprimă Traian T.Coşovei la întrebarea jurnalistului, ce anume a pierdut şi ce a câştigat de la debut şi până în prezent: *„Aş răstălmăci un vers al tău (din* ***Muzeul de iarnă)****, spunând că „unde începe poezia, începe şi singurătatea“. Şi dacă tu te refereai la imposibilitatea de a crea egoist, pentru tine însuţi, eu adaug că actul creaţiei (mai ales actul critic ce însoţeşte creaţia) are nevoie de singurătatea lui Robinson şi de spaima conştiinţei unui cititor, a unui public, ca de urma sălbaticului Vineri întipărită în nisipul solitudinii”.*

Interviul este publicat în **„Vatra”** în 1986.

O altă convorbire este cu poeta şi actriţa Ioana Crăciunescu, o adevărată confesiune literară făcută cu multă

smerenie în perioada când actriţa se afla într-o răscruce existenţială.

După ce vorbeşte despre teatru şi film, actriţa mărturiseşte privitor la prieteniile literare: *„Din punctul meu de vedere, eu consider că am prieteni. Nu ştiu dacă eu sunt numărată printre prietenii lor. Eu cred că număr foarte mulţi prieteni în lumea literară. Sunt prieteni pe care-i număr uneori singură, în camera mea, şi faptul că le ştiu numele de aproape îmi salvează căderile. Mai cred, de asemenea, că existenţa acestei lumi şi faptul că poţi să te vezi cu oamenii pe care îi admiri sau a căror cărţi te-au tulburat, faptul că vezi, că ei chiar există, sunt contemporani cu tine, îţi ridică o ştachetă de valori personale, te face să fii mai atent cu ceea ce faci. Cred într-o formă morală a prieteniei".*

Scriitorul şi jurnalistul Ion Cristoiu – face o afirmaţie tranşantă:

„Se pare că scriitorul român rezistă cu greu să nu fie în fiecare zi în centrul atenţiei". Ceea ce este foarte adevărat. La data interviului, cu toate că era o prezenţă simţită a fenomenului literar românesc, Ion Cristoiu nu publicase încă nici o carte, în schimb, susţinea o rubrică pentru tineri la "Suplimentul literar-artistic al Scânteii Tineretului" (SLAST).

Ion Cristoiu expune pe larg părerea sa despre polemicile literare, transformate uneori în răfuieli personale şi atac la persoană, de către scriitori. De asemenea, gazetarul se exprimă net împotriva etichetărilor ideologice sau morale ale unui scriitor: cosmopolitism, elitism, estetism, onirism ş.a. Singurul care poate face distincţia dintre o polemică de idei şi o răfuială între doi scriitori, este doar cititorul, spune Ion Cristoiu.

Jurnalistul îşi expune proiectul unei ample lucrări care are ca subiect: „**Propuneri pentru o posibilă istorie a literaturii române contemporane"**, una din ipostazele care îi defineşte identitatea de istoric şi critic literar, propunere iscată

dintr-o preocupare pentru raportul politică-literatură, istorie-literatură.

„Contactul permanent cu literatura clasică îţi dă nu numai acel gust, dar şi acea siguranţă, acea lipsă de complexe pe care trebuie să o aibă un critic în faţa operei literare” – mai spune Ion Cristoiu – şi aici îl citează pe Călinescu, criticul cu o conştiinţă exemplară care *„nu venea în genunchi în faţa unei opere literare precum „Răscoala”, ci o privea, cel puţin de la egal la egal”.*

Dan Culcer susţine la rândul său că: *„Gestul criticului este mai degrabă unul de civilitate”.*

O încercare a lui Nicolae Băciuţ de a-l portretiza după o scurtă vizită, se prezintă în felul următor: *„Încerc: primele impresii (şi cele mai durabile) sobru, cumpătat. O memorie impresionantă. O inteligenţă sclipitoare. Jovialitate. Un umor rece. Tăios. Amintirea unei imposturi sau a unui impostor îi face verbul acid. E plin de nerv, energie, de o francheţe nedisimulată. E... şi rând pe rând revăd într-o derulare fulgerătoare întreaga convorbire.*

Şi totuşi, cine e Dan Culcer?”

Dan Culcer expune atributele unui critic advărat şi în ce măsură critica este un „instrument de lucru” pentru „cititorul cel de toate zilele”:

„*Critica nu poate fi „instrument de lucru“ pentru „cititorul de toate zilele“ din bunul motiv că nu există cititor de toate zilele ci doar un cititor în zilele libere, când, după ce a folosit instrumentul de lucru pentru folosirea căruia este plătit de antreprenor, cititorul virtual devine cititor real. Am mai scris-o, criticul nu se poate adresa acestui tip de cititor care abia are timp să citească după ce a epuizat programul peste plan, datoriile casnice, somnul de refacere. Ce să ne tot amăgim de larga audienţă a criticii! Se scrie pentru cei care au timp să citească şi aceştia, paradoxal, se împuţinează în condiţiile noastre, deşi numărul ştiutorilor de citire creşte, cu*

toate pierderile reprezentate de cei analfabetizaţi în anumite medii.”

În privinţa criticii tinere, Dan Culcer are următoarea părere:

„Aştept ca tinerii critici să refuze tinereţea ca privilegiu, să iasă din rezervaţii, din solarii, din „ghetourile“ unde sunt nu doar izolaţi ci şi ameninţaţi, refuzând abrogarea drepturilor cetăţeneşti printre care important este şi dreptul la opinie. Să fie, adică, nu tineri ci critici. Iar dacă nu li se oferă privilegiul de-a gata, să nu creadă că această unică contradicţie socială a fost inventată pentru uzul lor exclusiv.”

Iar privitor la legătura dintre politică şi literatură, Dan Culcer are o poziţie fermă: *„Imixtiunea politicii în viaţa noastră a căpătat forme adesea ridicole. Străduinţa instinctului nostru de conservare de a ne păstra autonomia fiinţei, personalitatea convingerilor este înduioşătoare. Nu voi a fantaza despre politica de nonimixtiune cu aplicaţii la cultură. Stilistica imixtiunii poate fi însă creată. Să analizăm sofismele prin care se anulează o parte din efectele benefice ale Legii Presei. Se vorbeşte mai nou despre îndrumare ca despre un fenomen care are nevoie pentru a se manifesta de un canal informaţional aparte, prin practicarea lecturii prealabile a presei de către persoane desemnate să realizeze această îndrumare, persoane care aparţin aparatului central, după ce se renunţase la acest tutelaj. Se uită însă că, la nivel ierarhic, redactorul-şef a fost dotat, prin însăşi includerea sa în nomenclatorul central, cu competenţa şi responsabilitatea politică adecvate rolului său de realizator în presă a politicii de partid. Substituirea de competenţă se soldează cu privarea de competenţă a celui care, prin chiar funcţia sa, o deţinea. Ideea prevenirii greşelii devine generatoare de distorsiuni, atrage după sine nu asumarea răspunderii ci pasarea sa în sus. Privată de răspundere, conducerea unui organ de presă tinde să se priveze de iniţiativă. Ceea ce contrazice însăşi esenţa*

unei doctrine revoluţionare în care iniţiativa, responsabilitatea, acte antiinerţiale, definesc un program politic. Astfel, presei i se micşorează adresabilitatea, forţa de persuasiune, atractivitatea, acte antiinerţiale, în contradicţie cu însăşi rolul ei, presa este privată de forţa ei de oglindire şi focalizare, i se extirpă spiritul critic care nu se manifestă decât ca act de responsabilitate personală. Critica nu se poate exercita prin delegare. Mai e nevoie de argumente pentru această legătură de epocă între literatură şi politică?"

Nicolae Băciuţ precizează la finele interviului că textul a fost cenzurat în 1982 de către Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste şi a apărut în revista „**Echinox"** în 1982.

Despre *„legenda vie"* numită Vasile Dâncu, autorul „**Istoriei..."** spune: *„Prin anii şaptezeci, frecventa, din când în când, Cenaclul literar „George Coşbuc", din Bistriţa. Venea îmbrăcat în straiele cu care umbla zilnic pe dealurile de acasă - în opinci, cu iţari, cămaşă de in, clop, cu chimir lat. Îl văd şi acum intrând discret în sala de cenaclu, tăcut, retras, ascultând cu interes ce se vorbea despre poeziile citite în cenaclu, dându-şi rareori cu părerea.*

Era o apariţie insolită, pitorească."

Şi tot acesta vine cu precizări: "*Vasile Dâncu este un poet cultivat, rafinat, de o simplitate strălucitoare. Se poartă cum i-e vorba, vorbeşte cum i-e portul.*

*Părăsind de puţine ori spaţiile natale, călătoriile lui imaginare în spaţiile nesfârşite ale cărţilor l-au salvat, oferindu-i atât cât a aşteptat de la viaţă.Născut la 11 mai 1939, la Runcu Salvei, judeţul Bistriţa-Năsăud, Vasile Dâncu a colaborat sporadic cu versuri la revistele **Steaua**, **Tribuna**, **România literară**, la publicaţii judeţene, la Radio, bucurându-se de judecata critică a lui Laurenţiu Ulici, D.R. Popescu, Petru Poantă, Victor Felea ş.a.*

Nu s-a dat în vânt după laude. N-a devenit altul după ce fiul său Vasile a devenit ministru. Vasile Dâncu a rămas în

lumea lui, construind lumi imaginare, hrănindu-se cu nesaţ din lumile mai mult sau mai puţin ale literaturii ».

Pornind de la aceste repere biografice, cei doi încheagă un dialog cel puţin insolit :

“- Vasile Dâncu, sunteţi un poet singular în literatura română. Aţi scris trăind pe o coamă de deal, la Runcul Salvei, aţi tipărit cărţi, deşi n-aţi avut şansa să prea mergeţi pe la şcoală. Ce studii aveţi? Câte clase aveţi?

- Păi, câte se pot învăţa trăind cum am trăit eu. Universitatea mi-am absolvit-o păzind vacile tatii. Am învăţat atâta carte câtă se poate învăţa trăind într-o casă situată într-un vârf de deal. Studii, pe drept, aşa, trei clase la şcoala din sat, între 1946 şi 1949, cam aşa, a IV-a n-am mai absolvit-o. Destul de copt, am început gimnaziul la Năsăud, dar văzând eu ceva pe-acolo, nu mi-am mai continuat studiile, deşi aveam la matematică 9,50.”

Întregul interviu este relevant pentru talentul nativ al unui autor, indiferent de arealul în care vieţuieşte: **“**- *La poezie am ajuns aşa… Nu ştiu cum am scris prima poezie, când am scris-o. Oricine ţine minte prima poezie publicată. Am debutat în revista „Albina”, în 1967, destul de copt, la 28 de ani. Să nu se uite - la 20 de ani nu ştiam ce-i verbul şi nu ştiam ce-i conjugarea, deşi citisem foarte multe cărţi. La poezie am ajuns încercându-mi puterile în proză. Deşi am un jurnal impresionant, o bună traistă de caiete scrise, nu aş reuşi însă să scriu o schiţă de două pagini. Am ales versul liber, accidental numai apar la mine rime şi mai târziu am scris câteva poeme cu rimă. N-aş putea să spun exact cum am ajuns la poezie, când am ajuns. E o întrebare. Important e însă ce nu pot eu să-mi explic - cum am ajuns eu să mă îmbolnăvesc de poezie? Fiindcă cine face o şcoală imită un profesor de limba română, nişte cărţi. De ce m-am îmbolnăvit eu de boala aceasta nici eu nu ştiu!? Contactul cu alte cărţi? Poate că vreun specialist ar putea fi interesat să cerceteze cazul acesta.*

*La poezie poate că am ajuns citind. Mie îmi plăcea la început versul popular şi cred că nici astăzi versul popular nu e demodat şi are viitor chiar ca şi cele mai moderne versuri. Nu-s de acord chiar cu toate textele pe care cântăreţii de muzică populară la improvizează ca să apară nu ştiu unde. Deci, la poezie am ajuns din dragoste faţă de lirica populară. Deşi nu am scris versuri în maniera aceasta. Eu am debutat cu versuri libere. În primul volum sunt versuri libere, în al doilea sunt versuri libere (una, două dacă au vreo rimă), al treilea volum tot cu versuri libere. Eu am scris din dragoste pentru balada populară. De exemplu, o baladă insuficient cunoscută sau neluată suficient în seamă de specialişti este **Balada lui Pintea**, culeasă de Ion Pop Reteganul, cea mai lungă baladă, cu cele mai multe versuri din lirica populară românească.*

M-am chinuit şi eu. Poate că am imitat pe cineva. La început mi s-a spus că plătesc tribut lui Sandburg. S-ar putea să fie şi asta, dar să ştiţi că nu cred. Fiindcă dacă Edison nu inventa becul nu cred că omenirea ar fi rămas pe întuneric.”

Iată şi modul cum a ajuns la prima poezie citită de către acest original autor:

*“- Da. Prima poezie cultă, nu uit niciodată, eram pe un vârf de deal, la vaci, am găsit-o într-un ziar aruncat şi în care cineva împachetase nişte slănină. Era **Doina** lui Eminescu. Eminescu era într-o fotografie, cu papion, cu mustăţi. Lângă fotografie era reprodusă **Doina**. Mă mirasem atunci cum de atât de complicat se scrie verbul plânsu-mi-s-a. Ei, după ce am citit poezie cultă, am pretenţia că am citit, până în jurul anilor ’74, tot ceea ce s-a scris şi s-a tradus în materie de poezie în limba română. De la Dosoftei până la ultimul debutant care a apărut în vremea aceea. Citesc şi acuma, dar acuma e mai greu de a citi chiar totul, pentru că nu există o difuzare a cărţii aşa cum ar trebui. Poetul pe care-l citesc ca pe o rugăciune, deşi nu semănăm pe nicăieri, e George Bacovia. L-am citit de mai mult de o mie de ori, sunt eu convins, într-o antologie din*

*1965, intitulată **Plumb**, dar în care erau toate poeziile lui Bacovia, inclusiv proză”.*

Aflăm şi că Vasile Dâncu ţine şi un jurnal zilnic, despre care are următoarea părere: *“După mine, jurnalul, dacă eşti sincer, fiindcă e foarte greu să fii sincer, nici eu n-am pretenţia că am reuşit să fiu sincer la fiecare pagină, jurnalul trebuie să arate şi cât de nemernici suntem ».*

Informaţiile oferite de semnatarii interviurilor sunt inedite şi valorează mai mult decât un simplu CV, din care nu poţi afla decât date strict biografice. Însă anecdotica acestor “întâmplări cu scriitori” este deosebit de caldă şi vie, datorită comuniunii care se naşte între intrevievat şi interviator, comuniune transmisă cititorului, al cărui feed-back este imediat simţit. Şi aici, meritul incontestabil este al jurnalistului de excepţie care-şi cântăreşte şi gradează discursul interogator, ca să poată scoate cât mai multe semnificaţii din răspunsurile celor intervievaţi.

“Un om şi vârful lui de deal” – s-ar putea intitula acest colocviu cu Vasile Dâncu. Drept pentru care, la întrebarea reporterului: ***“- Cum se vede lumea rupt de lume, de pe vârful unui deal? » -*** el răspunde :

« - Fizic se vede cât cuprinde orizontul. Am un orizont foarte larg. Văd până la Dej, vreo sută de kilometri. Sigur că dumneavoastră vă gândiţi la altceva. Eu, de pe deal, văd cât se vede cu ochii televizorului. Lumea cărţilor se vede cum e ea. N-aş putea spune că de pe vârful meu de deal ea s-ar vedea diferit. Rupt de lume, călătorind puţin, lumea o văd cum mi-o arată televizorul.”

La întrebarea “de ce mai scrie”, poetul vârfului de deal răspunde*: “Vă spun sincer, nu ştiu de ce scriu, dar n-aş putea trăi fără a scrie”.*

Interviul a fost publicat în **“Cuvântul liber”** în 2002.

Despre Mircea Dinescu – nu ajung cuvintele pentru că el trăieşte dintotdeauna sub semnul cuvântului. De aceea zice:

„Mă obsedează existenţa poeziei şi poezia ca existenţă” şi el este de părere că: *“Tot efortul meu de a scrie încearcă să dea – şi n-a reuşit încă – definiţia* ***cuvântului****, atât de puţin palpabil, şi pe care fiecare poet încearcă să îşi clădească vocaţia”.*

În privinţa artei poetice, Mircea Dinescu spune cu francheţea obişnuită:

„- Nu-mi dau seama dacă mă defineşte ceva anume. Poate că din primele poeme s-ar putea „extrage” ceva. Acum nu. Sunt atât de complicat existenţial şi literar vorbind în ceea ce scriu încât nu-mi dau seama ce anume m-ar putea defini. Nu sunt atât de la suprafaţă şi atât de simplu ca om încât să mă pot defini în câteva versuri”. Interviul a fost luat în martie 1988 şi publicat în **„Steaua roşie**” în 1989.

Urmează în **Istorie,** criticul Al. Dobrescu care vorbeşte pe larg despre prima sa carte ***„Critica noastră cea de toate zilele” -*** care ar fi trebuit să apară în 1974. În ceea ce priveşte generaţia de tineri critici, Al. Dobrescu afirmă: *„Critica e şi ea o problemă de opţiune personală şi de efort individual. Admir la tinerii critici inteligenţa, elevanţa frazelor, ingeniozitatea, subtilitatea şi, nu în ultimul rând, binedezvoltatul simţ al realităţii sociale, dobândit parcă prin naştere. Nu talentul literar le lipseşte ci, în diferite grade, independenţa”.*

Părerea lui Al. Dobrescu privind necesitatea istoriilor literaturii române contemporane este: *„E de la sine înţeles că o istorie, mai ales a literaturii de azi, nu ar fi pe placul tuturor celor cuprinşi în ea (grav ar fi să-i mulţumească pe toţi), provocând nemulţumiri şi generând adversităţi (tratamentul aplicat ultimei cărţi a lui Alex. Ştefănescu,* ***Dialog în bibliotecă****, de unii dintre cei portretizaţi de el în* ***Tomis,*** *e un bun avertisment). Dar să fie, cumva, atât de ameninţătoare eventualitatea lor încât să îndemne la inacţiune? La drept vorbind, unica dificultate reală e alta: o astfel de întreprindere cere timp, în care presupusul ei autor să lase deoparte orice*

altă ocupaţie, consacrându-se în întregime. Care editură ar fi însă dispusă a-l stipendia pe criticul gata să scrie?”

Şi despre polemica literară, criticul Al.Dobrescu se pronunţă:

„Polemica presupune educaţie adecvată, pe care beletriştii noştri, de neclintit în convingerea că sunt invulnerabili, n-o au. N-ai remarcat, de altfel, că ei obişnuiesc să „polemizeze” doar când li se pare că n-au fost suficient lăudaţi? Orice veleitar cu orgoliul rănit îşi descoperă atunci virtuţi de polemist. Ai cutezat cumva a scrie că poeziile lui sunt, literar, nesemnificative sau că romanul pe care l-a tipărit, numai el ştie cum, vădeşte stângăcii nepermise? Ei ,bine, te va pune la punct, avertizând că poemele cu pricina cântă patria şi realizările poporului, că romanul tratează o temă de actualitate, eroismul muncitorilor, ori un crâmpei din istoria naţională, că obiecţiile tale sunt simple pretexte în spatele cărora se ascunde reaua-credinţă şi sentimente dintre cele mai nepatriotice. Grav nu e că, stimulate de exemple notorii, diverse persoane se străduiesc a-şi confecţiona, pe asemenea căi, statui de mucava. Grav e mai ales că sunt publicaţii ce încurajează, din motive de politică literară, astfel de ieşiri, transformând imprescriptibilul drept la replică în dreptul la ponegrire şi autoelogiu”. Discuţia a avut loc în 1985.

Răzvan Ducan – consideră că a trăi în provincie este pentru scriitor o condamnare asumată. Autorul este din Târnăveni, un oraş cu tradiţie cenaclistă de peste 50 de ani, iar interviul s-a ralizat relativ recent, în 2007.

“*Pe plan literar, au predominat şi predomină dezavantajele. Greu eşti “văzut” în provincie de critici, de revistele literare, de posturile de radio şi televiziunile ce promovează, atât cât promovează, scriitorul şi opera sa. Oricât de talentat ai fi, “ochii care nu se văd se uită”, inclusiv în literatură. Deşi infime, sunt, totuşi, şi în provincie, cel puţin teoretic, şanse de afirmare. Acestea incumbă cel puţin două,*

absolut necesare, oportunităţi: un talent de excepţie şi, dacă se poate de la o vârstă fragedă, şi ochiul, cel puţin al unui critic important care să nu fie apatic, dispus să promoveze doar valoarea şi mai puţin faptele conjuncturale, neliterare. Mai e apoi o tenacitate din partea scriitorului de provincie, tenacitate, de asemenea necesară, pentru afirmare, mult mai mare decât cea a scriitorilor din marile oraşe, tenacitate ce poate proveni dintr-o conştiinţă a propriei valori, dar şi din felul de a fi".

Privitor la locul şi rolul cenaclului în evoluţia unui scriitor, Răzvan Ducan spune: *„-Condiţia şi conştiinţa de scriitor presupune o "dulce-amăruie" alergătură de unul singur, unde uneori poţi să ieşi chiar şi pe locul doi. Cenaclurile literare sunt doar supape prin care scriitorii, fie îşi verifică (atunci când e cazul) nervul scrisului lor, fie refulează întru odihnă activă, alături de alţi confraţi, pasiunea întru literatură. Scriitorii nu se nasc şi nu se formează în cenacluri. Ei se nasc acasă, singuri, nemoşiţi de nimeni. În cenacluri îşi arată doar rezultatul "apelor rupte". Uneori este şi un loc al schimbului de informaţii culturale, noutăţi etc. Într-un cuvânt, puls."*

Nicolae Băciuţ îi pune şi întrebări provocatoare, cum e aceasta:

- Ce şanse mai are scriitorul să supravieţuiască într-o lume care, în aparenţă, pune preţ pe literatură, dar în realitate n-o (răs)plăteşte nici într-un chip!?

- Poezia, "dulcea inutilitate", proza, "scrisul lung", teatrul, "viaţă paralelă cu viaţa", şi excrescenţele sale colaterale, dependente de acestea: critica literară, istoria literară, eseistica etc. nu vor dispărea niciodată. Toate acestea existau în "blocul de piatră" al lumii cogniscibile şi închipuite, înainte de a exista cuvintele scrise şi chiar înainte de a exista omul. Omul (mă refer la omul cu har) a extras aceste esenţe din lumea înconjurătoare, developându-le neparcimonios, nu

înainte de a le trece prin sita propriului eu. De fapt, a reinventat lumea. Scriitorul, ca şi artistul plastic, ca şi muzicianul, ca şi ...nu fac decât să reinventeze lumea. O lume în lume! Uneori asemănătoare, alteori total diferită faţă de cea ştiută. Nu toată lumea preferă acestă nouă lume. (...) Răsplata antumă a scriitorului este pe măsura interesului! El se mai hrăneşte şi, nu de puţine ori, cu credinţa într-o răsplată postumă, a reverberării numelui său "dintr-o carte", ca singur bun după moarte. În zilele noastre, scriitorul supravieţuieşte doar datorită altruismului său, al credinţei în revigorarea morală şi spirituală a scrisului său".

Poetul Anghel Dumbrăveanu se exprimă (cum altfel?) în fraze poetice: *„Mie mi se pare că timpul planetar al poeziei româneşti se apropie în zbor înalt."* El destăinuie câte ceva din laboratorul intim de creaţie, spunând că nu spontaneitatea contează, ci rezultatul demersului său. *„Amânarea unei decizii privind publicarea, examinarea mai severă a propriei munci devine ceva firesc pe măsură ce înaintezi pe un drum al incertitudinilor".*

Cât priveşte **orizontul de aşteptare** al cititorului contemporan de poezie, Anghel Dumbrăveanu remarcă: *„Scriitorul este dator să încerce mereu să scrie mai bine şi, dacă se poate, să-şi surprindă cititorul cu mijloace demne, întotdeauna fidel sieşi".*

Sunt deja anumite comandamente majore pe care scriitorul matur şi le impune şi mai ales, şi le asumă. *„Cât priveşte problema cititorului, a orizontului său de aşteptare, lucrurile sunt mai greu de limpezit. Poate va reuşi să aducă o lămurire sociologia literaturii. Până atunci, trebuie să ne străduim să ne merităm cititorul, căruia probabil că-i repugnă ceea ce se dă literatură fără a fi".*

În calitate de redactor şef adjunct al revistei **„Orizont"** şi secretarul Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara, Anghel Dumbrăveanu face o radiografiere a fenomenului literar din

această parte a ţării: *„- Timişoara a devenit un centru literar puternic, ceea ce n-a fost înainte vreme. Cred că Timişoara literară se defineşte printr-un spirit de o anumită vivacitate, aşadar prin tinereţe şi temeinicie, dar şi printr-un subliniat apetit pentru nou. Există aici o efervescenţă remarcabilă, caracterizată de exigenţă şi urbanitate intelectuală, semne, cred, ale unor valenţe ce pot fi valorificate mai intens. În ceea ce mă priveşte, mă străduiesc să încurajez acest climat cu care fac corp comun prin întreaga mea existenţă, în sensurile benefice ale vieţii literare din această zonă a ţării”.*

Foarte frumoasă pledoaria privind singurătatea poetului, sintagmă existentă şi într-unul din volumele sale de poezie:

„ - Poetul e totdeauna singur şi nu e singur niciodată, el călătorind într-un vis, aşadar într-o lume populată de fiinţe şi fapte reale, aflate într-o bună convieţuire cu fiinţe şi întâmplări imaginare. Drumul lui duce spre adevăr. În acelaşi timp, nu trebuie să uităm că, prin esenţa muncii, deci a meditaţiei sale, poetul rămâne singur în marea lui iubire de oameni. E singur şi când visează, iubeşte sau scrie, şi când e sărbătorit (să zicem) pentru un fapt de artă, sau (imaginar) aclamat. Poate că numai în prietenie este mai puţin singur. Această solitudine este una productivă, face parte din natura poetului, din existenţa sa.

În ceea ce mă priveşte, trăind într-un oraş de la marginea ţării, legăturile mele cu viaţa literară au fost, prin firea lucrurilor, mai sărace. În schimb, am avut şi am prietenii (mai ales în zona literaturii) durabile, cu infime deziluzii.”

Făcând parte din generaţia lui Nichita şi a lui Labiş, Anghel Dumbrăveanu îi evocă plin de nostalgie: *„Nichita Stănescu este unul din cei mai mari poeţi ai vremurilor, iar de aici decurge însemnătatea lui, greu de estimat, în peisajul literaturii noastre de astăzi. Şi al celei din viitor. El a fost nu numai un foarte mare poet, ci şi o personalitate care dădea ceva din greutatea specifică a acestui timp al literaturii,*

asemenea lui Marin Preda, de pildă. Şi asemenea altor mari scriitori români de astăzi.

Nu ştiu cum să exprim şansa excepţională de a-i fi fost prieten şi de a-l fi putut asculta un timp, nemuritor”.

La întrebarea dacă poezia sa a străbătut momente de criză, Anghel Dumbrăveanu precizează:

„- Îmi place să cred că poezia mea s-a aflat într-o continuă criză, din care a încercat să iasă nimerind în altă criză. Şi aşa din criză în criză, am ajuns până la marginea acestei întrebări. O asemenea criză – a creşterii, bineînţeles – e binevenită la casa omului”. Interviul a fost realizat în 1987.

Următorul intrvievat este Dinu Flămând care face o constatare care ar trebui să bucure şi să întristeze în acelaşi timp: „*Literatura sfârşeşte în comerţ!"*

Iar la întrebarea ce impact are literatura română la Paris, unde Dinu Flămând este stabilit, acesta răspunde:

„Deci, literatura română actuală nu a găsit încă un editor care să o cunoască bine şi să o propună cu spiritul îndreptat spre partea comercială, cu spiritul de manager, astfel încât să-i facă servicii, să o facă cunoscută, să o scoată în lume, astfel încât dacă au apărut, să zicem, cinsprezece romane în ultima decadă, începând cu Hortensia Papadat-Bengescu şi până la Bănulescu sau Cărtărescu, să se fi reflectat şi în planul mass media. Pentru că aceste cărţi au avut un ecou relativ, dacă nu chiar deloc. Sunt multe de spus aici. Literatura sfârşeşte, din fericire sau poate din nefericire, cum vreţi s-o luaţi, în comerţ. A te face cunoscut înseamnă a accepta legile comerţului şi ale managerialului, până la urmă, adică să ştii să vinzi cartea.” Interviul este realizat în 2001.

Poeta Magdalena Ghica susţine că: ***„Generaţia mea e poate cea mai puţin complexată din ultimele decenii”.***

Nicolae Băciuţ îi adresează o întrebare provocatoare:

„- Magda Cârneci / Magdalena Ghica. Cine te solicită mai mult? Poetul? Criticul plastic? Cui îi dedici mai mult din timpul tău?”

“Am încercat să disociez prin două nume cele două ocupaţii care mă dispută (şi care de altfel satisfac două disponibilităţi personale iniţial egale ca putere şi tentaţie) - şi din grija, printre alte motive, de a nu prejudicia felul în care e înţeleasă una prin reflexele de judecare datorate celeilalte. (...)

Oricum, polaritatea poezie-plastică, accesul din interior la mai mult decât un singur limbaj artistic, îl consider, până la un punct, o şansă, precum vorbirea a două limbi materne, pentru o mai bună apropiere, pe căi diferite şi totuşi complementare, de un unic miez, fascinant şi în continuare misterios, chiar teribil prin unele faţete ale sale, al creativităţii”.

În privinţa uzitării de către critica literară a sintagmei „lirică (poezie) feminină” precum şi a formulei anti-feminist, Magdalena Ghica are o explicaţie lungă:

„- Îmi place să-mi închipui că am şansa de a trăi, ca femeie, într-o vreme în care - dincolo de realitatea ireductibilă a împărţirii naturii umane prin sex - se poate întrevedea şi chiar se poate trăi fragmentar, nu doar dihotomia, ci mai degrabă complementaritatea celor două condiţii. Pare că, polarizării tranşante pe caracterele diferenţiatoare, specializării exesive pe sexe a activităţilor practice şi spirituale ale umanului, întâmplată istoric şi probabil necesară evoluţiei speciei, pare că-i urmează acum o uniformizare; o omogenizare, încă în curs, nelipsită desigur de excese ca orice mare metamorfoză, dar în esenţă benefică, pentru că ea nu presupune, cum se sperie unii, abolirea specificului masculin sau feminin şi haosul „hermafrodit“ - ci poate avea în vedere, mai degrabă, depăşirea exceselor şi degradărilor istorice ale masculinului şi femininului, şi eventual compensarea şi echilibrarea lor, unificarea lor fertilă, în individ şi speţa

umană, şi în cele din urmă, utopic, în chiar natura umană. Îmi place să-mi închipui că suntem în „preistoria“ unei astfel de epoci armonios „androgine“, lipsită de segregaţii biologice; şi că - aşa cum fiecare dintre noi suntem un dozaj diferit de „animus“ şi „anima“ pe care trebuie să le echilibrăm şi să le asumăm pentru a le depăşi - tot aşa şi poezia îşi caută în cei care o poartă şi o retrăiesc, prin dozaje diferite de feminin şi masculin (care adesea nu coincid deloc cu sexul exterior al purtătorilor ei), îşi caută şi de fapt atinge în vârfurile ei o stare „trans-sexuală“, care nu e abolire cât sublimare a mesajului naturii noastre reale şi unice”.

Iar despre propriul program poetic, autoarea spune:

- Despre „programul poetic“, (ceea ce e poate mult spus), pot spune doar că pentru mine el e ceva ce simultan preexistă şi urmează poeziei însăşi.”

Magdalena Ghica afirmă în privinţa poeziei române:

“Esenţial mi se pare faptul că poezia română de azi navighează decomplexată, conştientă de sine, sincronă, foarte variată şi mai ales competitivă, în oceanul poeziei planetare. Poezia română e o celulă vie din ţesutul vast al poeziei contemporane, organ încă vital al mentalului uman şi în reaşezare de astăzi, în metabolismul căruia participă cu drepturi şi responsabilităţi egale, la marea tentaţie şi competiţie de a forja un „sistem poetic al lumii“, pentru imaginarul colectiv extraordinar de eteroclit, de încărcat, de dezordonat, de astăzi. Nevoia de poezie, azi, mi se pare a însemna nevoia urgentă a unei conştiinţe globale, cosmice a lumii, care să integreze toate palierele multiplicate ale realităţii şi omului, de la natural la sideral, de la tehnologic la metafizic, şi care să ofere, în acelaşi timp, un sens uman, o orientare morală şi spirituală, o opţiune vitală a acestei realităţi şi umanităţi. Suntem poate în preambulul unui nou romantism. Convorbirea a fost publicată în „**Vatra”** nr. 10/1987.

Bogdan Ghiu, cunoscutul poet şi publicist mărturiseşte: *„Scriu pentru că exist şi pentru că există cuvinte”*. Deşi a debutat târziu (1989) numele lui circula în revistele literare şi prin cercurile de cultură.

El vorbeşte despre generaţia optzeciştilor ca un „observator”. Cât priveşte chipul cum va arăta poezia mileniului trei, Bogdan Ghiu spune:

„Cred că poezia începutului de mileniu 3 va fi tot mai mult text de edificare morală, existenţială. Texte „practice“, texte sprijin. Presiunea dinăuntru a exteriorului e tot mai mare. Ne vom căuta, deci, interioritatea tot mai mult în afară. Nu va fi constatată, nu vom fi siguri pe ea tot timpul. Realizarea sinelui va consta din întâlniri. Astfel de întâlniri trebuie să pregătească poezia. Prin text îi va veni omului sufletul la loc. Pe acolo îşi va trage el sufletul”.

Fără să încerce o definiţie a poeziei, Bogdan Ghiu afirmă: *„Poezia este o ţinere în viaţă a cuvintelor, care, atenţie, există şi fără „eu“, cel care vorbeşte. Scriu pentru că exist şi pentru că există cuvinte”*. Frumos crez existenţial. Un fel de **modus vivendi.** Poetul spune despre critică:

„O apreciere din partea unui critic important este un spaţiu securizant în care să îţi poţi vedea de treabă. Îţi pune, pentru o vreme, timp la dispoziţie. Îţi oficializează libertatea. Libertate ce trebuie să cuprindă şi dreptul la tăcere”.

Iar finalul interviului este, pe cât de tranşant, pe atât de provocator:

„- Ce-ai dori să fie scris în dreptul numelui tău într-o „istorie a literaturii române de la origini şi până în 2000”?

- Până una-alta, mi-ar plăcea să figurez într-un Dicţionar al scriitorilor români, să exist fără nume... Doar să exist”.

Interviul a apărut în revista „**Vatra**” în 1989.

Şi poetul şi criticul Grigore Grigurcu are câteva intervnţii salutare în “***Istoria…”*** lui Nicolae Băciuţ. Deşi a

preferat întrebările scrise, are o părere clară despre spontaneitate: "*Spontaneitatea e o stare de har care intensifică, spre a mă folosi de vorbele lui Nietzsche, „excitabilitatea întregii maşini", o stare pe care o resimt cu o ascuţime fiziologică. Departe, Doamne, de a o suspecta pe ea, pe mine mă cred nevrednic a o traduce în grai ori în condei. Fără de spontaineitate n-am fi noi înşine, clari, transparenţi, exprimaţi, ci am bâjbâi în opacitatea aproximaţiei, a învăţăturilor fără limbaj propriu, mântuitor. Spontani fiind, din când în când, izbutim a ne convinge de caracterul de „improvizaţie" al lucrării noastre literare, rod al întâmplării fericite, iar nu al unei silnice, al unei sterile elaborări. Spiritul critic vine* ***după*** *aceea spre a o identifica. E un control care o scoate la lumină, înlăturând impurităţile, fărâmele de inform ce-i acoperă faţa.*"

Consideraţii interesante şi asocieri uimitoare face Grigore Grigurcu despre interpretarea operei:

"*Îmi place a considera interpretarea operei de drept un produs al fluctuaţiilor clipei, căci aceasta (opera), după cum scrie Jauss, „nu este un obiect existent în sine şi care se prezintă în faţa oricărui observator, în toate timpurile, sub aceeaşi înfăţişare", semănând mai degrabă „cu o partitură, oferind la fiecare lectură o rezonanţă permanent nouă, pe care textul o dezvăluie din materialitatea cuvintelor şi îi actualizează existenţa". Criticul ar fi, până la un punct, un interpret de muzică, un virtuoz*".

Din aceste confruntări de idei şi de mărturisiri, se naşte diamantul care străluceşte de la distanţă. Despre judecăţile de valoare ale criticului, G. Grigurcu afirmă:

"*- Pozitive ori negative, judecăţile criticului emană din aceiaşi centri directori ai săi: gustul, cultura, conştiinţa morală. Ca în orice profesie, în critica literară se dobândeşte o rutină, o uşurinţă adică a spune lucrurilor pe nume, a echilibra frazele (precum se echilibrează un ins care merge pe sârmă), spre a ajunge cu exactitate la ţel.*"

Şi despre „radicalitatea" criticii se exprimă astfel:

- *„Radicalitatea", ca să revin la acest cuvânt, intransigenţa criticului nu ilustrează decât un caz particular al fondării sale pe principiul etic. Cazul respingerii „cu fierul în mână", al legitimei apărări. Domeniul literelor, al creaţiei în general, trebuie în permanenţă păzit de asaltul mediocrităţii, veleitarismului, imposturii, de injoncţiunile manifeste ori insidioase ce tind a-l altera, precum o stringentă datorie intelectuală şi, implicit, patriotică. Istoria mai îndepărtată ca şi cea mai apropiată ne dovedeşte fără putinţă de tăgadă că nimic din ce s-a înălţat pe măsluirea valorii, pe socoteala meschină, pe conjuncturalism, n-a dăinuit. Iubirea de ţară şi de popor a scriitorului nu se exprimă prin sloganuri, prin proiecte emfatice, prin profesii de credinţă oricât de meşteşugit grafiate, ci prin actul de creaţie artistică, prin construcţie. Cine nu are conştiinţa şi inima curate nu poate construi. Criticul, un scriitor şi el, nu face excepţie.*

Criticul face şi mărturisiri cel puţin şocante despre Şcoala de Literatură „Mihai Eminescu", pe care generaţiile de azi nu au de unde le cunoaşte:

„Dar vă interesaţi de faimoasa Şcoală de literatură „Mihai Eminescu"! Am frecventat-o (mai bine spus, am locuit zi şi noapte între zidurile ei) un scurt răstimp, între septembrie 1954 şi ianuarie 1955. A reprezentat pentru mine o experienţă răscolitoare, comparabilă cu lancea lui Ahile, cea care cu un capăt rănea, iar cu celălalt vindeca. M-a rănit adânc prin faptul că era o instituţie tipică a obsedantului deceniu, caracterizată printr-o optică mistificatoare şi truculentă, prin intoleranţă, perfidie, delaţiune, agresivitate. ***Istoria*** *lui G. Călinescu era ţinută sub lacăt, constituind, în felul acesta, postamentul masiv al fotoliului directorial, ocupat, pe atunci, de un mare scriitor, pe numele său Petre Iosif. Blaga, Arghezi, Bacovia, Ion Barbu, E. Lovinescu, G. Călinescu, Tudor Vianu (care ne era şi profesor), Streinu, Cioculescu, Hortensia*

Papadat-Bengescu, Camil Petrescu (cel antebelic) erau, totuşi, citiţi şi comentaţi de către elevii şcolii în discuţii însufleţite, cu teama cu care liceenii fumează, ascunzându-se în dependinţe. Prezenţa mea a fost socotită indezirabilă, din clipa în care onorata conducere a aflat, prin diligenţele unor bravi colegi, cărora aveam naivitatea a le face confidenţe, că am săvârşit două vizite: una lui Tudor Arghezi, încă ostracizat, la Mărţişor, alta, la fostul sediu al cenaclului ***Sburătorul****, recunoscut după o placă comemorativă pusă la intrarea în clădire, unde am conversat, în repetate rânduri, cu soţia lui E. Lovinescu. Fapte oribile, de care, amintindu-mi, mă simt şi acum năpădit de ruşine. Pe de altă parte (partea vindecătoare a lăncii!), e lesne de imaginat câtă bucurie a produs băiatului de optsprezece ani ce eram contactul cu Bucureştii acelui moment de tranziţie. Am avut acces, într-un „cadru organizat“ (oare studenţii de azi mai cunosc aşa ceva?), la şedinţele Academiei, la diverse festivităţi şi „dezbateri“, aşa cum se puteau desfăşura sub pecetea epocii, la Casa scriitorilor, la* ***Ateneu****, în sala Dalles etc. I-am văzut în carne şi oase, i-am auzit vorbind pe Mihail Sadoveanu şi pe G. Călinescu, pe Tudor Vianu şi pe Mihai Ralea, pe Gala Galaction, Cezar Petrescu, Victor Eftimiu, Camil Baltazar, Al. T. Stamatiad, Felix Aderca, Sanda Movilă, Ury Benador, C. Balmuş, Barbu Lăzăreanu, cât şi pe alţii… Peisajul literar, considerat o himeră, devenea peisaj omenesc, abstracţiunea devenea rană pipăibilă sub degetele unui Toma necredinciosul, unul din nenumăraţii care au fost şi care vor mai veni…”*

Criticul a fost şi redactor şef la revista „**Familia”.**

„- Angajarea mea la ***Familia****, la reînfiinţarea periodicului, în 1965, a reprezentat singura verigă fastă a unei „cariere“ cenuşii, terne în mai toate privinţele, sub nivelul celei a unui mic „cinovnic“ al lui Gogol. Data marchează „profesionalizarea“ mea ca scriitor.”* Acest prim dialog a avut loc în 1989.

În a doua serie de convorbiri se abordează ideea climatului literar sănătos:

„- Un climat literar sănătos e urmarea unui climat social sănătos. Epocile de mare progres şi-au avut, în genere, corespondentul pe planul creaţiei literare şi artistice, până într-atât încât amintirea lor a rămas, adesea, ca o reverberaţie dinspre estetic spre celelalte structuri. Arta majoră concentrează în sine, în chip misterios, spiritul veacului, asigurându-i perenitatea bronzului. Tot ce se întâmplă bun în acest spaţiu privilegiat, depozitar al sufletului naţional ca şi al valenţelor întregii omeniri, e un merit al istoriei. Toate insuficienţele, dificultăţile, dezideratele neîmplinite, la nivelul condiţiilor morale şi fizice, reprezintă un impas al aceleiaşi forţe istorice tutelare".

Grigore Grigurcu face referire şi la **m(et)ode în critică** precum şi de **mode în critică**, aşa cum a formulat termenii Nicolae Băciuţ:

- Trăiam de câtva timp sub zodia metodelor. Efortul de descifrare a descifrării, de reducţie a criticii la propriul mecanism e pasionant ca orice încercare a intelectului de a se cunoaşte pe sine, de a se transcede. Critica, în sensul său fundamental, de interpretare a literaturii, nu va avea decât de câştigat din înnoirea instrumentelor de care se serveşte, aşa cum maşina de scris a înlocuit, parţial, tocul, care şi acesta a înlocuit pana de gâscă etc. E la mijloc o lege a progresului, chiar dacă unele din manifestările ei produc o aprehensiune, o senzaţie de inconfort. Să nu avem însă iluzia că vom asista la naşterea unei critici complet noi, fără nici o legătură cu cea anterioară metodologiilor, care va fi aruncată la coş. Poate că mă înşel, dar nu-mi închipui că se va fabrica vreodată o formă a criticii-capcană sau colivie, în care opera se va resemna cu o captivitate eternă."

Se fac aprecieri şi în privinţa şcolilor de critică şi despre condiţia de critic ca alergător de cursă lungă.

„- Da, se vorbeşte într-adevăr despre şcoli sau orientări critice: sociologică, psihanalitică, existenţialistă, tematistă, stilistică, structuralistă etc. Ele configurează peisajul actual al criticii, de o manieră de care nu se poate face abstracţie. De la fiecare din ele se pot învăţa lucruri extrem de interesante şi utile, fiecare din ele va influenţa evoluţia ulterioară a disciplinei. Dar, afiliat sau nu la vreuna din aceste direcţii, un critic care are ceva de spus năzuieşte la o manifestare diferenţiată, circumscrisă unui destin. Vocaţia e o solitudine.”

12 IUNIE 2010

*

Am ales să încep cea de-a treia parte a marginaliilor cu Romulus Guga, ştiind ce a însemnat această personalitate carismatică pentru mişcarea culturală românească în general şi mureşeană, în special. Un mentor strălucit care a focalizat în jurul său oameni de spirit, prin revista “**Vatra**” şi prin întreaga operă lăsată moştenire.

Un scriitor, publicist şi dramaturg despre care s-a vorbit necontenit, încă se mai vorbeşte şi se va mai vorbi încă.

Nicolae Băciuţ care este şi domnia sa un reprezentant al culturii mureşene şi continuator al spiritualităţii “**Vetrei”** ni-l face cunoscut prin această ***“Istorie a literaturii române contemporane în interviuri”,*** prin revista **“Vatra Veche”** şi cu orice prilej, pentru a-i scoate în evidenţă valoarea şi meritele, a-l cinsti şi a-l aşeza pe locul care i se cuvine. Interviul a fost realizat în 1981 şi a fost publicat în “**Echinox**” nr.4/5 din 1081.

Romulus Guga despre care Nicolae Băciuţ scrie reverenţios ca despre un reper fundamental al culturii, dar şi cu o căldură aparte, ca despre cineva foarte apropiat şi drag de

care-l leagă firele freatice ale spiritului. Un spirit ales, lucid, angajat, un prieten.

„La început a fost Romulus Guga. Înainte de a cunoaşte Târgu-Mureşul, înainte de a avea cele mai vagi intenţii de a mă stabili la Târgu-Mureş, l-am cunoscut pe Romulus Guga, care era pentru mine nu numai unul dintre întemeietorii ***Vetrei*** *(serie nouă) ci şi un scriitor în jurul căruia gravita viaţa culturală a unui oraş, a unei zone distinse în geografia spirituală a ţării.*

Cu aparenţa sa de personaj venit dintr-un "ev mediu întâmplător", Romulus Guga este un personaj real dintr-un ev spiritual neîntâmplător, care a făcut nu numai o revistă ci a şi instaurat un climat cultural de înaltă moralitate.

Romulus Guga a apărut în peisajul scriitoricesc al Târgu-Mureşului ca o necesitate. O necesitate pentru o atmosferă în derivă şi care avea nevoie de spirite lucide, angajate şi, lucru esenţial, talentate. În jurul revistei ***Vatra,*** *s-au strâns, începând cu 1971, o mână de oameni care, după cum s-a putut vedea mai apoi, şi-au pus pecetea pe configuraţia vieţii spirituale târg în amkintirumureşene. Azi,* ***Vatra*** *este una dintre cele mai sobre, mai bune şi mai apreciate reviste din ţară".*

Când vorbim despre un scriitor care nu mai e în lumea reală decât prin opera sa, suntem tentaţi să-i analizăm opera, acea avuţie lăsată moştenire urmaşilor, şi mai puţin despre trăsăturile care-i conturau caracterul şi personalitatea. Opera îşi revendică primul loc în amintire, pentru că ea este ceva palpabil după ce omul a pornit în cea mai lungă călătorie. Nicolae Băciuţ pune preţ pe acele aspecte umane ale personalităţii lui Romulus Guga, fără să-i neglijeze copleşitoarea operă. *„Romulus Guga nu înseamnă numai o revistă ci şi o operă, trecută, inexplicabil, într-un con de tăcere. Debutul a fost făcut cu poezie: Bărci părăsite şi Totem, ca apoi să publice romanele Nebunul şi floarea, Viaţa*

postmortem, Sărbători fericite, Paradisul pentru o mie de ani, Adio, Arizona. Concomitent a scris şi teatru: Speranţa nu moare în zori, Evul mediu întâmplător. Sărbători fericite, Viaţa postmortem, Nebunul şi floarea se vor constitui într-o trilogie, iar piesele de teatru amintite, la care se adaugă Amurgul burghez, Noaptea cabotinilor şi Un om acuzat de rebeliune – constituie materia unui volum de teatru. Prinţul incinerat, ultima carte a lui Romulus Guga, este un roman masiv, care va da imaginea clară a personalităţii sale.”

„O încercare de autoportrtizare pentru o eventuală Istorie a literaturii române, aşa cum a început dialogul Nicolae Băciuţ, ni-l înfăţişează pe Romulus Guga drept omul care ”*Nu şi-a permis niciodată decât să scrie cărţi. (...) Scriitorul scrie cărţi. Criticul scrie* ***Istoria literaturii române şi a altor neamuri,*** *iar anomaliile de tot felul am văzut unde duc şi pot duce mai departe. În primul rând, la confuzia valorilor, la automulţumire şi lipsă de conştiinţă profesională, la regresul literaturii, păcat capital când faci parte dintr-un popor ca al nostru, care a suferit destul ca să aibă dreptul şi accesul în adevăratul concern al valorilor spiritului şi inimii înaintaşilor şi contemporanilor săi de pe toate meridianele”.*

Bihorean prin origine, Romulus Guga şi-a desăvârşit studiile universitare la Cluj şi a debutat la **„Steaua”,** Romulus Guga, la data interviului era de părere că: *„Fără ideal naţional eşti neputincios. Fără cultura altor neamuri, asimilate la timp, rămâi un orb. A trăi numai din talentul tău este, cum spune cineva, o beţie voluntară care duce, fără îndoială, la nebunie. Ca scriitor, îmi displace sinuciderea, iar spiritul gregar, mulţumit de sine, plat şi hulitor de toate, conformist prin aşa-zisa păstrare a unei tradiţii, mi se pare o cale fără ieşire a morţii lente (...) Fără patrie, fără istorie, fără cultură, talentul aparţine dogmei”.*

Acestor trei repere fundamentale: patria, istoria, cultura le-a slujit şi le-a închinat idealurile şi crezul său de scriitor.

Evocând Clujul studenţiei sale, Romulus Guga spunea cu nostalgie: *„Când mă gândesc la Cluj, cred că pot să mă compar cu spectatorul care şi-a pierdut acolo câteva speranţe şi şi-a câştigat puterea de-a fi el însuşi.”*

Cât priveşte Crezul literar, Romulus Guga spune: *„Cred în democraţie literară, dar cred în cultura care se face sub semnătură, cu demnitate, conştiinţă, personalitate şi sacrificii. Iar incultura semnată: un grup de cititori sau anonimi, este spiritul bâtei, mojiciei şi resturilor unor practici murdare din vremuri când se murea de ciumă brună, iar cărţile erau privite cu suspiciune şi dacă erau legate în piele se foloseau pentru pavarea trotuarului. E îngrozitor că în secolul nostru s-a gândit enorm de mult cu picioarele şi s-a scris istoria cu viaţa nevinovată a sute şi sute de oameni”.*

Despre polemicile literare şi grupurile de scriitori, are următoarea părere: *„Nu există progres fără polemică, iar ideea de grup nu este una de grup financiar sau cooperatist ci una de opţiuni estetice clare, de moduri în care scriitorii, regrupaţi într-un fel sau altul, înţeleg să-şi practice meseria. Afirmarea unui program estetic în cadrul programului general al culturii române nu înseamnă negarea altuia sau agresiune ci, dimpotrivă, e un mod de a pleda, de a confirma şi de a crea valori. (...) Scriitorul nu este un membru al demnitarilor societăţii. El trebuie să trăiască în rând cu semenii săi, cum a făcut-o întotdeauna. Onorurile, academizările, transformarea scriitorului într-un funcţionar înalt sau mai mărunt este un lucru nesănătos. Glasul lui va amuţi iar bastonaşul care i s-a pus în mână va fi utilizat de la nivelul rangului social pentru a astupa gura acelora care au avut sau au făcut greşeala să observe găurile din opera domniei sale. Acesta este un lucru nesănătos. Iată de ce, cred că autoritatea criticii este obligatorie pentru o literatură sănătoasă ca a noastră”.*

Romulus Guga vorbeşte despre sine la persoana a III-a singular, ca şi când ar fi vorba de o altă persoană, cu toate

acestea îşi expune foarte clar ideile şi-şi argumentează afirmaţiile. Faptul că el nu crede în calitatea de scriitor total este argumentat astfel: *„- Nu crede în aşa ceva (el, Romulus Guga) - ci crede că e mai bine să nu uităm că literatura a fost cândva, atunci demult, când s-a născut, o dramă a omului cu singurătatea lumii sale. În drama aceea a existat şi poezie şi dialog şi teatralitate şi mister şi ritualuri şi zei şi cunoaştere. Era starea de fericire a literaturii. Restul s-a petrecut pe urmă, când o fabrică a început să facă un şurub iar alta o roată. Trebuie să ne pronunţăm prin toate mijloacele în care talentul sau conştiinţa ne îndeamnă”.*

Despre proza românească afirmă: *„Sunt foarte fericit, şi o spun cu toată responsabilitatea, că romanul românesc de azi este foarte bun şi că majoritatea celor care poartă în buzunare cheile porţilor de mâine ale romanului sunt în Ardeal. De altfel, probabil că Şcoala Ardeleană este de vină, căci la Mumuleanu nu pot să mă gândesc şi suntem foarte departe de Conachi”.*

Adevărată tribună culturală, **„Vatra”,** în anul jubiliar la care s-a realizat interviul, (1981), după spusele lui Romulus Guga: *„**Vatra** este istoria împlinirii şi maturizării unor scriitori. Dar este în acelaşi timp şi locul în care Târgu-Mureşul şi-a câştigat, cred eu, locul în prima „divizie” a literaturii româneşti”.*

Poeta Ligia Holuţă - susţine că: *„Poezia, oricât de violentă i-ar fi expresia, îl îmblânzeşte pe om”*. Iată că, fără s-o cunosc pe autoare, am scris odinioară anumite proze confesive purtând titlul: **„Scorpia care mă îmblânzeşte”** – despre care am mai vorbit în Marginaliile de faţă.

Ligia Holuţă a debutat în 1985 la Editura „Litera” cu volumul de poeme: „Frigul şi surâsul”. Ea este adepta sintagmei „Singurătatea alergătorului de cursă lungă” -

- *„Singurătatea alergătorului de cursă lungă“ - sună frumos... Într-adevăr, situaţia mea e ciudată. Eu mi-am pierdut*

generaţia. Mă simt mai aproape de generaţia ‘80 - prin legături de prietenie, prin faptul că am început să public prin reviste în anii afirmării ei: totuşi, nu m-am integrat, prin scris, acestei generaţii - şi nu m-am format confruntându-mă cu reprezentanţii ei. Nu ştiu care sunt şansele unui tânăr scriitor când e situat într-o generaţie, promoţie etc.; fără a mă înscrie în vreo serie, nu sunt totuşi o izolată; şansa condiţiei mele este comunicarea cu toate generaţiile, cu toate promoţiile etc.

Nu mai ţin minte dacă o împrejurare exterioară sau un fel de „lăcomie“ m-a făcut să parcurg într-o singură noapte ***Panorama poeziei universale contemporane*** *a lui Baconski. Atunci am simţit mai clar ca niciodată că Poezia este Una.”*

Autoarea are şi o părere proprie despre lirica feminină sau feministă: *„...Dacă poezia există în natura femeii ca stare, ca atitudine, pentru ea greutatea e s-o obiectiveze, s-o rupă din sine, s-o exprime în limbaj. Atunci, şi în cazul femeii poezia e rodul unui act hotărât şi liber.*

Pentru că eu concep activitatea poetică nu atât ca pe un act de eliberare (debarasare, defulare), ci ca pe un act de şi din libertate: aceasta e creaţia”.

Un alt nume notoriu pentru literatura română este Mircea Iorgulescu, criticul care susţine că: ***„Polemica reprezintă un angajament moral şi intelectual”*** şi care aduce în discuţie atmosfera redacţională din cadrul jurnalisticii literare, profesiune vocaţională, în contrapunere cu gazetăria culturală care se poate face şi fără vocaţie (precizări şi nuanţe absolut necesare pentru cei care practică jurnalismul):

„Şi nu neapărat pentru că lucrez în redacţia unei reviste literare, asta poate fi, şi adesea este, urmarea unei întâmplări. Este o îndeletnicire în care m-am profesionalizat, din pasiune şi cu plăcere încă neuzată, iar de cincisprezece ani încoace am şansa de a lucra la redacţie cu unul dintre marii jurnalişti ai epocii postbelice, George Ivaşcu, arhitect şi constructor de reviste cum puţini sunt în istoria presei

culturale şi literare româneşti. Deşi, în mod obişnuit, despre jurnalism literar se vorbeşte de sus, cu un fel de ţâfnă stupidă, cu dispreţ prostesc, trădând un soi de snobism rudimentar, în realitate este o meserie foarte dificilă şi care pretinde, ca orice profesie culturală, de altfel, existenţa unei vocaţii. Este însă o vocaţie rară, chiar foarte rară. De aceea am avut şi avem puţini mari jurnalişti literari în sensul adevărat al cuvântului – şi aproape întotdeauna ei au fost, totodată, şi critici şi istorici".

Şi într-aceasta, criticul Mircea Iorgulescu pune accent pe importanţa interviului, ca: *„specie publicistică foarte vie, cu priză rapidă şi mare la cititori, ce poate contribui mult la configurarea mişcării literare într-un moment sau altul".*

Şi aici este loc de nuanţe subtile, pe care criticul le face:

„- *Am impresia că în revistele noastre culturale şi literare, s-a ajuns la o anumită standardizare a interviurilor. Multe sunt, de aceea, monotone şi previzibile. Observ, în primul rând, că este la modă interviul fluviu, interviul bolnav şi el, de gigantism. Au dispărut aproape cu totul interviurile scurte, de strictă actualitate, atât informative, privind activitatea celui intervievat (proiecte, cărţi la care se lucrează, apariţii editoriale iminente sau recente, participarea la diverse, desigur că nu şi banale, manifestări literare şi culturale, premii etc.) cât şi de opinie, adică în legătură cu aspectele cele mai fierbinţi ale vieţii literare a momentului. Care, fireşte, azi sunt altele decât ieri şi mâine vor fi altele decât astăzi. Multe evenimente autentice ale vieţii literare trec, de aceea, neobservate sau aproape neobservate: pentru că sunt percepute şi mai ales nu sunt semnalate ca evenimente. De aceea, cred, trebuie să ne reamintim că uneori, atunci când imaginea unei realităţi este amorfă şi banală, nu realitatea aceea este neapărat aşa, ternă şi mediocră, ci oglinda care o reflectă".* Foarte important de reţinut.

Distinsul critic face unele precizări de bun simţ privind statutul şi deontologia jurnalistului, de aceea am spus că „O istorie a literaturii române contemporane în interviuri”, cartea de faţă a lui Nicolae Băciuţ se constituie într-un MANUAL NECESAR pentru toţi cei care scriu, fiindcă din experinţa condeielor încercate la „flacăra slovei” – ca să folosesc o sintagmă destul de comună – se poate învăţa (fura) meserie, de altfel, singurul delict care nu se pedepseşte. Iată ce spune Mircea Iorgulescu despre jurnalism: *„Uite, s-au scris, au apărut, se scriu, apar atâtea cărţi importante – pentru a mă referi la un singur plan evenimenţial – şi reflectarea lor parcă n-ar fi decât produsul unui efort de aplatizare. Nu ştiu de ce, penurie de entuziasm, criză de interes, parcă dinadins, cu metodă şi program, noi estompăm în loc să punem în valoare, în loc să reliefăm mişcarea literară. Oricât ar fi de paradoxal, tendinţa nefastă spre impersonalizare a pătruns şi în spaţiul interviurilor. Problematica lor lasă impresia de plafonare voită, de instalare controlată în sumare generalităţi confortabile şi chiar în veşnicia stătătoare (vreau să zic stătută) a truismelor declamate cu avânt demagogic, ocolindu-se cu înverşunare concretul, imediatul, realitatea, pe scurt, obsedanta realitate, actualitatea fiind, se ştie, întotdeauna obsedantă. Iată însă că singura noastră grijă a rămas eternitatea! Istoria însăşi nu e decât o enormă stratificare de actualităţi succesive; nu e făcută din veşnicii dospite. Dacă e adevărat, cum s-a spus, că ziaristul e un istoric al clipei, atunci istoricul poate fi socotit un ziarist al duratei şi al devenirii. Tot „frământând” la aceleaşi eterne, false şi terne „probleme”, ne scapă însă tocmai esenţialul – şi al clipei şi al istoriei. Ieşim din timp; şi unde?! Într-o ficţiune de proastă calitate, compusă din vagi abstracţiuni comode, din clişee posăgite, din cuvinte şi fraze roase de molii. În acelaşi timp, parcă la adăpostul acestui paravan precar, s-a putut înregistra şi o insistentă încercare de a se transforma interviurile cu scriitori într-un*

instrument de stârnit confuzie şi abatere a interesului către zone cu totul marginale, zone – cum se ştie – dintotdeauna foarte prielnice manifestărilor agresive şi elementare, de factură sub-intelectuală, extrem de dăunătoare în fond pentru prestigiul scriitorului şi al literaturii în general. Nu sunt pudibond şi nici nu ţin în mare stimă convenţionalismul. Totuşi, totuşi! Nu ne putem înfăţişa oricum cititorului. Trebuie, pentru a fi respectaţi, să ne respectăm pe noi înşine. Dacă abdicăm de la ţinuta pe care o presupune condiţia noastră, nu mai avem dreptul să pretindem respectarea condiţiei de scriitor. Numai de noi depinde cum suntem priviţi, înţeleşi, situaţi – ***de noi toţi****, fără anatemizări, fără excomunicări, fără etichetări, fără să cedăm impulsurilor primitive de anihilare a ceea ce este altfel, diferit”.*

Şi tot el adaugă: „*Dacă precedentele mari epoci de creaţie din istoria literaturii române – epoca marilor clasici şi epoca interbelică, au fost epoci de pluralism convergent, epoci în care s-a îndrăznit mult şi în multe direcţii, realizându-se de asemenea mult şi în multe direcţii, urieşeşte, nu e firesc să încercăm şi azi, când ştim cum şi pentru ce, să învingem tentaţia uniformităţii, a restrângerii şi a limitării, a direcţionării sumare? Să încercăm să înţelegem că literatura nu e un vehicul cu număr fix de locuri! Că doar coexistând ne putem diferenţia, nicidecum exterminându-ne sau urmărind exterminarea „celuilalt”, a „celorlalţi”! Nu ar fi această încercare un sacrificiu. Ar fi un imens câştig pentru literatură şi pentru scriitorii înşişi. Dar suntem capabili de un asemenea efort?”*

Problemele ridicate de distinsul critic împreună cu interlocutorul său, sunt de interes general, nu numai pentru categoria de jurnalişti şi sunt de o maximă stringenţă. Frazele sale sunt judecăţi de valoare cu caracter de axiome şi reflectă spiritul unui bun om al condeiului, fie că e critic, istoric literar ori jurnalist. „*Cine, dintre oamenii care scriu, nu s-a simţit*

măcar o singură dată tentat să renunţe, cine nu a fost ispitit măcar o singură dată de îmbietorul, mortalul pentru creaţie, sentiment al zădărniciei?! Şi fără un anumit patetism, fără o anumită „naivitate”, fără o încercare ce poate părea, şi pare, din atâtea motive, absurdă şi irealizabilă, nu se poate scrie, nu se poate face literatură, nu se poate crea”.

Desigur că toate aceste afirmaţii pot fi interpretate. În acelaşi timp, criticul îi amendează dur pe *„aşii, maeştrii, versaţii şi versatilii tuturor jocurilor labirintice, ai galeriilor şi coridoarelor ferite, prin care ei mişună şobolăneşte. Această specie este pe cât de detestabilă, pe atât de periculoasă, pentru că, la un moment dat, reprezentanţii ei pot impune şi alte domenii decât acela al comerţului ilicit, care este domeniul lor originar – o mentalitate şmecherească, golănească, bişniţărească. Măruntа viclenie de tarabă, atât de penibilă şi de prostească, în fond, cu tot aerul ei de superioritate fudulă, cu toată aroganţa ei imbecilă, poate fi, nu contest, pitorească – pe la bâlciuri de provincie, prin mahalale, câte-au mai rămas, dar spiritul de mahala supravieţuieşte şi în blocuri!), prin trenurile cu navetişti, între două partide de şeptic; dar dacă îşi schimbă spaţiul şi raza de acţiune funcţionează ca un perfect, ca un implacabil agent dizolvant. Iar pentru literatură şi pentru viaţa literară devine ceva mai distrugător decât napalmul. Pentru reprezentanţii acestei specii (aş putea spune la fel de bine: ai acestei secte!) nu există nimic pur, inocent, nimic înalt;* ***nimic normal.*** *Totul are, în viziunea lor, dacă viziune se poate numi o înţelegere care-şi maculează reflex obiectul, un „dedesubt” (fiindcă ei au o caracteristică preferinţă pentru „dedesubturi”, pentru scările şi intrările de serviciu, pentru colţuri, cotloane şi unghere cât mai discrete, cât mai pitite) – iar acest „dedesubt” se află, obligatoriu, în zona elementarului şi sordidului. Elementar şi sordit ce nu reprezintă, în fond, decât o emanaţie a fiinţei corupte...”*

Toate frazele acestui mare cărturar sunt emblematice, delectări spirituale pline de suculenţe şi delicii mentale, de asemenea, manifestă o mare disponibilitate colocvială, fără de care, anvoie se poate închega un dialog. *„Critica însăşi nu poate fi altfel decât diversă şi plurală, de nu este aşa dispare ori se transformă în altceva, cum se şi întâmplase într-o vreme, când fusese prefăcută într-un instrument public de administrare a culturii, când era partea vizibilă a unui uriaş mecanism obscur cu finalitate procustiană. Amintirea acelui moment de totalizare impersonală a criticii, instituire a uniformităţii critice stăruie, cred, în memoria noastră colectivă, traumele spirituale nu se vindecă atât de uşor. Dacă se mai vindecă".*

Mircea Iorgulescu precizează şi rolul criticii – acela de a exersa normalitatea, de a aduce înapoi la normalitate.

„În planul literaturii, da, critica poate avea un rol foarte important, tocmai în această direcţie: a deprindeii cu normalitatea, a exersării normalităţii. Critica instituie dialogul, confruntarea democratică de idei şi atitudini, oricât de divergente, caută să fie convingătoare. Dar pentru asta e nevoie ca ea însăşi să funcţioneze normal şi să fie, totodată, înţeleasă şi privită din perspectiva însăşi a normalităţii. Să fie oare un accident că la evoluţia favorabilă a literaturii române de peste două decenii încoace, o evoluţie în atâtea privinţe miraculoase, critica a contribuit esenţial?"

Asumarea responsabilităţii pentru un critic este de fapt, asumarea destinului său ca om de cultură, în condiţiile în care o frază ori o afirmaţie poate atrage după sine consecinţe pe plan social şi administrativ.

„Dumneavoastră probabil nu ştiţi, de pildă, că lui Lucian Raicu i s-a suspendat dreptul de semnătură pentru câţiva ani, fiindcă a îndrăznit să ia apărarea romanului ***Groapa,*** *ironizând într-un articol stupidele judecăţi ale unui funcţionar cultural de pe atunci; sau cât a avut de pătimit Ov.*

S. Crohmălniceanu pentru că a îndrăznit să militeze „pentru calitate în nuvelistica noastră nouă...”

Mircea Iorgulescu afirmă că aservirea poate inhiba receptarea critică normală.

„O critică aservită – de castă, de casă – produce automat confuzie de valori şi tinde, tot în mod automat, prin însăşi natura ei bolnavă, să elimine orice manifestare critică independentă. Or, fără independenţă de spirit, nu există critică.”

Şi despre virtuţile criticului: curaj, tărie în afirmaţii, moralitate, angajament în arena literaturii:

„Criticul este ori trebuie să devină un luptător, fie că-i face plăcere, fie că nu-i face. Polemica reprezintă un angajament moral şi intelectual, mai precis una dintre expresiile angajării. De aceea, în ce mă priveşte, nu am reticenţe de tip Jupân Dumitrache, vă amintiţi, desigur: „Să mă pui cu un bagabont din acela, nu face”. N-o fi făcând după logica lui Jupân Dumitrache, dar „bagabontul” profită de asta, proliferează şi încearcă să aducă totul la nivelul lui, să niveleze şi să elimine tot ce nu e ca el, ştiind foarte bine, instinctiv, că, dacă nu procedează aşa, va fi trimis la locul lui de „bagabont”.

Moralitatea criticii este echivalentă cu etica scriitorului ori cu responsabilitatea morală a artistului.

Pe de altă parte, detaşarea criticului, în sensul de libertate de gândire, *„este o circumstanţă absolut necesară moralităţii critice: în critică, subordonarea generează în chip natural imoralitate”.*

O altă subtilă nuanţă este explicată de critic în felul următor:

„Politica literară” este un instrument; important este şi în ce sens e folosit. Nu-mi plac argumentele de autoritate, totuşi: Maiorescu nu a făcut, oare, „politică literară”? Ceea ce numim astăzi „epoca marilor clasici” nu este oare, în mare

măsură, un rezultat al „politicii literare" maioresciene? Anul trecut, Şerban Cioculescu şi-a strâns într-un volum tot ce a scris despre Tudor Arghezi vreme de şase decenii. Intitulată ***Argheziana****, această carte s-ar fi putut intitula foarte bine* ***Bătălia pentru Arghezi****. Este un extraordinar exemplu de „politică literară", având ca scop impunerea şi, apoi, explicarea unui mare poet. Şi trebuie să menţionez că în volum sunt incluse şi câteva polemici cu Arghezi însuşi! A susţine un scriitor, a susţine valorile nu înseamnă a face idolatrie, idolatria nefiind, în mod obişnuit, decât reversul conştiinţei precarităţii totale sau parţiale a „obiectului" susţinerii. Pentru a încheia, repet: „politica literară" este un instrument cu ajutorul căruia poţi să susţii şi să promovezi valori, dar şi să promovezi nonvalori, să lupţi împotriva mediocrităţii, dar şi să o sprijini, să contribui la progresul literaturii, dar şi să-l împiedici. Ar trebui, poate, în loc de a condamna pripit şi demagogic instrumentul, să vedem cum şi în ce scop e folosit".*

O părere foarte tranşantă are Mircea Iorgulescu şi despre şcoli, grupări, generaţii, promoţii literare:

„*- Câtă vreme „şcolile", „grupările", „grupurile", „generaţiile", „promoţiile" etc. nu aspiră la dominaţie (inclusiv administrativă!), câtă vreme sunt o expresie a diversităţii, rolul lor poate fi – şi este – eminamente pozitiv. Sunt factori de varietate şi înnoire, de consolidare a unor tradiţii, de prelungire în chip nou a altora. Provenienţa şi modul lor de constituire fiind, cum arată şi denumirile întrebuinţate, foarte eterogene, ele nu se validează, nu au însemnătate, totuşi, decât prin valorile artistice propuse, realizate. Apartenenţa la o „grupare" sau la o „generaţie" nu constituie însă un certificat de valoare".* Interviul a fost publicat în **„Vatra"** nr.7/1986.

Un alt titan provocat la colocviu spiritual cu Nicolae Băciuţ este Mircea Ivănescu. De fapt, nu o dată, Nicolae Băciuţ aduce elemente de memorialistică în **Istoria** sa. Unul din

acestea este modul cum l-a cunoscut pe Mircea Ivănescu. Trebuie precizat că distinsul poet a beneficiat de trei interviuri. Toate au fost publicate în revistele literare.

„Cea mai pregnantă imagine a lui Mircea Ivănescu este de fapt cea a cărţilor sale – originale sau traduceri. Apoi e imaginea unui trecător enigmatic prin Clujul studenţiei mele, mereu într-un acelaşi palton negru, decolorat de vremuri, cu o nelipsită geantă sub braţ. O altă fotografie provine dintr-un Sibiu bacovian, cu ploi nesfârşite, prin care M. I. se refugea parcă spre o altă lume. În rest anecdote, foarte multe anecdote de la cele mai picante la cele mai grave.

În toamna lui 1988, ne-am întâlnit la Mediaş şi ne-am purtat şi unul şi celălalt de parcă ne-am cunoaşte de când lumea. De fapt, ne re-cunoşteam, ceea ce însemna brusc o relativă intimitate a celor care se află de aceeaşi parte a baricadei”.

Privitor la concepţia sa despre creaţie, Mircea Ivănescu a spus:

„Scriind vrei să exorcizezi anumite neîmpliniri trăite într-un moment sau altul şi rămâne apoi ca o dojană pentru propriile imperfecţiuni”.

Sunt nevoită să fac o paranteză pentru a preciza că sunt total în acord cu spusele distinsului poet, pentru că, de fapt, asta face creatorul, încearcă să îndrepte ceea ce e strâmb în lume, ceea ce nu-i place la el şi la persoanele din jur, străduindu-se să alcătuiască o lume ideală, aşa cum ar trebui să fie şi nu aşa cum este. Iar disponibilitatea pentru morbid, estetica urâtului, nevoia de violenţă şi de a descrie fapte reprobabile, sunt de asemenea rodul subconştientului, care poate deveni patologic.

„În ce mă priveşte, - spune Mircea Ivănescu - *literatura pe care mă străduiesc să o fac porneşte de la – şi, fără îndoială, se întoarce la – asemenea clipe sau imagini din faţa cărora aş vrea să mă ascund, de la virgulă, cu alte*

cuvinte, încercarea de a le face inofensive, fictive, ireale ca fapte şi transpuse în imagini pe care să le pot eu însumi manevra, mă rog, stăpâni, prin genul de exorcism de care se vorbeşte în legendele vechi, când se spunea că ar fi de ajuns să pronunţi numele unui personaj, fie el chiar demon, pentru a-l face inocuu. Decât că am tot mai multe îndoieli că literatura – sau cel puţin literatura celui care, încă o dată vă răspunde – ar fi în stare să realizeze o asemenea transformare eficientă. Ceea ce vreau să vă povestesc este următoarea anecdotă: Acum un – mare – număr de ani, pe vremea când nu-mi venea să cred că aş putea începe să încerc să scriu eu însumi şi eram constrâns să fac faţă doar personal momentelor de felul celor despre care mă întrebaţi, am avut prilejul să citesc, într-o nuvelă inclusă în prima carte a unui scriitor important, pe care-l preţuiesc mult (şi m-aş socoti fericit dacă mi-ar îngădui să i mă consider prieten), descrierea unei scene, imaginea unei clipe în care – trecând peste detaliile narative – era înfăţişat un personaj, meticulos şi fără idealizări de vreun fel de scris, şi care reproducea comportamentul povestitorului din textul de faţă: într-un cadru public, în mijlocul unor necunoscuţi care îşi vedeau, fiecare, de treburile lor, omul respectiv scria, absorbit, într-un caiet gros, „versuri, probabil“, se spunea acolo, argumentând că s-ar fi putut deduce asta după concentrarea morocănoasă cu care se apleca asupra caietului respectiv. Numai că autorul ***acelui*** *text mai adăuga ceva şi că la fel de bine s-ar fi putut deduce că nu reuşea în întreprinderea respectivă, pentru că, dacă ar fi izbândit să rupă coaja de pe plaga sa spirituală, s-ar fi ridicat de la masa cu pricina şi s-ar fi dus să vândă arme în Harar… Cu o asemenea parabolă am vrut să vă mărturisesc deopotrivă, veleităţile şi dubiile proprii”.*

Retras la Sibiu, Mircea Ivănescu a exercitat o necontenită activitate de ziarist la „Agerpres”, redactor la

Editura Univers, la „Lumea”; la „Transilvania”, şi el explică aceste fundamentale experienţe:

„Activitatea de ziarist, mai cu seamă cea de, la început, traducător, apoi de redactor, la o Agenţie de presă, cu obligaţiile ei ineluctabile, aş spune, a reprezentat pentru mine o foarte bine venită disciplină, scuturându-mă de nişte inerţii proprii, constrângându-mă la gesturi şi fapte concrete pe care, altminteri, le-aş fi abordat doar cu neîncredere sau cu comoditatea unor disocieri prealabile inhibante. De altfel, am constatat că, pe măsură ce am schimbat („modul în care evenimentele, experienţa schimbă înfăţişarea unui“, să spunem, scriitor...) această obligaţie a promptitudinii de executare pe relaxarea relativă a unui săptămânal sau a unei redacţii de editură, personalitatea mea morală, adăugându-se, fireşte, şi vârsta, s-a schimbat şi ea – vă puteţi închipui în ce sens.

În ce priveşte Transilvania şi ceea ce numiţi „retragerea“ la Sibiu, trebuie să vă mărturisesc din nou că le pot considera, pe amândouă şi fiecare în sine, ca pe probabil cel mai mare noroc al vieţii mele”.

Poetul conchide primul interviu, luat la Sibiu în iunie 1989, cu o mărturisire de recunoştinţă faţă de A.E. Baconsky: *„Ceea ce consider însă că se cuvine să mai adaug este imensa mea datorie de recunoştiinţă faţă de personalitatea de om, de poet şi de scriitor, de conducător de revistă şi sprijinitor atent şi pasionat al scrisului, care a fost A. E. Baconsky. Nu numai acesta care, iată acuma termină să vă răspundă, ci şi un foarte mare număr de contemporani ai săi, unii dintre ei astăzi nume de seamă ale literaturii noastre, îi datorează începuturile şi întemeierile activităţii - în cazuri numeroase, vocaţiei lor confirmate de istorie – revistei* ***Steaua*** *în perioada când era condusă de Baconsky şi dragostei admirabile şi curate pe care acest poet şi om de cultură a purtat-o poeziei româneşti care acum treizeci de ani îşi recâştiga tinereţea şi justificarea”.*

Al doilea interviu se desfăşoară în circumstanţele amintite, în Mediaş şi Mircea Ivănescu vine cu precizări în ceea ce priveşte perioada petrecută la **Agerpres** şi la celelalte reviste.

A treia convorbire s-a desfăşurat în Mediaş în 17 iunie 1989 şi Mircea Ivănescu relatează despre cum scrie el poezie: *„În ceea ce priveşte naşterea unui poem, în cazul meu personal, dacă-mi daţi voie să fac o remarcă personală, din nou, este că el nu poate porni decât de la solicitarea exterioară. Ştiu că în Istoria esteticii, s-a dezbătut problema poemelor ocazionale şi că foarte mari poeţi, nu mă gândesc la Goethe, declarau că ei scriu poezii ocazionale, adică plecând de la nişte solicitări imediate, de la nişte evenimente care survin în faţa sau în preajma unui, să spunem, scriitor. În ce mă priveşte, nu pot pleca la alcătuirea unui text decât dacă am o solicitare din afară. Aceasta explică de ce, practic, toate textele mele pleacă de la titluri sugerate de prieteni sau de cunoscuţi sau de la lecturile mele şi de ce manevrează, în general, citate şi referiri livreşti”.*

La fel de tranşantă este şi întrebarea lui Nicolae Băciuţ despre legătura dintre poezia lui Eminescu şi poezia actuală, la care Mircea Ivănescu răspunde evocând o amintire personală, un text de o rară frumuseţe şi poeticitate, de aceea am hotărât s-o redau intgral*: „Iar anii când am avut privilegiul să îl cunosc pe Nichita şi să îl întâlnesc aproape zilnic, s-a petrecut un eveniment pe care eu, el, toţi cei ce ne întâlneam pe vremea aceea şi care făceam parte dintr-un grup de tineri şi foarte tineri care încercau să găsească nişte şanse pentru poezia românească în momentul respectiv, aşteptam cu multă nerăbdare apariţia, în sfârşit, a unui volum de Eminescu, multă vreme amânat şi multă vreme ignorat, vobesc de Eminescu, sau în orice caz minimalizat în importanţa şi semnificaţia lui, şi anume un volum care a şi apărut într-un format mai mult sau mai puţin elegant, într-un format de buzunar, pe hârtie foarte*

bună şi subţire, care se recomanda ca însumând totalitatea operei poetice a lui Eminescu. Nu era chiar totalitatea operei, fireşte, dar reprezenta, într-un fel, pe vremea aceea, un început foarte frumos, publicând, practic, cu excepţia variantelor, poeziile cele mai importante dintre cele postume şi pe toate cele antume. Eu n-aş putea – am mai evocat aceasta şi cu alte împrejurări, dar rămân pentru mine o amintire de care nu pot face niciodată abstracţie, momentele de revelaţie pe care le-au reprezentat vremea în care îl vedeam pe Nichita de la o zi la alta şi în diferite împrejurări publice sau particulare, schimbându-se la faţă şi luminându-se în adevăratul sens al cuvântului, când avea în mână acest volum şi de care se despărţea foarte greu şi la care recurgea foarte des, şi mi-amintesc şi acum de felul în care Nichita citea prietenilor cu care se întâlnea frecvent în vremea aceea, texte din acel volum în felul său inimitabil care l-a impus şi, cum să vă spun, şi care a impus imaginea fizică şi auditivă pe care o păstrăm despre Nichita. Citea şi recitea poeme din volumul respectiv şi (era impresionant pentru mine cel puţin, care nu mă puteam lăuda, şi n-o pot face nici acum, cu o cunoaştere exhaustivă a poeziilor eminesciene) evoca nişte poeme care pentru mine erau necunoscute şi care cred că şi pentru contemporanii mei erau mai mult sau mai puţin cunoscute. Mă gândesc în primul rând la două texte care reveneau frecvent în conversaţia cu Nichita: Pentru păzirea auzului şi Între păsări şi mai ales felul în care Nichita ne-a citit şi re-citit şi recitat în mai multe împrejurări acest din urmă poem în care am avut de la început impresia unei comuniuni între cel care citea atunci, Nichita, şi textul respectiv şi în care am regăsit în primele volume ale lui Nichita, nu numai sugestii şi modulaţii de exprimare în vers din acea poezie, care în fond poate părea o poezie neglijabilă, dar în care pot regăsi o întreagă artă poetică, o întreagă faţetă a artei poetice a lui Nichita. Poezia e necunoscută sau poate deveni cunoscută, e limpede, şi cei care îşi vor da osteneala să

o regăsească în volumele lui Eminescu vor înţelege, nădăjduiesc, ce vreau să spun când vorbesc de dăinuirea prezenţei poetice a lui Eminescu în poezia românească contemporană, în poezia lui Nichita şi, mutatis mutandi, în cea a contemporanilor şi a urmaşilor lui".

O altă întrebare tranşantă, dar nu inoportună se referă la epuizarea resurselor unui poet:

„După cum v-am mai spus şi personal şi cum am mai spus-o şi în alte părţi, pentru mine Rilke a fost un caz şi salutar şi în mare măsură tiranic. Adică eu am învăţat de la el o grămadă de lucruri şi în ceea ce priveşte tehnica propriu-zisă a scrisului de versuri şi am crezut că pot să învăţ de la el nişte manifestări de viaţă sau nişte manifestări de trăire. Treptat, am ajuns să-mi dau seama că (dar asta e o altă chestie) Rilke nu e chiar un exemplu şi în nici un caz nu există chiar o concordanţă deplină, să spunem (fără modestie), între mine şi el. dar aceasta este o altă problemă. Ştiu însă că Rilke suferea şi a suferit ani de zile enorm de neputinţa aceasta de a scrie. Nu ştiu dacă sufăr la fel de mult ca el, dar aş putea să spun altceva: neputinţa, incapacitatea mea de a scrie şi de care mă lovesc şi acum de mai bine de şase luni este, fireşte, dureroasă şi, în orice caz, paralizantă. E dureroasă! Dar mai este ceva şi de aceasta mă tem mai mult, adică reprezintă acea definire a iadului pe care am citit-o în Fraţii Karamazov, unde, la un moment dat, citându-se din Stareţul Zosima, se spune: „Sfinţii Părinţi ştiu. Iadul e neputinţa de a iubi, de a simţi". Incapacitatea asta de a scrie e neputinţa de a trăi în fond şi dincolo de justificarea că ea reprezintă anularea justificării de a trăi, ea reprezintă anularea vieţii, nu?"

Lazăr Lădariu poet şi publicist declară, referitor la debutul său târziu: *"Am căutat acea libertate a sufletului, dincolo de acel spaţiu al constrângerilor, de acea zonă de atunci concentraţionară în gândire. Sub presiunea teribilă a timpului grăbit al ultimului sfert al secolului trecut, am*

preferat situaţiile „fără căluş în creier” - expresia aparţine lui Leo Butnaru. Nefiind situat prea departe de „generaţia care trage cu puşca”, adept al cenzurii estetice şi al valorii, ca singur criteriu, am fost şi sunt foarte exigent cu mine însumi înainte de toate. Fiecare debutează, aşa cum este şi cazul meu, atunci când simte acea „cumpănă a poeziei”, când ai senzaţia că e nevoie să reciteşti poezia lumii, începând cu „Biblia”, cartea cărţilor, ca un îndemn care te copleşeşte.”

El aduce informaţii interesante cu privire la gazetăria “la zi”, despre care spune:

„- În lumea de azi, în atmosfera de Babel postdecembrist, într-o tranziţie originală românească ce nu se mai termină, fără linişti şi certitudini, în care valoarea este confundată de multe ori cu pseudovaloarea, cu gândirea sfertodoctă, în care la mare cinste nu-i cultura, ci aroganţa, oportunismul, mediocritatea, sfidarea şi cinismul, am îmbrăţişat această meserie grea, plină de responsabilităţi şi riscuri. O practic, cu plăcerea zilei dintâi, de peste 40 de ani! De ce gazetăria? Pentru că noi aparţinem epocii. Ce scriem azi aparţine vremurilor care vin. Faţă de zborul liric, cu înălţări şi căderi, în presă, în privinţa adevăratei relaţii cu alţii, am la îndemână, ca ziarist, mijloacele de comunicare. Biografia şi destinul consider eu au un rol esenţial pentru un gazetar adevărat, pentru care, într-adevăr, meseria aceasta trebuie să fie o intensă ardere”.

El trasează şi jaloanele acestei profesiuni dificile dar fascinante:

„Temperamentul, zodia, formaţia intelectuală, angajamentul total, coerenţa, cultura, logica, vocaţia, cinstea, autenticitatea, echidistanţa, omenia, toate sunt jaloane definitorii pentru cei cu scrisul în slujba adevărului. (...)
Gazetăria, acest „câine de pază al democraţiei”, cu colţii tot mai ascuţiţi, chiar şi politica românească, aşa cum este ea, constituie un real câştig, atât pentru mine, ca gazetar, cât şi

pentru poezie. Nu viaţa imaginară în noroiul concretului, ci realitatea dureroasă, aşa cum este ea, m-a interesat. „Cărţile mele - scria un mare poet - sunt tot atât de importante ca şi evenimentele pe care le parcurgem de-a lungul vieţii.” Alături de „stăpânirea cuvintelor”, ele constituie jaloanele existenţei noastre”.

Referitor la statutul de „provincial” în sens geografic, Lazăr Lădariu precizează:

„- Evoluând în direcţia care clar mă caracterizează, ca poet, ca scriitor român, nu mă consider deloc un „provincial.” Sunt unul dintre cei care nu cred în „Capitala” şi în „Provincia” literaturii, a culturii, în general. Sunt adeptul unităţii prin diversitate. Trebuie să vezi partea şi întregul oglindite în noţiunile „local” şi „naţional”. Îmi amintesc mereu ce le spunea, înţelegând şmecheria pusă la cale în acel „obsedant deceniu” de capiii proletcultişti ai Clujului şi ai Bucureştiului, academicianul, istoricul Constantin Daicoviciu, rectorul Universităţii clujene, celor veniţi de la Bucureşti să-l ducă în Capitală pe marele scriitor A. E. Baconsky, autorul Corabiei lui Sebastian, pretextând că acolo el se poate realiza şi împlini mai bine. „Ţineţi minte, ce vă spun - îi dădăcea istoricul, mare iubitor de cultură -, un candelabru, oricât de mare ar fi el, dacă îl pui în mijlocul Bucureştiului nu poate lumina şi mahalalele! (...) Nu hazardul, ci propria „lumină purtată în braţe” a contat pentru mine. Deşi târziu, debutul meu a avut loc la timp! De atunci încoace, am sentimentul debutului continuu”.

Numărându-se printre parlamentarii scriitori Lazăr Lădariu îşi justifică poziţia sa într-un mediu – deloc prielnic literaturii –, astfel:

„- Atunci când ai conştientizat că ai un rol în rostul lumii şi al vieţii, când simţi că ai multe de spus, trebuie să faci pasul acela hotărâtor de multe ori pentru partea vieţii care ţi-a mai rămas.”

Monica Lovinescu – o personalitate controversată a exilului dar şi a fenomenului cultural românesc din diaspora, afirmă în dialogul cu Nicolae Băciuţ: „***Exilul e de fapt unul fără de vârstă”.*** Ceea ce a declarat în acest interviu Monica Lovinescu este foarte interesant pentru radiografierea fenomenului cultural numit generic „generaţia ’80”:

„Generaţia ’80 a debutat într-o atmosferă pe care n-o cunoscuseră predecesorii ei. Nici alegerea între un statut de colaborator activ al regimului şi acela aproape eroic al refuzului care putea duce la tăcere, uneori chiar la închisoare, alegere spre care au fost împinşi scriittorii sub dogma realismului socialist. Nici capcanele liberalizării în care resturi de privilegii se împleteau cu impresia (uneori justificată) de a putea da literaturii o parte cel puţin din ceea ce i se cuvenea. În anii ’80, puterea nu mai avea ochi şi bani decât pentru amatorism sau plecăciune la curte, spre cântecul din frunză şi ditirambi. Pe scurt, „Cântarea României” şi elefantocraţia elogiului. Ajungând totuşi să publice, tinerii, beneficiind la început de atmosfera unor cenacluri literare care le-au dat şi un aer de familie intelectuală, nu mai erau în schimb primiţi într-o Uniune paralizată de putere. Marginalizarea tinerilor a dus la refuzul clişeelor, dar a făcut şi mai dificilă înfruntarea cu o cenzură din ce în ce mai insidioasă. S-ar putea chiar pretinde până la un anumit punct că textualismul a slujit drept text-pretext pentru ca protestul să se poată exprima. În nebunia totalitară care atingea în cultul conducătorului esenţa însăşi a grotescului; optzeciştii sunt poate primii care, colectiv, au radiografiat îmbolnăvirea corpului social. S-ar putea spune, şi am spus-o în mai multe rânduri, că prozatorii acestei generaţii se plimbau pe străzi şi printre semeni în mână cu un aparat de filmat, în alta cu un magnetoscop. Ei n-au fost doar textualişti, ci creatorii unui fel de „realism cotidian” făcut din mizerie, răsteală şi vulgaritatea oralului. Intrând pe sceana literară când romanul

politic părea monopolizat de impostori - curajul cu voie de la poliţie – ei au renunţat la denunţarea trecutului, admisă de regim pentru glorificarea prezentului, şi s-au focalizat pe detaliu, pe semnele mărunte ale degradării generale. Prin ei, strada a irupt în proza românească şi a început să strige. Avangarda lor a fost, sub acest unghi, politică şi politizată".

În 1991, când a fost luat interviul la Paris, Monica Lovinescu se întreba, referitor la viitorul literaturii române:

„Scriitorii noştri, ca toţi scriitorii Estului, au trăit o experienţă atroce de inedită. Acum, când au în sfârşit libertatea lor, vor şti oare să coboare până la acel prag dintre conştient şi inconştientul acestei imense arsuri colective? De răspunsul la această întrebare depinde şi competitivitatea viitoarei literaturi române pe plan internaţional".

Nicolae Manolescu – chiar nu are nevoie de prezentare. El declară: *"Eu cred că principala dovadă de patriotism a unui scriitor român e aceea de a lăsa în patrimoniul naţional opere de valoare".*

Nicolae Băciuţ îşi începe seria întrebărilor cu cea în legătură cu evoluţia ideii de naţionalism, de la Eminescu încoace, precum şi a conceptului de patriotism în lumea literară. Nicolae Manolescu aduce precizări în privinţa termenilor şi punctează:

„Dovada supremă de patriotism a lui Eminescu nu e că a scris poezia Doina. E că a fost un poet genial, care va rămâne întotdeauna în amintirea noastră, ca popor. Avem un Eminescu pe care-l putem compara cu Dante sau cu Shakespeare, avem şi noi Shakespeare-ul nostru. Ăsta e patriotismul lui Eminescu."

Interviul a fost luat la Mediaş în 1993 şi publicat în „**Cuvântul liber**" în 1998.

Un alt intervievat este gazetarul Radu Mareş, care deşi spune că a luat interviuri multor personalităţi, el a dat foarte rar interviu. *„În ce mă priveşte, despre chestiunile literare care m-*

au preocupat, despre roman, când a fost cazul etc., am scris din iniţiativă personală la gazetă articole, renunţând la improbabila sosire a cuiva care să mă întrebe tocmai ceea ce am eu de spus".

La întrebarea: Ce este eroismul în literatură? Radu Mareş detaliază:

„Trebuie să spun că de multă vreme căutam un erou. Spre stupefacţia mea, după destule explorări infructuoase – o spun cu toată seriozitatea! – am descoperit că la cinci străzi de mine există în carne şi oase o eroină. De aici, un milion de întrebări pe care mi le-am pus. Grecii vechi îi aşezau pe eroi printre semizei. Care e deci definiţia eroismului, fără a eluda imperfecţiunile fatale ale fiinţei umane, slăbiciunile ei, căderile? Există eroism doar „în act", într-un gest, ce poate fi îndepărtat de judecată, sau e de găsit ca permanenţă de conduită în lume, deşi rar, excepţional? Devii adică erou într-o situaţie precisă, ca să recazi apoi în „normalitate"? Trebuie neapărat să îţi rişti viaţa, ca în romanele de război? În aceste romane, un ins şters, miop, timid etc., cu nişte calităţi cu totul decolorate, are, într-o împrejurare critică, ţâşnirea uluitoare care, în tabelul mendeleevian al valorilor umane, îl propulsează, să zicem, din condiţia „zincului", într-o alta, „transuraniană". Ideea că există printre noi asemenea oameni m-a fascinat mereu."

Gazetarul face precizări asupra cărţilor sale. La întrebarea referitoare la prieteniile literare şi grupările literare, Radu Mareş e de părere că:

„- Prietenia rămâne una dintre cele mai pline de miez relaţii omeneşti, ca şi iubirea. În prietenie însă intri „cu garda deschisă", deci devii vulnerabil şi nu doar la călcâi. Asta îmi explică scepticismul negru al atâtor proverbe de-ale noastre pe tema prieteniei care se cunoaşte de-adevăratelea „doar la nevoie", restul fiind sau părând a fi vânare de vânt. „Păzeşte-mă, Doamne, de prieteni, că de duşmani mă apăr singur", mai

glăsuieşte înţeleptul anonim care ştia el ce ştia. Nu vin să zic, descurajat la rându-mi, acelaşi lucru, pentru că, scriitor fiind, consider îmbogăţitoare chiar şi experienţele eşuate sau mai ales pe acestea”. Interviul este luat în martie 1988.

Valentin Marica – cel care, la rândul său i-a luat un interviu lui Nicolae Băciuţ, de această dată răspunde întrebărilor acestuia, explicând semnificaţia antologiei de autor, care constituie un prag. El vorbeşte despre editarea la Cluj a unui volum antologic, locul unde s-a format ca profesor, ca intelectual, ca om.

În privinţa avantajelor şi dezavantajelor antologiei de autor, Valentin Marica face precizări:

„Autorul vrea să-şi vadă înlănţuite nişte etape de creaţie, vrea să le simtă împreună, deodată, într-o aceeaşi respiraţie”. Interviul este realizat în decembrie 2000.

Ioan Matei spune în interviul său:

„Marea şansă a vieţii mele a fost că m-am născut la ţară şi că am plecat la timp de-acolo. În copilărie se conturează liniile de forţă ale personalităţii noastre, iar în Habicul copilăriei mele, în anii 60, încă se mai puteau deprinde şi învăţa lucruri temeinice, fundamentale. Şi, nu spun doar eu, fiecare poartă cu sine un Macondo al său, fie că se numeşte Habic, Chintelnic ori altcumva. Chiar dacă astăzi, mărturisesc cu mâhnire şi cu îngrijorare, aceste locuri se părăginesc moral nepermis de repede şi de adânc. Revenind însă la întrebare, pot spune că Bucureştiul m-a vindecat de câteva prejudecăţi, deşi poate m-a încărcat cu altele, am învăţat să mă mişc în spaţii mai ample, mi-a dat o anumită dezinvoltură pe care nu o aveam la Târgu-Mureş. Iar gazetarului care sunt i-a oferit toate oportunităţile, în rest, ce să spun, muncă, multă muncă. Un oraş mare, o Capitală, indiferent care, îţi oferă prilejul de a fi şi Prinţ şi cerşetor. Tu alegi!”

Ioan Matei, gazetar încercat, care a lucrat alături de nume notorii ale publicisticii: Ion Cristoiu, Mihai Tatulici, Adrian Păunescu, ş.a. îşi poate cuantifica astfel câştigurile acestei experinţe:

„Câştigurile acestei perioade au fost extraordinare. Nu în plan material, pentru că n-am făcut avere şi nici nu m-am descurcat ca alţi colegi de breaslă, însă statutul de gazetar mi-a oferit satisfacţii greu de măsurat si inaccesibile pentru alte profesii. Nu-i puţin lucru să poţi pătrunde în toate mediile dintr-o societate, să discuţi astăzi cu un ţăran iar mâine să fii la interviu cu şeful statului, să scrii despre nelegiuirile pe care le face un parlamentar ori despre potlogăriile unui şef de vamă. Este, poate, una dintre cele mai frumoase meserii gazetăria. Dacă n-ar veni din când în când sociologii, doctorii si statisticienii să ne spună că media de vârstă a gazetarilor e printre cele mai scăzute, că gradul de risc în această meserie e foarte ridicat, că se mănâncă puţină pensie de pe urma gazetăriei - totul ar fi minunat”. Interviul a avut loc în 2001.

Mircea Măluţ spune franc: *„Natura mea este una duală”*. El vine spre poezie dinspre matematică.

„- Este neîndoielnic un mare privilegiu să fii iniţiat într-o ştiinţă ca cea a matematicii, fără de care, cum spunea Galileo Galilei, lumea nu poate fii cunoscută în resorturile-i intime. Matematica te învaţă să fii deopotrivă riguros şi speculativ, în matematică, la fel ca în poezie, frumuseţea este dată de o anumită simplitate. Cred că avem de a face cu două spaţii care, fie se întrepătrund, fie devin complementare, poezia, la fel ca matematica, fiind, în esenţă, un act de cunoaştere, cu instrumente specifice, desigur. Matematica, în toată gama manifestărilor sale, are tangenţe multiple cu poezia, ambele locuind spaţiile pure ale neconcretului”.

Ca bibliotecar, Mircea Măluţ mărturiseşte că se simte între cărţi pur şi simplu copleşit:

„- Copleşit, cu senzaţia acută că mereu nu citeşte destul, că i-au scăpat multe lucruri importante, că segmentul lecturii este o mică parte mărginită din infinitul ce potenţial îţi stă, provocator, în faţă. Altfel, mulţumit că vieţuieşte într-un spaţiu ce şi l-a dorit mereu – mi-am închipuit, chiar, o cameră în care, prin transparenţa podelei, să se vadă cărţile aranjate sub podea, tavanul să fie din cărţi, iar pereţii, bine înţeles, la fel, deci o cameră numai şi numai cu cărţi. Biblioteca este o altfel de biserică în care caut să fiu un foarte bun preot".

Dramaturgul Theodor Mănescu face (cum altfel?) o ***pledoarie pro domo*** **–** pentru teatru:

La data publicării interviului, dramaturgul trecuse în lumea umbrelor.

Nicolae Băciuţ îi propune să scrie despre sine o filă dintr-un posibil „Dicţionar de dramaturgi contemporani".

După fixarea datelor biografice, Theodor Mănescu spune: *« M-am îndreptat spre literatură după ce am trăit o perioadă dramatică, după ce am fost judecat, exclus, anchetat, trimis la munca de jos, sub diverse acuzaţii iresponsabile. Aceasta, după ce am avut o serie de munci de răspundere, înainte de aceste judecăţi, în cadrul mişcării de tineret.*

*M-am îndreptat spre dramaturgie şi am debutat în 1953 cu o piesă de teatru, **Simion Albac**, scrisă în colaborare cu Silvia Andreescu. Piesa s-a jucat la Teatrul Tineretului din Bucureşti, în regia lui Nicolae Maxim, şi la Teatrul "Valea Jiului" din Petroşani, în 1953, în noiembrie. Piesa era, evident, schematică, plătea tribut vremii, o piesă a eroului ideal, dar există acolo o replică de care sunt mândru şi acum (aveam 23 de ani când am scris-o): "cel mai criminal dintre sabotaje este distrugerea oamenilor cinstiţi".*

Dramaturgul face un periplu prin creaţia sa, prin intermediul biografiei altor confraţi literari :

- Tot timpul biografia mea s-a confundat cu biografia confraţilor mei. Eu am lucrat 24 de ani în domeniul acesta al

*promovării piesei de teatru, de opt ani lucrez la revista **Teatrul**, deci e firesc ca biografia mea să se confunde cu a confraţilor mei şi totdeauna îmi place să vorbesc despre biografia, despre munca lor. Nu cred că o operă autentică, originală, se poate naşte pe un teren gol sau fără a asimila, nu a le repeta, operele predecesorilor şi confraţilor".*

La întrebarea jurnalistului ce este teatrul politic şi până unde ajunge politica în teatru, T.Mănescu răspunde:

"În epoca noastră, problema puterii se pune sub aspectul democratizării şi, deci, al diseminării puterii. Deşi poate să pară foarte restrictivă definiţia, teatrul politic e cel care se ocupă de problema puterii, fără să omit faptul că politicul se infuzează în toate domeniile vieţii sociale şi ale celei particulare chiar. Totuşi, dacă vorbim de literatură politică, de teatrul politic, nu se poate face abstracţie de problematica puterii, care e problema problemelor în politică."

Privitor la numele lui Matei Vişniec, cunoscut de amândoi convivi, Th. Mănescu afirmă:

*Cred, într-adevăr, că Matei Vişniec e cel mai important dramaturg tânăr. De altfel, în Almanahul "Gong" al revistei **Teatrul,** Matei Vişniec a debutat, a tipărit o piesă într-un act absolut remarcabilă, a cărui tematică era omul şi dublul lui şi procesul manipulării spontane sau al spontaneităţii manipulării sau al asumării manipulării. E o piesă excelent scrisă şi construită. Sunt momente în care literatura lui Vişniec nu are acces la apariţie şi la publicare. Nu trebuie să disperăm. V-am povestit că şi eu am aşteptat foarte mulţi ani. Nu înseamnă că din această cauză şi Matei Vişniec trebuie să aştepte".* În încheierea discuţiei se fac referiri la direcţiile benefice în care s-ar putea îndrepta teatrul românesc şi cu proiectele de viitor ale dramaturgului. Interviul a fost realizat în 2 oct. 1986 la Târgu Mureş.

Despre poetul Teohar Mihadaş publicistul N. Băciuţ spune că-l cunoaşte încă din vremea când acesta era: *"o prezenţă vitală, de neînlocuit pentru atmosfera spirituală a Bistriţei, pe care a potenţat-o cu binecunoscuta-i generozitate şi înţelegere, fără a face în vreun fel concesii valorii, pe care a întărit-o prin felul în care a stârnit oamenii înzestraţi în jurul unor nuclee care s-au numit fie cenacluri, fie, pur şi simplu, întâlniri întâmplătoare pe stradă sau într-o cafenea. A fost înconjurat mereu cu entuziasm de tinerii scriitori pentru care a constituit un bun prilej de întâlnire cu un nedisimulat exemplu de moralitate artistică şi cu un neîntrecut interpret de poezie, pe care o trăia şi rostea cu toată intensitatea simţirilor sale.*

L-am reîntâlnit apoi la Cluj, acelaşi pe care l-am cunoscut, şi, firesc, un dialog întrerupt de împrejurări independente de amândoi s-a reînnodat".

Unul din cei mai iubiţi poeţi clujeni, punct de referinţă şi adeziune pentru generaţia tânără de poeţi, aşa cum îl portretizează Nicolae Băciuţ afirmă că nu ştie să mintă:

„Încă ceva: atunci când scriu, bine sau rău, mult sau puţin, scriu din poziţia în genunchi în faţa limbii române şi a adevărului".

Şi lui Teohar Mihadaş îi adresează o provocare Nicolae Băciuţ şi anume aceea de a-şi alcătui singur un portret şi cum s-ar vedea în oglinda proprie aspirantul la un loc în Parnas. Răspunsul e uimitor:

„- Ca pe o zeitate nouă, întrunind în stihia ei patru mari ipostaze: o desfacere eminesciană a aripilor limbii române, o coborâre mută, blagiană, precum Orfeu după Euridice, ad inferum, apoi nişte arcuiri semiramice cu armonii de orgă barbiană spre stările eleusine, precum şi desfăşurarea fabuloasă în timp şi dincolo de timp, în legendă şi începuturi, a lui Sadoveanu. Prea mult, nu? Dar este mai bărbăteşte - chiar dacă a eşuat -să ataci Himalaia decât Dâmbul Rotund".

Poetul declară că cea mai frumoasă risipă a scriitorului este Poezia. Frumos. Subscriem la idee.

În încheiere, Teohar Mihadaş îl evocă pe A.E. Baconsky:

„În tot timpul cât a durat convorbirea am avut înaintea ochilor mei un domn în toată accepţiunea cuvântului, domn în felul cum discuta, cum se comporta, atent, alegant cu decentă distanţă, distins, cu ademenitoare diplomaţie.

După plecarea mea, a spus redactorilor în subordine: Mihadaş are un temperament periculos, nu se poate colabora cu el". Avea perfectă dreptate: nici alţii n-au colaborat comod, cu mine. Am simţit că-l iubesc, iar el că mă admiră compătimitor!” – Interviul este publicat în **„Napoca universitară”** nr. 7 din iulie 1990.

Profesorul Achim Mihu - de la Facultatea de Filozofie un alt intrlocutor. Discuţia începe de la apariţia cărţii „***Meandrele adevărului***”, Editura Dacia, 1983, carte care a suscitat reacţii extreme de la elogii, la o receptare cu rezerve, aşa cum precizează Nicolae Băciuţ. Profesorul a scris şi numeroase articole de sociologie. În încheiere discuţia se mută la experienţa profesorului care a ţinut cursuri peste ocean despre cultura şi civilizaţia românească. Interviul a fost realizat în aprilie 1984.

Ion Ilie Mileşan – afirmă că: ***„Nu mi-am trădat aspiraţiile”.***

În privinţa şanselor romanului într-o lume grăbită, mereu în criză de timp, când acesta pierde tot mai mult teren în faţa internetului şi a televiziunii, I.I.Mileşan precizează:

„Nu e prima dată în istorie când oamenii se îndepărtează, prudent, se abat de la un drum bătătorit, sigur, spre a urma glasul unei sirene care-i conduce pe o potecă mai promiţătoare. Uneori, îndemnul acesta s-a soldat, recunosc, cu importante câştiguri. Numai că situaţia, pe care-o aveţi dumneavoastră în vedere acum, mi se pare că echivalează cu o

îndepărtare de esenţa umană. Altfel spus, acum ne îndepărtăm doar pentru a avea de unde ne reîntoarce.

Aţi făcut o constatare: cartea, lectura, pierd acum din terenul cucerit cu greu de-a lungul istoriei, dar îmi place să cred că nu definitiv".

Referitor la afirmaţia că provincia poat fi o reală piedică pentru prozator, acesta răspunde:

„- Ce-i aceea „provincie" în materie de creaţie artistică? Acum, la sfârşit de secol 20 şi de mileniu, aceasta a rămas o vocabulă consacrată doar în administraţie. Şi mentalitatea administrativă n-are nimic de-a face cu Creaţia, în sensul superior al cuvântului. Capitala oferă desigur unui creator un cadru spiritual efervescent, fertil şi stimulativ. Dar cadrul acesta poate fi uşor strămutat în oricare alt colţ de ţară."

Ion Ilie Mileşan şi-a asumat condiţia singurătăţii alergătorului de cursă lungă şi explică acest lucru:

„- Este marea contradicţie a personalităţii mele: pe de o parte, veşnic îndrăgostit de semeni, de colectivităţi, adept al unor realizări punctuale pe termen scurt, iar pe de alta, înclinat spre izolare, nemulţumit cronic de tot ceea ce fac întru folosul celorlalţi, şi asta pe etape ale propriei existenţe".

Liviu Mircea spune la rândul său: *„Dacă îţi asumi viaţa pe care ţi-o impune jocul meridianelor geografice, şi pentru tine asta înseamnă aventură, atunci, ei bine, sunt un aventurier. Unul sincer şi mereu deschis unei asemenea aventuri. Şi, dacă am învăţat ceva în toate aceste peregrinări ale mele, atunci am învăţat să iert. Şi asta mi se pare poate cea mai bună învăţătură din ultimii douăzeci de ani. Cel mai greu a fost a fost cu mine. După ce am făcut pace cu mine însumi iertându-mă, apoi mi-a fost ceva mai uşor."*

După 1990 Liviu Mircea a optat pentru alte spaţii graografice/spirituale, despre care declară:

„Plecarea mea din ţară n-a fost o decizie pripită. Mi s-a oferit atunci o ocazie şi am profitat de ea. Ştii cum e cu ocaziile care vin, ca trenurile accelerate care nu opresc oriunde, uneori eşti nevoit să urci în mers. Ocaziile nu aşteaptă întârziaţii. Ele vin şi pleacă la fel de repede. Trebuie doar să fii pe fază. Eu am fost pe fază. Asta e tot. De altfel, intenţia mea de a pleca din ţară este din 1978, când am fost prins de altfel la graniţă. Bătut, umilit, amendat şi-apoi… până în '89, decembrie, n-am mai scăpat de „binecuvântările" Securităţii".

În continuare Liviu Mircea îşi împărtăşeşte din experienţa peregrinărilor dar şi pe cea a debutului editorial la Tipomur, Târgu Mureş cu o carte de versuri. Interviul a apărut în „**Cuvântul liber**" în 1999.

Cornel Moraru crede că adevărata vocaţie a criticului este şi chestiune de moralitate.

„Fireşte, „a fi critic" e altceva decât a face critică. Astăzi „conştiinţă critică" au toţi scriitorii care se respectă. „Conştiinţa critică" e parte componentă a literaturii de orice gen. Nu se mai poate crea altfel. A fi critic e o profesie de maximă specializare, implicând un statut moral sever. Demonstrezi că eşti critic numai în practica scrisului, prin valoarea textului (critic) pe care-l produci."

În privinţa modului cum îşi alege temele şi scriitorii despre care doreşte să scrie, Cornel Moraru spune: *„Ca profesionist al lecturii ai vrea să cuprinzi totul, să citeşti toate cărţile. Ideal utopic. Din fericire, activitatea de cronicar literar (cu toată inerţia ce se manifestă uneori şi aici) te obligă la o selecţie de cărţi şi autori, în funcţie de anumite criterii. Să sperăm că de fiecare dată aceste criterii sunt cele mai adecvate la producţia de carte curentă. Evident, este vorba, în primul rând, de criteriul valorii."*

Relaţia text-realitate care este subiectul unei cărţi de critică a lui Cornel Moraru, acesta spune:

„- Pentru mine textul şi realitatea sunt inseparabile. Cred deopotrivă în „semnele realului" şi în „realitatea semnului". Mă diferenţiez categoric de părerile extremiste, care izolează textul de realitate. Consider că textul e numai o deschidere spre realitate. Nu sunt de acord cu aceia care susţin că literatura nu există; ar exista doar semnul inventat şi explicat apoi de criticul-semiotician. Această perspectivă asupra literaturii e reificantă. În concepţia noastră, între text şi realitate trebuie să medieze întotdeauna valoarea."

În încheiere, criticul spune ce a însemnat revista **„Vatra"** pentru el: *„Revista Vatra mi-a oferit şansa de a fi eu însumi. Nu vreau să rostesc vorbe mari. Aici am găsit o mentalitate favorabilă performanţei culturale autentice, într-un climat de încredere şi de seriozitate".*

În a doua serie a convorbirilor Cornel Moraru spune: *„Sunt pe deplin convins că nu te mai poţi afirma cu adevărat decât pe cont propriu".* El vorbeşte despre debutul la **„Vatra"** şi apoi despre calitatea de redactor şef. Despre locul pe care-l ocupă critica literară într-o competiţie tacită a popularităţii genurilor, Cornel Moraru spune:

„- Nu cred în popularitatea criticii. Am scris, mi se *pare, undeva, despre „critica-şlagăr", care păcătuieşte prin superficialitate; o deviere, orice s-ar zice, de la finalitatea reală a actului critic. Nici nu e firesc să se citească mai multă critică decât poezie şi proză. Pe de altă parte, suntem în ultima vreme, martorii unui sincretism al genurilor în scrisul contemporan. Ne-am obişnuit deja cu romane sau cu texte care-şi conţin propria lectură. Acestea dau impresia că ni se oferă gata citite, iar autorii lor probează incontestabile calităţi de critici şi eseişti. Critica ar câştiga, deci, teren în preferinţele cititorului modern de literatură! Nu e însă un câştig de popularitate."*

O altă personalitate de marcă subsumată acestei **Istorii** este Florin Mugur, intervievat de două ori. Nicolae Băciuţ

porneşte discuţia de la ipostaza de reporter a lui Florin Mugur, ţinând cont de multitudinea de interviuri pe care acesta le-a realizat.

Acesta relevă importanţa a trei interviuri care şi-au lăsat amprenta asupra sa: cu Marin Preda, cu Al. Ivasiuc şi cu Nichita Stănescu.

Şi iată că Florin Mugur punctează admirabil condiţia autorului de interviuri şi a interviului:

„- Cred că un om care vine la alt om ca să-i pună întrebări trebuie să aibă, pe lângă calităţile normale ale oricărui cetăţean, o însuşire dezvoltată în mod deosebit, însuşire pe care mulţi o socotesc minoră: curiozitatea. Interviurile sunt opera unor oameni curioşi. Vedeţi dv., apar în presă numeroase interviuri, nu neapărat cu scriitori. Interviurile bune, fără excepţie, pornesc dintr-o curiozitate sinceră şi nu jucată, mimată, a celui care pune întrebări. Dacă nu eşti curios să afli de la om nimic, ce rost mai are să-1 deranjezi?"

Florin Mugur a afirmat că a simţit sentimentul îndepărtării de poezie, atunci când a fost trădat de prieteni. Acest interviu a apărut în **„Vatra"** în 1981.

A doua şarjă de întrebări realizată la Bucureşti în septembrie 1981, porneşte de la evocarea personalităţii lui Al. Ivasiuc. *„Avea o calitate pe care foarte puţini scriitori de azi şi de ieri o au. Era omul unor convingeri. Scriitori talentaţi în România au fost, sunt şi vor fi. Scriitori care să fie şi adevăraţi scriitori - Ivasiuc ţinea foarte mult la această sintagmă, să se recunoască că e scriitor adevărat, nu cel mai mare, nu mare, nu mic, ci adevărat - deci, scriitori adevăraţi care să aibă nişte convingeri pe care să şi le susţină, nu fără a face anumite concesii, pentru că numai un idiot nu face niciodată concesii, dar menţinându-şi şi convingerile şi urmând o anumită linie, politică - să spunem cuvântul pentru că despre politică e vorba - asemenea scriitori au fost întotdeauna*

foarte buni în România, iar - Ivasiuc era dintre cei care susţinea o anumită linie. El se socotea marxist, nu în articole ci în discuţiile cu cei mai buni prieteni. Să ştiţi că e o diferenţă foarte mare. Şi el era convins că e un gânditor marxist. Nu un filosof, deşi avea o pregătire foarte serioasă în această direcţie. Rara avis! Nu am întâlnit decât extrem de rar oameni care să nu se nege pe ei înşişi". .

În continuare Florin Mugur explică în ce măsură poate un editor să influenţeze opera unui scriitor.

Nicolae Băciuţ crede Florin Mugur şi-a făcut din poezie un mod exemplar de a trăi. Iar privitor la locul pe care Poezia îl ocupă în viaţa lui Florin Mugur, acesta răspunde*: „- Ce loc să-i acord? Poezia nu vine la mine să mă întrebe: „Domnule Mugur, uite, eu sunt în situaţia următoare, să vă explic, aşa şi aşa. Ce loc îmi acordaţi?" Eu sunt autor de versuri şi acord poeziei toate locurile şi tot locul. Ea nu-mi acordă mie tot ce-aş dori să-mi acorde. Eu sunt cel care vine la ea uneori rugând-o, alteori implorând-o, alteori ameninţând-o, pretinzând să-mi acorde în viaţa ei locul cel mai important. Rareori mă ascultă."* Foarte edificatoare este această dependenţă a unuia faţă de celălalt.

În ultima parte a interviului, situaţia se inversează şi Florin Mugur îi adresează o întrebare lui Nicolae Băciuţ, sau mai multe, care decurg una din cealaltă. *„Reuşeşte poezia, care este obsesia dv. să vă facă să uitaţi multele necazuri ale vieţii de student"?* Şi răspunsul este pe măsura întrebării:

„Spuneaţi că poezia e o obsesie, pentru mine. Da, dacă existenţa este o obsesie. Altfel poezia este pentru mine chiar sensul existenţei, modul meu de a trăi şi respira. De a iubi şi a urî. Este, dacă vreti, modul meu de a mă naşte şi de a muri. Este credinţa că pot face prin ea (prin poezie) pe oameni mai buni - e un truism dar şi, poate, o naivitate. Acum aşa cred. Că pot, prin poezie, să fac comunicarea posibilă în toiul luptei şi goanei pentru şi întru existenţă."

Fănuş Neagu! Cel care mi-a procurat de multe ori **„Insomnii de mătase**”. E un bun prilej de a-l întâlni şi a-i îmbrăţişa sufletul cuvântului născut în bălţile Brăilei. Cel care, aşa cum spune Nicolae Băciuţ, şi-a creat o matrice stilistică inconfundabilă. Dialogul celor doi este absolut fascinant, o confruntare spirituală la mare altitudine.

„-A fost deturnat destinul literaturii române de criza pe care o traversează societatea românească?

-Dac-ar fi să fac un joc de cuvinte, literatura română e provocată de provocatori. Dar literatura e provocată de ideea de viaţă, de ideea de destin şi de ideea de naţiune. Provocatorii sunt plătiţi de diverse grupuri de afară, din exterior, iar înăuntru primesc bani pe căi ocolite. Eu spun, fără să repet lucrurile dinainte, care nu sunt o glumă, ci reprezintă un adevăr, că literatura română, la ora actuală, îşi trăieşte dezvoltarea firească, după ce a întâmpinat mari piedici, puse de elite autodenumite elite, oameni şcolarizaţi ca derbedeii în afară şi ca mari antiromâni tot înafara ţării şi apoi înfiaţi de toate guvernele care s-au succedat după 1989. cred că literatura română face faţă astăzi unei duble provocări: una – să-şi urmeze firul istoric al dezvoltării sale fireşti, şi a doua – să respingă aceste ticăloşii, care vin să ne stranguleze destinul.”

Întrebările sunt toate scăpărătoare, ca să nu mai vorbim de răspunsuri:

„- Ce şanse mai are scriitorul român într-o astfel de lume? Mai poate supravieţui literatura?

- Are o lume fascinantă pe care s-o observe şi despre care să scrie. Acum rămâne să aibă şi puţin noroc la bani, ca să-şi creeze o independenţă a scrisului. Dacă înainte se putea scrie ca lefegiu, astăzi e imposibil. Îmi pare rău pentru scriitorul român în care eu cred, şi cred că vor veni după noi genii autentice, e vorba de scriitorul român care n-are bani să-şi susţină visul, un vis un sprijin real, un vis fără arborele

autentic nu poate exista. Nu pot înmuguri ramurile fără trunchiul cu mari rădăcini, mari valenţe, adâncite în pământul natal.”

În privinţa moştenirii pe care Fănuş Neagu o lasă literaturii române, acesta răspunde:

„- Dragostea pentru cuvânt şi sper că ideea că noi vom fi cei care cultivăm cuvântul totdeauna aproape de inima neamului. Înafara de asta, superba şi enorma frunză care se zbate pe fiecare arbore, cuvântul dor.”

Iar despre Şcoala de literatură, F. Neagu spune:

„*- Eu mărturisesc că fără şcoala de literatură n-aş fi fost Fănuş Neagu de astăzi.*

Acolo am avut marea revelaţie a culturii, marea revelaţie a literaturii şi acolo am audiat şi mari profesori. Se povestesc multe despre Şcoala de literatură, dar acolo, ţin să vă spun că i-am auzit prima oară pe Mihail Sadoveanu, George Călinescu şi Tudor Vianu. Cred că ajunge ca destin să te simţi mândru”.

Cei doi încheie acest dialog strălucitor tot în spiritul lui Ienăchiţă Văcărescu şi anume, testamentul literar al lui Fănuş Neagu.

„*- Întâi că vreau să mai trăiesc. Prin urmare nu vreau să-mi fac încă testamentul.*

Dar dacă ar fi să fie, ferească Domnul, cândva, sigur că va fi, aş lăsa oamenilor următoarele cuvinte: ascultaţi şuietul brazilor, freamătul paltinilor, mirosiţi floarea de salcâm şi fiţi atenţi când vuieşte Dunărea, când bate vântul, când tună şi, mai ales, când inima oamenilor plânge. Să nu vă fie ruşine de oamenii care plâng, pentru că inima vorbeşte mai mult decât gândul.” Interviul a fost realizat la Târgovişte, 29 septembrie 2006.

13 IUNIE 2010

*

Criticul Alex. Ştefănescu afirmă despre ***„O istorie a literaturii române contemporane în interviuri”:***

„Nicolae Băciuţ are vocaţia dialogului, pe care şi-a afirmat-o încă dinainte de 1989, când monologul dictatorului, întrerupt doar de aplauze, acaparase viaţa publică. În aparent inofensiva revistă Vatra din Târgu-Mureş, tânărul (pe atunci) poet oferea, în avanpremieră, captivante talk-show-uri tipărite, la care participau scriitori importanţi. El a dus mai departe această îndeletnicire subversivă după 1989, când a dispărut cenzura, dar nu şi un stil al ipocriziei creat şi consolidat în timpul comunismului.

Acum, Nicolae Băciuţ, poet talentat şi interlocutor profesionist, ne pune la dispoziţie o amplă selecţie (920 de pagini) din interviurile sale. Volumul aduce succesiv în prim-plan nu mai puţin de 120 de scriitori din toate generaţiile, angajaţi în dialoguri revelatoare. Este vorba, practic, de o istorie a literaturii române contemporane dialogată.”

Tot referitor la acest tom colocvial de excepţie şi criticul Petru Poantă scrie:

„...Iată o idee ingenioasă şi provocatoare. Într-o asemenea perspectivă, istoria literaturii este o operă deschisă, aleatorie, în care unii scriitori sunt deopotrivă personaje şi autori. E un spectacol eclatant, de o fabuloasă diversitate, pe un scenariu, şi el imprevizibil, scris de Nicolae Băciuţ. Volumul va constitui o surpriză alarmantă pentru defetişti, căci se va observa numaidecât că lumea literară de sub comunism e populată de fiinţe vii şi de multe spirite liberare; o lume deloc uniformă şi în care nu se vorbea doar în limba de lemn. Avea culoare, idei şi dinamism, restituite prin aceste interviuri, nu atât ca nişte documente de arhivă, cât ca expresii ale unei reale efervescenţe spirituale”.

Şi alte voci autorizate s-au pronunţat despre această admirabilă carte în care, jurnalistul prin excelenţă, Nicolae

Băciuţ demonstrează că literatura română are nenumărate comori, iar tezaurul său este nepieritor şi inepuizabil. Aceste ***restituiri necesare,*** constituie şi un act de dreptate făcut unor scriitori despre care, generaţiile tinere nu cunosc mai nimic ori nici măcar nu au auzit de ei. Este nedrept ca, după ce ai trudit o viaţă să zămisleşti în ieslea Cuvântului, să fii destinat uitării. Istoria literaturii române tocmai aceste nivelări cu ţărână a câmpiei mănoase şi bogate în seminţe suculente, ori în seminţe seci, doreşte să le evite.

Textele agresive şi destul de triviale ale unor scriitori din generaţiile tinere, nu vor putea niciodată înlocui, falanga de aur a literaturii secolului XX, începând cu perioada antebelică şi continuând cu cea postbelică până aproape de zilele noastre. Travaliul cărturarului Nicolae Băciuţ este copleşitor şi onorant în acest sens. El trece dincolo de canoanele unui dicţionar obişnuit care enumeră succint (şi e normal aşa) date biografice şi operele autorilor români. El ajunge la fibrele intime ale personalităţilor, dar şi ale cititorilor, prin diferite confesiuni şi legături tainice care se creează între reporter şi respondent. Din acest punct de vedere, ***„O istorie a literaturii române contemporane în interviuri”*** s-ar putea numi „O istorie afectivă...” fiind implicat factorul emoţional în toate, sau aproape toate dialogurile, fie că sunt luate pe viu, fie că sunt rodul unei legături epistolare. Şi se pare că Nicolae Băciuţ are şi vocaţia epistolierului.

Corespondenţa sa literară ar putea constitui şi ea, obiectul unei ***Istorii***, o istorie epistolară a literaturii române contemporane şi mărturiile scrise ale magiştrilor culturii române sunt cu adevărat, obiecte de patrimoniu care trebuie sistematizate şi puse la dispoziţia publicului larg cel puţin ca specie a literaturii. Aşa cum se păstrează în Muzee şi Case memoriale obiectele care au aparţinut scriitorilor, aşa ar trebui inventariate şi antologate aceste preţioase mărturii. Se ştie că scriitorii au vocaţia epistolieră, chiar dacă astăzi, altele sunt

mijloacele scrierii şi puţini, foarte puţini mai păstrează documente în memoria hârtiilor, cu mult mai vie şi mai aleasă decât memoria electronică, pentru simplul fapt că e palpabilă. Şi mai ales, pentru romantici şi nostalgici, scrisoarea îţi dă senzaţia apropierii de persoană, ca şi visul, fie şi numai la gândul că mâna care a atins hârtia şi a aşternut pe ea gândurile, este mâna unei persoane scumpe. Câţi scriitori nu au nostalgia unei scrisori cu plicuri şi hârtie color, parfumată şi înnobilată de un scris caligrafic? Aceasta presupunând că fiecare scriitor/poet/publicist/dramaturg râvneşte în felul său la un statut de normalitate, că se mai ştie încă, deşi s-a alunecat în derizoriu, ceea ce mai înseamnă în zilele noastre normalitatea, ca stare existenţială, ca şi Crez artistic şi conduită morală.

Revenind la **Volumul al doilea al Istoriei interviurilor** ce-l are ca autor distinsul cărturar, scriitor, poet şi publicist Nicolae Băciuţ, menţionăm că şi acesta are o valoare şi o greutate covârşitoare şi cuprinde nume şi informaţii despre o seamă de personalităţi, dacă ar fi numai să ne referim la câteva nume de anvergură: Marian Papahagi, Adrian Păunescu, Ioan Pintea, Adrian Popescu, Aurel Rău, Dinu Săraru, Valentin Silvestru, Mihai Sin, Constantin Sorescu, Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Marin Mincu, Adam Puslojic, Eugen Simion, N. Steinhardt, Liviu Ioan Stoiciu, Alex. Ştefănescu, Grete Tartler, Mircea Tomuş, Radu G. Ţeposu, Laurenţiu Ulici, Eugen Uricariu, Grigore Vieru, Matei Vişniec, Ion Vlasiu, Baki Ymeri (Albania), Grigore Zanc şi aceştia nu sunt toţi.

Se ştie, un fenomen nu se defineşte doar prin vârfuri. Nicolae Băciuţ nu este însă, exhaustiv în selecţie ci fiecare persoană este aleasă cu discernământ în economia cărţii, vizând diversitatea fenomenului literar sub toate aspectele sale şi în special a fenomenului criticii şi istoriei literare, desfăşurarea lui într-un orizont foarte larg, pe paliere de interpretare, cu referinţă directă la generaţia optzecistă. Nu se poate să nu rămâi copleşit de toate aceste subiecte dar mai ales, de

imprevizibilul unor situaţii, cum este aceea că, la data apariţiei interviului, unele personalităţi nu mai erau în viaţă.

Trecute prin filtrul sensibilităţii sale, tot acest material, capătă o notă în plus de culoare, o marcă de prestigiu, cu nimic mai prejos decât acela al respondenţilor.

Tot în acest, al doilea volum, un număr de 14 scriitori răspund la întrebările Anchetei **“Dreptul la timp”** – după numele volumului scris de Nichita Stănescu, dar şi o sintagmă la care aspiră toţi cei care scriu, pentru că Dreptul la timp este o altă formă a atingerii Dreptului la nemurire. Şi în sfârşit, tot în aceste pagini există şi documente inedite, mărturii ale Mariei Luiza Cristescu/Nichita Stănescu şi “**Cuvinte necuvinte cu Nichita Stănescu**”. Cred că nu mai e nevoie de nici o prezentare introductivă.

Volumul de faţă continuă seria de interviuri cu Marian Odangiu, autorul unei cărţi cu titlul “***Romanul politic”*** titlu care atrage după sine o serie de întrebări ale jurnalistului Nicolae Băciuţ: ce este romanul politic, ce este politic în roman şi care sunt posibilele capcane ale politicului pentru autorii de roman politic.

“...ceea ce m-a interesat, privind această carte, nu a fost o definiţie a romanului politic, m-a interesat un fenomen, o direcţie, în existenţa lor ipotetică. Nu m-a pândit gândul de a impune romanul politic ca o categorie estetică ci, mai ales, felul în care scriitura romanescă se conectează la condiţia omenească a acestui final de veac. Se pliază pe condiţia lui homo politicus, dând glas neliniştii şi căutărilor lui şi în acelaşi timp încercând să răspundă din unghiul literaturii acestor probleme. Cred că aceasta e ceea ce numeai politic în roman, nefiind deci vorba de o concurenţă nici cu istoria nici cu politologia, nici cu nimic altceva, decât literatura. În ce priveşte capcanele, ele vin, cum e firesc, din afara literaturii”.

Jurnalistul pune şi de data aceasta întrebări provocatoare, dar justificate, întrebări care reclamă răspunsuri

pe măsură, de pildă: câtă actualitate mai există în roman şi dacă mai e politic un roman când calitatea lui „de actualitate“ se degradează?

« ...A da actualităţii un sens strict temporar este foarte riscant. În măsura în care, ideea de homo politicus, în sensul total, e actuală, şi romanul politic (cel care vorbeşte despre această condiţie) e actual. Inevitabil, şi din unghiul creaţiei, dar şi din acela al receptării, dar mai ales din acest unghi, are loc un proces de continuă actualizare, de aducere la zi, de trecere prin filtrul istoriei trăite".

Marian Odangiu defineşte specificul tânărului critic şi istoric literar astfel:

“*- Înainte de toate o şcoală făcută pe îndelete, cu multă răbdare, cu dorinţa de a afla totul, cu îndărătnicia de a nu accepta jumătăţile de măsură; apoi, respectul faţă de scris, faţă de cărţi, faţă de literatură, faţă de demnitatea ideii de scriitor."* Interviul a avut loc la Iaşi în 7 octombrie 1986

Marian Papahagi începe convorbirea cu ceea ce-l irită cel mai mult*: « Mă irită prostia, lenea, lipsa de franchețe, bârfele şi aşa mai departe; dar pe cine nu-l irită toate acestea? Aşadar, mă irită cel mai mult să mi se spună ce să fac, ce să-mi placă, ce să nu-mi placă. În viaţă ca şi-n literatură ».*

În privinţa criticii litrerare, Marian Papahagi are, de asemenea punctul său de vedere, în calitate de critic: *« A exprima **ceva, exprimându-te**, înseamnă a face critică. Am încercat să spun toate aceste lucruri în introducerea la **Critica de atelier** (din 1983), după schiţa de explicare din **Exerciţii de lectură** şi din **Eros şi utopie** ».*

Se precizează şi punctul lui de vedere despre actualitatea criticii :

“Dacă literatura română este azi ce este, acest lucru se datorează într-o măsură însemnată criticii. O literatură fără critici nu se poate concepe, oricât de mult ar fi convinşi de contrar scriitorii înşişi! Dacă, prin absurd, mâine criticii

români de valoare ar înceta să mai scrie, tăcerea ar fi înspăimântătoare şi dezolantă”.

De asemenea, se limpezesc conceptele de sincronism/protocronism şi suportul moral al tezelor despre acestea, la care criticul are următoarele precizări:

“- În primul rând, nu cred că în centrul disputelor literare a stat relaţia sincronism / protocronism. Să nu luăm agitatorii de ape literare drept diriguitori de conştiinţe. La un moment dat, se constituise un fel de silogism aberant conform căruia, dacă nu făceai profesiune de credinţă protocronistă erai automat un duşman al culturii române. A nega importanţa aportului nostru la cultura occidentală mi se pare de-a dreptul pueril. Marile idei întemeietoare ale fiinţei noastre spirituale şi întâi de toate ideea latinităţii de acolo ne-au venit. Participarea noastră la cultura Europei e un fapt ce nu poate fi contestat, iar poeţi ca Eminescu, Blaga, Ion Barbu, Tudor Arghezi sunt mari poeţi europeni. (...)

În noţiunea lovinesciană a sincronismului, în măsura în care ea mai poate fi astăzi operatorie, ar trebui să vedem mai cu seamă ideea recuperării dialectice, nu numai cu simpla diferenţiere, dar cu identificarea creativităţii specifice. Dar nu cred că noţiunea de sincronism ne mai poate fi, azi, utilă. Pe de altă parte, din consideraţiile unuia dintre străluciţii eseişti români, e vorba, evident, de profesorul Edgar Papu, s-a făcut un fel de dogmă şi un fel de sport. Căci una e să constaţi elementul creativ al culturii române şi alta e să identifici cu orice preţ în fiecare propoziţie o anticipare genială a unor tendinţe ajunse explicit altundeva şi prin altcineva. Aşa numitul „protocronism” mi se pare o exprimare radicală a unui complex. Pe de altă parte, a crede că se poate face din conceptul specific un patrimoniu exclusiv al unei grupări, a crede în mod serios că scriitori importanţi ai actualităţii nu sunt organic integraţi literaturii române în ceea ce are ea mai nobil şi mai autentic pentru că nu sunt protocronişti, mi se

pare ridicol. Cred că problema specificului culturii noastre merită o discuţie mai profundă şi mai serioasă".

Privitor la riscul modelor în critică, M. Papahagi spune: *"Critica română are nevoie vitală de înnoire; iar contactul cu ceea ce e nou în planul gândirii critice moderne, în alte părţi, nu poate fi decât stimulator. Important este ca în planul strict al criticii româneşti să nu aşteptăm soluţii metodologice prefabricate; postura de simpli „consumatori" este cea care trebuie subminată în critica noastră, la fel de primejdioasă ca şi încăpăţânarea de a nu cunoaşte ceea ce se gândeşte în critica nouă de la noi sau de aiurea."*

Cât despre eficienţa unor dicţionare sau istorii ale literaturii române, părerea criticului este următoarea:

"Ca să precizăm lucrurile: dicţionarele literare româneşti sunt foarte puţine, unele de-a dreptul deficitare şi oricum, ele nu se suprapun. Avem un singur dicţionar de autor, cel al lui Marian Popa. Celelalte sunt lucrări colective. Cred că formula din urmă e preferabilă, fie şi pentru că masa mare a informaţiei nu poate fi stăpânită de un singur om, oricât de straşnic cititor ar fi. ***Dicţionarul scriitorilor români,*** *coordonat de Mircea Zaciu, de Aurel Sasu şi de mine, este opera a 60 de autori, înmagazinează în cele 1500 de articole o cantitate uriaşă de date şi se propune ca o lucrare ce îmbină informaţia cu prezentarea critică a operei. Dicţionarele literare sunt instrumente de lucru indispensabile: „generaţia" lor actuală abia deschide drumul. Cele de mâine vor folosi – să sperăm – computerul pentru stocarea şii organizarea datelor şi bibliografiei."* Interviul a apărut în **"Vatra"** nr. 12/1985.

Relevant este şi interviul cu Adrian Păunescu. Nicolae Băciuţ îi oferă posibilitatea unui autoportret ilustrului poet şi publicist, întrebându-l, de fapt, cine este.

"Sunt Adrian Păunescu, cetăţean român, acum şi-n vecii vecilor, din părinţi români şi tată a doi copii: Ioana şi Andrei. Sunt şi profesor de română, atât îmi place să zic,

profesor de română, redactor-şef la ***Flacăra****, câteva secunde pe zi poet, animator, ţintă de bârfe, suflet bun dar cam labil, contopit de remuşcări când trebuie să iau o decizie rea. Am treizeci şi opt de ani, temperatură normală, tensiune normală dar atât de oscilantă! Creierul merge bine, dar e incapabil să aplatizeze uşor timpurile, în fiecare seară declar că m-am săturat de acţiuni obşteşti şi în fiecare dimineaţă mă apuc de ele din nou. Obşteşti, pentru că de opt ani şi jumătate de când conduc revista* ***Flacăra,*** *întreaga mea muncă şi creaţie au avut un caracter obştesc. N-am încasat nici un leu pentru tot ce-am publicat în* ***Flacăra****. Asta şi pentru calomniatorii de la „Europa liberă" care pun pe seama mea enormităţi de-a dreptul penibile.*

Sunt autorul unor cărţi dintre care câteva au apărut, altele nu şi altele nici măcar nu vor putea să apară".

În problema raporturilor sale cu istoria, Adrian Păunescu dă următorul răspuns :

"Raporturile cu istoria sunt fertile în momentul în care istoria nu supune arta. E de neconceput însă o subordonare reciprocă. Spre exemplu, Blaga, scriind ***Avram Iancu****, se subordonează istoriei, dar în acelaşi timp subordonează istoria descoperind lui Avram Iancu trăsături pe care scribii de rând ai conceptului de istorie nu l-au întrezărit.*

E adevărat să spui că fără istorie creaţia nu poate exista. Dar şi fără metafizică".

Din convorbire rezultă că destinul unei generaţii poate depinde şi de contextul istoric.

"*Fac o precizare: contextul istoric nu poate ţine loc de talent"* – spune poetul.

Adrian Păunescu afirmă că aparţine unei generaţii poetice *"care începe la Orfeu şi se termină la* **Echinox.** *Prin cuvânt, vorba lui Zaharia Stancu, devin contmporan cu Homer."* Interviul a apărut în "**Vatra"** nr. 5/1982, urmat de altul realizat la Târgu Mureş în 2001. Acesta din urmă se

axează pe condiţia de scriitor în acest nou mileniu şi includerea acestei profesiuni în nomenclatorul de funcţii care a avut loc abia după 1990, aşa cum precizează Nicolae Băciuţ.

"*Probabil că o să existe şi meseria de ziarist şi o să existe şi demnitatea de scriitor,* spune Adrian Păunescu. *Este urgent necesar ca statul să-şi refacă atitudinea faţă de oamenii de spirit, faţă de scriitori, faţă de pictori, faţă de cercetătorii ştiinţifici, faţă de arhitecţi, faţă de muzicieni, faţă de actori, faţă de regizori, pentru că nu poate fi lăsată, cum zicea Marx undeva, la cheremul temperamentului unui cenzor, opera de spirit a unei cetăţi. Da, particularii sunt extraordinari. Fiecare dintre ei poate fi un Mecena. Unii chiar ajung la acest titlu. Dar statul trebuie să fie cel mai înalt Mecena. Şi, ca să poată face operă de respect şi de situare la locul cuvenit a oamenilor de spirit, statul trebuie să se preocupe să-şi facă productivă fiecare părticică de viaţă economică. De aceea trebuie reformă. Dar nu reformă criminală, în urma căreia pacientul moare, ci reforma care să înflorească România, reforma care să dea locuri de muncă. Reforma care să dea surplus economic, să dea o speranţă, în aşa fel încât şi scriitorii şi ceilalţi oameni de spirit să aibă statutul lor şi nu să fie boemii epocii. Fiecare poate să fie boem, dar nu prin lege*."

Cu privire la retragerea sa din USR, Adrian Păunescu afirmă:

"Din moment ce Uniunea Scriitorilor l-a dat afară pe Eugen Barbu din rândurile sale, pentru că aşa au vrut cei care erau atunci la conducere, n-am considerat că eu mai am ce căuta în această Uniune, care-şi omoară cei mai buni scriitori. Nu pot. Au fost ani extraordinari, în care marile spirite, din păcate plecate dintre noi, Marin Preda, Eugen Jebeleanu, Zaharia Stancu, Eugen Barbu, unii - între ei -, aflaţi în luptă, dar nu e treaba noastră cine cu cine luptă. Treaba noastră e să vedem rezultatul luptei. Şi rezultatul luptei e că au existat cărţi, au existat reviste, care au făcut epocă şi au schimbat

mentalitatea. Geo Dumitrescu, Miron Radu Paraschivescu - am fost alături de aceşti oameni în acea Uniune a Scriitorilor care punea probleme establishmentului, punea probleme puterii. Eu am fost în acea Uniune a Scriitorilor care se întâlnea cu Nicolae Ceauşescu şi cerea drepturi pentru scriitori, cerea libertăţi. Eu însumi am fost adesea vârful de lance. Eu am zis fraza care se găseşte în dosarul de securitate oficial: „Cine cere desfiinţarea cenzurii nu este un duşman al ţării, ci un duşman al cenzurii". Şi asta era în 1969. Aveam 26 de ani. (...) Aş vrea foarte mult ca marii scriitori ai momentului, Grigore Vieru, Fănuş Neagu, Nicolae Dabija, Dinu Săraru, D. R. Popescu, Augustin Buzura, Mihai Cimpoi şi toţi cei care sunt vii şi pot să vină la bătălie să fie, cum vă spun eu, puşi în condiţia de a ieşi din casă şi de a participa la crearea unui nou statut al demnităţii omului de spirit. Asta este foarte posibil. Dacă oamenii aceştia ar ieşi la drumul mare să se bată pentru drepturile scriitorilor, aş fi printre ei. Aşa, să ne batem între noi şi să vânăm... Asta mi se pare urât şi nici nu am timp de toate astea".

Viaţa personală a poetului, conform unui vers celebru de-al lui Nichita – este mai puţin importantă, la fel ca şi a soldatului. Pornind de la versul stănescian ***"Poetul ca şi soldatul/ n-are viaţă personală" -*** Adrian Păunescu precizează:

"*Dar eu cred invers. Eu cred că poetul, ca şi soldatul, are viaţă personală. Şi eu cred că nu există viaţă comunitară dacă nu există viaţă personală. Eu am o viaţă personală foarte bogată şi nu mă feresc de drame. Le iau ca atare, fiindcă ele m-au fertilizat. M-am bătut cu propriile mele neputinţe, cu propriile mele erori, propriile mele comodităţi şi uneori am învins. De multe ori s-a întâmplat să fiu ca soldatul, un înfrânt, şi să n-am viaţă personală, pentru că mi-au confiscat-o cei de la cadre".*

Dialogul cu Ioana M. Petrescu are ca linie de forţă “Centenarul Eminescu”, generaţia de tineri eminescologi, şi Ioana Em. Petrescu dă următorul răspuns:

« Există o şcoală sau o tradiţie a cercetării eminesciene susţinută foarte frumos de aceşti tineri de care vorbeam şi uite, la care ar trebui adăugaţi pe cei care nu mai fac Eminescu, dar din seriile vechi care au fost la Colocviile Eminescu. (...) Cred că rămâne o linie de interes majoră în Cluj cercetarea eminescologică fără să existe o catedră ».

Interviul a fost acordat în februarie 1990 la Cluj Napoca.

Ioan Pintea unul din discipolii lui Nicolae Steinhardt care a scris o carte admirabilă despre Parohul de la Rohia, « ***Primejdia mărturisirii. Convorbiri cu Nicolae Steinhardt »,*** apărută la Cluj-Napoca în 1992, a îngrijit ediţiile Steinhardt: ***Dăruind vei dobândi,*** Dacia, 1992, ***Călătoria unui fiu risipitor,*** *Adonis, 1995. În pregătire*, **N.Steinhardt, Eu însumi şi alţi câţiva…** Ioan Pintea este, sub imperiul îndemnurilor Parohului de la Rohia şi al influenţei sale duhovniceşti, preot în satul Chintelnic, Jud. Bistriţa Năsăud, acelaşi sat care constituie matricea spirituală a lui Nicolae Băciuţ.

Pornind de la cele două sintagme: poet-preot şi preot-poet şi dacă există o întâietate, Ioan Pintea precizază:

“Nu cred că are întâietate unul sau celălalt, cred că se completează reciproc. Pentru că, iată, acum când dialogăm suntem în preajma Învierii Domnului şi că, mai ales în această noapte, în vinerea mare, prohodul Domnului se cântă şi se rosteşte pe un celebru şi extraordinar de acoperitor de poetic imn. Eu cred că la textul scripturistic, bisericesc, poezia e intrinsecă. Poezia însoţeşte mereu cuvântul Evangheliei, poeticul însoţeşte întotdeauna textul şi rostirea liturgică. Nu sunt, deci, mari despărţiri între cuvântul inspirat dinspre Dumnezeu şi cuvântul inspirat dinspre cel care comite poezia.”

Ioan Pintea evocă viaţa unui preot de ţară, nu sub formă romanţată cum este "**Jurnalul unui preot de ţară"** al lui Georges Bernanos, ci, în felul său simplu, natural, ardelenesc:

« Viaţa unui preot de ţară care scrie şi poezie e o viaţă normală, e o viaţă obişnuită. Sigur, cu toate consecinţele bune, frumoase, fericite, care pot să-i determine sufletul unui om care de la oraş s-a retras în această linişte rurală ».

Fiind unul din apropiaţii Sihastrului de la Rohia şi editor al operi sale postume, nu se putea ca viaţa şi opera marelui cărturar şi monah convertit la ortodoxie, să nu-i marcheze destinul :

"Experienţa părintelui N. Steinhardt îmi foloseşte foarte mult şi merg pe un principiu pe care şi Mântuitorul Iisus Hristos l-a spus şi l-a repetat de atâtea ori, adică acel principiu al îndrăznelii, al curajului. Pentru că dacă vom avea curaj, dacă vom avea îndrăzneala să apucăm viaţa aceasta poate nu tot timpul din părţile ei cele bune, poate din părţile cele rele, şi care ar putea uneori să nu arate cât de frumoşi suntem, poate atunci putem să avem deplinătatea acestei îndrăzneli şi acestui curaj pe care Mântuitorul Iisus Hristos şi Evanghelia ni le cer".

Implicarea părintelui Ioan Pintea în viaţa politică are o explicaţie firească:

"Implicarea mea nu este o implicare neapărat politică. A fost aceasta o cale de a intra într-un for, haideţi să-i spunem legislativ, în Camera Deputaţilor, unde pot să fac ceva pentru biserica mea, deci pot să fac ceva pentru biserica aceasta care, iată, în timpul campaniei electorale toţi au ridicat-o în slăvi, au preamărit-o. (...) Implicarea mea în această zonă a politicului trebuie înţeleasă aşa. Nu slujirea neapărată a unei doctrine politice, nu slujirea neapărată a unui partid, ci slujirea şi pe această cale a adevărului pentru Hristos şi pentru biserica în care slujesc ». Interviul s-a realizat în satul

Chintelnic în 1997 şi publicat în « **Cuvântul liber** » - în acelaşi an.

Criticul Petru Poantă este de părere că: *« Personal nu cred că „fac" critică; vreau să scriu un fel de literatură de gradul doi, pornind, inspirându-mă, adică, din acest fabulos imaginar, care este, cum se spune, o transfigurare a realităţii. S-ar putea ca, în curând, „arta" criticii să fie visul tuturor scriitorilor, dacă nu cumva cei mai buni dintre ei şi-au integrat-o într-o formă sau alta. Şi nu mă refer la „poieticitate", la reflectarea asupra creaţiei, ci la o anume „retorică", la un limbaj cultivat. Talentul nu înseamnă numaidecât spontaneitate, dar nici nu doar trudă. Şi, totuşi, ca să răspund la întrebare, „fac" critică din convingerea că este creaţie. »*

În privinţa profesionalismului în critică, Petru Poantă afirmă : *"Cartea, prin însuşi faptul că există, trebuie concepută ca un obiect de cult; ea pretinde, solicită şi o lectură „sacră", nu doar una agresivă, critică. Asta presupune o revenire asupra ei. În critică nu poate fi acceptată serializarea. Câtă invenţie, atâta conştiinţă; dar şi pietate, profană, bineînţeles, faţă de limbaj în primul rând"*.

Ca şi cronicar literar al revistei **"Steaua**" şi al "**Tribunei**", Petru Poantă precizează despre cronicari şi deţinători de rubrică:

"*Cronica literară este o rubrică, are, adică, un statut social. Un singur critic s-a impus* ***numai*** *prin ea, dincolo de acest determinism; este vorba de Pompiliu Constantinescu"*. În continuare criticul vorbeşte despre revista studenţească "**Echinox".**

Ion Pop – vorbeşte despre viaţa literară din Cluj, un loc de suflet important şi esenţial pentru el şi despre "şcoala critică clujeană" al cărei principal merit este alcătuirea unei sinteze majore, de interes naţional: ***Dicţionarul critic al***

scriitorilor români, coordonat de Mircea Zaciu, împreună cu Marian Papahagi şi Aurel Sasu.

În dubla sa ipostază de poet şi critic de poezie, Ion Pop afirmă:

"Dacă putem recunoaşte unui poet o acută conştiinţă critică, nu văd de ce nu i s-ar recunoaşte şi unui critic un sentiment al lumii, care să intre într-un conflict ireconciliabil cu o anumită luciditate a privirii asupra limbajului liric. La urma urmei, lectura – fie pentru poet, fie pentru critic – nu e numai un eveniment al cunoaşterii (intelectuale), ci şi unul vital, o experienţă existenţială fundamentală".

Referitor la alegerea scriitorilor pe care urmează să-i analizeze, criticul spune:

- Alegerea autorilor ţine, desigur, de mulţi factori obiectivi şi subiectivi. În ce mă priveşte, nefiind decât cu intermitenţă cronicar literar, şi încă la o revistă lunară, sunt obligat la o selecţie destul de severă, operată cu precădere în spaţiul poeziei şi criticii. În general, nu-mi place să scriu despre cărţile lipsite de valoare, pentru că nonvaloarea e prea uşor de dovedit, în schimb, comentariul la cărţi de o anume calitate promite să fie şi el mai substanţial. „Riscul nedreptăţirii" este inevitabil: în condiţii despre care vorbeam, nu ajungi să scrii nici măcar despre toate apariţiile notabile. Ignorarea altora e, şi ea, un fel de comentariu – deşi am adeseori sentimentul că greşesc şi se greşeşte trecând(u-se) peste scrieri mediocre sau nule; recenzenţii, ca să zic aşa, de serviciu, cu elogii de circumstanţă, interese, pot crea confuzii, încurajându-se astfel proliferarea veleitarismului. Un fel de „cronică a literaturii proaste" ar fi binevenită, măcar din când în când, în paginile revistelor noastre. Cu atât mai mult, cu cât „spiritul primar agresiv", vizând compromiterea unor valori autentice ale literaturii noastre de azi, se manifestă adesea tocmai în scrisul unor asemenea condeieri, certaţi deopotrivă cu estetica şi cu morala".

Acestea şi alte teme generoase au fost subiectul convorbirilor realizate în 1986 cu Petru Poantă.

Între literatură şi drept, următorul intervievat, Dumitru Titus Popa spune: *"am ales Dreptul şi* ***m-a ales*** *literature". (...) Poţi alege o carieră oarecare, dar nu şi „cariera" de scriitor… În ce mă priveşte, n-am ales Dreptul pentru a face carieră juridică. Nu pot da* ***sentinţe definitive****. Cum, tot aşa, n-am ales nici „cariera" de scriitor. Din adolescenţă, citesc, notez, scriu. Cu un irepresibil sentiment al supravieţuirii, al salvării. Pot spune cu certitudine că* ***literatura mi-a salvat viaţa****. Am ales şi m-a ales viaţa! (...)* ***Creaţia adevărată este destin****. Toate celelalte sunt munci, profesii, meserii. Unele intelectuale".*

Dumitru Titus Popa vorbeşte despre „povara" şi „nostalgia provinciei" şi ce înseamnă aceste stări pentru cineva ajuns bucureştean: *„Cum bine ştim, armonia stă în echilibrul complementar, armonic, al părţilor. Observă, te rog, câtă* ***suferinţă_structurală*** *ne provoacă absenţa Chişinăului, a Cernăuţiului. Mereu am avut de suferit din cauza dizarmoniei dintre geografia naturală şi geografia noastră spirituală. Iată de ce cred că o „geometrie spirituală variabilă", de felul „Capitală-provincie", cultivată cu stranie perseverenţă, produce efecte disolutive parcă programate. Oricum, inaplicabile culturii/literaturii române… (...) Îţi vorbeşte despre aceste* ***false provincializări culturale*** *un provincial de la mama lui. Ins care a trăit pustietatea Hăiagului, de la 6 ani, a pus plugul în brazdă, la nici 11 ani, a urcat în tren pe la 14 ani, a văzut marea la 23 de ani, a urcat în avion la 28 de ani. Şi* ***totus in illis****, a început să bea cafea la 28 de ani. Cu toate astea, Bucureştiul nu mi-a provocat o emoţie mai intensă decât cele trăite până atunci, la 20 de ani. Şi nici vorbă de dezrădăcinare. E drept, am avut şansa de-a mă fi născut şi trăit, până în pragul majoratului, într-un sat de vreo sută de fumuri, în care* ***mitologia*** *– pricolicii, vârcolacii, strigoii,*

bosconitoarele, bocitoarele, descântecele, blestemele, leacurile – făceau parte din viaţa zilnică... Lucruri primordiale, nu? Chestii ce ţin de veşnicia tradiţiilor şi credinţelor. Ai de unde porni, ai unde reveni. Apoi, am avut norocul să călătoresc în mari „spaţii culturale” şi-n mari oraşe sau puncte iniţiatice: Paris, Roma, Ierusalim, Cracovia, New York, Babilon, Damasc, Moscova, Beijing, Casablanca, La Valetta, Barcelona... ***Am întâlnit*** *experienţe culturale şi spirituale într-adevăr excepţionale,* ***dar nu şi alte esenţe****. Esenţele pot fi marginalizate, caricaturizate, eludate, cum vedem că ni se întâmplă şi azi –* ***în aceste vremi ale derivei şi cacialmalei axiologice*** *– dar nu distruse. Esenţele nu depind de noi. Cei destinaţi le pot accesa creator; le pot readuce în condiţia umană. Restaurarea esenţelor şi re-raţionalizarea existenţei sunt de urgenţă. În cazul Bucureştiului de-acum, cu precădere.* ***Provincia*** *trebuie să se apuce iarăşi de treabă; pentru a amplifica tot mai palida lumină a Capitalei...”*

Acest autor a scris **„Deontologia profesiunii de ziarist”** în care a evidenţiat calităţile ideale ale unui ziarist:

„*Simplu spus: să respecte* ***criteriile adevărului****, în cazul ştirilor, şi* ***criteriile onestităţii****, în cazul opiniilor, comentariilor, judecăţilor de valoare. Astfel încât* ***presa*** *(publică) să exprime* ***adevărul public…*** *Dacă avem* ***vedete media****? Avem profesionişti bine/intens vizualizaţi („vizibilizaţi”). Dobândesc sigur* ***notorietate,*** *dar, în puţine cazuri,* ***credibilitate****. În toate profesiile funcţionează legea numerelor mari.”*

O altă provocare lansată de Nicolae Băciuţ este discuţia despre soarta scriitorului român:

„Soarta scriitorului, inclusiv a scriitorului român, rămâne şi trebuie să rămână legată de preţuirea publică a operei sale. Şi, pe cale de consecinţă, cum se zice în justiţie, de preţul fiecărui exemplar cumpărat ***de fiecare*** *cititor. (...) Cărţile trebuie să revină în casele oamenilor şi ale generaţiilor*

noi; să revină în casele oamenilor obişnuiţi – „oamenii marilor tiraje”, să-i numim astfel. Sunt convins că realitatea ne obligă la un nou tip de naraţiune şi la ***un mesaj concordant*** *(stil, limbaj, naraţiune de tip Internet, hypertext, spiritualităţi alternative, tradiţie, credinţă, magie, numerologie, numeologie, policromie…). Aceeaşi realitate ne oferă şi „uneltele” pentru revalorizarea,* ***prin actualitate****, a literaturii bune din toate timpurile. Creaţia literară românească se află, în sfârşit, în priveliştea universală şi universalizatoare. Un bob zăbavă. Profesia de scriitor, dacă există în mod real aşa ceva,* ***continuă****, chiar dacă soluţia pentru o condiţie socială decentă rămâne o problemă de rezolvat”.* Interviul a fost publicat în „Cuvântul liber” în iunie 2007.

Poetul şi prozatorul Adrian Popescu mărturiseşte:

„Sunt preocupat de un contact sufletesc sincer, natural, spontan, fratern”.

El vorbeşte despre debutul său la „**Steaua”**, într-un climat literar promiţător, după ucenicia la „**Echinox”.** Evenimente decisiv în formarea lui ca poet:

“- Sărbătoarea lecturii ca o miraculoasă compensaţie a unor înfrângeri exterioare, deliciul lecturii prelungite în stări muzicale, la vârstele fragede, apoi momentele Echinox, Steaua şi ale camaraderiei literare, în adolescenţă, călătoriile în Italia, întâlnirea cu spiritualitatea italică (descoperirea Umbriei, această „provincie care se mărgineşte cu văzduhul”, cum o numea Luigi Salvatorelli, într-o descriere simbolică a ţinuturilor Seraficului de Assisi. Şi revelaţia poeziei medievale, de respiraţie vastă ca stelele şi caldă asemenea nopţilor de vară, şi prin ea a tiparului statornic al romanităţii noastre! Mai apoi, cele în ordinea vieţii (familie, copii) sub semnul unui îndemn străvechi: ora et labora. Inutile – niciunele, chiar perioadele de „rătăcire” şi anxietate vinovată din anii studenţiei şi puţin după aceea şi-au avut rostul lor ascuns, într-un efort de redresare interioară. »

Amintim că Adrian Popescu este autorul unei admirabile cărţi intitulată : ***« Tânărul Francisc »***.

O întrebare şocantă : dacă e scuzabilă minciuna în poezie, are un răspuns pe măsură :

“- Minciuna din inconştienţă, din lipsa, deci, a conştiinţei consecinţelor dezastruoase care decurg din promovarea ei ar putea fi eventual însoţită de circumstanţe atenuante. Dar eu nu am nici pe departe priceperea şi precizia unui moralist ca Alfons Maria de Lingouri, deci nu pot decât aproxima vinovăţia. Mai importante decât culpa mi se par dorinţa şi mai cu seamă efortul de reînălţare, de purificare, inevitabil chinuitoare, a vinii de a nu fi spus adevărul. Minciuna e scuzabilă, oarecum, la vârsta imaturităţii „ideologice”, a necristalizării unei concepţii existenţiale şi literare. Deşi instinctul nostru moral ar fi trebuit să-l ascultăm mai serios. Vocea interioară.”

Şi o foarte frumoasă argumentaţie privind frica.

“- Frica înseamnă pentru mine lipsa de acord între ce vreau să înfăptuiesc şi puţinătatea mijloacelor mele, sentimentul neîncrederii în resursele propriii, teamă că-mi irosesc timpul în mod nefolositor. Mi-e teamă că nu-mi sporesc „talentul”, ducându-l la zarafi, neinvestindu-l, nefolosindu-l destul la cumpărarea de mari latitudini celeste şi inefabile, care nu se văd şi pe care le dobândim cu o puzderie de acte de renunţare, altrusim şi sacrificiu zilnic pentru ceilalţi.

La 32 de ani, vezi ciclul ***O milă sălbatică,*** *am trăit un cutremur al întregii fiinţe, o reducere la neant, o intrare într-o „noapte obscură”, care mi-a înfăţişat ochilor priveliştea precarităţii mele dezolante. Am notat atunci silabele unui soi de lirism epuizant şi enigmatic, din care am reţinut: 32. Am fost. Rămâneţi cu bine. Am fost. Stelelor le dau socoteală. Am fost”. Acum frica mea are în sine o nesperată rodnicie. Fără s-o merit, fireşte”.*

Şi părerea despre moarte este argumentată magistral:

- Mă gândesc cu familiaritate la moarte şi, mărturisesc, am spaima luminoasă a morţii. Ştiu că în clipele de suferinţă extremă (am avut câţiva prieteni lângă care am stat în ultimele lor săptămâni de suferinţă, chiar în orele finale, din întâmplare) cedăm fricii şi disperării. Adevărata moarte, deplină şi fecundă, o ştim de două mii de ani aproape, este în abandon total, în renunţarea la voinţa proprie şi la corpul nostru. „Sămânţa care nu moare nu poate să renască…" Prin moarte ne reînnoim, întinerim de fapt, carnal şi spiritual, ne reluăm statura ideală şi nemuritoare. Sentimentul morţii, exigenţele morţii, mai precis, examenul deciziilor şi faptelor noastre de o viaţă, perspectiva escatologică dobândesc rolul de stimuli ai credinţei. Moartea devine promisiunea viitorului."

Despre propriul laborator de creaţie, susţine că are un mod original de a şi-l organiza:

« - Pe un colţ de masă, seara târziu (uneori în bucătărie, la flacăra altarului domnesc, la fâşâitul gureş al aragazului, vezi Vatră domestică, Zeii din bucătărie. Mai nou, numai în picioare, cu un creion foarte negru, aproape un cărbune de plastician. Tipăresc la 2-3 ani, rodul nopţilor de singurătate murmurătoare şi plină de voci dispărute, prezente, totuşi, în memorie. Aceste „bunuri publice" de mai târziu, unele dezamăgitor de nereuşite, sunt totuşi orele mele cele mai bune, din ele se pot alcătui câteva anotimpuri fericite, dincolo de timp sau poate deasupra lui, în durata basmelor şi mai ales a inter-lucrării teandrice. Nu vorbesc de valoarea lor literară, ci de intenţia lor »

Şi surprinde clipa de graţie în chip uimitor :

« - Arterele simt şi pulsul şi se accelerează, iar respiraţia devine agitată, grăbită să înalţe imnul, gâfâi sub povara cuvintelor care se înghesuie, vor să fie aşezate pe hârtia primitoare toate deodată, ca arborii în pământ, coroană, trunchi, rădăcini ce trebuie înfipte, pădure foşnind,

gata ca Minerva din creştetul lui Zeus..., poet de modă veche, de,... da, simt, presimt şi consimt prezenţa poeziei... Descoperă lumea tot mai plină de semne ale divinului travestit în mundan, în umil. Abia învăţ acest limbaj al dedublărilor infinite, al completitudinii şi complementarităţii, al extremelor conciliante şi reizbucnind într-o dragoste reciprocă, al misterului vieţii care se dăruieşte într-un sacrificiu suprem ».

Întreg discursul acestui admirabil om este o sărbătoare spirituală. Primul interviu a fost luat în februarie 1988, urmat de altul aidoma, în 2002.

El începe cu o frază care ar putea să şocheze pentru că este un scriitor declarat creştin :

"Poţi să fii un mare scriitor şi să-ţi lipsească sentimentul religiosului".

Şi iată cum este « zgândărit », « provocat » de jurnalist, în chip benefic, ca să se descopere până şi cele mai subtile nuanţe :

"- Până unde, cât pot merge împreună literatura cu credinţa fără să se prejudicieze una pe cealaltă?

- Poţi să fii un mare scriitor şi să-ţi lipsească, totuşi, acest sentiment al religiosului. Dar parcă e un păcat. Să mă gândesc la J. P. Sartre, să spunem, sau la alţii, a căror viziune parcă nu e completă. În orice caz, nu trebuie confundate. Există o măsură în toate şi există, pe de altă parte, un pericol în toate, în sensul că un didacticism religios şi un fel de monotonă povaţă sau predică nu fac bine literaturii. Deci nu sunt condiţionate. Poţi să fii un om de mare talent şi să găseşti căi de a-ţi manifesta această dimensiune specific umană a religiosului, a metafizicului, în felul tău."

În privinţa solidarităţii stilistice ori tematice cu alţi scriitori, Adrian Popescu îşi găseşte afinităţi cu Cezar Ivănescu, un poet religios în felul său, cu un sunet aproape medieval în versuri totuşi moderne. De asemenea cu Daniel Turcea şi cu Ioan Alexandru.

Acest interviu a fost realizat la Târgu Murş şi publicat în „**Mişcarea literară”** în 2002.

Răsvan Popescu scriitor implicat în politică, scenarist, gazetar, scriitor se autoportretizează:

“Răsvan Popescu e un personaj amestecat, care, de câte ori a reuşit să ia o formă, n-a fost neapărat fericit în limitele ei şi a căutat de fiecare dată mai departe sau mai bine zis altceva. Cândva a reuşit să fie ziarist - după vreo şapte ani s-a lăsat şi s-a apucat de politică. A scris cărţi - după trei cărţi s-a lăsat şi s-a apucat de scris scenarii. Cred că în curând mă voi întoarce la a scrie o carte.”

Despre modul cum scrie, Răsvan Popescu spune:

“- Eu cred că mai degrabă descriu decât scriu. Cred că sunt mai curând un reporter care am ajuns scriitor. Un ziarist care a evadat din condiţia de ziarist şi a devenit scriitor, a devenit ziarist, a încercat să atingă rădăcinile atât cât a putut. Ce scriu este în directă legătură cu ce trăiesc”. Interviul este luat în 2001 la Târgu Mureş.

Aurel Rău are o frază memorabilă:

“Talentul autentic rodeşte, ca orice sământă bună, pe orice pumn de pământ”. Beneficiind de critica lui George Călinescu asupra operelor sale, Aurel Rău îi face un portet spiritual cât se poate de generos:

« Spiritul ardea la fel de intens, detractorii improvizaţi au multe de reproşat publicisticii, uneori pe dreptate. Cu tot corolarul unor răsfrângeri mai puţin înalte ale vârstei şi ale unor amurguri, sufletul prometeic călinescian s-a implicat adânc într-o bătălie dusă acerb pentru redresarea esteticului, pentru tot ce putea însemna binele în cultura noastră. Poetul Călinescu digita, făurea tropi, găsea şi nu găsea sublimul într-o artă ale cărei taine le descifrase adesea ca puţini alţii. »

Vorbind despre nostalgiile sale, Aurel Rău spune : *“O constantă nostalgie pe care am avut-o adesea şi o am este după cărţile, vreo zece, pe care, începând să lucrez pentru o*

anumită carte, le las deoparte în favoarea ei, le amân. Am avut totdeauna în minte zece-douăzeci de cărţi, unele le duci la capăt, încet, după amânări, pe altele nu le mai scrii, devin imposibilităţi, se îndepărtează de tine ca Dumnezeul anterior, bătrân, de care vorbeşte Mircea Eliade. Sau se sting, pur şi simplu, ca nişte iubiri. Cât ţi-e dragă, dacă ţi-e dragă, noua carte scrisă, poate de aceea ţi-e dragă fiindcă ai omorât pentru ea alte zece cărţi sau în orice caz le-a primejduit. O iubire de compensaţie. În ce priveşte nostalgia în poezie, pe nimeni nu iartă. Când un ascendent al ideii şi abstracţiei, al numărului şi reflecţiei pare a fi izgonit la mii de kilometri, găseşte tertipul obiectivărilor şi „sfânt trup şi hrană sieşi Hagi rupea din el”.

În continuare poetul vorbeşte despre spaţiul transilvan ca matrice spirituală zămislitoare de poeţi, despre patriotismul în poezie, cu multiple forme de ilustrare. Aurel Rău explică:

« A sluji creşterea limbii româneşti, cu inima curată, prin semnul egalităţii înseamnă a cinsti patria. Cu dimensiunile acestea de cupolă, vaste cât cerul românesc, conceptul favorizează şi responsabilitatea morală şi responsabilitatea estetică”. Interviul a fost publicat în “**Vatra”** nr. 1/1986.

Un alt mănunchi de întrebări i-a fost adresat în 21 decembrie 1985 şi debutează cu...începuturile sale poetice. Aurel Rău radiografiază fenomenul literar specific generaţiei sale, şaptezeciste, ilustrându-l cu exemple edificatoare.

Cornel Regman – distinsul critic cu tentă polemică în jurul călescianismului vorbeşte despre erorile criticului, despre polemici, despre contrastele de expresie, despre popularitatea criticii şi despre provincialismul în critică şi alte teme de actualitate literară:

„Azi, la noi, polemicile de idei sunt rare şi chiar critica se fereşte în exerciţiul ei curent să se angajeze în luări de poziţie polemice, cu toate că pricinile de a polemiza nu lipsesc. Inhibiţia ar putea porni chiar de la conducerile revistelor

incomodate în mecanica funcţionării de cea mai măruntă complicaţie. Dar că românul e născut polemist o demonstrează din plin exerciţiile de luptă din ***Epistolar****, cartea apărută anul trecut, având în centru pe eremitul de la Păltiniş. Le spun „exerciţii de luptă“ şi nu lupta însăşi, din cauza parţialităţii perspectivei pentru fiecare caz în parte. E ca şi cum fiecăruia din participanţii la dialog i s-a prescris exerciţiul pentru ziua şi epistola respectivă. În ansamblu, volumul nu rămâne mai puţin expresia spiritului de combativitate ce animă critica românească de toate speţele, atunci când cauzei de elucidat merită să i te consacri”.*

Cornel Regman evocă atmosfera efervescentă de la Cercul literar de la Sibiu. *„Evoluţia* ***Cercului literar*** *e într-un fel paradigmatică pentru un anumit tip de asociere de tinere talente care, pentru a se impune şi a juca un rol, trebuie să-şi forţeze un program limpede, o ţintă de atins. Acest program era axat, în cazul* ***Cercului****, pe clarificarea câtorva concepte care reuşesc să-l deosebească atât de tolerantul eclectism, inocent şi mai puţin inocent (foarte tenace în publicaţiile ardelene ale timpului), cât şi de orientările puristo-snobe (pe atunci încă la modă) ce tindeau la vidarea spaţiului artei de orice intruziuni... impure. „Impure“ ajungând a fi socotite nu numai valorile de diverse ordine asimilate trebuinţelor artei, dar şi unele modalităţi de glăsuire, cum ar fi împletirea lirismului cu epicul şi dramaticul, ceea ce – prin baladesc – tocmai realizează poeţii* ***Cercului****. Prin toate acestea,* ***Cercul*** *se apropia sensibil, dar pe drumuri proprii, de orientările bucureştene ale epocii care, în poezie, prin Geo Dumitrescu, C. Tonegaru etc., asimilează manierei lor de comunicare subversiunea, fără a-i aduce să demisioneze din calitatea de poeţi.”* Interviul a fost publicat în **„Vatra”** nr.2/1988.

Următorul intervievat este Vasile Sălăjan, cel mai tânăr redactor şef al unei reviste de cultură: **„Tribuna”.**

Declinându-şi condiţia de gazetar şi scriitor, Vasile Sălăjan pune accent pe procuparea de a promova tinere talente şi de a le susţine. În acest sens, la **„Tribuna**” a iniţiat o rubrică intitulată: „***Proza deceniului nouă”.***

În calitate de prozator şi de reporter Vasile Sălăjan reclamă necesitatea pentru tineri de a se documenta.

“- Am convingerea intimă că pentru tânărul prozator o practică efectivă de reporter - diferită, în rosturi, ades invocatei „documentări" - este indispensabilă. Şi nu numai din punctul de vedere al rotunjirii experienţei sale, cât şi din acela al supleţei stilistice, al însuşirii tehnicilor de adaptare a textului la o realitate dată, coerentă în structurile ei, naturală. Modalitatea pretenţioasă de discurs literar, reportajul - şi mă refer la cel de scriitor - te determină a nu bate câmpii, te ţin cu picioarele pe pământ, îţi oferă nenumărate fire, faţete ale unei lumi pe care imaginaţia, nu-i aşa?, oricât ar fi de bogată, prea de puţine ori o poate concura. Evident, proza începe de aici încolo şi caută să se continue mai departe, în legătură cu sintagma „literatură document" nu sunt prea lămurit, în schimb, de romane precum ***Delirul*** *cred că literatura noastră are acută nevoie.”* Interviul a fost dat în 1986 la Cluj Napoca.

Radu Săplăcan e de părere că: *„Tânărul critic ar trebui să debuteze cu o carte despre Călinescu”.*

Tânăr critic “caustic şi necruţător” care a intrat în arenă “vijelios” Radu Săplăcan vorbeşte despre condiţia tânărului critic care este destul de ingrată. Despre spiritele tutelare care influenţează opera unui tânăr, Radu Săplăcan spune: *“Datorez, evident, modelarea mea interioară mai multora; Şi-am să-i numesc doar pe cei din imediata apropiere: lecţia stilistică a lui Nicolae Manolescu dar şi intransigenţa lui Gheorghe Grigurcu, rafinamentul analitic al lui Lucian Raicu dar şi inflexibilitatea morală a lui Virgil Ardeleanu - sunt atitudini din care mi-am ales singur „pedagogia“ lecturilor.*

Simt un vânt de „solidaritate“ pentru critica incomodă a mai tinerilor Al. Dobrescu, Al. Cistelecan şi, din păcate, lista se opreşte, deocamdată, aici.”

Printre proiectele din acea perioadă – toamna anului 1984 se număra şi o carte despre A.E. Baconsky.

“Această fascinantă personalitate intrată acum, din păcate, într-un nemeritat con de penumbră. Poetul, prozatorul, eseistul şi conducătorul de revistă A. E. Baconsky întrupează un destin unic în literatura de după eliberare, asupra căruia trebuie stăruit cu dragoste şi preţuire intelectuală.

Cartea despre Călinescu este un pariu prea mare pentru a-l risca acum. Am nevoie de un răgaz în care ceea ce este spectaculos acum să devină adevărat, iar ceea ce este adevărat acum să devină spectaculos asemeni spiritului călinescian”.

Dinu Săraru – o altă personalitate remarcabilă a epocii şi care, spune Nicolae Băciuţ, de mai bine de patru decenii “*se învârte în lumea teatrului”* vorbeşte despre Teatrul Naţional, despre teatrele de provincie şi despre literatura dramatică. Interviul a fost dat în septembrie 2002 la Târgu Mureş.

Istoricul literar Mircea Scarlat afirmă că : *« **„Sunt puţini istorici literari tineri pentru că succesul pe care-l aduce foiletonistica e mai rapid”.*** Vorbind despre tânărul scriitor Mircea Scarlat spune :

« - Mă bucură înainte de toate ambiţia inovaţiei, mirajul de a se abate de la canoane, alura polemică a celor mai mulţi dintre creatorii viabili şi ultima, care justifică implicaţiile, n-aş vrea să spun doctrinare, ci mai degrabă implicaţiile metaliterare ale literaturii tinerilor. Dacă mă intrigă ceva? N-aş putea spune, pentru că scriitorii pe care eu îi consider tineri mă bucură prin prezenţa şi scrierile lor. Mă intrigă, în genere, ostilitatea neînţelegătoare cu care sunt primiţi”.

În privinţa polemicilor Mircea Scarlat spune :

E o convingere mai veche a mea că singura şansă a mersului înainte al literaturii sunt polemicile. Nu însă polemicile gen serialul de tristă amintire, care nu e doar amintire, din păcate, „Cacialmaua lirică". Aceea nu e polemică, ci o suită de pamflete. Şi chiar se face la noi greşeala de a se confunda polemistul cu pamfletarul. Autorul la care mă refer şi cei pe care îi cultivă şi-i publică în revista lui sunt cu toţii nişte pamfletari, simplii pamfletari, incapabili de polemică. De aceea, de câte ori li se răspunde, fie că tac, ceea ce se întâmplă rar, fie că răspund la cu totul alte probleme. Polemici reale sunt puţine; exemplară rămâne până astăzi cea dintre Ivasiuc şi Paleologu şi idealul ar fi ca aceste polemici să prolifereze. Visez, de pildă, să polemizez cu Nicolae Manolescu. »

Nicolae Băciuţ subliniază că « ***Istoria poeziei româneşti »,*** ajunsă la cel de-al treilea volum este o situare polemică faţă de încercările parţiale pe aceeaşi temă, iar Mircea Scarlat detaliază subiectul. În încheiere declară că va continua cu vol. IV la ***Istoria poeziei româneşti,*** după care intenţionează să scrie o ***Istorie a criticii româneşti.*** Interviul s-a dat în 1986.

Valentin Silvestru, remarcabilul om de teatru vorbeşte în interviu despre teatrul studenţesc :

"*Pentru mine, teatrul studenţesc e un teatru prin excelenţă cult, ca opţiune repertorială şi ca orientare de fond, un teatru de avangardă, în sensul cel mai bun al cuvântului, pentru că premerge activitatea teatrală profesionistă, datorită tinereţii interpreţilor şi intelectualităţii lor, găsind expresii şi modalităţi noi care pot, în anumite condiţii, să contribuie la reedificarea formelor în teatrul dramatic al profesioniştilor. E un teatru în esenţă experimental pentru că studenţii stau puţin în Universitate, se schimbă mereu sensibilităţi noi, apetenţe noi faţă de cultura teatrală şi dorinţe noi în ceea ce priveşte săvârşirea actului creator pe coordonate schimbate în raport cu timpul şi cu evoluţia generală a teatrului".*

Valentin Silvestru aduce unele precizări referitoare la teatrul studenţesc care este un teatru politic:

"- Este un teatru politic şi încă în sensul cel mai nobil al cuvântului, adică oferind cu necesitate o perspectivă radicală asupra destinului colectivităţii. Este un teatru al cetăţii, un teatru preocupat de probleme de conştiinţă raportate la marile probleme ale umanităţii. Dacă este aşa şi când este aşa, după aceşti vectori ideatici, atunci avem de a face cu realizări interesante. Unul din teatrele care poate fi considerat chiar un teatru profesionist este teatrul „Podul"."

Valentin Silvestru a optat pentru critica teatrală şi mărturiseşte în ce mod:

"- Am fost critic teatral înainte de a fi student şi la facultate, atât cea de Litere, unde am avut ca profesor şi pe George Călinescu, cât şi Facultatea de Filozofie, unde am studiat estetica şi profesorul meu a fost Tudor Vianu; aceştia m-au ajutat să mă formez ca om de cultură, dacă îmi daţi voie, şi mi-au dat unele elemente indispensabile pentru cultura unui critic teatral, dar şi înainte de facultate şi în timpul studenţiei eu am continuat să fac publicistică teatrală şi chiar am început să schiţez o carte pe care am fost nevoit s-o rup, fiindcă mi-am dat seama, după trecerea anilor, că nu era corespunzătoare. Prima carte am scris-o mult mai târziu." Interviul a fost luat în martie 1982 la Cluj-Napoca.

Criticul şi istoricul literar Ion Simuţ este şi el prezent în Istoria...de faţă. El declară că: ***„Nu fac parte din nici o grupare, dar nici nu mă simt izolat".***

"Nu se mai poate face istorie literară ruptă de actualitate, cum făceau Al. Piru, G. C. Nicolescu, Mihai Gafiţa şi alţii, în deceniul şapte, vremuri bune pentru istoria literară obiectivă, de arhivă, propice monografiilor tradiţionale. Istoria literară s-a schimbat fundamental şi cred că trece în momentul de faţă prin cea mai gravă criză din evoluţia ei modernă. Nu se va putea regenera decât prin asumarea unor

exigenţe ale actualităţii. Nici o critică axată pe valorile tradiţiei nu se poate lipsi de racordarea la imediata contemporaneitate”.

Criteriul de selecţie a cărţilor pentru analiza critică este pentru Ion Simuţ legat de informaţia culturală:

“- Criticul trebuie să caute informaţia culturală de care are nevoie, iar nu să o aştepte, blocat într-o pasivitate sterilă. Urmăresc apariţiile editoriale din presa cotidiană şi din reviste, frecventez târgurile noastre de carte, primesc cataloagele trimestriale sau anuale ale celor mai importante edituri. Cu un pic de efort, pot primi aproape toate cărţile recent apărute, făcând comenzi. Aşa procedez lunar. Librăriile sunt, din nefericire, depăşite de fenomenul editorial. Un critic neinformat, indiferent din ce motiv, se descalifică din start. Mai departe contează, desigur, profesionalismul lecturii ».

Tot el apreciază faptul că nu provincia, în raport cu centrul, constituie principala frână pentru un tânăr :

« Nu are importanţă că stai în provincie, dacă eşti racordat la spiritul naţional şi european. Adrian Marino, Ion Pop, Ion Vartic, Ştefan Borbély, Corin Braga locuiesc la Cluj, Cornel Ungureanu, Adriana Babeţi, Mircea Mihăieş locuiesc la Timişoara, Constantin Ciopraga, Dan Mănucă, Liviu Antonesei, Andrei Corbea locuiesc la Iaşi, dar nici unii, nici alţii nu sunt provinciali, iar vocea lor se aude ca de la Bucureşti. Încerc să mă integrez în acest dialog. Oradea nu e nici inhibantă, nici protectoare. Dacă nu reuşesc să-mi realizez proiectele, nu Oradea este de vină, iar dacă reuşesc, meritul nu e al ei.”

La întrebarea: cât de nocive sunt mafiile în literatură, Ion Simuţ răspunde: *“orice revistă bună, individualizată în istoria literară, este tribuna de exprimare a unui grup, poligonul lui de tragere. Aşa erau* ***Convorbirile literare, Sămănătorul, Viaţa românească, Sburătorul****, în vremurile de altădată. Glumeam şi glumesc din nou spunând că grupurile*

puternice în literatură sunt ca mafiile: ele fac legea. Dar această putere este dobândită pe baza unor opere durabile. Ce mafii au ştiut să organizeze Maiorescu, Iorga, Ibrăileanu, Dragomirescu, Lovinescu, Călinescu, Manolescu, Simion, Mincu - mafii din care a rezultat o bună parte din istoria literaturii române!"

Privitor la ucenicia literară, Ion Simuţ recunoaşte apartenenţa la cercul literar al revistei "**Echinox"** şi profesorilor de la Cluj.

"În domeniul umanist, un tânăr, adică un ucenic, e mai bine să beneficieze de o şcoală serioasă, complexă, cu mai mulţi posibili maeştri, decât să fie discipolul unui singur maestru. O „şcoală" de critică sau de istorie literară exercită o influenţă mai benefică decât instituţia maestrului unic. Iar Filologia clujeană din anii '70-'80, aceea pe care am cunoscut-o şi am frecventat-o, a fost o astfel de şcoală. Dovadă, mulţimea criticilor şi istoricilor literari serioşi şi activi, ieşiţi din această şcoală. Dovezi palpabile sunt şi cele două mari dicţionare realizate preponderent de şcoala clujeană de critică şi istorie literară: ***Dicţionarul scriitorilor români****, coordonat de Mircea Zaciu, Marian Papahagi şi Aurel Sasu, finalizat în 2002 cu volumul al IV-lea, şi* ***Dicţionarul analitic de opere literare româneşti****, coordonat de Ion Pop, şi din care mai trebuie să apară volumul IV."* Interviul este realizat la Oradea în februarie 2003.

Mihai Sin, o altă personalitate care şi-a pus amprenta asupra vieţii litrerare româneşti în general şi a "**Vetrei"** în chip deosebit stabileşte în felul său **nişte *Ierarhii*** (după titlul romanului său). Autorul precizează că: *"titlurile cărţilor mele n-au nimic comun cu aşteptările (liniştite sau neliniştite) şi „ierarhiile" lumii literare. Da, a trecut un deceniu de la debutul meu editorial (în presa literară am debutat în 1966). Romanul a evoluat în acest deceniu lent, dar a evoluat, câştigând în firesc şi naturaleţe (şi, odată cu ele, în*

profunzime), după perioade în care crisparea şi fragmentările îşi puseseră amprenta (cu unele excepţii) asupra genului. Senzaţia pe care o am acum e de respiraţie precipitată, aşa cum se întâmplă după un efort susţinut, când îţi tragi sufletul ştiind că te aşteaptă un efort mult mai mare".

Critica a interpretat cu seriozitate cărţile acestui scriitor, aşa cum mărturiseşte: *"Am primit şi unele semne de simpatie din partea publicului, semne care însemnau totodată expresia unor lecturi atente şi avizate. Pentru mine a fost suficient: din aceste motive nu mă pot considera un autor „nedreptăţit".*

Deşi a debutat cu proză scurtă, Mihai Sin nu consideră abordarea acestui gen drept o "probă de foc" spre scrierile epice lungi. *"Proza scurtă n-a fost niciodată în impas, iar acum se poate vorbi cu atât mai puţin de acest lucru. În impas a fost doar receptarea prozei scurte".* În calitate de redactor la **"Vatra"** Mihai Sin s-a ocupat de poezia tinerilor:

« Pentru că m-aţi întrebat despre poezia tinerilor, aş vrea să mai spun câteva lucruri, dar în nici un caz circumstanţial, despre poezia unor autori din Târgu-Mureş, chiar dacă ei nu mai sunt foarte tineri. Ceea ce voi spune nu vreau să pară un gest „localist". Mi se pare o nedreptate, urmare a acestui deficitar sistem al debuturilor editoriale, ca poeţii ce publică de mulţi ani prin reviste, mai ales în ***Vatra****, şi mă gândesc la Lazăr Lădariu, Ion Dumbravă, Soril Miavoe, Kocsis Francisko, Teodor Borz, Ioan Barassovia, (alţi tineri poeţi, şi îi am în vedere pe Cornelia Velţan, Andrei Zanca, Dan Lotoţchi, Ion Neagoş, Artur Sofalvi şi, bineînţeles, pe dumneata, Nicolae Băciuţ, chiar dacă nu s-au format în Târgu-Mureş, întregesc acum acest spaţiu de poezie), să nu aibă încă un volum de poezii. Sunt ardeleni discreţi, demni, cu mult bun simţ, care n-au ştiut şi nu ştiu nici acum să devină „managerii" propriei poezii. Fiecare din ei e o individualitate poetică puternică, într-o bună zi le va apare şi lor prima carte, dar nu va fi cam târziu, nu vor fi judecaţi, conform uzanţelor, ca nişte*

poeţi apăruţi prea târziu, vagi ecouri ale unor poeţi deveniţi între timp şefi de şcoală, de promoţie, de generaţie? S-ar fi putut vorbi, dacă aceste cărţi ar fi apărut, de o şcoală de poezie mureşeană. Aşa însă, îmi pare rău că trebuie să amintesc, iarăşi şi iarăşi, un adevăr atât de neliterar, devenit din păcate atât de „literar": există spaţii privilegiate şi spaţii neglijate în literatură, „centralismul democratic" fiind în acest domeniu rău înţeles. Adevăr valabil şi pentru alte spaţii, nu numai pentru Târgu-Mureş.”

Acest prim interviu a fost realizat în mai 1983, la Târgu Mureş, urmat de altele în 1985, 1986 şi 2004.

Următoarea convorbire este axată asupra cărţii “***Cestiuni secundare. Cestiuni principale”***, publicată la Eminescu în 1983, autorul subliniind că aceasta este ***“****e cartea unui risc asumat după îndelungi ezitări, căci ideea unei cărţi de publicistică e mai veche. Am început să fac publicistică prin vara anului 1966, colaborând la Studioul de radio din Târgu-Mures, şi de atunci mi-am pus nu o dată întrebarea: câte din sutele de articole, reportaje, interviuri, eseuri ar putea rezista timpului, putând fi adunate într-o carte. Un răspuns ferm îl pot da azi, când cartea există, doar cei ce o citesc. În ce mă priveşte, riscul de care vorbeam a fost însoţit de speranţa că ideile cărţii nu şi-au pierdut actualitatea, fiindcă n-am avut niciodată intenţia de a scrie articole „de-o zi"”.*

Despre condiţia publicisticii între celelalte genuri literare Mihai Sin se pronunţă :

« - Vrem, nu vrem, trebuie să recunoaştem că riscul perisabilităţii e mult mai mare decât în celelalte genuri literare. Poate că e vorba doar de o prejudecată întreţinută artificial. De ce să reziste un articol doar o zi, o săptămână sau o lună, dacă ne implicăm cu adevărat făcând publicistică? Dacă problema poate fi deplasată spre intensitatea cu care ne implicăm şi, nu în ultimul rând, spre sinceritate şi talent publicistic. Altfel, cunoaştem cu toţii romane, volume de poezii

sau studii de critică literară a căror viaţă e mai scurtă decât a unui singur articol scris cu talent şi în spiritul adevărului”

Ca redactor la “**Vatra”** Mihai Sin mărturiseşte:

*“Datorez enorm **Vetrei,** atât de mult şi atât de multe încât numai timpul va putea îngădui o mai exactă evaluare a acestor „datorii". (...) **Vatra** a fost o şansă pentru toţi cei ce-am contribuit, după puterile noastre, la apariţia ei şi trebuie să rămână o şansă oferită tuturor generaţiilor de scriitori, înainte de toate însă, cred că această revistă a fost şi trebuie să fie o şansă pentru afirmarea culturii şi literaturii mureşene pentru înscrierea tot mai hotărâtă, fără complexe şi sentimente de umilinţă provincială a tot ce înseamnă valoare, într-un circuit naţional şi, de ce nu, într-un circuit european”*.

Despre interviurile pe care le-a luat pentru revistă, apreciază că unele au fost generate de clipe memorabile:

« Unele momente ale interviurilor au fost memorabile, de pildă cel al primei întâlniri cu Nichita Stănescu care, solicitat pentru un interviu, a ţinut să îl facem într-unul din restaurantele Hotelului Intercontinental, pare-mi-se „Mioriţa” sau „Balada”, aşa ceva. Aveam cu mine un casetofon, spre uimirea chelnerilor, care-l ştiau pe Nichita, dar nu înţelegeau ce vrem să facem noi acolo. Poate am să povestesc cândva aceste ore petrecute împreună, mai ales că, de atunci, asta se întâmpla în 1973, n-am mai avut ocazia să stau de vorbă cu Nichita. L-am văzut doar sau l-am zărit. »

Cât priveşte specia « jurnal » ca tehnică narativă ori pur şi simplu ca jurnal, Mihai Sin spune :

« - Am avut perioade, scurte de altfel, când am scris jurnal. L-am abandonat de fiecare dată, fiindcă sunt incapabil de ritmicitate în privinţa asta, şi apoi mi s-a părut mai firesc să-mi rezerv forţele, atâtea câte le am, pentru proză. Din când în când mi-am spus că ar fi bine să nu mă mai bazez doar pe memorie, atât de înşelătoare uneori, aşa că, cine ştie, într-o bună zi mă voi hotărî să ţin un jurnal permanent, încercările

de până acum le-am simţit, totuşi, ca pe o corvoadă căruia nu m-am supus, mai ales din cauză că nu eram convins că însemnările de jurnal ar avea vreun efect „terapeutic" care să mă elibereze de obsesii şi de şicanările zilei. Altfel sunt un cititor de jurnalele altora, şi chiar am scris despre câteva jurnale celebre, despre al lui Tolstoi, de pildă. Jurnalul e cu adevărat fascinant atunci când atinge înălţimile creaţiei (cazul cel mai recent la noi, şi cel mai exemplar, mi se pare a fi Radu Petrescu) şi când accidentele biografice nu satisfac doar marea poftă de senzaţional a cititorilor, ci devin exerciţiu şi model spiritual sau de spiritualitate, oricât de reticenţi am fi faţă de „modele" şi de didactica pe care ele o presupun. (...) Există jurnale şi chiar romane despre cum şi-au scris autorii cărţile de proză, romanele. Unele din acestea ţin de o modă recentă, altele sunt cutremurătoare mărturii ale unor extraordinare aventuri şi ale efortului adesea chinuitor prin care se nasc cărţile de proză »

Despre modul cum îşi scrie cărţile, el afirmă:

“Mi-am scris cărţile mai ales noaptea, făcând un efort care mi s-a părut întotdeauna disproporţionat de mare faţă de ceea ce a ieşit, fiind şi aceasta una dintre nemulţumirile care mă încearcă după terminarea unei cărţi. Am nu o dată sentimentul că sunt bolnav atunci când scriu un roman şi nu arareori am senzaţia epuizării încât îmi vine să abandonez. Deci scriu greu, cum s-ar zice, poate şi pentru faptul că mă concentrez foarte mult, până la încordare, pe fiecare frază, pe fiecare cuvânt. Din păcate, nu fac parte din acea categorie de prozatori care scriu cu sentimentul bucuriei şi al unei eliberări de obsesii şi de presiunea realului. Am faţă de ei o invidie colegială, dacă-mi dai voie să spun aşa, şi-aproape că nu cred că aşa ceva e posibil. E pe undeva firesc să nu cred din moment ce scrisul e pentru mine o aventură chinuitoare. După ce termin (mi s-a întâmplat asta mai ales după ce am pus punctul final la ***Bate şi ţi se va deschide****) parc-aş intra într-o*

prelungită convalescenţă care poate să ţină săptămâni sau chiar luni. Glumind, m-ai putea întreba când îmi mai permit să fiu sănătos?...”

Aşa cum avansează ideea Nicolae Băciuţ, interlocutorul său are vocaţia marilor prietenii literare.

“Cred în prietenie ca într-un dar divin care poate să-i fie făcut unui om. Nimic, nici tot aurul din lume, n-ar trebui să-l determine pe un om să trădeze o prietenie adevărată, pentru că ea este de nepreţuit. Şi totuşi, astfel de „trădări” au existat cu nemiluita în istorie, unele dintre ele devenind celebre. Din fericire, există şi exemple de „fidelitate absolută”, la fel de celebre, dar, din păcate, mult mai rare.”

Şi în sfârşit, la întrebarea: care ar fi *marea miză* a prozatorului Mihai Sin, acesta afirmă:

“Pentru mine marea miză ar putea fi constatarea cât mai deplină cu putinţă că las în urma mea o operă şi mai ales că în această operă va exista o viziune a mea, ezit să spun originală, o viziune a mea asupra societăţii româneşti, asupra Europei, asupra lumii contemporane.”

Criticul Constantin Sorescu declară: *„Opţiunea mea teoretică este o opţiune a echilibrului şi complementarităţii”.*

El spune în legătură cu destinul său literar :

« - Trebuie să repet ceea ce am mai spus: destinul meu literar a fost marcat de hotărârea lui Eugen Barbu de a-mi oferi - la recomandarea lui Marian Popa - o rubrică la Săptămâna. I-au plăcut, cred, două lucruri la mine: spiritul polemic înnăscut şi credinţa că esteticul şi naţionalul sunt dimensiuni inextricabile ale artei. Contrar opiniei pe care vor s-o întreţină cei interesaţi, Eugen Barbu nu e redactorul-şef care îşi impune propriile opinii criticilor care semnează în revista sa, dar, e adevărat, faptul depinde şi de personalitatea criticului. Domniei sale i s-a părut firesc ca şi cărţile scriitorilor din jurul revistei, ale prietenilor şi simpatizanţilor să fie supuse judecăţii, asemenea cărţilor celorlalţi scriitori,

drept pentru care am procedat în consecinţă, ceea ce mi-a atras reacţii violente (tipărite, rămase în manuscris sau orale) din partea „amicilor“.

Constatarea că, deşi a scris peste trei mii de pagini de critică şi nu le-a adunat într-un volum, este motivată de critic astfel :

***“**- Aş fi putut să-mi retipăresc, în volume separate: eseurile despre literatura română clasică; articolele despre marea literatură română contemporană; cronicile despre literatura tânără (promoţiile ‘70 şi ‘80); schiţele de ideologie, eseistică şi teorie literară; studiile de mitologie şi folclor; polemicile pe cele mai diverse teme; şi ar mai fi rămas materie pentru alte două-trei culegeri. Am ezitat însă în faţa ideii de a-mi alcătui o carte din paginile publicate în presă pentru că, în acelaşi timp cu activitatea critică curentă, lucrez de mulţi ani la o sinteză (despre care am dat câteva amănunte în cataloagele unei edituri”).*

Şi acest interviu poartă la final, menţiunea: ***« Interviu cenzurat de Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste din Vatra 7/1987, p. 15 »***

Interviul cu Marin Sorescu este şi el o mare « fiesta » spirituală, ca atâtea altele prezente în această ***Istorie…*** Se începe, (cum altfel, decât cu Poezia ?) şi Nicolae Băciuţ constată o pauză editorială în ceea ce o priveşte, motivată de Marin Sorescu astfel :

***“**- Într-adevăr, am făcut o pauză editorială de câţiva ani. Am pierdut mult timp cu probleme de critică literară. Ca orice critic, nu vreau să public multe poezii. Apoi, am călătorit şi am încercat poezia şi de la distanţă. Asta nu înseamnă că n-am scris versuri. Ba, aş spune, că în ultima vreme am scris chiar destule versuri, ca în perioadele mele lirice foarte bune. Am publicat o plachetă subţire, **Fântâni în mare**, în 1982. Urmează (La ce editură? Când?) un volum mai gros, dacă până atunci va fi depăşită criza de hârtie. Am traversat mai*

multe faze lirice, după cea care m-a consacrat, faza ***Liliecilor****, cea a* ***Descântotecii****, şi-am lăsat să mai treacă anii, aşteptând să se cristalizeze o nouă viziune. Bineînţeles, viziunea nu poate fi decât a… vizuinii, a bârlogului priopriei personalităţi. O viziune parţial nouă, pentru că nu poţi pretinde unui poet să se schimbe radical de la o carte la alta sau de la o etapă la alta. Deşi nu se poate spune că n-am trecut prin experienţe deosebite.*

Poeziile de acum sunt mai melodioase, unele au rimă, iar gândirea poate mai fluentă.”

Nicolae Băciuţ semnalează unele “capcane” ale poeziei româneşti contemporane, determinate de priza la public:

“- Dacă ar fi să judecăm autorii numai după priză, ar însemna că Shakespeare este un dramaturg mediocru. Există un public destul de pretenţios, care gustă o poezie foarte bună. Aceeaşi poezie foarte bună poate sau nu să aibă succes la acelaşi public peste câţiva ani, pentru a fi descoperit de o altă generaţie ş.a.m.d.

Aş semnala existenţa unui stoc prea mare de versuri mediocre, de-a dreptul slabe. Iar pericolul ar consta în uniformizarea şi prin extinderea unui procedeu, cum ar fi cel brevetat de Nichita Stănescu, de exemplu, în ultimii ani, după cum, cu câţiva ani mai înainte, bântuia moda Sorescu. Nimic mai trist decât fenomenele de epigonism care, se ştie, nu au produs niciodată valori. Uniformizarea poate să mai vină printr-un procedeu de molipsire instantanee a poeziilor între ele. Există mulţi poeţi care au ajuns la a cincisprezecea carte de versuri, pe care le-au publicat numai pentru că alţi poeţi au publicat şi ei cincisprezece cărţi asemănătoare. Poeziile pot trece dintr-o carte în alta aproape fără să se observe că e vorba despre autori diferiţi. Critica, după părerea mea, se arată extrem de generoasă şi îngăduitoare cu poezia mediocră, cuminte. Prietenii scriu trei recenzii favorabile sau de-a

dreptul pompoase, autorul e mulţumit şi anul viitor scoate altă carte.

O altă capcană poate fi cea a „lecturilor infidele” din poeţi străini sau contemporani. Mai ales autorii mai tineri, cu acces la o limbă de circulaţie, cad în păcatul „autohtonizării”, preluând motive, formule, versuri, cu sau fără ghilimele, făcute colaj sau necolaj. Dorinţa de a epata a unora trece înaintea ambiţiei de a spune realmente ceva. Se publică multă poezie globală, imponderabilă, lipsită de orice durere sau emoţie. Poezie de înţărcat emoţia şi gustul de a citi. Dacă mai luăm şi exemple din extrema cealaltă, pe care am numit-o de vulgarizare a cotidianului şi a sentimentelor patriotice, avem o schemă destul de limpede a capcanelor de care îmi vorbeaţi. Repet, schemă, pentru că, desigur, tabloul poate fi completat şi nuanţat”.

Nicolae Băciuţ adresează şi de data aceasta o provocare privind principalele valenţe care ar defini raporturile dintre generaţii, ceea ce generează un răspuns amplu:

“- Cred că nu poate fi vorba de dialog decât între talente. Dialogul între nontalentele generaţiilor şi promoţiilor nu poate fi numit dialog ci vacarmul unor ambiţii vane. Vacarm care a existat şi va exista tot timpul ca fundal (probabil că dialectic) al realizării poeziei din primele linii.

*Se ştie cât de egoişti sunt marii scriitori. Cu toate acestea, literatura română poate produce, oricând, dovezi nu numai de coexistenţă ci şi de sinceră frăţie şi de respect între poeţi de vârste diferite, ba chiar dintre poeţi din aceeaşi generaţie. Vezi prietenia Pillat – Voiculescu, de pildă. În ce mă priveşte, am cele mai bune gânduri faţă de poezia tânără pe care încerc s-o promovez la revista **Ramuri**. Aş dori să scriu odată mai pe larg despre acest fenomen.(...)Cred că un critic, oricât de mare, nu poate lansa decât câţiva poeţi, din simplul motiv că poeţi excepţionali apar puţini într-o viaţă de critic. »*

Sunt poate mai utile simplele prezentări calde dar cu incandescenţe, mai obiective, decât cascadele de elogii, ce pot deruta cititorul şi pe cel în cauză. Asta pe de o parte. Pe de altă parte, posibilităţile de debut ale tânărului scriitor s-au micşorat odată cu introducerea acelor concursuri obligatorii. Una dintre edituri ar trebui să preia colecţia „Luceafărul" şi, lucrându-se atent cu debutanţii, s-ar putea renunţa la acest concurs. Deocamdată, pentru mine, poet tânăr este Mircea Dinescu, poet excelent, proaspăt, atent cu materia infailibilă a versului său. Poet tânăr demn de toată încrederea e Gabriel Chifu, cu o viziune borgesiană şi capabil de o evoluţie frumooasă. Interesantă pleiada poeteselor Liliana Ursu, Doina Uricariu, Carolina Ilica, Gabriela Negreanu şi, cu un lat de palmă înaintea lor, ca vârstă de debut, Ileana Mălăncioiu, autoarea unui univers liric crispat, tragic, tulburător. În spatele lor, aşteaptă, cu cartea în mână, o coadă interminabilă de adolescenţi, tot mai adolescenţi, unşi cu gazul metaforei şi aprinzându-se unul de la altul. Deci, trebuie să mutăm ştacheta tinereţii mai înapoi… şi să vedem iar ce e cu generaţia tânără, cine sunt şi ce vor ei? Am acasă un teanc de cărţi, apărute prin concurs sau după această fază, unele reprezentând a doua sau a treia plachetă a autorului, pe care, cum spuneam, le voi citi cu creionul în mână. Sper să-mi placă toate.

În concluzie, e loc pentru toţi, chiar şi pentru flotanţi."

Reluând o frază a lui Nichita Stănescu din ***Respirări*: *„totul este istorie trecută prin conştiinţa noastră estetică",*** Nicolae Băciuţ vrea să ştie ce valoare are pentru scriitorul Marin Sorescu relaţia istorie – conştiinţă estetică?

"- Aceeaşi valoare pe care o avea şi pentru Nichita Stănescu. Evident, creaţia noastră nu se poate petrece în vid sau sub un clopot de sticlă. Ea se abureşte de epocă şi abureşte epoca. Rămâne vitală concentrarea estetică pentru a ne plasa în câmpul artei, singurul fertil când e vorba de creaţie."

- Opera lui Marin Sorescu conţine numeroase arte poetice implicite şi explicite. În sinteză, poetul spune referitor la aceste "arte poetice":

"- Cred că Postfaţa la Tinereţea lui Don Quijote. Am citit-o zilele trecute şi, deşi e scrisă cu mulţi ani în urmă, mă reprezintă. Fiind explicită ea e, totodată, şi implicită ».

La întrebarea, care este sentimentul dominant care îl însoţeşte pe autor la masa de lucru, acesta precizează:

"- Un sentiment de bucurie. Chiar dacă scriu tragedii, descătuşându-mă de pasiunea unor trăiri, mă umplu de bucurie. Această bucurie vine, evident, greu şi masa de lucru e o scenă la care te condamni singur să tai dintr-o inexplicabilă nevoie de bucurii. Cititorii văd uneori numai partea relaxantă, zâmbetul muşchilor scrisului, nu şi încordarea tăierii în munte. » Interviul este realizat în 1984 la Târgu Mureş şi publicat în **« Vatra »** nr. 9 din acelaşi an.

Gabriel Stănescu spune destul de franc : *„Scriu pentru a nu fi nevoit să uit".* Discuţia celor doi începe de la marile erori al criticii optzeciste şi cum se vede poezia autorilor tineri dintr-un astfel de con de umbră al receptării.

« Ideea unei aşa-zise generaţii optzeciste, vehiculată cu surle şi trâmbiţe de câţiva ani încoace şi devenită, cum se spune, de multişor poveste, este la fel de hilară ca şi scena numărării steagurilor de către cameleonicul personaj caragialesc. Chemarea la ordine a autorilor care au debutat editorial în deceniul al nouălea pentru a li se înregistra amprentele digitale şi numărul dioptriilor nu trebuie totuşi să surprindă într-un veac ca al nostru răvăşit de numeroase furtuni pozitiviste. Eroarea fundamentală a celor care înregistrează contabiliceşte fenomenul ţine de o prejudecată: critica noastră are tendinţa de a publica mai mult decât scrie ea însăşi sau chiar mai mult decât scriu autorii ale căror scrieri fac obiectul comentariilor critice. Eroarea se perpetuează degenerând într-o anomalie de esenţă kafkiană:

revistele literare publică (din comoditate, din obişnuinţă?) comentarii şi comentarii la comentarii şi, ca atare, fenomenul literar propriu-zis nu devine obiect totemic, sacru, cum s-ar părea, ci, dimpotrivă, e marginalizat cu bună ştiinţă. Editurile repetă şi ele eroarea, cărţile de critică egalând, dacă nu chiar depăşind ca număr de pagini cărţile de poezie şi proză ale autorilor tineri. Aceasta explică întrucâtva şi sărăcia referinţelor bibliografice când e vorba de un autor sau altul".

*Pe de altă parte, nu cred că putem vorbi de o **generaţie de creaţie** în sensul investit de Vianu conceptului, întrucât ideea de generaţie nu trebuie înţeleasă din interiorul unui inevitabil subiectivism critic şi nici ca având determinaţi de ordin critic. Coincidenţa dintre temporalitatea debutului editorial şi vârsta autorului nu poate explica ideea de generaţie de creaţie care îşi poate găsi temeiul însă într-o atare comuniune spirituală care ignoră situaţiile conjuncturale".*

Şi tot el precizează:

*"Poezia nu se măsoară cu metrul sau cu kilogramul şi că numai atunci când vom scăpa de ticuri, trucuri şi tertipuri şi când vom înţelege că zeflemeaua în poezie nu este altceva decât „fundă a prostiei sonore" (l-am citat pe Voronca) vom putea dezlega şi această problemă a adevărului ori a existenţei ori a autenticităţii unei generaţii. Deocamdată să ne mulţumim a înţelege noi înşine şi apoi a explica criticii că trebuie să vadă în fiecare autor un caz particular, o individualitate şi că în **general** (în speţă în ideea de generaţie) ea, critica, ar trebui să caute cazuri **individuale** renunţând să mai explice, în manieră speculativă, generalul prin particular. Nu-mi amintesc să fi citit undeva că Eminescu ar fi făcut parte dintr-o generaţie sau că la **Junimea** se alcătuiau topuri pentru plăcerea gugumanilor zilei. Sau, mai bine, să vedem dacă există azi (în sens strict artistic) vreun supravieţuitor al generaţiei lui Labiş..."*

La întrebarea adresată de Nicolae Băciuţ, dacă mai e comestibilă poezia, răspunsul nu poate fi decât acesta:

***«** - În această goană după nimic a contemporanilor e firesc ca acest neam ciudat al poeţilor să fie asemuit unor posibili marţieni vinovaţi de tulburarea ordinii prestabilite adânc în gândirea dogmatică şi dereglarea funcţiilor digestive. Aşadar, cine se mai hrăneşte azi cu poezie, cine se mai emoţionează în faţa unui manuscris, cine mai aduce în Agora vorba despre recoltele de poezie neculese? »*

De asemenea o întrebare provocatoare este cea privitoare la ce înseamnă gloria pentru un poet :

*"- Gloria e o iluzie. Acolo unde este vocaţie, existenţă subînţeleasă, poetul îşi poartă singur greutatea visului şi a suferinţei sale. Kant vorbea despre o lege morală existând în noi înşine. Dar există ceva mult mai adânc în noi înşine care sfidează legile impuse din exterior; o singură autoritate: aceea a **inexprimabilului,** faţă de care gloria e deşertăciune."*

Gabriel Stănescu numeşte "*exerciţii de apărare pasivă*" următoarele coordonate:

"- Exerciţiile de supravieţuire zilnică, care se derulează într-un registru divers, de la tragicomic la ironie şi de la ea la experienţa de viaţă cea mai banală, cea mai nesemnificativă. Reţin în carnetul meu de note gânduri, fragmente ale unei existenţe răvăşite de incertitudini, de îndoială, de sentimentul că nu am scris exact ce am gândit, că nu am gândit până la ultimele consecinţe. Între această lume a imediatului, a gândului vinovat, a erorii, şi cea ideală a spiritului, se impune lectura, acel exerciţiu spiritual de găsire a unui model utopic pierdut cândva în copilărie..."

O foarte interesantă mărturisire este următoarea, despre "arta conversaţiei" practicată de poetul Gabriel Sorescu:

***"**- Fac publicistică încă din primul an de facultate; în calitate de secretar responsabil de redacţie la una din revistele sudenţeşti bucureştene mă implicam atât de mult în*

mecanismele editoriale, începând cu alcătuirea sumarului şi sfârşind cu tehnoredactarea şi corectura, încât viaţa mea personală se confunda din ce în ce mai mult cu un şpalt în plin proces de restaurare cu ajutorul semnelor de corectură. Auzeam, asemeni Ioanei D'Arc, voci. Vocile autorilor, vocile tipografilor, vocile responsabililor culturali. Numai pe cele ale alter-egoului meu nu. Aşa că m-am hotărât să reprim sentimentalismele scriind şi citind, ceea ce m-a condus în sălile de lectură ale bibliotecilor. Sub o altă înfăţişare au apărut alte voci care nu-mi dădeau pace. Vocile daimonului, mi-am zis. În fapt, erau întrebări fără răspuns, întrebări cărora nu le prevedeam nici un viitor, atâta timp cât nu reuşeam să le dezleg. Soluţia a venit de la sine: dialogul. Din păcate, nu am destulă spontaneitate într-o convorbire, fie tăcând, fie luând-o razna cu argumentările propriilor puncte de vedere, aşa că m-am hotărât să pregătesc un chestionar prealabil, un fel de scenariu care, în cazul în care nu este respectat cu fidelitate, face farmecul dialogului însuşi. De la Socrate am învăţat că dialogul are ca scop obţinerea adevărului, iar de la C. Noica faptul că a vehicula noţiuni nu înseamnă a face neapărat cultură. Adevărul este aşadar un adevăr implicat dar şi un adevăr care te implică în cel mai înalt grad dacă vrei să fii răspunzător de ceea ce eşti. Iată motivaţia practicării acestei „arte a conversaţiei"."

Cât priveşte implicarea poetului în cotidian, în "ficţiunea realităţii" şi în "realitatea ficţiunii" – aşa cum metaforizează Nicolae Băciuţ, Gabriel Sorescu spune:

"*- Scriu pentru a nu fi nevoit să uit. Orice amănunt poate iscodi mai târziu acel inexprimabil către care mă îndrept, fără a şti cu exactitate ce caut. Imediata realitate poate deveni, din acest punct de vedere, o irealitate imediată, întrucât planurile temporale se suprapun şi se presupun. Totul se produce lent, cu încetinitorul, ca într-un vis despre care nu ştii cu exactitate dacă te aruncă din timpul fizic în cel al trăirii*

implicate, subînţelese. Nu numai Caragiale vedea monstruos şi suferea enorm preocupat fiind de tipologii, de caricaturi umane, ci şi un autor care porneşte de la premisa existenţei unor anumite limite ale umanului. Iată de ce aceste limite sau, mai bine zis, conştiinţa acestor limite pot constitui materie poetică, începutul unui poem prin ceea ce are mai intangibil, mai adevărat. »

O a doua rundă a convorbirilor, realizată în noiembrie 1999 la Bistriţa este axată pe condiţia de scriitor în diaspora a lui Gabriel Stănescu :

„Într-adevăr, am plecat din România în 1991, când mulţi scriitori se întorceau în România, renunţând la exil, la deştărare, întorcându-se acasă. Eu am făcut drumul invers. Am plecat în lumea largă în momentul în care mulţi sperau că, întorcându-se, vor reabilita condiţia intelectualului. Acuma, după opt ani, îmi dau seama că intelectualul trăieşte o altă dramă, diferită de cea trăită sub dictatură: drama neînţelegerii, drama risipirii, sub o altă formă dictatorială, cea economică. Nu-mi închipui cum de unii scriitori au ajuns să cerşească bani ca să-şi publice o carte, nu-mi închipui cum de unii scriitori au ajuns să împrumute bani ca să-şi cumpere cărţi. E uimitor şi încă nu pot să realizez cum s-a ajuns la un astfel de lucru.

E adevărat, nici exilul nu e comod. După o perioadă dificilă de adaptare, de la o vârstă încolo nu e uşoară nici integrarea într-o nouă cultură, fie ea şi americană, fie şi pentru un om care vine cu un background solid şi cu opţiuni deja formate, cu o cultură de bază solidă. Vreau să spun că acum, uitându-mă în urmă, gestul meu de a pleca din România nu a fost gratuit şi că acum am ajuns deja la o împlinire oarecare a acestei opţiuni. În ce sens? Nu consider, totuşi, că sunt în exil. Şi sunt mulţi cei ce consideră că după decembrie 1989 nu mai există exil, românii plecaţi dincolo nu mai sunt în exil, pentru că condiţiile care au generat altădată exilul au

dispărut. Deci sunt exilat de bună voie. În cei opt ani de când sunt plecat în Statele Unite, am realizat nişte lucruri, nu în sens material ci pur spiritual. Cu toate că gestul meu e calificat de mulţi o nebunie sau o lipsă de adaptare la pragmatismul american”

Gabriel Stănescu se referă şi la condiţia scriitorului român stabilit în străinătate:

*„- Am tipărit de curând o carte a mea despre exil, **Ţara şi exilul**, nişte eseuri publicate de-a lungul celor opt ani de reviste româneşti din SUA. Această carte este o sinteză a acestei condiţii. În aceeaşi serie se circumscrie şi o altă carte pe care am tipărit-o, o carte despre Mircea Eliade, **Reconsiderându-l pe Mircea Eliade**, scrisă de un profesor american şi foarte bine primită în cercurile universitare. Se numeşte Brian Renny şi cartea este un instrument util pentru oricine vrea să cerceteze perioada americană a activităţii lui Mircea Eliade, perioada ştiinţifică, de istoric al religiilor. După cum probabil se ştie, proza eliadescă nu are mare succes în SUA, în schimb opera sa ştiinţifică e de mare actualitate şi a generat un adevărat fenomen, prin comentarii, cărţi. S-au scris peste 300 de cărţi despre opera ştiinţifică a lui Mircea Eliade.”*

În ceea ce priveşte contactele programatice ale scriitorilor români cu cei din străinătate, G. Sorescu spune:

*„Am reuşit să formez un grup de prieteni scriitori şi artişti, prin înfiinţarea Asociaţiei Internaţionale a Scriitorilor şi Oamenilor de Artă Români, LITERART XXI. E o asociaţie profesională, care cuprinde în jur de 300 de scriitori, artişti, muzicieni, din SUA, Canada, Germania, Italia, Franţa, Belgia, Africa de Sud, Brazilia etc., români risipiţi peste tot, şi această asociaţie sponsorizează revista **Origini**, care apare de trei ani în SUA.”*

Ziua nemuririi Eminescului, 2010

*

Consider un privilegiu de a putea începe ultima serie a comentariilor asupra ***Istoriei...*** cu o personalitate care a continuat şi continuă să fascineze generaţii întregi de scriitori şi poeţi, cu Nichita Stănescu. Nicolae Băciuţ însuşi îşi manifestă admiraţia faţă de cel care a devenit o emblemă a Poeziei româneşti a veacului XX: *„Un început de octombrie adevărat mi-a revelat un adevărat Nichita Stănescu întrecându-se pe sine într-o competiţie care există doar în imaginaţia mea împătimită de drag de poezia lui Nichita Stănescu. Am văzut cum arată o zi fără început şi fără sfârşit a unui poet. A fost exact aşa cum mi-am reprezentat în copilărie imaginea unui scriitor, imagine formată doar din lecturi şi din, vai, atât de reci fotografii de manual. Ţinând parcă dinadins să-mi arate că poate există un scriitor ideal a cărui biografie nu se desparte cu nimic de opera sa. Poetul, încetul cu încetul, mi-a impus un portret care să refuze orice altă înfăţişare a sa. Trupul masiv al Poetului înveşmântat în ţinuta celui mai banal trecător de pe stradă, tocmai poate pentru a nu atrage atenţia asupra sa, mergea cu paşi silenţioşi, tăcându-şi liniştea pe care o rupea din când în când cu câteva vorbe care nu aşteptau replică”.*

Lucruri şi întâmplări inedite, (cum altfel?), ne dezvăluie autorul care este un privilegiat din acest punct de vedere, că i s-a oferit şansa (de către Providenţă) şi chiar a reuşit să stea în preajma, şi să respire acelaşi aer cu cea mai carismatică personalitate a culturii româneşti, cu regele Poeziei încununat la Struga cu lauri şi cu deţinătorul premiului Herder pentru poezie.

„În timp ce recită, privirea lui pare atotcuprinzătoare. Priveşte pretutindenea şi niciunde. Acesta este primul şi singurul meu Nichita Stănescu. Ceilalţi pe care i-am întâlnit, chiar şi pe cel de la Struga, pentru care m-am călătorit spre a-l vedea, asemeni unui badea Cârţan contemporan,

purtându-i cărţile în rucsac, tăind, pe jos, Bulgaria şi Macedonia iugoslavă până pe malurile fierbinţi ale Ohridului, nu sunt decât înfăţişări întâmplătoare şi nu întotdeauna adevărate ale poetului. Şi ale poeziei."

Nicolae Băciuţ mărturiseşte că, de o bună bucată de vreme îl obsedează două ipostaze: poezia pe de o parte şi poetul, pe de altă parte, aşezate faţă în faţă.

Discuţia cu marele poet începe de la definirea cuvântului ca material, ca suport al poeziei. Cuvintele lui Nichita au valoare axiomatică, ele sunt emblematice pentru **"Starea poeziei"** sau pentru **"Fiziologia poeziei"** de azi şi din totdeauna.

„- După părerea noastră, considerăm cuvântul a fi fiind singurul lucru concret din fiinţa generală a conştiinţei. Partea de om a cuvântului, partea trecătoare de om a cuvântului este importantă după cum mai puţin important este felul naşterii şi mai important mi se pare a fi însăşi naşterea. În genere, din punct de vedere al poeziei şi al gândirii de acest tip, adică al gândirii de tip estetic, care este o formă a cunoaşterii, a luării în cunoştiinţă a sinelui de către sine, cuvântul se ia în cunoştiinţă de sine prin privilegiul unei cunoştiinţe şi prin întâmplarea unui trup".

Vorbind despre limbajul poetic şi despre lupta limbajului cu sine însuşi, aşa cum frumos aruncă provocarea Nicolae Băciuţ, ştiind că acesta este creator de limbaj şi stăpân pe un limbaj propriu:

***„**- Nu cred că întrebarea mi se potriveşte pentru că nu eu mă lupt cu limbajul, el se luptă cu mine. Ca să fiu sincer, pentru că până acum am fost foarte sincer, deci, ca să fiu numai sincer, aş spune că tot timpul m-am suspectat de inadecvare la limbaj. De aceea, în anumite etape ale conştiinţei mele, m-am gândit dacă limbajul meu poate fi depăşit printr-un metalimbaj, lingvistica printr-o metalingvistică, cuvântul printr-un metacuvânt."*

La întrebarea, dacă pot cuvintele îmbătrâni, devenind victime ale timpului, Nichita răspunde:

„- Cuvintele nici într-un caz nu pot îmbătrâni; ele au o natură eternă prin faptul că ele nu au timp. Timpurile pe care ele le acceptă, pe care cuvântul le acceptă – trecutul, prezentul şi viitorul – sunt un fel de piei, forme, trupuri, înfăţişări, privelişti şi manifestări ale cuvântului. Cuvântul nu are natura timpului, el se petrece în timp, dar el are o natură statică. Timpul are o natură perisabilă. Locul petrecerii cuvântului e trecător, nu cuvântul”.

Pornind de la versul: „***Poetul ca şi soldatul/ nu are viaţă personală”,*** Nichita este rugat să-şi definească propria existenţă:

„- Acea poezie, de bună seamă că era o metaforă, iar acel vers o aserţiune. Intimitatea unui poet adevărat nu este totuna cu propriile sale amintiri. Nici nu suntem totuşi ceea ce ţinem minte că suntem, cum am crezut adeseori. Intimitatea lui este ceea ce este el, este simultaneitatea lui cu orice şi oricând. Este intimitatea cuvintelor, iar viaţa personală a poetului este avatarul verbului care se vorbeşte pe o orbită spaţială în jurul subiectului său, în jurul unui nume, în jurul unui substantiv.”

La întrebarea, cum ar arăta acum poetul, în raport cu unele autoportretizări mai vechi, Nichita mărturiseşte:

„- E o întrebare la care nu pot să răspund pentru că acel dialog vechi făcut cu Florin Mugur avea aţâţarea colegială a unor schimburi de sentimente, a unui trup de sentimente, trecător, cel pe care ţi-l prilejuieşte tinereţea în conversaţie. Acum nu cred că se mai poate vorbi de un schimb cu ceva şi cred că un autoportret nu mai e posibil pentru că portretul însuşi nu mai este cu putinţă”.

Prima spaimă, aşa cum spunea Marin Preda, declanşează şi prima scânteie morală în om şi din acest punct de vedere Nichita povesteşte despre prima lui spaimă:

„...Spaima este o formă a egoismului, a autoconservării unei forme mici doritoare, tinzând către o formă mai mare. Prima spaimă, de bună seamă, a fost aceea a naşterii mele. Ca dovadă că ea a fost atât de uriaşă, coincide cu dreptul de a fi uitat-o cu desăvârşire. Nimeni nu-şi mai aduce aminte un lucru esenţial al vieţii lui: secunda naşterii lui, după cum nimeni nu poate să ţină minte al doilea lucru coincident cu primul: moartea lui”.

Nichita Stănescu a brodat mult pe aceste teme fundamentale, naşterea şi moartea. Până şi ultima poezie antumă, apărută în 9 decembrie 1983, în revista „**Flacăra”** cu doar 4 zile înainte de nemurirea lui, poezie care se numeşte „***Plautilla”*** – nu întâmplător are ca temă naşterea şi moartea: *„Mă mai las şi eu câteodată/ între un alt fel de plată; / nenăscut fiind / nimeni nu mă va vedea murind.// Dar m-apucă dorul cel mai dor / de coasta amânduror / să mă nasc ca să şi mor / să mă nasc ca să şi mor.”*

Şi iată o proprie definiţie a scriitorului:

„- Un scriitor este un cititor care îi citeşte pe cititori.”

Întrebare care reclamă necesarmente, o alta, la fel de legitimă:

„- Iar cititorul pentru scriitor?

- Cel care-l scrie. (...) Căci a vorbi în mod real şi serios de ce reprezintă un cititor pentru un scriitor este obiectul unei meditaţii de o viaţă şi nu a unei replici de o secundă. Am refuzat-o printr-un joc de cuvinte şi sper că s-a înţeles ca atare”.

Nicolae Băciuţ îi adresează şi această întrebare provocatoare:

„- Dacă cititorul Nichita Stănescu ar fi constrâns să păstreze o singură carte dintre cărţile poetului Nichita Stănescu, pe care ar alege-o?

- Capitolul despre Claudiu scris de Suetoniu.”

În legătură cu lecturile sale de căpătâi, poetul răspunde:

*„- Să ştiţi că întotdeauna am preferat aceeaşi oameni şi aceleaşi lecturi. Numele lecturii s-a schimbat şi titlul omului s-a modificat. Dar nu am iubit decât pe aceiaşi autori şi n-am iubit decât aceeaşi poezie, sigur că uneori ea se numeşte **Odă în metru antic**, alteori se numeşte **Dao De-tzin**, uneori autorul se numeşte Eminescu, alteori autorul se numeşte Lao-tse, alteori poemul se numeşte altfel, alteori autorul se numeşte altfel, dar în genere a fost apropiere, în ceea ce mă priveşte, de ceva perpetuu mişcător în viaţa mea, înainte. Distanţa tot timpul a fost aceeaşi, lucrurile se schimbă.”*

Referitor la adepţii poeziei sale dar şi a celor care manifestă rezerve faţă de ea, Nichita are următoarea explicaţie (şi aici Nicolae Băciuţ face o pauză strategică, pentru a-şi pregăti cititorul sau pentru a se pregăti pe sine pentru o mare emoţie estetică):

„(Minute în şir poetul tace. Apoi ia o înfăţişare dramatică, un amestec de furie şi de sfârşeală. Ochii poetului par mai mari ca niciodată şi par a fi nişte „odăi ale fulgerului”. I se aude respiraţia precum bătăile ritmice ale unui orologiu. Cât o fi ora poetului?

„Tristeţea mea aude nenăscuţii câini pe nenăscuţii oameni cum îi latră”. Îşi ridică privirea şi rămâne cu ea pironită în golul ce se deschide prin fereastră.)

- …………… Că “Nu credeam să-nvăţ a muri vreodată”! (Să facem o pauză, am obosit!).

Revenim după o pauză în care Nichita Stănescu se plimbase prin cameră negăsindu-şi locul. Era ca un leu în cuşcă. Avea însă o furie… blândă. „Iubite prietene, vino să-ţi arăt această carte unică, scrisă de mine cu colţul inimii şi scrijelită de inima fără seamăn a soţului acestei nepreţuite doamne” – şi-mi face semn cu ochiul către Maria Luiza Cristescu, care scotocea printr-o poşetă. „Am atâtea monezi în casa asta dar nu am monezi pe care să le preschimb în de-ale

gurii şi setei". Apoi îmi răsfoieşte cartea cu file din... aramă. Cuvinte scrise de mână pentru ochii şi gingăşia copiilor."

Apoi, Nichita este întrebat dacă a avut vreodată sentimentul îndepărtării de poezie:

„- Din fericire, da! Tinere, am avut acest sentiment care e, cum să spun, majoritar, pentru că poezia este o regăsire, nu numai a mea în parte ci a oricărui în parte; fiecare om are o flacără a lui, dar ***absolut*** *fiecare om are o flacără a lui, discretă şi topită într-o flacără mai mare, a umanităţii, flacăra la care nici el însuşi nu ajunge. Poate poetul să ardă mai repede, apropiindu-se de propria-i flacără. Poate e mai norocos sau mai nenorocos din acest punct de vedere. Dar îndepărtezi flacăra, a ta proprie, acel luciu sacrosanct numit existenţă, te duce în mari deznădejdi şi sentimentul că te îndepărtezi de el îl ai cu cât o dată sau de două ori te atingi de el. (...)*

Aşa că sentimentul pierderii poeziei este cel mai frecvent, după părerea noastră, în cazul poetului autentic. Noi nu ştim dacă suntem poet autentic, dar năzuim foarte mult aceasta, cel puţin prin pierderea poeziei dacă nu prin câştigarea ei".

Şi iată cum defineşte poetul Poezia:

„Poezia este în fapt o arheologie, o reuniune de – dar nu-mi place cuvântul cioburi – un fragmentarium de flăcări care tind să reconstituie un centru sau o procesiune sau un răsărit de soare. Deci, ea, într-un fel, este o amprentă a focului lăsată pe conştiinţa noastră, dar a focului nu înţeles ca arsură şi nici măcar înţeles ca lumină, care sunt făpturi ale lui, întruchipări exterioare ale focului. Poezia este amprenta fundamentală a spiritului creativ şi a creaţiei. Nu o întruchipare exterioară. Cuvântul este un pat al acestei flăcări, iar nu flacăra este patul cuvântului sau forja cuvântului. Numai că, la rândul lui, acest pat fantastic are natura generală pământească. De aici sentimentul nostru acut şi anume acela

că verbul este lucrul cel mai material al pământului, după cum cerul este faptul cel mai concret şi mai pământean al pământului.”

La întrebarea: ce reprezintă Eminescu pentru el, Nichita nu putea să aibă decât un răspuns:

„- Eminescu? – e foarte greu să respiri după el, dar în clipa în care el ne-a devenit nouă tuturor respiraţie, va trebui ca noi înşine, la rândul nostru, să fim respiraţia nenăscuţilor. Eminescu este un aer pur, genuin, un aer curat”.

Interviul este realizat în Bucureşti, în 3 octombrie 1980 şi apărut în **Echinox,** nr. 11/1980.

Nicolae Băciuţ are în ***Istoria*** sa, o inserţie peste timp, când îl evocă pe Nichita la Târgu Mureş, în ziua când acesta ar fi împlinit 70 de ani, un text emoţionant şi edificator pentru orice iubitor de poezie. ***CUVINTE-NECUVINTE CU NICHITA STĂNESCU:***

*„Nichita Stănescu ar fi trebuit să împlinească în ultima zi a lui martie, 70 de ani. Născut la Ploieşti, în 1933, el n-a ajuns să trăiască în această viaţă decât 50 de ani. Suficienţi însă pentru a lăsa o operă care a marcat destinul poeziei româneşti postbelice. În plin proletcultism, odată cu Nichita, după debutul său în **Tribuna** (1957), nu se mai putea scrie poezie oricum, iar după **Sensul iubirii** (1960), sensurile poeziei s-au înscris pe un alt traseu, unul care nu mai lăsa loc de-ntors. Ca Eminescu altădată, în „dimineaţa poeziei”, ca Arghezi, la „amiaza ei”, Nichita Stănescu a făcut din timp „anotimp al poeziei”.*

*L-am întâlnit prima oară, cu adevărat, în 1975, la el acasă, în Ploieştiul natal, când **Starea poeziei** devenea Poezie Pentru Toţi. La 42 de ani, Nichita Stănescu era deja un poet clasicizat, i se acordase Premiul Herder, întrase în manuale, punând pecetea pe orice nouă respirare a poeziei.*

*Odată cu **Epica magna**, subiect de dispute la seminariile de **Teoria literaturii**, Nichita Stănescu a devenit*

parte din viaţa mea. După ce, în 1980, realizam un interviu cu poetul la Bucureşti, în 1982 n-a fost decât un gest firesc să trec peste „mări şi ţări” ca să ajung la Struga, în Macedonia, pe malul lacului Ohrid, să văd încoronarea lui Nichita Stănescu cu „Cununa de aur” a poeziei.

Nichita Stănescu, „se credea un trimis al lui Eminescu pe pământ”. Avea vocaţia prieteniei, avea farmec, era sociabil, imprevizibil. A lăsat în urma lui o legendă şi nu mai e poet ci poezie. El trebuie descoperit şi redescoperit mereu”.

O altă personalitate care este intervievată în această fundamentală lucrare de referinţă este Marin Mincu. Discuţia gravitează tot în jurul numelui lui Nichita şi a felului cum este receptată poezia sa astăzi, impactul pe care-l are asupra tinerilor.

„Lui Nichita Stănescu nu-i lipseşte nimic, pentru ca el să fie ceea ce este, adică modelul cel mai important al poeziei române postbelice, acela care infuzează în poezia ce a urmat un siaj enorm în ceea ce priveşte fie scriitura, fie mesajele semantice. Nichita Stănescu ar fi, deci, singurul poet care, fără să exagerăm, contează ca model absolut. Ce s-a întâmplat, însă? S-a întâmplat că exegeza a acceptat să-l recepteze cu mijloace sincronizate şi de aici a apărut o modalitate interpretativă, aş putea spune mediocră, care îl afiliază pe poet mai degrabă modernităţii, cum spunea astăzi domnul academician Eugen Simion, şi nu postmodernităţii. Termenul pe care l-a folosit domnia sa era absolut fals, nu se poate folosi termenul de neomodernitate. Modernitatea este sau nu este. Putem vorbi de un neomodernism eventual, în nici un caz de neomodernitate. Nichita Stănescu ar fi deci la această limită, între modernitate şi postmodernitate, principalul reformator al discursului poetic românesc. El reuşeşte să integreze din mers toate tentativele noi, care aparţin diverselor promoţii şaptezeciste, optzeciste, aş putea spune chiar nouăzeciste, şi de aceea el nu este iubit de reprezentanţii acestor promoţii, pentru

că ei consideră că Nichita Stănescu ar fi un poet retardat. Din ascultarea textelor sale prin recitare, unele exegeze foarte recente, reiese că Nichita Stănescu asimilase tot ceea ce spiritul epocii pusese la dispoziţie şi că el este în esenţă, măcar la modul intuitiv, un postmodern adevărat.”

Nicolae Băciuţ inserează în volum, cu acest prilej, cuvintele comemorative ale unor personalităţi apropiate lui Nichita, în momentul împlinirii a 70 de ani de la naşterea sa.

Adam Puslojic doreşte *„Să inventăm o lume cu Nichita fără Nichita”.* Acest prieten sârb al lui Nichita îi realizează acestuia un portret tulburător, la întrebarea reporterului, cum apreciază “viaţa postmortem” a lui Nichita.

“- Greu de tot de vorbit despre timpul de după Nichita cel viu. A fi Nichita fără de Nichita e destul de greu, pentru că nu ştiu cum să ni-l imaginăm dinafara lui. Pentru că atunci când el a fost alături de noi, noi am avut un curaj imens că suntem alături de el şi suntem uneori chiar egali. Dacă el ne pune o întrebare, noi rostim un răspuns, dacă el tace, noi îi punem o întrebare. Iar acum, fără el, nici întrebările, nici răspunsurile nu au nici un înţeles. Sau n-au nici un rost. Dar, totuşi, viaţa merge mai departe, destinul nostru ne obligă la demnitate şi chiar noi trebuie să inventăm o lume ca Nichita fără Nichita. »

Şi, continuându-şi firul evocării, Adam Puslojic încearcă să-şi închipuie cum şi-ar putea îmagina el lumea de azi ? *« Cred că în cea mai bună variantă posibilă, ar fi trăit mai departe şi nu ar fi observat nici un schimb de viaţă. Dar, iată, noi, care trăim fără el de două decenii, înţelegem că lumea după Nichita este mult mai schimbată decât lumea până la Nichita, după altcineva care a fost un strămoş al lui sau al nostru. Cred că nici golul după Eminescu n-a fost atât de mare cât a rămas gol după Nichita. Din ce punct de vedere? După Eminescu s-au născut alţii care aveau o direcţie foarte bine propusă, foarte bine întemeiată chiar de Eminescu, prin*

poetica lui, prin viaţa lui, de a purta necazurile sau răutatea din lume. După Nichita, lumea a devenit mult mai infernală decât şi-ar fi putut el închipui în cele mai negre, mai întunecate vise ale lui. Cine şi-ar fi închipuit că la nici zece ani de la moartea lui s-ar fi întâmplat ceea ce s-a întâmplat în România, în 1989, sau în 1999, în Serbia? El, care are un vers tragic, din cunoscutul poem „Ah, Serbia", ultimul vers e „Ah, Serbia, tu nu mai eşti", „Iată ce vis greu a trăit" fratele nostru, în numele nostru. Şi noi acum trebuie să credem că, de fapt, el n-a avut dreptate. Dar el a avut dreptate. În ce sens? Noi am trecut o tragedie care ne-a compromis viaţa suportabilă. Şi-acum trăim o viaţă insuportabilă. Dar noi o trăim, o suportăm. Lecţia lui Nichita despre cerc, lecţia despre cub, lecţia despre autoportret, care devin epitaf, ne obligă să trăim mai departe. Chiar eu am scris un text, după un vis al meu, când nu ştiam ce să-i spun lui Nichita. El mă întreba ceva, iar eu nu ştiam ce să-i răspund. Şi-atunci, eu mi-am închipuit că, de fapt, eu trebuie să-i spun ceva foarte simplu. Că lumina există mai departe. Şi-atunci a spus: „Dar, stai, erai mulţumit să spun ceva atât de simplu?" Şi-atunci mi-am dat seama că, de fapt, nu e simplu. Şi i-am spus: „Iată, frate Nichita, lumina există mai departe".

Şi despre felul cum este el receptat în Serbia, Adam spune:

« - El a fost un fel de poet total şi capacitatea lui de a trăi versurile sale a fost imprevizibilă. Pentru că atunci când trăia la Belgrad el scria despre Belgrad, dar presupunând că Belgradul e şi Bucureştiul şi lumea întreagă, adică Cosmosul, materia divină din care noi suntem cu toţii alcătuiţi. Faptul că noi ne-am recunoscut în cuvintele lui despre Belgrad, despre Serbia, a fost un contract cu el, ca poet, să-l credem până la ultimul punct tragic. Şi chiar când ne-a atras atenţia că Serbia nu mai este, încă de-atunci trebuia să fim atenţi că ea în curând nu va mai fi. Dar acum, când am depăşit acest punct

tragic, noi înţelegem că Serbia există mai departe, există şi lumina în Univers. »

Şi acadmicianul Eugen Simion, ploiştean, coleg de şcoală şi prieten cu Nichita, are cuvinte neasemuite pentru poet : ***„Nichita Stănescu nu era un înger”-*** spune Preşedintele Academiei Române, dar tocmai prin această frază (oare nu dramaturgul D.R.Popescu scria o piesă admirabilă numită**: “Nu suntem îngeri” ?)** – de fapt, Eugen Simion doreşte să întărească metafora care i-a fost atribuită de-a lungul vieţii lui Nichita: îngerul blond. Vorbind despre reperele receptării nichitastănesciene, Eugen Simion spune:

« - În primul rând, trebuie să spun că Nichita Stănescu îşi înfruntă posteritatea. Într-un fel, ne-a displăcut acest lucru, dar în alt fel cred c-a fost profitabil pentru el. El a luptat şi luptă încă pentru posteritatea lui. Adică toate aceste contestaţii care vin mai ales de la poeţii generaţiei optzeci nu fac decât să ne întărească într-un fel şi reacţia noastră a criticilor, dar să şi întărească puţin poezia lui. Eu sunt foarte bucuros că am reuşit să public în colecţia aceasta „Opere fundamentale” toată poezia lui. Cred că este un moment foarte important. Într-un fel, va trebui să recitim poezia lui Nichita Stănescu. Părerea mea e că Nichita Stănescu nu e un poet elucidat, definit în esenţa lui încă. »

Părerea acadmicianului Eugen Simion este că nu s-a scris o carte fundamentală despre Nichita şi criticii tineri vor trebui abia să-l descopere.

Nicolae Steinhardt – oferă un interviu epistolar în 1986, care avea să fie publicat în **“Vatra”** nr. 2/1987.

Interviul începe cu o întrebare din partea lui Nicolae Băciuţ, în mod firesc, întrebare în care se face porta-vocea cititorului care, dincolo de lectura cărţilor, vor să ştie cine este cel în tovărăşia căruia a consimţit să descopere câteva din semnele lumii.

“Mărturisesc: nu mă pândeşte deloc dorinţa multor amatori de literatură de a şti „cine e cel pe care-l citesc”. M-am bucurat aflând – e mult de-atunci – că Georges Duhamel nu-şi tăinuia lipsa acestei curiozităţi. E poate o dovadă de egoism, de mărginire, dar atenţia mi se concentrează asupra operei şi persoana scriitorului o disting mai mult în penumbră, estompată oarecum în aura textului, în „haloul” ei luminos. (...) Păşind de la literar la existenţial, nu ascund că am fost adânc marcat de anii 1959-1964 ».

Cei doi definesc sintagma de „mare singuratic” într-o cultură, cu referire la Mihai Şora, termen folosit şi de Marin Preda:

“Ca să-l explic, trebuie să vă rog a-l primi ad litteram. Se cer două condiţii: să fie omul mare (Atenţie! Mare, nu celebru.) şi să fie cu adevărat singur.(...) Nu oricine poate pretinde a fi un singuratic. Un exemplu autentic imediat: Panait Istrati. Marele singuratic e gata să accepte izolarea, răceala celor din jur, refugiul total în interior. Nu-i pasă de „ce se spune”, nu bate pasul în ritm cu moda, o ţine pe drumul său. Se consideră închis într-o celulă, într-un clopot de vid, într-o găoace. Gândeşte, meditează, scrie pentru el însuşi. E de sine stătător, nu simte nevoia să fie aprobat. E un soi de egotism de ordin superior, de anahoret care-şi iubeşte semenii, dar nu e dispus să le jertfească bunul lor cel mai de preţ: independenţa lui, căci bunul acesta suprem nu e numai al singuraticului ci mai ales al celorlalţi, al celor dimprejur. (...) Iată, un mare singuratic a fost şi Socrate, cu toate că era atât de vorbăreţ şi de înconjurat. A murit pe când ucenicii stăteau roată împrejur, dar însingurat, de dragul exclusiv al glasului lăuntric, îndârjindu-se în a nu da ascultare sfaturilor lor: şi n-a evadat, a făcut cum a ştiut el mai bine, cum l-a călăuzit voinţa lui”.

Referitor la “performanţele culturale”, acesta este destul de rezervat asupra termenului:

„Performanţele culturale”? Da, desigur, da, mă rog. Mai degrabă aş pune accentul pe isprăvi de caracter, de ţinută (cum îmi place a zice), de etică artistică şi umană. Pricini de întristare şi dezamăgire sunt multe. Dar am încredere şi nu încetez a trage nădejde. Sentimentele pe care tinerii ar trebui să le cultive cu precădere? Al libertăţii şi al respectului de sine. Apoi să nu uităm, talentul nu-i o marfă bună de pus în circulaţie şi destinată vânzării; talentul nu-i un bun interschimbabil; drept vorbind, nu-i proprietatea celui talentat; e un depozit; nu e o marfă, e o taină, un sacrament cum spun catolicii. Trebuie dat la rodire cu grijă multă şi cuviinţă. Sau ca să vorbim în termeni mai puţin făloşi: talentul e în situaţia militarului în uniformă: se cade să se supravegheze când iese în oraş”.

Iar în privinţa destinului împlinit sau ratării unui scriitor, acesta remarcă:

« Cred că un scriitor se poate rata iremediabil, se poate compromite cu uşurinţa cea mai fantastică. E puternic, ca orice artist. Dar nu e mai puţin fragil decât, bunăoară, civilizaţia însăşi. E în permanentă primejdie de a se depersonaliza, de a reintra în rândurile mânuitorilor de condei. Depersonalizarea, acesta-i pericolul de moarte. Nu cantitatea, nu succesul, nici chiar desăvârşirea stilistică ori nativă, important e să fi spus ce avea de spus, tot ce avea de spus, a se fi luptat cu el însuşi, cu „întâmplările”; important e a nu sfârşi copleşit de regrete, melancolie şi căinţă."

Foarte interesante afirmaţii; ele necesită meditaţie asupra condiţiei de scriitor, dar şi de critic. Convorbirea continuă cu clarificarea noţiunilor de “şablon în critică” şi “judecată şablon”.

« - Şablonul înseamnă îngheţare, mumificare, mormânt, lavă împietrită, glaciaţiune, gaură neagră. Îmi aminteşte un vers al lui Valeriu Bârgău: „Caradaşca hipnotizantă din borcanul cu formol al profesoarei de naturale”.

Cuvinte serbede ca „important", „exemplar" dovedesc sărăcie şi lene ori grabă şi indiferenţă. Nu-s, cu toate acestea, întotdeauna improprii. Nu cred că există cuvinte ciumate. Există doar probleme de amplasare, de racordare, de oportunitate. Scriitor este acela care găseşte cuvântul nimerit, singurul eficient, atât în privinţa verbelor cât şi a substantivelor şi adjectivelor. Cei mai depărtaţi de şabloane, cei mai îndemânatici în aflarea cuvântului necesar şi suficient mi se par a fi – în tonalităţi diferite – dintre contemporanii noştri cunoscuţi mie: Cioran şi Eugen Ionescu".

Aşa cum am mai afirmat, cartea de faţă în sine, poate constitui, pentru cel care a pus vreodată mâna pe condei, un adevărat manual, un ghid preţios, atât pentru începători, cât şi pentru cei care vor să se adâncească şi mai mult în fascinanta profesiune de scriitor. Convorbirea, avută în 1986 şi publicată în "**Vatra"** nr. 2/1987, se încheie cu precizarea noţiunii de suspiciune în viaţa literară.

"- În viaţa de toate zilele ori în viaţa literară e oribilă şi constituie un fenomen grav, otrăveşte existenţa oamenilor. Susceptibilitatea e tot o formă de suspiciune, criticul neencomiastic e numaidecât bănuit de vrăjmăşie. Suntem bolnavi de bănuială. Toţi, nu numai cei din lumea literelor. Alături de ură, invidie şi denunţ, suspiciunea e unul din cei patru cavaleri ai apocalipsului condiţiei omeneşti".

Nicolae Băciuţ are şi o adăugire a unui text scos de cenzură la data publicării.

Pe Liviu Ioan Stoiciu, reporterul îl invită la un bilanţ…parţial după cea de-a patra carte, la proiecte abandonate şi la condiţia de poet, ceea ce generează mărturisiri pe măsură :

« Ştiţi, în tot acest timp mi-am făcut datoria faţă de mine însumi: ca ucenic al cuvântului. Din 1982 am încetat să mă mai omor cu firea, lăsând versurile ce le-am mai tot scris la întâmplare, nedactilografiate, nedefinitivate, „că este mare lucru înfrânarea însăşi", bune să fie prelucrate când mi se mai

preface gândul-unei-noi-cărţi în ***cuvânt,*** *gata să răscumpere etapele arse în gol şi sensibilităţile mereu în schimbare. Asta e situaţia: a intervenit cu timpul şi uzura metafizică şi cum lumea mea interioară, cenzurată, e în continuă modificare, nu e greu de înţeles... Încotro se va îndrepta poezia mea? Câtă vreme libertatea interioară nu îmi va fi vorbă în vânt, voi rămâne la fel de cinstit cu mine însumi şi nu voi încerca să-mi fur căciula, voi miza pe aceeaşi spontaneitate şi percepţie estetică, fără nici un „program“."* Interviul s-a realizat în iulie 1987.

Criticul Alex. Ştefănescu afirmă că a debutat în 1969 sub pseudonimul Ioana Matei cu poezie în **"România literară".** A ajuns la critică semnând o rubrică săptămânală în **"Luceafărul",** în 1970 şi mărturisirea lui nu este lipsită de o oarecare autoironie: *"Dacă aş scrie doar pentru mine însumi m-aş simţi ca o fată bătrână care aşteaptă să se mărite. Pe de altă parte, am trăit întotdeuna cu convingerea că nu contează despre ce scriu, că, indiferent despre ce scriu, scriu despre mine. N-am nici o îndoială că dacă aş descrie fluturi sau oraşe, texte ale altora (cum şi fac) sau texte ale altora despre texte ale altora etc. tot pe mine m-aş descrie.*

Poate de aceea, în cazul meu, mai potrivită ar fi întrebarea de ce mi-am ales această îndeletnicire, întrebarea mi-o pun şi eu uneori, din cauza unei prejudecăţi, şi anume din cauza prejudecăţii că un bărbat masiv şi puternic ca mine ar trebui să facă o muncă grea. Mă uit în oglindă şi mă întreb de ce nu car în spate trunchiuri de copaci sau de ce nu mă aflu într-un ring de box, susţinând o partidă la categorii de peste o sută de kilograme. Chiar dacă trec de aspectul pur fizic, tot mi se pare că scrisul nu mi se potriveşte. Cu mintea mea energică, bine organizată, ghidată de principiul eficienţei, aş fi putut fi un bun inginer (proiectând, de exemplu, dispozitive de stors fructe care chiar ar fi funcţionat, nu ca acelea care se găsesc în vânzare...). Scrisul mi se pare o meserie feminină sau

destinată unor bărbaţi efeminaţi, în sfârşit... Aceasta este, deci, prejudecata care mă determină să mă întreb de ce scriu".

Dialogurile din această "**Istorie...**" ar putea purta următorul titlu: "(Des)tăinuiri literare", pentru că, indiferent de ceasul zilei sau cel al tainei de seară sau noapte, discuţiile au un caracter confesiv şi presupun, din această pricină, sinceritate de ambele părţi. S-a ajuns astfel să fie dezvăluite în premieră, unele întâmplări care de multă vreme zăceau în adâncurile subconştientului. Şi toate acestea datorită abilităţii, profesionalismului, încrederii pe care o inspiră şi măiestriei cu care au fost adresate întrebările, chiar şi unele cele mai delicate, fără să pară indiscrete şi fără să deranjeze. De aici a rezultat un document foarte preţios şi inedit care poate fi utilizat ca suport de referinţă, dar poate fi şi citit cu plăcere de orice aspirant la gloria literară.

Şi aici, punctează Alex. Ştefănescu despre dialogul literar, specie rară şi deosebit de interesantă pentru că presupune o confruntare de idei, dar şi mărturisiri care presupun sinceritate:

" - Cred că dialogul, ca tip de relaţie, este pe cale de dispariţie în viaţa literară. Şi consider aceasta o mare pierdere, deoarece atunci când nimeni nu are răbdare să asculte pe nimeni ne îndepărtăm de sensul însuşi al literaturii. Un şahist, fie şi genial, nu-şi poate desfăşura arta dacă partenerul său de joc îi răstoarnă tabla din furie neputincioasă sau din cine ştie ce alt motiv. În viaţa noastră literară de azi există mulţi autori care răstoarnă tabla.

Interviul, ca gen, a fost relansat la noi de Adrian Păunescu şi susţinut, apoi, de diferiţi alţi entuziaşti, printre care îl remarc pe George Arion. Condiţia, cred eu, ca un interviu să reuşească, este ca realizatorul lui să inspire încredere interlocutorului. Aşa cum inspiraţi dv. Dacă mi-ar lua, de exemplu, un interviu Mihai Ungheanu, gândul că nu mă

înţelege, că-mi interpretează tendenţios răspunsurile m-ar descuraja în elanul meu spre sinceritate”.

Pentru un critic, esenţială este informarea, punerea la curent cu noutăţile:

“ *Mă aflu deci - o spun fără falsă modestie - în miezul evenimentelor (literare) şi cred că numai astfel poţi simţi pulsul unui moment şi poţi face critică ».*

Cât priveşte un spirit tutelar, Alex. Ştefănescu îl recunoaşte pe Nicolae Manolescu.

“- Foarte mult a contat în biografia mea exemplul lui Nicolae Manolescu. I-am fost student şi, la seminarii, îl ascultam extaziat. Competenţa sa desăvârşită, pasiunea rece (parcă mefistofelică), arta persuasiunii, ca şi eleganţa conduitei i-au adus, de altfel, mulţi admiratori”. Interviul a fost publicat în **« Vatra »** nr. 7/1985.

Poeta Grete Tartler susţine că *„Obstacolele fac drumul mai interesant”.* Ea relatează cum a primit „botezul“ tiparului? (La „**Constelaţia lirei“,** în Amfiteatru, 1968, prezentată de Ioan Alexandru).

“- <Botezătorul> meu, Ioan Alexandru, era pe atunci foarte tânăr şi el. Când am intrat în redacţie, am văzut un băiat blond pe care l-am crezut student şi cu care am avut doar o scurtă discuţie despre Rilke (mi-a recomandat să citesc şi ***Scrisorile către un tânăr poet****, aflând că nu-i cunosc decât poeziile). Abia după ce mi-au apărut poeziile am aflat, din prezentare, că vorbisem cu Ioan Alexandru.”*

Grete Tartler vorbeşte despre modele, cărţi şi dascăli care au marcat formarea sa culturală.

“*Cei mai dragi „dascăli“ mi-au fost însă Mircea Eliade şi George Enescu: de la ei am învăţat „să mă odihnesc de muncă prin muncă“, să nu las să se irosească nici o clipă, fiindcă într-o căutare pasionantă fiecare clipă îşi are rostul ei. »*

Absolventă de Conservator, dar şi a Facultăţii de limbi romanice şi orientale, secţia arabă, Grete Tartler are şi preocupări în afară de aceste două repere: muzica şi literatura:

"- În Orient se spune că poezia trebuie s-o scrii la tinereţe, mijlocul vieţii să-l consacri artelor, iar bătrâneţea, ştiinţei. Eu m-am „asigurat" cu mijlocul vieţii şi cu bătrâneţea; nu ştiu la tinereţe ce o să fac! Lăsând gluma la o parte: cred că preocupările „extra-lirice" alungă poezia. Dar cine nu reuşeşte să scape de poezie, înseamnă că nu a fost influenţat de alte preocupări; înseamnă că momentele de creaţie poetică sunt cu atât mai vii, mai dezlănţuite - ca orice răbufnire a unui lucru oprit. Obstacolele, se ştie, fac drumul cu atât mai interesant!"

Poeta afirmă că a fost preocupată încă din copilărie de găsirea unui limbaj universal şi mai ales de secretul acelui limbaj al universaliilor. *" Am ajuns la o oarecare concluzie în legătură cu „autonomia semantică" a vocalelor şi consoanelor, dar desigur asta nu înseamnă prea mult... Tot „căutând", traduceam şi asta îmi limpezea „pe concret" căutarea. Apoi, mă eliberam de servitutea imitaţiei (traducând un mare poet, nu mai scrii niciodată ca el, nu te laşi influenţat). De pildă, traducând poezie arabă şi persană în formă fixă (sute de monorime etc.) m-am eliberat de nevoia de a scrie poezie rimată, fiindcă eu nu cred că în poezia modernă, care merge pe armonii ale spiritului, se mai poate folosi rima (o armonie facilă, exterioară). Totuşi îmi place atât de mult să scriu „în chinga" ritmului şi a rimei, îmi e atât de uşor, mă simt ca după o baie de izvor. De ce să nu-mi ofer această plăcere prin traduceri? »*

Despre lirica feminină, poeta are următoarea părere:

"Sigur că e o sintagmă justificată, dar dacă nu i se acordă un înţeles „regional", cum ai zice lirica pieilor roşii sau a tribului Bororo. Femeile trăiesc de obicei altfel timpul, într-un mod continuu (fiindcă societatea cere continuitate în

conservarea speciei...), iar bărbaţii trăiesc mai activ, discontinuu, ceea ce duce la mai multe descoperiri şi schimbări. Adică, există o condiţie feminină - a cercetării de sine, a contemplaţiei lineare, a graţiei imuabile (cum ziceam înainte despre Orient) - şi de alta masculină, a mişcării şi discontinuităţii. Astfel, la „lirica feminină“ eu l-aş trece şi pe Goethe (mai ales prin ***West-östlicher Diwan*** *- unde, în treacăt fie spus, s-a descoperit că unele versuri ar fi ale Mariannei von Willemer, iubita şi inspiratoarea sa...) iar la „lirica masculină“ pe Carolyn Kiser, pe Denise Levertov şi alte americance „dure“. Feminitatea în poezie înseamnă autocontemplaţie (în primul rând) şi suferinţă, aşa că, până la urmă, „nu e om să nu fi scris o... lirică feminină“!”*

Grete Tartler este şi scriitoare pentru copii şi vorbeşte despre această litratură cu plăcere:

“- Numai geniile se pot compara cu copiii, în capacitatea lor de a arde etapele cunoaşterii, de a ajunge direct la esenţe. Cum să fie literatura pentru copii un gen facil? Pentru mine e genul „mozartian“: unde îţi poţi îngădui să fii limpede, vesel în aparenţă, unde amărăciunea nu se vede. Mozart nu bubuie, nu loveşte, dar asta nu înseamnă că nu răscoleşte. Scriu cărţi de copii de curând şi asta datorită „partidelor“ de imaginaţie cu fetiţa mea Ana-Stanca (zece ani). E deci o bucurie recentă şi legată de împrejurimi personale, dar ce bucurie să vezi că-i poţi face pe toţi copiii să râdă, că-i faci fericiţi! Cât despre literatura pentru copii publicată la noi în ultima vreme, drept să spun, nu o cunosc. Ana-Stanca de mult citeşte singură - iar eu, cu opurile mele orientale...” Interviul a fost luat în 1987.

Mircea Tomuş vorbeşte despre debutul său la “**Steaua”,** despre munca de redactor acolo, vreme de 15 ani, (1955-1970) şi subliniază rolul acestei reviste în cultura română:

“- Pentru cultura română poate că mai este încă timp şi loc să se definească rolul acestei publicaţii în anii în care s-a

aflat sub conducerea lui A. E. Baconsky. Ca exemplu, ca să fac o simplă semnalare, generaţiilor mai noi de cititori şi literaţi nu le e atât de clar pe cât ar trebui rolul adevărat pe care revista clujeană l-a jucat în resurecţia poetică de la începutul anilor şaizeci. De altfel, revista Steaua a fost purtătoare de torţă şi în domeniul restabilirii relaţiilor fireşti cu tradiţia literară şi în cel al readucerii în prim planul actualităţii literare a unor scriitori de talia lui Arghezi, Călinescu…

Pentru mine Steaua a însemnat, după patru ani de facultate chinuită în umbra proletcultismului, o adevărată şcoală a literaturii şi culturii române. Am avut norocul conlucrării apropiate cu A. E. Baconsky, care a fost un neîntrecut animator cultural pe spaţii vaste, mult mai vaste decât le presupune activitatea unei reviste literare cu descoperiri generoase în zona naţionalului şi universalului şi, totodată, un neîntrecut ctitor de publicaţie, la care simţul estetic, al şaselea simţ al publicistului, se asocia cu multă rigoare constructivă.”

În privinţa “strategiei prudente a judecăţii de valoare”, criticul şi istoricul literar Mircea Tomuş afirmă:

“- Mereu am în minte exemplul lui Maiorescu, care are pentru noi marele merit, greu de egalat, al indicării nivelului de valoare a lui Eminescu. Dar când a făcut acest lucru, Maiorescu a utilizat o extraordinar de omeneşte frumoasă expresie, cristalizarea a ceea ce numesc eu prudenţă în judecata de valoare. El a spus despre poet că poezia românească a secolului al XX-lea va sta sub semnul lui, „pe cât se poate omeneşte prevedea”. Mă întreb mereu când mă gândesc la această tulburătoare, unică expresie în critica noastră, deci mă gândesc mereu dacă, gândind-o şi scriind-o, nu cumva Maiorescu realiza că emisese şi cunoscutele judecăţi de valoare pripite despre alţi scriitori. Deci, „strategia prudentă a judecăţii de valoare” înseamnă a te înscrie în limitele strict omeneşti ale posibilităţii de prevedere.”

Interviul a fost publicat în « **Vatra** » în 1988.

Despre scriitorii români din diaspora, Ecaterina Ţarălungă afirmă : *“ ...Scriitorii români din diaspora sunt parte a literaturii şi culturii române. Lucru insuficient cunoscut la noi, există autori, opere cunoscute atât de bine în străinătate, dar pe care cititorii români le cunosc încă puţin. Pe de o parte, din cauza tirajelor mici în care unele lucrări au apărut, pe de alta parte, chiar dintr-o necunoaştere de către unii specialişti a valorilor din străinătate”.*

Fundaţia Culturală Română trebuie să se procupe mai mult de recuperarea şi intgrarea literaturii române din diaspora, e de părere Ecaterina Ţarălungă. E ncesară o posibilă evlauare a literaturii exilului românesc:

“*Aici trebuie creat un echilibru, în legătură cu contribuţia pe care românii din afara graniţelor o pot aduce la fenomenul cultural românesc. Pe de altă parte, ei cunosc mult mai bine mişcarea literelor în alte culturi, mişcarea universală a literelor, ca să spunem aşa, sunt mai bine racordaţi şi deci mai bine deschişi, pot provoca deschiderea culturii române spre lume, iar, totodată, autorii români, acceptandu-i şi integrându-i în fenomenul românesc, pot determina propria deschidere spirituală spre celelalte culturi ale lumii. Iar în actuala arie a globalizării civilizaţtiilor, mi se pare că nivelul spiritual trebuie să se implice mult spre unificarea celor două fenomene româneşti din diaspora şi din ţară”.*

Interviul a fost luat la Liege în 1999.

Radu G. Ţeposu îşi începe punctele de vedere cu critica generaţiei optzeciste cu un discurs fără echivoc:

“- Critica acestei generaţii, în ciuda bunelor ei intenţii declarate, a fost pusă de congeneri în cea mai penibilă dintre posturi, fiind silită să facă figură de rudă săracă în raport cu comentatorii generaţiilor anterioare. (...) Cea mai mare datorie a criticii tinere de aici vine, aşadar. Din neputinţa administrativă de a publica o sinteză temeinică despre

literatura anilor '80, o sinteză absolut necesară, având în vedere că peste o sută de autori au apărut în acest climat de generaţie cu cărţi. Imposibilitatea de a face dovada unei analize sistematice, din interior, a fenomenului, a lăsat multora un gust amar, o neîncredere în spiritul de iniţiativă al criticilor tineri. Să nu mai vorbim de faptul că primirea acestora în Uniunea Scriitorilor a devenit o himeră, întrucât e la modă marginalizarea lor. E chiar o ruşine, oare, ca un critic de treizeci şi cinci de ani să fie primit în rândurile veteranilor? Câţi dintre autorii tineri sunt membri ai Uniunii? Cine sunt cinicii care-i tratează pe aceşti scriitori ca pe nişte rândaşi ai literaturii? Să înţelegem că gerontocraţia este adevărata raţiune a politicii noastre culturale? Eu sunt sastisit de aceste strategii viclene ale amânării, care n-au alt rost decât acela de a zădărnici bunele intenţii. În tot acest timp, în schimb, plutonul mediocrităţii înaintează impetuos, sporindu-şi zestrea apariţiilor în volume, fără să deranjeze pe nimeni, dar şi fără să atragă atenţia cuiva. Literatura subdezvoltată a luat din nou cu asalt editurile".

Nicolae Băciuţ semnalează faptul că istoricii şi criticii literari tineri se apropie cu sfială de edificiile mari, cum ar fi Istoria literaturii române contemporane din "*pricina lecturilor insuficiente, a crizei de timp"* dar şi a faptului că *"exegeza mai nouă a cam pierdut gustul disciplinei de studiu, al rigorii, al efortului benedictin. O carte de felul unei istorii a literaturii nu poate fi scrisă doar din foiletoane. Cere o construcţie închegată, iar aceasta presupune o viziune, care viziune nu poate fi visată într-o noapte, care noapte e din ce în ce mai scurtă".*

Privitor la maeştrii literari, Radu G. Ţeposu e de părere că: *« - Pentru un critic, maestru nu poate însemna decât un bun pedagog în stare să-i educe lecturile, să-l orienteze bibliografic, să-l pună într-un raport de înţelegere filosofică a creaţiei. »*

Critica optzecistă se diferenţiază de criticile până la ea, după părerea lui Radu G. Ţeposu :

« - Se individualizează (căci nu e o ruptură de natura catastrofelor) prin ceea ce am sugerat deja: în cea mai mare parte a lor, aceşti critici sunt ironici, fantezişti, inventivi, supli în demonstraţii, iubitori de pastişe ironice, de calambururi fine. Memoria lor e mereu încărcată de clişeele lecturii, pe care, în loc să le ignore, ei le topesc într-un discurs ingenios, de un alexandrism superior. Comentariul lor e autoreferenţial, ipotezele sunt voit autosubversive, voit imprecise. Orgoliul lor, care le-a şi adus priviri chiorâşe, e de a concura literatura cu mijloacele criticii. Mie acest lucru îmi sugerează nu doar o schimbare de sensibilitate, ci şi o modificare de paradigmă culturală. (...) Cât priveşte devenirea mea, cred că au fost vreo trei etape. Mai întâi, m-a somat Marian Papahagi să mă apuc serios de scris, ameninţându-mă cu ghionturi. Apoi, Dinu Flămând mi-a propus să ţin o rubrică de critică într-o revistă centrală şi, peste câţiva ani, Florin Mugur m-a poftit să mă prezint la editură cu un manuscris. După ce m-am format, am început să mă gândesc tot mai serios dacă fac bine ceea ce fac ». Intrerviul este realizat în februarie 1989.

Laurenţiu Ulici declară : *„Moralitatea e componentă a talentului critic”*. Dialogul începe cu clarificara uni confuzii care se face frecvent între „interviu” şi „dialog literar”.

« - Interviul presupune un cineva care pune întrebări şi altcineva care răspunde, între cei doi stabilindu-se din capul locului o relaţie de subordonare, în sensul că ***cineva*** *e prezent mai mult cu „vocea” iar* ***altcineva*** *e prezent (sau ar trebui să fie) cu „gândul”. Un dialog literar e cu totul altceva. El este o conversaţie ideologică de la egal la egal, echitabilă în toate punctele ei, lipsită de monotonie şi de automatisme găzetăreşti, o* ***dispută****, în ultimă instanţă, în care participanţii (de regulă doi, pot fi mai mulţi) au dreptul, ba chiar datoria, de a gândi*

ceea ce spun şi de a spune ceea ce gândesc, indiferent dacă gândurile lor se potrivesc. »

În privinţa moralităţii actului critic, criticul spune :

“- Datorită abuzului de uz, problema moralităţii în critică s-a extins dincolo de limitele fireşti, ajungând să însemne şi totul şi nimic. Problema însă, păstrată în aria ei reală e foarte importantă. A crede despre un lucru că e alb şi a spune că e alb, asta este toată moralitatea criticii. O relaţie deci în care se presupune fidelitatea lui ***a spune*** *faţă de* ***a crede****. Altfel zis, criticul moral e cel care nu acceptă sub nici un motiv ipocrizia. »*

Interviul a fost realizat în februarie 1986, discuţie reluată mai târziu, în acelaşi an şi se axează pe falsele ierarhii în literatură, pe propensiunea scriitorului, dar şi a cititorului pentru romanul politic, relectura clasicilor şi a contemporanilor şi pe climatul literar normal care ar trebui să existe.

Eugen Uricariu un alt scriitor de marcă intervievat de Nicolae Băciuţ în ***„Istoria...”*** sa. Nicolae Băciuţ îşi mărturiseşte dintru început admiraţia faţă de cel care deja publicase câteva cărţi şi fusese primit bine de critică.

Eugen Uricariu evocă anii de început de la Echinox.

“Întâmplarea, jocul întâmplării a făcut ca să fac parte din nucleul de iniţiativă al acestei minunate aventuri culturale care a fost revista Echinox. Ideea unei reviste culturale a studenţilor era mai veche şi a fost susţinută de academicianul Daicoviciu. Printre acei precursori ai Echinoxului se aflau şi Ana Blandiana, Ioan Alexandru, Ion Pop şi ei nu au reuşit - sau că nu au putut sau că nu au insistat, nu ştiu. Cred că doar o conjunctură a stelelor a făcut ca doar noi să reuşim. Oricum, Echinoxul era o necesitate pentru centrul cultural care era Clujul şi dacă am fost primul redactor-şef se datorează faptului că eu eram cel mai pasionat în organizare. (...) *După zece ani de la apariţia primului număr s-a constatat că în jurul revistei* ***Echinox*** *s-a format un grup, dacă-l privim printr-o*

grilă socială, nu neapărat printr-o grilă intelectuală sau de convingeri estetice, deci un grup gregar care în zece ani a reuşit să editeze 162 sau 164 de cărţi. Deci, cred că a fost o efervescenţă care avea nevoie de un canal, de o supapă, avea nevoie de o manifestare publicistică".

Despre profesiunea de scriitor, Eugen Uricariu spune: *"Tot cu sufletul omenesc încerc să mă ocup şi scriitorul cred că e un preot. Ei, sunt tot felul de preoţi. A fi scriitor e o chestiune foarte delicată, adică să decizi că eşti scriitor. Foarte puţini oameni realizează concreteţea acestei meserii, adică să exişti descriind pe alţii. E ceva care nu poate fi exprimat de majoritatea semenilor noştri şi din cauza aceasta dacă m-ar lua cineva repede şi m-ar întreba: „D-ta eşti scriitor?", nici n-aş şti ce să-i răspund. Sunt un scriitor? E atât de mult până să ajungi să fii un scriitor ».*

Scriitorul subliniază că nu persoana, autorul care a scris cartea e important, ci rezultatul muncii lui, cartea :

« Şi când eram copil eram un cititor fruntaş la biblioteca regională şi chiar mi-au pus o fotografie la panoul de onoare. Se făcea şi chestia asta. Dar am fost întrebat de un bibliotecar, când am dus o carte îndărăpt, „de cine-i cartea asta". Efectiv, nu ştiam ce să-i răspund. I-am povestit toată cartea, dar nu ştiam cine a scris-o. Probabil pentru mine nici nu exista autorul. Exista doar cartea. E o idee infantilă, periculoasă, să crezi că nu există scriitori ci doar cărţi. Pentru viaţa socială ar fi foarte bine dacă scriitorul ar înţelege că sunt importante cărţile, nu ei, ca scriitori. Cred că multe deziluzii au fost provocate de faptul că societatea a început să se dezintereseze de persoanele scriitorilor. Şi atunci am ajunge la o stare de echilibru, fericită. De aceea, repet, e mai importantă o carte decât cel care o scrie. Importantă pentru societate. Desigur, trebuie să tratăm pe autor cu respectul cuvenit oricărui cetăţean. Cetăţeanul trebuie să se bucure de respectul maxim. Dar scriitorul nu este un om deosebit din

punctul de vedere al semenilor săi. Cărţile sale sunt nişte lucruri cu totul şi cu totul deosebite.”

În continuare, Eugen Uricariu explică modul cum a ajuns la roman, de la nuvele fantastice.

“- Problema e mai dificilă pentru că eu nu am scris roman istoric, n-am scris niciodată şi nici nu vreau să scriu roman istoric. Sunt pretexte istorice. Cred că este dintr-o oarecare comoditate sau, eu ştiu, oboseală, alegerea acestei măşti, a romanului istoric. Scriu romane despre oamenii de astăzi pe o canava istorică şi descopăr cu uimire şi după aceea cu încântare şi bucurie că recunosc în evenimentele istorice de acum o sută,... o mie de ani, că au aceleaşi tipare, aceleaşi situaţii în care oamenii s-au comportat într-un fel asemănător cu modul cum se poartă oamenii de astăzi. Foarte puţin nou sub soare”.

Interviul a fost realizat în 1982 la Cluj Napoca şi publicat în **“Vatra”** în acelaşi an.

Lucian Valea este provocat să pună în balanţă două momente, cel al generaţiei sale şi cel al generaţiei tinere. Şi dacă mai există canoane clasice de reprezentare a generaţiilor.

„Noi n-am putut şi nici n-am avut dreptul să ne întrebăm încotro?, cu cine? Noi n-am avut decât o singură cale: cu naţiunea noastră şi cu istoria, cu cultura şi cu spiritualitatea noastră. Marii scriitori care ne-au înţeles, iubit şi ajutat ne-au făcut să ne luăm în serios, să ne simţim utili, evenimentele istorice ne-au proiectat dintr-o dată din adolescenţă în responsabilitate.

Aparent şansele celei mai tinere generaţii sunt mai mari. În realitate, consider că nu le are nici pe departe pe ale noastre. Să pornim de la criterii prime. Marii scriitori există. Cei mai mulţi dintre ei însă n-au reuşit să impună nici relaţii de mare prietenie, nici raporturi de mare civilitate. Adeseori, mai degrabă au încercat să-i transforme pe tinerii scriitori în ***clienţi*** *(cu sau fără intenţie). Şi asta chiar dacă marele scriitor*

se numea Marin Preda. Pornind de la cel de al doilea criteriu, răspunderea civică a tânărului scriitor e teoretică, e mult prea abstractă. Vorbim de ea, vorbim, e sublimă…

Pe vremea aceea noi răspundeam, ni se dădea importanţă şi responsabilităţi pe umeri. Editam reviste singuri; ne tipăream cărţile singuri!”

Scriitorii consacraţi, se ştie, exercită o influenţă extraordinară asupra tinerilor. A te afla în preajma lor, a le cunoaşte opera, constituie un privilegiu. Lucian Valea a avut şansa de a-i cunoaşte pe unii dintre cei mai mari scriitori, printre care şi Călinescu:

„Pe mine, zeii mei tutelari nu m-au dezamăgit. Poate şi pentru faptul că aproape toţi au fost şi nişte mari oameni adevăraţi. (...) Pe Călinescu l-am văzut întâiaşi dată în clasica situaţie a studentului din bancă venit să-şi audieze profesorul. Cartea lui, cărţile lui intraseră însă în existenţa mea cu câţiva ani mai înainte de acel 16 ianuarie 1946 când, în amfiteatrul Odobescu de la Universitate, ascultam înmărmurit, surprins, contrariat şi pe alocuri dezamăgit, vocea maestrului cu acute distonanţe, cu trăgănări mormăite dar şi cu precipitaţii care vesteau grindină, acea grindină de idei şi de neologisme care făceau ca fetele, colegele noastre, să intre în panică!

Cât despre datoriile mele faţă de Călinescu, eu nu am decât una singură, dar enormă: El a fost pentru mine şi pentru generaţia mea nu numai un mare dascăl de literatură ci şi un genial profesor de inteligenţă şi gust. A sta neclintit în slujba acestor valori, a le apăra şi răspândi, iată moneda forte cu care foştii studenţi ne putem achita datoriile faţă de maestru”.
Dialogul a avut loc în 1984 şi el se încheie astfel:

„Eu zic să ne despărţim, iubite Nicolae Băciuţ, sub semnul tutelar al acestei idei: intelectualitatea scriitorului se confundă în cele din urmă cu cel mai mare bun al său: libertatea de creaţie! Câtă intelectualitate, atâta libertate în spiritul nostru. Şi chiar dacă mi-e teamă de retorica frazei, mai

adaug: nu numai libertate ci şi omenie. Nu e oare umanismul modern o descoperire a intelectualei Europe a Renaşterii?"

Ion Vartic – redactor şef adjunct la „Echinox" spune despre începuturile sale: *„Adolescenţa mi-a fost marcată de prezenţa fulgurantă, dar atât de vie şi de insolită, a lui Radu Stanca. Ţin minte şi acum fragmente disparate din spectacolul său, rafinat şi spumos, cu **Hangiţa** lui Goldoni. Cum n-am să uit niciodată privirea avidă şi uimită cu care urmăream pe plaja pustie, imensă, a Mamaiei anilor '50 - cum trece, printre trupurile dezgolite la soare, subţiratic şi înalt, uşor povârnit, înfăşurat într-un **trench**, de-a lungul ţărmului. Când s-a apropiat, mi-a surâs şi mi-a şoptit: „Sunt regele unei ţări ploioase..." Adevărul e că, prin complexitatea disponibilităţilor lui literar-filosofice şi a propensiunii către joc şi teatru, Cercul literar putea, încă din faza liminară, să constituie un posibil model cu rol formativ. Din tăieturi de ziare vechi şi din colecţia **Revistei Cercului literar**, cunoşteam baladele lui Radu Stanca, Doinaş şi Ioanichie Olteanu ori diversele articole programatice".*

În privinţa condiţiei criticului tânăr Ion Vartic are următoarea părere:

***"**- Radu G. Ţeposu, care se încadrează în această categorie, nu?, şi-a dat singur răspunsul într-un recent articol despre critica tânără din **Viaţa Românească**: „Clujul a dat câţiva critici foarte buni, dar nici unul din ei nu trăieşte acolo, nici unul nefiind înfiat de revistele acelui oraş... Acest oraş brahmanic e ca o mamă frivolă: după ce-şi creşte copiii, le dă drumul în lume".*

Ion Vartic relatează experinţa cu trupa de studenţi grupată sub numele de "Ars Amatoria":

"A fost şi este un grup cu inepuizabile disponibilităţi proteice, denotând o accentuată propensiune către parodie şi spectacol. După mine, a practica jocul intelectual, ce nu e doar un aspect cultural marginal, înseamnă a realiza un fel de

terapeutică spirituală, o desprindere, prin râs şi ironie, de tribulaţiile cotidianului. Membrii „Ars Amatoriei“ sunt, aşadar, demni urmaşi ai „pahucilor“ lui Ciriviş alias Urmuz şi G. Ciprian alias Macferlan... Întâlnirea mea cu acest grup a constituit o coincidenţă miraculoasă (abia după ce „Ars Amatoria“ şi-a mutat sediul la Bucureşti, am încercat să-i perpetuez spiritul ludic într-o nouă trupă, alcătuită aparte, strict teatral, concretizat deplin în special în spectacolul cu Englezeşte fără profesor, variantă românească, liminară, a Cântăreţei chele).”

Interviul a fost publicat în **“Vatra”** nr. 4/1984.

Dialogul cu Grigore Vieru începe de la modul cum a descoperit poezia. Este o convorbire emoţionantă, evocatoare, ca tot ceea ce este legat de acest poet.

“Am mai fost întrebat, inclusiv de copii, de unde vine poezia mea, şi am răspuns de fiecare dată că din suferinţă şi singurătate. Eu am trecut prin suferinţă şi singurătate din copilărie. (...) Marea poezie românească am descoperit-o nu la şcoală, pentru că ea era interzisă, ci din proverbele noastre, care nu puteau fi interzise, din cântecele noastre populare, care le auzeam pe la şezătorile noastre la care mergeam cu soră-mea, din ghicitorile noastre, în ele am descoperit marea poezie română, fără să ştiu că aceasta este poezia noastră, poezia română. Proverbele, ghicitorile noastre sunt fără egal pe faţa pământului. Eu studiez folclorul poetic al lumii de zeci de ani, am o pasiune pentru folclorul planetar şi trebuie să spun şi nu cred că exagerez, folclorul nostru este poetic, este fără egal”.

Poetul e întrebat cum a fost întâlnirea cu poezia română atunci când Prutul a putut fi trecut.

“- Cu poezia română m-am întâlnit fără să ştiu că mă întâlnesc cu poezia română, prin istoria noastră, prin proverbele noastre, prin cântecul pe care-l cânta mama, îl cânta tata, dar mai târziu, după dezgheţul hrusciovist, m-am

întâlnit în primul rând prin poetul nepereche, Eminescu, prin Alecsandri, prin anii '57, '58, când ajunseseră la noi în Basarabia într-un mod selectiv. Din Eminescu, ***Împărat şi proletar, Somnoroase păsărele,*** *dar eram totuşi fericiţi, înţelegi, căci auzeam limba noastră adevărată, frumoasă, muzicalitatea cuvântului nostru, şi eram fericiţi că cunoaştem măcar atât. Pe urmă, desigur că au fost editaţi toţi clasicii noştri din Moldova şi i-am studiat în ultimii ani la facultate. Apoi, sigur că am cunoscut şi poezia lui Blaga, care a venit mai tâziu în Basarabia, apoi şi a lui Arghezi.*

Dar m-am întâlnit cu poezia română şi prin poezia generaţiei de aur a lui Nichita, a lui Labiş şi Nichita Stănescu. Prin a lui Sorescu, Ioan Alexandru, Tomozei, Păunescu, Constanţa Buzea, Gabriela Melinescu. Repet, eu am răsărit ca poet din marea poezie română. Ţara are o mare poezie, eu o cunosc bine, şi aş vrea să cred că poezia română e una din cele mai originale şi mai variate şi mai frumoase la ora actuală. Poate că numai poezia ţărilor latino-americane se ridică la nivelul poeziei române".

Grigore Vieru subliniază că se simte legat de poeţii români Goga şi Bacovia prin suferinţă.

« Iar ca expresie poetică sunt şi eu poet al timpului pe care îl trăim şi nu mă pot desprinde de acesta, ca expresie, deci, cred că aş veni tot din Bacovia, dar şi din Blaga, Stănescu, Sorescu şi din Păunescu, care este un mare poet, vă rog să reţineţi aceasta, dincolo de unele poeme de-ale lui de ocazie, din care are destule, după cum bine ştiţi. Dar dacă dăm deoparte zgura poetică păunesciană şi lăsăm numai poezia lui autentică din cărţile lui atât de voluminoase, ca să zic aşa, aş putea selecta un singur volum, aşa cum pricep eu poezia, un volum de o sută de poeme, cu care l-aş aşeza pe Păunescu alături de cei mai mari poeţi ai noştri. Deci, se crede greşit, nu greşit, dacă s-ar crede greşit nu m-ar supăra, dar unii poeţi şi unii critici literari de dincolo de Prut, din ţara

noastră, spun că eu sunt un poet vetust, paşoptist. (...) Eu vin din tradiţia noastră folclorică şi clasică, dar eu sunt un poet modern, ca expresie şi ca simţire".

Nicolae Băciuţ are şi o întrebare fundamentală pentru Grigore Vieru:

"Avem o patrie de cuvinte întreagă. Când credeţi că am putea avea şi o patrie de pământ întreagă?

-Repet, mersul istoriei nu mai poate fi întors şi vom veni spre ţară, dar şi ţara trebuie să vină spre noi, să ne înţeleagă, să nu ne jignească. Mulţi români din ţară, care nu ne cunosc suferinţa, ne fac ba ruşi, ba kaghebişti, ba cutare. Să nu uite că suntem români şi am trecut prin mari suferinţi. Basarabia este un copil cu inima în afara pieptului. Am văzut un film documentar despre un copil care s-a născut cu inima în afara pieptului, iar nişte mâini de aur ale unor chirurgi au reuşit să pună inima la locul ei. Asta este şi Basarabia, un prunc cu inima în afara pieptului. Inima Basarabiei trebuie pusă la locul ei. Locul ei este limba română, este istoria română, credinţa strămoşească. Şi lucrul acesta îl putem face numai împreună, în primul rând românii din ţară şi apoi românii de-aici". Interviul a fost realizat la Chişinău, în 20 oct. 2000".

Dramaturgul Matei Vişniec – spune tranşant: *„Scriitorul are datoria de a fi conştiinţa epocii".*

În dialog se pleacă de la ideea că nu se cunoaşte nimic despre scriitorul Matei Vişniec şi i se solicită a se defini:

"- Că sunt născut în Bucovina. Că am 31 de ani şi trei cărţi de poezie. Cred că în anii următori mă voi ocupa foarte mult de teatru, de piesele pe care le am în gând şi de apariţia (volum - scenă) a celor pe care le-am scris deja. Aş mai spune despre mine că sunt profesor de istorie într-un sat de lângă Bucureşti, că am călătorit în R.S.F. Iugoslavia şi R.S.S. Moldovenească - cred foarte mult în unitatea de limbă şi simţire românească şi în efortul cultural al generaţiei mele; mi

se pare că literatura e cu atât mai importantă cu cât greşelile de ortografie se înmulţesc în extemporalele elevilor de liceu”.

Nicolae Băciuţ îi acordă lui Matei Vişniec sintagma „*singur printre dramaturgi”* cu trimitere la volumul lui Marin Sorescu „**Singur printre poeţi”.** (De altfel, s-a dovedit ulterior că Matei Vişniec avea să devină cea mai importantă personalitate a dramaturgiei româneşti).

« - Eu scriu teatru de vreo zece ani. De vreo 3 ani am început să scot la iveală ceea ce mi s-a părut a fi mai bine împlinit din ceea ce am gândit, încercat, scris şi rescris în materie de teatru. Cred, totuşi, că acest gen presupune o anumită maturitate (sau maturizare) şi ieşirea mea la „lumină“ nu mi-a pus probleme de conştiinţă sau precocitate. Dar problemele s-au ivit şi dintr-o cu totul altă direcţie. Debutul în teatru presupune, din ce în ce mai mult, o confluenţă de factori (unii dintre ei aflaţi dincolo de câmpul esteticii), în special curajul deschiderii în faţa experimentului, a secretarilor literari, a regizorilor şi directorilor de teatru. O piesă de teatru nu se naşte doar pe masa de lucru a dramaturgului, după cum dramaturgul nu se formează scriind la nesfârşit piese care nu se joacă. Textul adus în scenă este momentul necesar şi logic al oricărei evoluţii, al oricărui dramaturg. Montarea textului înseamnă realizarea de facto a textului scris şi punctul de la care un autor îşi continuă, îşi restructurează sau nu drumul pe linia genului. Din acest punct de vedere nu cred că viaţa noastră teatrală se poate lăuda cu o iniţiativă serioasă de întâmpinare a dramaturgilor tineri (nota bene: 30-35 de ani)”.

Pornind de la sintagma folosită ca titlu al unei cărţi de către Florin Mugur, “**Profesiunea de scriitor”,** Matei Vişniec vede această profesiune astfel, (aceasta fiind şi profesiunea de credinţă artistică a dramaturgului):

“- Cred că scriitorul, profesionistul într-ale scrisului, întotdeauna şi mai ales astăzi, trebuie să fie o unitate moral-

estetică. Legat de o istorie din care nu are voie să nu înveţe din greşeli, scriitorul este cel care ţine în echilibru, de foarte multe ori, istoria scrisă şi cea nescrisă, adevărul şi frumosul. Cu acces mai rapid la adevăr decât istoricul, tocmai datorită şansei de a folosi un limbaj specific, scriitorul, pe diferitele trepte ale talentului său, are datoria de a fi conştiinţa epocii în măsura în care adevărul şi moralitatea caracterizează profund demersul său. Faptul (sau responsabilitatea) de a scrie despre lume, istorie, sentimente etc. nu poate fi lăsat la îndemâna neprofesioniştilor. Vreau să spun că o societate care se împlineşte trebuie să cultive profesia de scriitor ca pe un reper fundamental al supravieţuirii ei, la fel cum supravieţuirea unei ramuri industriale nu poate fi pusă în discuţie fără ingineri extrem de bine profesionalizaţi".

Cât despre prejudecăţile şi complexele tânărului scriitor, Matei Vişniec afirmă:

"- *Am citit acum câţiva ani o carte care mi s-a părut extraordinară prin francheţea abordării. Se numea* ***George Călinescu şi complexele literaturii române*** *şi era scrisă de Mircea Martin. O carte cu efect terapeutic, destinată să risipească, pe măsură ce înainta în analiză, chiar presiunile şi inhibiţiile istorice pe care le analiza. Nu cred că tinerii pe care eu îi consider scriitori sunt marcaţi de prejudecăţi majore, în stare să le tulbure scrisul şi să le perturbe mesajul. Generaţia mea este, poate, cea mai dezinhibată de la al doilea război încoace şi sunt convins că prin atitudinea ei estetică, pe lungul drum pe care îl mai are de străbătut, va contribui la dizolvarea acelor complexe identificate de Mircea Martin. Nu prejudecăţile tinerilor scriitori aruncă o umbră asupra creaţiei literare şi a vieţii literare cât prejudecăţile cu care se confruntă tinerii scriitori. Întrebarea ta are un efect tonic pentru mine. Îmi dau seama, încercând să-ţi răspund, că sunt mult mai mult confruntat cu îndoieli, deziluzii, întrebări de tot felul şi nelămuriri acute, dar nicidecum cu prejudecăţi sau*

complexe. Cred că scriitorul tânăr este înzestrat cu o excelentă intuiţie a valorii care îl ţine departe de false probleme." Acest prim interviu a fost publicat în "**Vatra**" nr. 4/1987.

Al doilea mănunchi de întrebări vizează motivaţia stabilirii sale în străinătate, dincolo de faptul că îşi putea traduce şi pune în scenă textele:

"În situaţia mea, ca dramaturg, pentru că miza devenise pentru mine dramaturgia, teatrul era insuportabil, pentru că era un război din acesta de poziţie, pe care-l duceam cu puterea culturală şi nu numai, la ora aceea. Nici n-aş vrea să mai revin asupra detaliilor pentru că le-am mai spus, dar mă băteam de zece ani în ţară ca să-mi public piesele, ca să mi le văd jucate. Lucru curios, din când în când, reuşeam să public fragmente din piesele mele sau piese scurte, prin revistele studenţeşti sau prin alte reviste de prestigiu, precum ***Viaţa Românească*** *sau chiar* ***Vatra.*** *Dar puterea avea o spaimă teribilă faţă de discursul direct al actorului pe scenă, chiar la un text care putea fi câteodată publicat, dar nu putea fi niciodată acceptat pe scenă, fiindcă teatrul e un raport direct cu publicul, iar raportul direct cu publicul crea la ora aceea o spaimă, din câte înţeleg, fiindcă din câte ştii şi tu, Nicolae Băciuţ, poezia trecea din când în când. Dar erau mai rare spectacolele de poezie. Eminescu recitat de Caramitru putea să fie incendiar la un moment dat, la ora aceea, bineînţeles, în orice caz, revenind la decizia mea de a pleca, mi-a fost îndelung plămădită în capul meu şi, prima dată când am avut şansa de a pleca în străinătate, am plecat glonţ, fără să mă uit înapoi, fără să-mi pară rău, hotărât să reîncep totul de la zero".*

El îşi împărtăşeşte experienţa trăită în Franţa şi cum a scris prima piesă în limba franceză:

"Prima piesă în limba franceză am scris-o în 1992. între timp, am avut şi alte experienţe. Am trăit un an în Anglia, am lucrat la Radio BBC. În Franţa am avut o bursă de studii şi

am început un doctorat, am scris o teză despre ***Rezistenţa culturală în ţările Europei Răsăritene după al doilea război mondial.*** *A fost o teză care prefigura doctoratul. Doctoratul nu l-am mai terminat, fiindcă m-am ocupat de scris. Integrarea mea a fost extraordinară în Franţa. Am găsit structurile necesare care să mă ajute - bursă trei ani, netrebuind să muncesc ca să trăiesc. Am stat foarte modest, dar într-un loc minunat, la Cite Universitaire, la Paris. După aceea, am început să colaborez la Radio France Internationale şi am trăit din aceste colaborări. După aceea, am fost angajat la Radio France Internationale, ca jurnalist cu o jumătate de normă, apoi cu o normă întreagă. Viaţa mea de jurnalist la Paris s-a împletit cu cea de dramaturg şi, foarte repede, în 1991, am început să fiu jucat în Franţa. La început am avut lecturi, după aceea, în 1992, am avut prima piesă montată. Şi acum, dacă fac bilanţul, cred că am avut peste treizeci de spectacole în Franţa »*

Foarte interesant cum Matei Vişniec spune simplu, referitor la eventuala înstrăinare de literatura română :

„- *Eu rămân, în mintea mea, român. Eu nu sunt nici autor francez, străin, sunt autor român care scrie, dintr-un accident istoric, în franceză. Era prea târziu, la 31 de ani, să mai joc jocul asimilării totale. Sunt un autor român care scrie în franceză. Am fost format în limba română, în România, am fost format prin grila lecturilor şi experienţelor istorice româneşti. Am dus cu mine, ani şi ani de zile, povara subiectelor care mă hăituiau - raportul cu puterea, raportul dintre victimă şi călău, toate aceste lucruri le-am reabordat în piesele pe care le-am scris în franceză. După aceea, limba franceză m-a eliberat mult mental şi am reuşit să scriu şi despre alte subiecte, de pildă despre dragoste. În România, nu era pentru mine o urgenţă să scriu despre dragoste, despre metafizica iubirii. Am scris mai târziu despre dragoste, despre moarte, despre alte lucruri, comedii.*

Cultura română a rămas pentru mine în continuare un reper.”

În privinţa poeziei, Matei Vişniec spune:

“- Poezia mea s-a dizolvat, încetul cu încetul, în piesele mele de teatru. Textele mele poetice erau, ca să zic aşa, nişte mici lucrări teatrale aproape. Fiecare poem era un fel de înscenare care putea fi dezvoltată într-un scheci sau piesă scurtă. A fost întotdeauna o legătură de natură interioară între poezia mea si teatrul meu. După 1988, am scris foarte puţină poezie. Am publicat de curând o nouă carte de poezie la Bucureşti, la Editura Cartea Românească, care se numeşte ***Poeme ulterioare,*** *după 17 ani, am scos o nouă carte de poezie. Sunt firimiturile de la masa de lucru a poetului transformat în dramaturg. Sunt, ca să zic aşa, ceea ce a mai rămas dintr-un filon epuizat, dar sunt texte de care nu mi-e ruşine. Nu le-am tipărit dintr-o nostalgie faţă de mine însumi, faţă de poetul care eram. Sunt texte care s-au scris aproape singure, din când în când, în Occident, pentru că poezie am scris întotdeauna în româneşte, n-am scris-o niciodată într-o limbă străină, pentru că nu se poate.*

Poezia din Franţa e într-o altă stare. În Franţa, poezia nu are impact asupra societăţii, asupra grupurilor, asupra straturilor sociale, asupra clanurilor... În sfârşit, nu are decât un impact individual, n-a avut un rol social, precum cel pe care l-a avut poezia română în anii '70-'80, în toată perioada comunistă, de altfel, şi cred că şi acum în România poezia e mult mai importantă, are un rol social mai mare decât poezia în Occident. Eu, trăind la Paris, n-am putut să fiu decât foarte atent şi receptiv la ce se scria în România şi de fiecare dată când călătoresc în România mă întorc în Franţa cu o valiză de cărţi. Mă fascinează în continuare poezia şi mai ales poezia celor care cred în continuare în poezie.” A celor care au continuat să scrie şi care au fost poeţi integrali, care au rămas poeţi până la capăt. N-am să citez nume, dar sunt poeţi din

generaţia mea şi din generaţii mai vechi. Pot să-ţi dau un exemplu. Am fost cutremurat când mi-a căzut în mână o carte de poezie a lui Ion Mircea şi mi-am spus, Dumnezeule, iată un poet care a rămas poet până la capăt. Mulţi din generaţia noastră şi-au diversificat paleta, au scris proză, au scris lucruri extraordinare, ca Mircea Cărtărescu. Alţii au rămas numai poeţi, ca Ion Stratan sau ca Florin Iaru.

Poezia mă hrăneşte în continuare, deşi eu nu mai sunt un poet sută la sută, integral, sunt un poet ocazional, un poet „rar", în sensul că mă aşez rar în faţa unei pagini ca să scriu o poezie.

Dialogul cultural româno-francez est unul viu şi efervescent :

« Există o circulaţie a valorilor româneşti la festivaluri ale francofoniei, există alte structuri ale francofoniei, unde românii au acces. Bineînţeles că şi partea românească ar trebui să îşi pună la punct o strategie culturală, de marketing cultural, ca să se poată vinde mai bine nu numai în Franţa, în străinătate, în general. Cred că românii, dacă au în continuare, am fost întotdeauna convins, dacă au ceva de vânzare, dacă au ceva extraordinar pentru export, acest lucru e cultura. Numai că ea se vinde pe baza unei strategii, care trebuie bine fundamentată, pentru că această operaţiune trebuie făcută de profesionişti nu de amatori ». Dialogul a fost ralizat în 2001 la Târgu Mureş.

Ion Vlad urmează în ordinea cronologică a numelor printre intervievaţi :

Dialogul începe cu relaţia biografie-operă şi modul cum a influenţat biografia implicarea unui scriitor, recte critic litrar, în fenomenul cultural :

"Cred că biografia ilustrează în cazul meu un postulat al cercetării moderne, în sensul refuzului şi al eliberării biografiei.

Cercetarea literară îşi permite să „ignoreze“ biografia scriitorilor şi cu ceea ce numim poetica creaţiei. Pentru mine, ca unul ce nu fac parte din familia celor ce-şi asumă lectura, climatul întâlnit la Liceul „Moise Nicoară“ din Arad, unde studiase un admirabil om de cultură precum Ştefan Aug. Doinaş şi unde l-a întâlnit, elev pe atunci în clasele superioare, pe Ovidiu Cotruş, de care îmi amintesc mereu cu admiraţie, a avut, într-un anume fel un rol decisiv. Acest liceu, cu un excelent climat intelectual, a determinat apropierea mea de literatură, de lectura cărţilor. Tot la Arad, la Palatul Culturii, am descoperit biblioteca, în accepţia cea mai profundă a cuvântului invocat de Borges. Aici am descoperit cartea de literatură, dusă cu emoţie acasă, şi unde am făcut primele lecturi ce-au modelat gustul pentru literatură şi pentru comentariul literar. (...) Student la Cluj, împreună cu Ion Brad şi Dumitru Micu, am început să public în Suplimentul ***Luptei Ardealului****, în* ***Almanahul literar*** *şi în succesoarea acestuia,* ***Steaua****, devenind ulterior ceea ce mă aflu şi acum: un cititor de literatură, neabandonând vreodată de a fi un cititor cu plăcerea lecturii unei cărţi noi dar şi cu reîntoarcerea la cărţi vechi”.*

Cât priveşte debutul său, Ion Vlad mărturiseşte:

“Debutul, în 1970, a însemnat formularea unei obligaţii stăruitoare de a rămâne un cititor şi cred că n-am încetat să rămân credincios comentariului la text. A fost pentru mine o mare şansă ecoul critic, felul în care au fost receptate cele două cărţi apărute în acelaşi an.

Debutul trebuie neapărat încurajat şi sprijinit, ocrotit, nu fără exigenţă şi mai ales nu fără competenţă şi autoritate profesională, etică, el însemnând, ca eveniment, cu infinit mai mult pentru biografia celui care aşteaptă debutul literar. El trebuie să beneficieze de înţelegere!”

Referitor la cronica literară şi relevanţa ei pentru radiografierea fenomenului literar, Ion Vlad spune:

- Am o reală admiraţie pentru cronicarul prezent săptămânal sau cu o anume periodicitate în revistele noastre, dar admir cronicarul care ambiţionează să înregistreze tot ce apare deşi mi se pare o utopie. Invoc tradiţia criticii româneşti, un nume exemplar pentru prezenţa, sinceritatea, receptivitatea nu lipsită de severitate, pentru suprema sa probitate: Pompiliu Constantinescu. Nu e singurul care a oficiat prin cronică literară. Cronica literară e, desigur, necesară. Ca specie a examenului critic e justificată. Ea e martorul, „însoţitorul" unei literaturi. Ea realizează „mitul însoţitor". Supusă servituţii ritmului săptămânal poate fi superficială, minată de subiectivităţi, explicabile, dar greu de acceptat adesea. Ce se poate reproşa, uneori, e fatala superficialitate a lecturilor. O spun şi pentru că e foarte greu să urmăreşti săptămânal opere de proporţii, decum romanul... Cronica poate fi compromisă, poate fi suspectată de superficialitate dar e o necesitate absolută pentru ţinuta unei reviste. E greu de imaginat o revistă lipsită de cronică literară, de foileton critic. Am făcut cronică literară fără să rezist ritmului, nu din comoditate, ci din motivul că lectura e un act infinit mai angajant, dincolo de spaţiul cărţii comentate. Am o anume situaţie ce poate părea privilegiată; şi asta ţine de deontologia disciplinei: am ales cartea la care am aderat. Am scris despre cartea care a răspuns codului meu de cititor. Şi am îndepărtat cartea vulnerabilă, urmând s-o judec vehement. E un privilegiu să alegi. E o chestiune de statut al cititorului. A alege înseamnă a veni într-un orizont de aşteptare, unde e posibilă o consonanţă în actul lecturii, în actul unei judecăţi controlate de valoare.

Nicolae Băciuţ face o remarcă şi anume, aceea că Ion Vlad s-a aplecat mai puţin asupra comentării poeziei.

"*- E adevărat, am scris foarte rar despre poezie şi faptul ţine nu de o „specializare". Gustând poezia, în una din laturile ei, am socotit că poezia e prin excelenţă G. Bacovia. Lui i-am închinat un eseu. Am mai scris despre Nichita*

Stănescu, Ileana Mălăncioiu, N. Prelipceanu, A. Gurghianu etc. Lipsa de aderenţă la poezie ţine de o anume formaţie a mea, care a descoperit sursele naraţiunii, socotind că poetica genului liric presupune un alt tip de lectură şi un alt sistem de referinţe, de unde sfiala în faţa creaţiei lirice autentice".

Despre raportarea criticului Ion Vlad la dascălii săi, acesta răspunde:

„- Am ajuns la Facultatea de Filologie când personalitatea cea mai copleşitoare era D. Popovici. Întâlnirea cu el ne-a dat fiorul neliniştii, atât de necesare, al studiului, al marilor noastre... goluri, şi ne-a făcut să înţelegem marea disciplină a prelegerii, a comunicării literare. N-am întâlnit ulterior un universitar pentru care rostirea, rigoarea, severitatea comentariului, preciziunea, să aibă forţa prezentă la D. Popovici, deşi perioada înfăţişată nouă nu era cea mai captivantă pentru studenţii ce eram mai degrabă atraşi de literatura interbelică. D. Popovici reuşea, în ipostaze „genetist luminat", o panoramă vie, incitantă, a literaturii, iar perspectiva comparatistă dădea un orizont de eseu rafinat fiecărui curs. Studentul avea tot temeiul să privească cu veneraţie la profesorul său. De asemenea, elogiul rămâne nealterat pentru Ion Breazu. El avea în zâmbet şi priviri lumini pe care studentul de atunci le simţea şi înregistra, angajându-se în dezbateri. El a fost un spirit atât de deschis pentru un tânăr discipol, fără ostentaţie, făr nimic spectaculos. Nici unul din ei nu a cultivat spectaculosul, având chiar oroare pentru el. Ion Breazu trăia literatura cu un acut sentiment al generozităţii, descoperite şi atunci când el ne-a chemat într-o după-amiază, acum memorabilă, în cabinetul său de lucru, pentru lectura unei piese cu arome vechi scrise de Lucian Blaga despre Anton Pann. »

Convorbirea se încheie în chip admirabil, aşa cum şi începuse :

« Dialogul mi se pare a fi chiar un jurnal deghizat, în care există un altcineva care mereu incită. Cum aţi încheia această posibilă filă de jurnal?

- Într-adevăr, aveţi dreptate. Am comentat adesea cu plăcere, cu acel deliciu invincibil al lecturii, cu voluptate, memorialistica. Fie că e vorba de jurnale, de memorii, de memorialul de călătorie, există în ele un fermecător gust al povestirii, o plăcere de a trăi, de a recompune un scenariu al unui timp revolut. Dacă am gustat întotdeauna memorialistica, cu sau fără apropierea cercetătorului, în schimb am respins ca pe o indiscreţie impardonabilă, aşa zisele „confesiuni“ ale celor care continuă să scrie sub protecţia unor scriitori dispăruţi şi ale celor care ar fi trebuit să păstreze cu decenţă o oarecare modestie necesară. Am oroarea confesiunilor, mai ales când ele sunt opera unor oameni la 40-50 de ani, cum am oroarea falşilor memorialişti aflaţi în preajma unor personalităţi supralicitate fără voia celor în cauză...

Iar încheierea acestui dialog, într-o zi de toamnă sadoveniană, nu poate fi decât una simplă: mulţumesc Nicolae Băciuţ pentru întâlnirea noastră şi bune urări pentru ***Vatra*** *mureşeană.” (*Interviul a fost realizat la Cluj şi publicat în **„Vatra”** nr. 12/1984).

Maestrul Ion Vlasiu beneficiază de trei interviuri. Primul porneşte de la afirmaţia cuiva: „*Domnul Vlasiu scrie de parcă ar sculpta”*. De aici urmează întrebarea, cum se completază/recheamă, cele două modalităţi de exprimare:

- Am scris, am pictat, am sculptat începând din anii de şcoală, când nu credeam că viaţa mea va fi absorbită de aceste înclinaţii, oarecum extraşcolare. Dacă există o condiţionare obiectivă a dezvoltării acestor înclinaţii şi sigur există, ea se leagă de multe împrejurări care nu pot fi prevăzute. În orice caz eu n-am crezut că fac o trădare schimbând alternativ un gen cu altul. Important mi s-a părut să nu fac confuzii stilistice.

Există un specific al genurilor condiţionat de materie şi de tehnică. Talentul te ajută să te descurci ».

Deşi a fost răsplătit la intrarea în literatură cu un premiu al Academiei Române pentru romanul « *Am plecat din sat* » Ion Vlasiu nu a rezistat ispitei picturii şi sculpturii, remarcă Nicolae Băciuţ în interviu.

« - Ooo, premiul! Am înţeles de la început că premiul e un compliment al societăţii, sentimental. Nici o clipă premiul acesta nu mi-a modificat modul de a fi. Nici n-am mai tipărit multă vreme după ce am publicat prima carte. Am ajuns la Bucureşti, am făcut o expoziţie de pictură, o expoziţie de sculptură şi am scris cronică plastică ».

Despre modul cum influenţează premiul evoluţia ulterioară a premiatului, Ion Vlasiu spune :

"Sigur că premiul trebuie înţeles ca una din formele de admiraţie socială, chiar dacă intervin uneori aranjamente şi un premiu pare adeseori hazardat, totuşi se mişcă într-un cerc de valoare şi asta este esenţial".

Şi iată cât de provocatoare şi de persuasivă este întrebarea reporterului:

"- Ce consideraţi că e mai grav: a rebuta o sculptură sau a rata o carte? Ce sentiment e mai grau de suportat: cel din faţa unei sculpturi pe care tocmai ai terminat-o şi simţi că nu te reprezintă, că nu are o valoare sau cel în faţa unei cărţi tipărite pe care o consideri fără virtuţi literare, fără identitate?

- Practic nu se întâmplă decât în anii de încercări, când scrii o carte sau faci o sculptură despre care conştiinţa critică îţi spune la sfârşit că e un lurcu radical greşit. Faptul nu are o gravitate prea mare, fiindcă artistul tânăr are resurse şi mobilitate; el sare de pe un pisc pe altul, se caută. Nu totdeauna intri de la început în brazda ta proprie. Talentul are ezitări şi un ritm propriu ».

Privitor la etapele creaţiei sale, artistul spune :

« Anul petrecut la Paris defineşte ceea ce aş numi eu etapa de început. Acolo am înţeles mai bine curentele de avangardă şi am putut să mă situez la distanţa necesară. Acolo mi-am dat seama că există un spaţiu cultural românesc necunoscut lumii, că deşi mi se părea prea simplu, naiv, arhaic, conţinea chiar alfabetul nostru de forme estetice, nu numai original, dar şi foarte sugestiv ca problematică. În atelierul lui Brâncuşi, conştiinţa mea a primit noi impulsuri. În volumul IV, cu care închei ciclul drumului, la care lucrez acum, vorbesc ca despre un moment esenţial, de care m-a apropiat întreaga mea experienţă de până atunci şi îndeosebi o vară petrecută într-un sat din Ţara Oaşului ».

Despre locul pe care-l ocupă istoria în creaţia lui Ion Vlasiu, acesta afirmă :

"- Temele istorice stau în faţa tuturor timpurilor ca nişte planete. Forţa lor de radiaţie este imensă. Trăiesc deasupra timpului, centrând o epică formidabilă, care niciodată nu va putea fi transpusă integral în artă, totuşi marile epoci sunt marcate de lucrări monumentale care evocă istoria popoarelor, în viziuni şi moduri diferite. Astfel de lucrări dimensionează trecutul, dând prezentului prestanţă istorică şi un sens cu adevărat umanist. Problema este cum trebuiesc evocate momentele mari, cum şi ce aspect este ridicat în expresia artistică? E necesară o concepţie în care să se includă spiritul contemporan, ca o linie de întâlnire peste timp cu evenimentele sau cu eroii evocaţi. Temele istorice pot fi evocate şi în spiritul troiţelor. Viziunea populară a fost consacrată în sculptura modernă de Brâncuşi cu mare efect plastic. În momentele care mi-au fost încredinţate, am căutat perspective şi viziuni figurative, adecvate portretului statuar. N-am recurs la naraţiuni plastice, deşi am fost tentat uneori. Am crezut şi cred că pictura murală este mai indicată pentru acţiuni sociale desfăşurate. Aş adăuga că ocupându-mă ani de zile, mulţi, de portretele celor trei eroi: Horia, Cloşca, Crişan,

forma sculpturii mele a primit în întregul ei un plus de expresivitate.”

Amintirile îl conduc pe artist la întâmplări cu Sadoveanu, Enescu şi Blaga, precum şi cu alţi mari oameni ai timpului său.

“...Blaga mi-a pozat. Am făcut un desen, în care se simte ironia reţinută cu care Blaga privea lumea dimprejur şi viaţa de toate zilele. Ca şi Eminescu, el se situa într-un spaţiu supraterestru. Universul spiritual nu era pentru el o simplă metaforă.”

Cât priveşte receptarea operei sale literare de către critici, Ion Vlasiu afirmă:

“Când scriu nu mă gândesc la critici niciodată. Mă gândesc la cititori ca la o conştiinţă colectivă generoasă şi liberă. O conştiinţă în care critica se include ca o categorie aparte, imprevizibilă. O operă de artă este un fenomen original atunci când e o operă de artă. Înseamnă că ea are nu numai o formă originală, dar şi o spiritualitate a ei. Problema e dacă are puterea să deschidă un proces de cultură? Aşa am privit critica, n-am luat asupra mea ce era ilogic, ceea ce părea exagerat. Artistul, opera de artă nu sunt realităţi uşor de analizat. Nu toţi care-l admiră pe artist îl şi înţeleg. Îl admiră fără să-l înţeleagă pentru că opera ca şi artistul, de la un moment dat, se integrează în cultură ca mit. Când citeşti pe afiş Enescu, de exemplu, eşti deja pregătit pentru emoţie. Îţi spun o întâmplare: eram student la Cluj în anul întâi, la Belle Arte, şi într-o seară, coborând de pe Feleac spre Teatru, am văzut mulţi studenţi agitându-se şi strigând: Enescu! Enescu! A ieşit directorul-administrativ spunând că maestrul Enescu acordă cincizeci de bilete gratuit pentru studenţi. Nu ştiam cine era Enescu, pentru că eram la un an distanţă de căile ferate - nu aveam cultură de doi bani. Zic, trebuie să fie grozav - şi mă arunc şi eu printre studenţi, ajung la o uşă şi zdup înăuntru. Între timp, mi-a căzut pălăria şi aplecându-mă după ea, era

gata să mă strivească puhoiul. Am ajuns în hol, însă acolo se cerea legitimaţia de student. Eu nu aveam încă. Atunci m-au scos pe altă uşă, dându-mi picioare în fund, însă şi acolo erau studenţi care vroiau să intre şi m-am trezit, din nou, înăuntru. S-a găsit cineva din fericire care ştia că sunt student şi aşa am ajuns să ascult şi eu un concert de Enescu. Atunci s-a dat cortina la o parte şi a intrat un omuleţ îmbrăcat în negru, aplecat de spinare, a ridicat vioara încet şi aplecat asupra ei a început să cânte. Am simţit că ochii mi se umpleau de lacrimi…”

Nicolae Băciuţ îi adresează din nou o provocare, aceea de a-şi realiza un autoportret:

“Nu ştiu cum e portretul meu acum, n-aş putea să fiu un sculptor sau pictor sau scriitor, adică… stai puţin, nu! Nu! Mă las dus de vorbe… Portretul meu e făcut. Era gata-gata să nu-mi dau seama. Scriind despre experienţa mea, indirect am făcut un autoportret amplu. Cele mai simple probleme legate de procesul de creaţie ca şi cele mai complexe le-am înţeles ca autodidact, nu în strictul sens teoretic. Cultura eu o înţeleg în felul meu. În fiecare om există o oglindă, sunt mai multe oglinzi în fiecare om, dacă îl laşi pe om liber, fiecare face o cultură. Alături de alţii, el face cultura întregului. Cultura nu este altceva decât etalarea oglinzilor intime ale individului, ale experienţelor tuturor, în cele din urmă. Aşadar, am găsit un răspuns, nu ştiu dacă e bun. Sunt un autodidact care nu este indiferent la cultura generală, cu care confrunt propria mea contribuţie, atâta câtă poate fi. Adică destul de modestă faţă de etalonul sever al valorilor.” Interviul a fost realizat la Târgu Mureş în 1983.

Al doilea lot de întrebări avut în 1988, se axează pe scrierea-jurnal a maestrului Ion Vlasiu “***În spaţiu şi timp”*** publicată în serial, până la volumul IV. *„Jurnalul mă ajută să fac ordine. Iniţiativa editării a fost a lui Al. Căprariu. El a sfidat opoziţia mea cu argumente care m-au convins.”*

Al treilea intrerviu este luat în 1994, când maestrul Ion Vlasiu avea să traversase aproape tot secolul, secol pe care artistul îl caracterizează astfel:

„- Din punctul meu de vedere este un secol al războiului. De aceea am şi avut obsesia războiului şi am făcut mai multe lucrări pe tema aceasta pentru că, nu-i aşa, când aveam şase ani, tata a plecat în război şi nu s-a mai întors. Apoi războiul mondial a adus şi boli şi a murit şi mama şi un frate mai mic pe care l-am avut şi care nu e prea pomenit prin biografia mea. A durat apoi puţin şi a venit al doilea război. Iar printre războaie, o confruntare politică foarte gravă, conflictuoasă. A fost problema evreiască, problema legionarilor, au fost mai multe probleme şi acum sunt altele şi momente de linişte n-au fost. Eu, cel puţin, nu le ştiu. Şi asta motivează poate gravitatea viziunii mele artistice ca şi fondul de tristeţe al cărţilor mele. Apoi, în mod special, eu am avut greutăţile mele legate de lipsuri, mai ales de lipsuri materiale, dar şi de opoziţii, adică nu e străină arta plastică de tangenţe cu politica. Sunt nişte tangenţe care atrag conflicte şi îngreunează expresia”.

Pornind de la spusa lui Andre Malraux după care, **“Secolul XXI va fi religios sau nu va fi deloc”** – Vlasiu spune:

“- Nu am stofă de proroc. Aş spune despre mine chiar că trăiesc foarte puţin în faţa viitorului cu mare optimism, dar în mod practic sunt mulţumit să am ziua de mâine oarecum, oarecum sigură. Asta-mi ajunge. Dar aşa, să spui: viitorul va fi aşa şi aşa, eu asta nu îndrăznesc. Dar doresc să fie bine.”

În încheiere artistul vorbeşte de Galeria Ion Vlasiu de la Biblioteca Teleki din Târgu Mureş, una din cele mai importante colecţii de artă din ţară şi un elogiu adus de artist spaţiului naşterii şi formării sale. Interviul s-a realizat în noiembrie 1994.

Pentru cei care nu-l cunosc, Baki Ymeri, născut în 1949. A absolvit Facultatea de filosofie, Facultatea de limbă şi

literatura albaneză, la Priştina, Iugoslavia. Studii de specializare (limba şi literatura română) la Viena şi Bucureşti. Cunoaşte opt limbi, traduce literatură din română, macedoneană, sârbo-croată, slovenă, germană, albaneză etc. Profesor, poet, traducător. Trăieşte la Tetovo, Macedonia. A publicat două volume de traduceri din lirica lui Nichita Stănescu şi Anghel Dumbrăveanu. Are în lucru alte volume de traduceri din literatura română.

Pornind de la pasiunea de a tălmăci literatura, Baki Ymeri defineşte calităţile unui bun traducător de literatură:

"M-am îndrăgostit de limba română încă din primii ani ai copilăriei, ascultând cântecele de leagăn şi doinele ardeleneşti ale mamei mele, în care simţeam frumuseţea apelor line ale Mureşului, ale plaiurilor transilvane. Poate de aici s-a născut şi pasiunea mea pentru ceea ce este mai frumos în lume: poezia. Această pasiune a devenit ardentă după primul contact al meu cu România, când am vizitat pe sora mamei mele, Marieta Vasilescu, din Bucureşti. Dânsa mi-a oferit un volum de versuri ale marelui romantic român şi european Mihai Eminescu, precum şi volume de versuri semnate de Lucian Blaga, Octavian Goga... M-am întors acasă, în Iugoslavia, cu patru valize de cărţi. Şi cu dorinţa nestăvilită de a oferi publicului cititor din ţara mea, cele mai valoroase creaţii literare ale românilor. Cu o dorinţă devenită pasiune, ataşament faţă de valorile culturii române. Am destule temeiuri pentru această întreprindere de tălmăcire a literaturii. Datorez mult, în această privinţă, şi contactelor mele cu poetul, romancierul şi dramaturgul Romulus Guga, prietenul meu din Târgu-Mureş, pe care l-am şi prezentat cititorilor de limbă albaneză din Iugoslavia. Un traducător de literatură trebuie să aibă mai întâi calităţi morale şi dragoste faţă de cuvânt. Faţă de cuvântul frumos şi adevărat. Având sensibilitate şi puritate sufletească, citind cu concentrare profundă şi descoperind valori literare înalte, traducătorul poate să îmbogăţească

tezaurul culturii şi limbii în care traduce, aducând o contribuţie modestă şi literaturii (şi oamenilor) din care traduce. Traducerea literară sporeşte dragostea faţă de frumos, prietenia, apropierea între popoare.

România este o ţară de vis şi poezie – afirmam aceasta şi într-un interviu acordat profesorului univ. Eugen Marinescu, pentru revista Luceafărul. Cred aceasta şi pentru că aici se citeşte mult. Şi se scrie mult şi frumos.”

Despre formele cele mai eficiente pentru a face mai cunoscută o limbă, Baki Ymeri afirmă:

- Cea mai eficientă formă pentru a face cunoscută o literatură într-o limbă e reciprocitatea, colaborarea fructuoasă între Asociaţiile scriitorilor şi traducătorilor literari, fraternitatea între reviste literare din ţări diferite. Antologia este o formă adecvată, după care ar urma prezentarea celui mai reprezentativ poet sau prozator (prin volume reprezentative) etc. În Iugoslavia, literatura respectiv poezia română sunt prezentate şi prin intermediul antologiilor: în limba sârbo-croată realizate de Adam Puslojici şi Radu Flora, în limba albaneză de Rexhep Ismajli (Regep Ismaili), în limba slovenă se află sub tipar o antologie de Katja Spurova etc.”

Despre actul traducerii ca şi creaţie, el spune:

“- Actul traducerii este într-adevăr creaţie. O operă de valoare numai prin traducere de calitate poate intra într-un ambient nou, unde poate chiar să aibă o mare influenţă asupra cititorilor şi scriitorilor. O traducere proastă a unei opere de valoare (a unui mare scriitor) o poate umbri pe aceasta, iar un traducător bun şi dintr-o operă slabă poate să facă minuni. Traducerile nu numai că au caracter educativ, estetic etc., ci în acelaşi timp intră şi devin parte a literaturii în care intră.”

Iar printre proiecte, el numără pe acesta:

“- Proiectul meu cel mai obsedant, ca traducător, este de a continua cu popularizarea poeziei şi prozei clasice şi contemporane româneşti pe meleagurile Iugoslaviei vecine şi

prietene. Intenţionez să-l prezint cât mai grabnic cititorilor noştri pe Lucian Blaga cu un volum selectiv; apoi vreau să traduc din proza unor scriitori ca Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Dumitru Radu Popescu, Romulus Guga.

Şi, pentru că am început să ne cunoaştem, acum putem apropia revista Vatra din Târgu-Mureş de revista Fjala din Priştina (unde a fost publicat cu traduceri şi Romulus Guga), prin prezentări reciproce ale valorilor spirituale româno-iugoslave.

Gândurile mele viitoare, de slujitor al artei traducerii, sunt legate de prezentarea şi mai consistentă a literaturii române peste hotare, pentru apropierea continuă a meridianelor de cultură. Toate acestea în numele frumosului, al dragostei şi fraternităţii spirituale între popoare vecine şi prietene din acest subcer comun sud-est european" Interviul a fost publicat în "**Vatra**" nr. 11/ 1987.

Ultimul intervievat în ordinea alfabetului este prozatorul Grigore Zanc care spune: *"Condiţia omului contemporan stă sub semnul politicului".*

"- Conjuncturile sunt faste sau nefaste, nu însă decisive pentru destinul scriitorului, care se decide în cadrul fiinţării unei culturi. Ele pot favoriza sau obstrucţiona manifestarea talentelor dar nu şi valoarea operei lor. Vreau să spun că soarta cărţilor (apariţia lor, chiar succesul ori insuccesul de public sau aprecierile criticii) se poate datora conjuncturii, însă ceea ce este exclus este ca respectivele cărţi să fie bune sau proaste datorită conjuncturii şi nu datorită scriitorului. Asta pentru că, faţă în faţă cu hârtia de scris nu stă conjunctura, ci conştiinţa morală a scriitorului, singura instanţă care decide angajarea lui pentru valoare sau, folosind limbajul gramscian, „deviat de preocupări practice, exterioare, adică artificiale şi nesincere", să adopte un „entuziasm factice şi voit impus din afară...", se poate ca alternativa din urmă să faciliteze unora o magnifică

reputaţie... de conjunctură (vezi A.Toma, Dan Deşliu ş.a.), dar care se transformă apoi într-un blam. Fireşte, ca orice om al muncii, din nevoi biologice şi sociale, „scriitorul trebuie să câştige pentru a putea trăi şi a scrie” – o spune chiar Marx, pentru a face însă imediat prezicerea: „dar în nici un caz el nu trebuie să trăiască şi să scrie pentru a câştiga”.

Cu privire la feţele succesului, Grigore Zanc spune:

« - Succesul real, acela al rezistenţei în timp şi dincolo de „vremuri”, îl aduce acum, ca întotdeauna, încărcătura de semnificaţii existenţial-umane pe care le involvă un roman. Un succes imediat poate fi şi expresia complicităţii cu gusturile (= aşteptările) cititorului (dacă se va simţi răzbunat pentru adevărurile pe care el însuşi n-a avut curajul să le rostească în public), ale criticii de foileton, ale ideologiei ce administrează valorile culturale ». Interviul a fost publicat în « **Vatra** » nr. 12/1988.

Nicolae Băciuţ inserează şi un studiu-eseu cu tema ***Generaţie şi/sau creaţie*** în care teoretizează şi exemplifică sintagma respectivă. În acelaşi context include în ***Istorie*** şi Ancheta ***“Dreptul la timp”*** după aniversarea unui deceniu de la apariţia revistei “**Echinox”.** După declinarea intenţiei, Nicolae Băciuţ adresează 6 întrebări, într-o primă fază a anchetei, unor scriitori. Întrebările vizează: actualul pluton de poeţi, noua generaţie din perspectiva unei similitudini cu *individualitatea generaţiei lui Nichita Stănescu.* O altă întrebare este: încotro se îndreaptă poezia de azi, şi dacă poezia tânără se integrează panoramei spirituale a epocii, proiectele tinerilor poeţi, despre debut şi propunerile pentru îmbunătăţirea actualului sistem de debut şi cum trebuie să fie tânărul scriitor pentru a aparţine generaţiei sale, şi prin ea, literaturii.

Au răspuns acestei anchete poeţii: Mircea Cărtărescu care spune: *“Datoria poetului este să provoace uimire”;* Dumitru Chioaru, a cărui deviză este: “*Poetul adevărat scrie despre ce simte”;* Magdalena Ghica este cea care susţine că:

“Nimeni nu mai poate nega existenţa unei generaţii ’80”; Emil Hurezeanu, Marta Petreu, Virgil Mihaiu care afirmă: “*Valoarea în artă constituie un fenomen strict individualizat”;* Virgil Raţiu care spune: “*Din păcate, tânărul poet scrie dspre orice şi oricum”;* Eugen Suciu; Lucian Vasiliu care susţine că: *“Tânărul scriitor trebuie să fie ceea ce este”*. Ancheta s-a realizat în 1979 şi a fost publicată în revista “**Echinox**” nr. 11 şi 12/ 1979.

Un al doilea set de întrebări ale aceleiaşi anchete, publicate în revista “**Vatra**”, este o continuare firească a anchetei anterioare. Întrebările au ca temă: dacă se poate vorbi despre o generaţie ’80 în poezie; ce este caracteristic acestei generaţii, prin ce se individualizează, ce nume s-au detaşat din această generaţie; ce se înţelege prin generaţie în literatură şi cum poate avantaja sau dezavantaja generaţia, devenirea unui scriitor; dacă îşi are poezia tânără critica ei şi cum e apreciată receptarea poeziei tinerilor autori. De asemenea, cum este apreciată condiţia tânărului scriitor şi care este implicarea lui în viaţa culturală şi spirituală a ţării. Au răspuns şi de data aceasta anchetei Lucian Vasiliu, care spune: *“Despre literatura tânără se poate vorbi numai cu...cărţile pe faţă”;* Liviu Antonesei; Patrel Berceanu care afirmă: *“Generaţia e asemenea unui refugiu montan şi, prin aceasta, momentan”;* Gellu Dorian; Ion Simuţ, Gheorghe Grigurcu.

O carte care te pune pe gânduri. Care-ţi schimbă reperele, te conduc pe un drum luminos pe care nu ştiai cum să ajungi, tot orbecăind pe cărări lăturalnice. O carte ca un indicator fosforescent pe timp de noapte şi ceaţă spirituală. O luminiţă de far de care de apropii cu încredere că mai ai puţin şi vei ajunge la un liman, la limba de pământ după ce ai plutit pe o scândură, în plin naufragiu. Un ghid, un îndreptar de terapie spirituală. Un breviar sufletesc. Care poate sta alături de Biblie. O carte care mi-a făcut un imens bine, mi-a dăruit un mare confort spiritual şi o bucurie lăuntrică.

Cartea ***„O istorie a literaturii române contemporane în interviuri”*** a însemnat pentru mine un pas important în înţelegerea actului lecturii ca fundamental şi primordial pentru evoluţia unui scriitor, m-a determinat să-mi reconsider lecturile de până acum, scriitorii, poeţii, criticii pe care nu-i cunoşteam suficient, să mă întorc la cei pe care i-am uitat sau neglijat cu bună ştiinţă, m-a incitat la lectură şi mai cu seamă la un dialog viu cu persoanele dispuse a-şi împărtăşi experienţa. Pe scurt, pentru mine a fost şi rămâne, o experienţă fundamentală care mi-a deschis noi chei de lectură, noi orizonturi, noi căi spre înţelegerea fenomenului cultural românesc de aici şi de pretutindeni. Dincolo de faptul că, parcurgerea ei a fost un adevărat tur de forţă. Fără doar şi poate că voi reveni la lectura ei, ori de câte ori voi simţi nevoia să-mi clarific anumite idei şi concepte, ori când îmi va fi dor de unul dintre scriitorii intervievaţi. Pentru că, aşa se întâmplă, îndeobşte: ne reîntoarcem la esenţe, la fundamente ca la izvoarele scrise pe care le putem găsi în opera clasicilor. Avem nevoie de modele, de repere, de culmi. Alfel, unde am mai putea jindui să ne avântăm? Şi cum ne-am mai putea pregăti elitrele pentru desprinderea de pământ, spre cele celeste?

De aceea, personal, îi aduc mulţumiri domnului Nicolae Băciuţ, pentru munca de un sfert de veac la aceste convorbiri cu falanga de aur a culturii române şi pentru sistematizarea lor într-o carte originală, plăcută, atractivă, esenţială pentru un om al scrisului, dar şi pentru un om al lecturii. Şi nu ştiu de ce, pe tot parcursul lecturării „**Istoriei...**” lui Nicolae Băciuţ am avut un sentiment stenic, de linişte, bunăstare sufletească şi bucurie lăuntrică, vecin cu fericirea şi mi-am amintit cuvintele Sihastrului de la Rohia, Nicolae Steinhardt: „*Dar fericit, de unde ştiu că sunt?”*

Galaţi, 17 iunie 2010

O NOUĂ PRIMĂVARĂ LA VATRA VECHE

4. **Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul II, nr. 4(16), aprilie 2010 VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I.Slavici, I.L. Caragiale, G. Coşbuc VATRA, 1971 *Redactor-şef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-şef Nicolae Băciuţ**

De data aceasta cu vădite accente şi avânturi primăvăratece, cu parfum de flori de cireş, cu adieri de caişi şi măr timpuriu, cu izbucniri gureşe de păsăret, **„Vatra Veche”** şi-a făcut simţită apariţia, învăluită-n acel inefabil pe care doar muntele şi pădurea ţi-l pot oferi, cu aburul lor siniliu care se ridică spre creste.

Vechi mauscrise uitate, versificări ale unor cărţi biblice, o „dulce harababură” de ***„Amintiri cu poezii”*** semnate Cleopatra Lorinţiu; dialoguri epistolare, alături de vilanele engleze: Dylan Thomas, Caitlin McGinn, aflăm de **„Luxul lecturii, azi”** – cu Anamaria Ionescu, cronici literare, filtre critice.

Suntem confruntaţi cu ***„Starea prozei”*** în viziunea lui Marian Drumur, studiem **„Documentele continuităţii**”* ca să aflăm de la Prof. Adrian Botez despre ***„Spinoasa problemă a aromânilor”;*** facem o ***„Întoarcere în timp”*** şi suntem martori ai ***„Configuraţiilor”*** Ioanei Em. Petrescu – în viziunea Elenei Neagoe, încă ne mai delectăm cu poeziile de iubire ale Emiliei Dickinson în traducrealui Victor Ştir, ne întâlnim cu câţiva prieteni internauţi printre care Djamal Mahmoud, întrepindem virtual ***„O călătoie la Ierusalim”*** cu Octavian Maior, ne amintim de ***Săptămâna Sfântă*** alături de Gabrila Căluţiu Sonnenberg.

Şi în sfârşit, se produce „***Întoarcerea la Boemă”*** – cu Nicolae Băciuţ, dăm o raită prin Londra cu Ioan Astalus. Apoi ne amintim de câţiva scriitori la timpul trecut: Al Mirodan, cu Andrei Fischof şi cu Grigore Vieru în memoria Raiei Rogac. Despre ***Literatură şi film*** ne povsteşte Alexandru Jurcan într-un eseu despre „***Strălucirea kaftiană****”,* ne recreăm spiritul cu epigrame, catrene, haiku-uri şi deschidem tolba cu scrisori a ***Curierului,*** ca să mai aflăm câteva păreri despre revistă.

Numărul 4 al revistei este pentru noi, cititorii, ca o prelungire a Sărbătorilor pascale, o veşnică duminică a spiritului românesc care depăşeşte fruntarii şi se duce, acolo unde noi nu putem ajunge decât, poate cu gândul.

Ilustraţiile Suzanei Fântânariu sunt de natură să aducă un plus de farmec şi de sugestie cromatică a subiectelor abordate cu atâta profesionalism de semnatarii rubricilor şi de invitaţii lor.

Revista debutează cu un document inedit destinat istoriei literaturii române, la rubrica: „**Ochean întors”.** E vorba de ***„Şt. O. Iosif – Manuscris uitat?”*** întrebare legitimă pe care şi-o pune în preambul Nicolae Băciuţ cu privire la un caiet cu versuri *„á la Şt. O Iosif”, fără semnătura autorului, fără niciun alt indiciu de „proprietate”. O caligrafie însă identică şi atmosfera din poezia lui Şt. O Iosif ne îndreptăţesc să ne punem această întrebare. Aici nu e loc pentru a ne întreba cât de mare scriitor a fost Şt. O Iosif, ci dacă ne aflăm în faţa unui document de istorie literară care trebuie restituit.*

Fireşte, cerem sprijinul specialiştilor, „caietul” uitat este proprietatea prof. Floare Rădulescu, care ne spune povestea acestui caiet, care face plauzibilă ipoteza unui Şt. O. Iosif inedit ori, cel puţin, recuperarea unui „caiet cu poezii aparţinându-i acestuia.”

Este o nostalgică aducere-aminte, un soi de requiem, autoarea porneşte în căutarea timpului pierdut şi ajunge la casa din Bucureşti unde a locuit Dl. Iosif, prilej cu care aflăm

povestea caietului cu versuri. Cu un har deosebit autoarea povesteşte cum acesta i-a înmânat un mic pacheţel în care se afla carnetul cu versuri: *„De unde le-a copiat domnul Iosif? Nu am căutat răspuns pentru că pe atunci nu bănuiam că domnul Iosif este unul dintre fraţii poetului Şt. O. Iosif,*
iar tinereţea năvalnică m-a luat şi m-a purtat pe aripile ei într-o lume parcă de basm. Nu ştiu când s-a stins, când a fost înmormântat şi unde. Bătrânii din curtea noastră dispăreau în noapte. Nu vedeai nici dric, nici flori, nici rude îmbrăcate în negru. Se lăsa doar o linişte adâncă în curte, iar geamurile erau acoperite cu perdele grele, întunecoase. M-am tot gândit la tovarăşul meu într-ale singurătăţii şi m-am rugat să fi avut o moarte creştinească, uşoară, ca mai toţi bătrânii satului pe care îi ştiam, printre care şi bunica. Se spălau seara, îşi spuneau rugăciunea şi spre dimineaţă îşi încredinţau sufletul lui Dumnezeu, împăcaţi cu toate cele pământeşti. Şi m-am rugat pentru că a avut un suflet într-adevăr nobil”.

Floare Rădulescu încheie cu nostalgie: *„Mă simt păstrătoarea unui tezaur de simţiri sfinte, de dragoste pentru neam.*

Domnul comandor a rămas acolo, sub o lespede rece, dintr-un cimitir din Bucureşti. Eu m-am întors chemată de “glasul pământului” pe meleagurile acestea atât de scumpe mie. Ducând cu mine taina caietului maro”.

La rubrica **„Restituiri”,** de la Aurel Cioran fratele gânditorului aflăm: *„Emil Cioran niciodată n-a renunţat la acest colţ de lume, Răşinari.”* Un Remember la 15 ani de la moartea filozofului român trăitor la Paris, articol semnat de Valentin Marica.

Vatra Veche ne propune începând cu numărul acesta, câteva pagini din biografia culturală a familiei Protopopului Cioran „*locul numit de filozoful Emil Cioran o* **formă de paradis.”** De asemenea, aflăm despre o „*emblemă a Răşinarilor familia Sava Popovici Barcianu,* casa lor

devenind Muzeu etnografic, familie care a dăruit şapte generaţii de preoţi.

Fratele filozofului mărturiseşte: *„eu nu sunt umbra lui, ci sunt luminile lui”.*

O foarte frumoasă interpretare poetică a Ecleziastului ne oferă în paginile revistei Eugen Dorcescu, rânduită cu măiestrie după regulile prozodice clasice şi îmbogăţită cu nuanţe aparte în ceea ce priveşte limba literară. Un exemplu grăitor îl aflăm în versetul: *„8. Istovitor e totul. Graiul gurii / Nu poate prinde freamătul făpturii, / Atât de mult se zbuciumă şi-asudă / Foşgăitoarea lumilor armadă. / Nu pridideşte ochiul să tot vadă / Şi-auzul nu se satură s-audă. / 9. Ce-a fost cândva n-o să mai fie / oare ? / Ce s-a-ntâmplat cândva nu va mai fi? / Ba da. Se-ntorc cu toatele-ntr-o zi. / Încât conchid: Nimic nu-i nou sub / soare”.*

Tentaţia de a versifica psalmii evanghelici ori anumite Cărţi Veterotestamentare există la numeroşi poeţi dar nu întotdeauna se ajunge la o asemenea măiestrie încât să depăşească scrierea biblică. Toate acestea presupun o perfectă cunoaştere a adâncurilor textului evanghelic. De data aceasta, însă, e vorba de o reuşită iar lectura este una foarte plăcută şi înălţătoare de suflet. *„10.Tot ce poftit-au ochii, au primit. / Şi inima, la fel. S-a-mpodobit / Din munca mea. Le-am dat tot ce-au dorit. / Totu-i plătit. Şi totul e de-a gata. / Eu am muncit, tot eu am irosit : / Aceasta mi-a fost partea. Şi răsplata. (*) / 11.Şi iată, m-am uitat cu luareaminte / La tot ce făurisem mai-nainte, / La toată truda mea covârşitoare. / Privit-am iubitor, ca un părinte, / Dar vechiul gând mi-a încolţit în minte : / Deşertăciune-i truda. Şi vânare / De vânt. Şi fără niciun rost sub soare”.* Se poate cu uşurinţă remarca muzicalitatea versurilor şi mai ales dinamica şi dramatismul lor, care poate fi interpretat chiar pe scenă.

Cu farmecul bine cunoscut, Cleopatra Lorinţiu face câteva mărturisiri despre începuturile sale literare şi oferă spre

edificare un buchet de poeme găsite într-o *„Dulce harababură”*. De fapt, sunt poeme de dragoste, în care răzbate dorul şi nostalgia după fiinţa pierdută.

Raia Rogac continuă un dialog cu Anatol Vidraşcu, mai precis cu omul Vidraşcu, despre care aflăm amănunte interesante în ceea ce priveşte pasiunea lecturii, muzicii etc.

Un amănunt interesant este pregătirea Dicţionarului personalităţilor româneşti:

„-Da, noi dorim să facem o enciclopedie mare România, iar pentru pregătirea ei am făcut un dicţionar foarte mare, început de Ecaterina Ţarălungă Dicţionarul personalităţilor româneşti, care va cuprinde personaltăţi româneşti din toate timpurile, nu neapărat doar de etnie română, dar şi cei care s-au format ca spirtualitate în spaţiul românesc. Vor intra românii nu numai din ţară, dar şi din diasporă, inclusiv din Republica Moldova, dar şi români din SUA, Germania -peste tot unde au plecat românii şi au izbutit să devină specialişti de frunte, consacraţi, recunoscuţi pe plan internaţional. Cartea va apărea în primul trimestru al anului viitor cu biografie şi imagini.

4. -Câte personalităţi vor fi?

-Mii de personaltăţi, cartea va avea peste 800 de pagini la format mare, o adevărată enciclopedie, în baza ei se va face şi Enciclopedia României.”

Liliana Moldovan intră în dialog cu Aura Christi, cu o notă accentuală pe raportul dintre preocupările de scriitor şi cea de editor. Aura Christi mărturiseşte: „*Eu mizez exclusiv pe literatură”*.

Elena M. Câmpan face o cronică literară pertinentă la cartea ***„Anotimpul din colivie”*** *a lui Nicolae Băciuţ, Editura Tipomur, Târgu-Mureş, 2006, e o antologie de anotimpuri/timpuri poetice, de glasuri diferite, în momente aparte, în 578 de pagini. Titlul este o metaforă a zborului ce urmează să se întâmple, face trimitere la ideea de libertate, la*

urmele pe care aceasta le lasă, deschizând chiar imaginea unei antologii sub formă de colivie. Acest „Anotimp…” este şi un loc/ o sală de aşteptare, mereu în derivă pentru că, la Nicolae Băciuţ, „pasărea-şi face cuibul în zbor”, absenţa e prezenţă dureroasă, anotimpul e cartea „liniştită/ în care cuvintele se-aud/ zburând.”

După ce radiografiază modalitatea alcătuirii unei antologii, trecând prin toată opera lirică a lui Nicolae Băciuţ, Elena Câmpan conchide: „*Anotimpul din colivie” este opera pe care a desăvârşit-o poetul, cu toate celelalte cărţi ale sale închise, ca la un examen, e o teză pe care şi-o susţine cinstit, după ce a învăţat tot, ştie tot. E un candidat la nemurire şi oferă în această carte suma celorlalte antologii (pentru că, până la urmă, orice carte de poeme e ca o antologie, spre deosebire de genul epic unde putem discuta despre operă numai ca o construcţie pe picioarele ei). Din antologii rămân selecţii de amintiri. În încercarea de-a prinde timpul în colivie, ca un copil ce aleargă pe câmp după fluturi, Nicolae Băciuţ - poetul enigmă, poetul ne-liniştit, poetul-lacrimă, aduce acasă identitatea poeziei, culeasă atent, aşa cum numai el ştie să o păstreze. În demersul de a aduna rând cu rând imagini, gânduri, sentimente, Nicolae Băciuţ nu poate păcăli, nu poate fi păcălit. Sinele este peste tot, veşnic treaz, nu se lasă abandonat decât în „celălalt eu”, în alter ego, ce-i poartă acelaşi nume biblic – Nicolae. Logica poetică e la fel de nesigură ca orice logică a sentimentelor: „Tu, Nicolae, de tine fug,/ ca de o umbră fără trup” reprezintă distanţa necesară înţelegerii poetului, din interior, e o zbatere în zadar, e o luptă cu destinul implacabil”.*

Iar la întrebarea *„Ce mai rămâne dincolo de antologie?”* – tot Elena Câmpan răspunde: *Poate suma coliviilor şi a anotimpurilor sporeşte şi aşa „corola de minuni”, de mister a lumii, a lumii poeziei.”*

Tânărul scriitor Menuţ Maximinian face o cronică literară volumului ***„La fântâna îngerilor”*** de Valentin Marica – remarcabil om de cultură născut pe meleaguri bistriţene care a împlinit nu demult, vârsta de 60 de ani şi despre care, mai tânărul coleg spune: *„Valentin Marica este poetul format în universul în care fluturii coboară din cer cu bucuria silabei, cu cântecul de lebădă rostit pe acordurile arhangelului, cu poveste, mereu alta, a tainicei vieţi.”*

O serie de cărţi sunt recenzare la rubrica **„Filtre”** de către Elena M. Câmpan, recenzată la rândul său de Menuţ Maximinian, Lucian Gruia, Victor Bibicioiu, Octavian Curpaş.

Eugen Axinte are un grupaj reprezentativ de versuri din volumul „***Autopsierea labirintului”,*** în curs de apariţie. Tânărul Darie Duncan prezintă 7 poeme inedite.

Ioan Matei publică fragmente din „***Copyright”*** *(Scenariu pentru scurtmetraj de ficţiune, după povestirea* ***Drepturi de autor****, de Ioan Matei).*

Marian Drumur are o scurtă proză intitulată „***Fatalitatea cifrelor”*** la rubrica „**Starea prozei”.**

Câteva pagini sunt dedicate „**Interviuirlor lui Marin Mincu**” radiografiate de Dragoş Vişan.

Monica Mureşan are un ciclu de versuri de dragoste intitulat: ***„Poveşti cu fata Împăratului Roşu”.***

O foarte interesantă tematică abordată este cea care vizează: ***„Intelectualul român de tranziţie. 1. Poziţionări după 1989”*** - atât din punct de vedere conceptual cât şi practic, articol vast semnat de Ovidiu Ivancu.

Iulian Dămăcuş intră în dialog cu Corneliu T. Atanasiu despre cei care abordează formele fixe de pozie tradiţională niponă haiku ori tanka, dialog încununat cu o selecţie remarcabilă de poeme din creaţia mai multor poeţi.

La rândul său, Ion Roşioru oferă ***„Februarie haiku – deux pieces par jour”*** iar Ovidiu Ivancu scrie o poezie

modernă de largă respirare, în contrapunct cu poezia specific japoneză.

Sub genericul „**Documentele continuităţii**", prof. Adrian Botez abordează ***„Spinoasa problemă a aromânilor".***

Leonida Maniu întreprinde un studiu filologic foarte pertinent intitulat: „***Eminescu în viziunea lui George Popa***" prezentând cartea reputatului exeget al artelor şi estetician: „***Spaţiul poetic eminescian***" – din *Colecţia Eminesciana* precum şi alte lucrări pe aceeaşi tematică, dovadă spiritului puternic şi înalt eminescian al lui George Popa.

Despre ***Configuraţiile Ioanei Em. Petrescu*** – la rubrica „**Ocheanul întors" –** oferă Elena Neagoe într-un studiu foarte amănunţit.

Emoţionante „***Poezii de iubire"*** – sunt prezente în paginile „**Vetrei Vechi"** – sub semnătura poetei Emily Dickinson în traducerea lui Victor Ştir.

La rubrica „Atlas" este prezentă poeta din Maroc Ouafaa Lamrani, cu un ciclu de poeme în traducerea lui Ion Cristofor. *„Voce lirică de primă mărime a ţării sale, „ardentă propagandistă a poeziei arabe", Ouafaa Lamrani este autoare a volumelor: Geamătul înălţimilor (1992), Fascinaţia extremelor (Casablanca, 1997), Pentru tine am pregătit (1999. În prezent trăieşte la Rabat şi lucrează la Ministerul Afacerilor Externe. Fineţea şi rafinamentul poeziei sale o fixează pe Ouafaa Lamrani printre vocile de primă mărime ale poeziei contemporane."*

Mariana Cristescu prezintă rubrica: ***„Prietenii mei, poeţii internauţi***" iar în acest număr este prezent Djamal Mashmoud, poet sirian care oferă un ciclu de poeme foarte frumoase, din care reproducem: *„**CERC:** azi am stat în genunchi / şi am privit un trifoi / ce-şi înfigea / rădăcinile-n pământ /bătând din aripi / am ridicat o piatră / şi am trasat cu ea / un cerc / în jurul tălpii / azi am aşezat un ou / în palmă / şi l-am mângâiat / până am adormit în el..."*

Octavian Maior întreprinde ***„O călătorie la Ierusalim"*** – la rubrica **„Însemnări"** în care-şi relatează experienţele personale trăite pe pământul sfânt în zilele de Sfintele Paşti când a asistat la „Miracolul Luminii".

Tot experienţe spirituale, de data aceasta cu prilejul Festivităţilor Pascale proprii spaţiului catolic hispanic descrie şi Gabriela Căluţiu-Sonnenberg, în articolul intitulat ***„Semana Santa".***

Nicolae Băciuţ în articolul ***„Întoarcerea la boemă"*** – face o prezentare amplă a Clubului Internaţional de Cultură Boema" constituit la Bistriţa şi totdată a ***Antologiei de poezie „Boemia***", carte apărută la Editura Nico, în 2010.

Scriitoarea Vavila Popovici – care trăieşte în Carolina de Nord, îi face un portret tânărului Octavian Curpaş. *„Scriitor, publicist de vocaţie şi jurnalist (cu studii superioare în jurnalism, ştiinţe juridice şi business internaţional), Octavian Curpaş este un nume important al presei zilelor noastre. Scrie cu har şi dăruire la multe publicaţii din Statele Unite, dar şi din România; este redactor la publicaţiile „Gândacul de Colorado" şi „Phoenix Magazine".*

Despre farmecul Londrei ca un veritabil „semn de carte", una din cele mai frumoase capitale din lume, dă mărturie Ioan Astalus: *„Mirajul unui mare oraş, fostă capitală de Imperiu, te subjugă încât nu mai simţi frigul şi ploaia, nici oboseala şi foamea. Te transformi în depozitarul unor imagini frumoase, pe care doreşti să le împărtăşeşti şi celorlalţi."*

Tot Nicolae Băciuţ realizează un portret armirabil artistei plastice Suzana Fântânariu, cea care ilustrează numărul 4 al revistei „Vatra Veche".

Raia Rogac semnează evocarea: ***„Memoriei celui mai iubit dintre poeţi: Grigore Vieru*** cu titlul: „**Împărtăşania noastră cea de toate zilele**" – în care relatează despre săptămâna de manifestări omagiale organizate de Biblioteca Publică „Târgu Mureş" din Chişinău.

Alexandru Jurcan, la rubrica „**Literatură şi film**" vorbeşte despre ***„Strălucirea kafkiană"*** astfel: *„De câte ori ajung la Praga, trec pe la muzeul Kafka, înainte de a urca pe grandiosul pod Carol, atât de diferit de podurile Veneţiei ori ale Florenţei. Scriitorul s-a născut la Praga în 1883, atunci când oraşul făcea parte din Imperiul austro-ungar. E considerat un scriitor praghez de limbă germană, iar mormântul său se află in noul cimitir evreiesc. Revăd statuia lui Kafka din faţa Sinagogii Spaniole, dar şi reşedinţa scriitorului din 1889 pâna la 1896 în casa numită « A la minute ». Înainte de a scrie ceva, ar trebui musai să recitim ceea ce Kafka îi scria lui Oskar Pollak : « O carte trebuie să fie securea ce despică marea îngheţată din noi; dacă o carte pe care o citim nu ne trezeşte ca o lovitură de pumn în craniu, la ce bun să o citim ? ».*

Curierul prezintă corespondenţa *„De la „**Vatra**" veche, la Noua,* ***„Vatra Veche"*** în care, o serie de autori îşi manifestă simpatia faţă de această prestigioasă revistă.

Adevărată platformă culturală internaţională, revista adună în jurul său condeie de prestigiu şi ridică la un înalt standard publicistica românească, păstrând tradiţia ctitorilor ei, dar îmbogăţind-o cu noi valori ale culturii şi civilizaţiei româneşti.

14 aprilie 2010.

SCHIŢĂ DE PORTRET

Născut la 10 decembrie 1956, la Chintelnic, judeţul Bistriţa-Năsăud, tatăl Grigore Băciuţ (decedat, 1995), mama Maria, născută Măgheruşan, (decedată, 1970)

*

- **A urmat clasele clasele I-VI, la Şcoala Generală Chintelnic, judeţul Bistriţa-Năsăud, (1963-1969), clasele VII-VIII, la Şcoala Generală Nr. 1, Bistriţa, 1969-1971,**
- **clasele IX-XII, la Liceul "Liviu Rebreanu", Bistriţa, 1971-1975,**
- **Facultatea de Filologie, secţia română-engleză, Universitatea "Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, 1978-1982**
- **Bursier al "Magazine Publishers of America", iulie-septembrie 1990.**
- **Doctorand în litere, la Universitatea "Babeş-Bolyai", din Cluj-Napoca, cu o teză despre Caragiale, Cehov şi Ibsen.**
- **Masterat în ştiinţe administrative la Universitatea Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca, Facultatea de Ştiinţe Politice şi Administrative, 2004 -2005**

*

- **a fost profesor, director adjunct la Şcoala Generală Găleşti, judeţul Mureş, între 1982-1983,**
- **redactor la revista "Vatra", Târgu-Mureş, între 1983-2003,**
- **corespondent la Televiziunea Română, Bucureşti, Departamentul Emisiunilor Informative, între 1991-2003,**
- **redactor-şef la Editura Tipomur, Târgu-Mureş, între 1991-2005,**
- **redactor-şef la revista "Mondo bussines",Târgu-Mureş, în 1995,**
- **redactor cultural la cotidianul "Cuvântul liber", Târgu-Mureş, 1999 -,**
- **director la revista "Alpha", Târgu-Mureş, 1990,**
- **secretar de redacţie la revista "Societatea încotro?, Târgu-Mureş, între 1995-97,**
- **director la revista "Gura lumii",Târgu-Mureş, între 1997-1999,**
- **redactor-şef la revista "Teatru-n teatru", Târgu-Mureş, în 1998,**
- **redactor-şef la revista "Ambasador", Târgu-Mureş, între 1996-2003,**
- **coordonator al publicaţiilor "Gazeta Reghinului", 1990-, "Informaţia mureşeană", 1991-1993, "Făgurel" (revistă pentru copii) şi "Codrul Cosminului", publicaţii pentru Bucovina de Nord, tipărite la Târgu-Mureş, 1994-1998, al revistei "Comlodul", Râciu, judeţul Mureş, 2001-,**

- **cadru didactic asociat la Universitatea de Artă Teatrală Tg.-Mureş, 1998 - 2008.**
- **director al Direcţiei Judeţene pentru Cultură, Culte şi Patrimoniul Cultural Naţional Mureş, din februarie 2001.**
- **Redactor-şef al Editurii Nico, 2006**
- **publicist comentator la *Mesagerul* de Bistriţa-Năsăud, 2005,**
- **redactor-şef, fondator unic al lunarului de cultură „Vatra veche”, 2009**
- **membru în Consiliul de Administraţie al TVR, din 1995, şi membru supleant, 1997-2001,**
- **deputat în Adunarea Eparhială Ortodoxă de Alba Iulia, din 1998 - 2010, şi deputat în Adunarea Naţională Bisericească din 2002 – 2010, membru de onoare al Adunării Eparhiale de Alba, din 2010..**
- **Vicepreşedinte al Despărţământului Mureş al ASTREI. Membru al Cenaclului “Echinox”, 1978-1982,**
- **al Cenaclului revistei *Vatra*, 1981-1989,**
- **al Cenaclului “Romulus Guga”, 1984-1989,**
- **membru al Uniunii Scriitorilor din România, din 1990.**
- **A debutat cu publicistică în ziarul bistriţean *Ecoul*, şi cu poezie în revista Liceului “Liviu Rebreanu” din Bistriţa, *Zări senine*, în 1975, făcând parte dintr-un grup de poeţi tineri, între care Domniţa Petri şi Cleopatra Lorinţiu, membri ai cenaclului liceului.**
- **Şi-a continuat activitatea publicistică în timpul studenţiei la revista “Echinox”, Cluj-Napoca, unde a fost redactor, apoi secretar de redacţie, între 1978-1982.**

*

- *Muzeul de iarnă*, versuri, Ed. Dacia, 1986
- *Memoria zăpezii*, versuri, Ed. Cartea Românească, 1989
- *Jocuri încrucişate*, versuri pentru copii, Casa de editură Alpha, 1990
- *Nostalgii interzise*, versuri, Ed. Columna, 1991
- *America, partea nevăzută a lunii*, jurnal, Ed. Tipomur, 1994
- *Între lumi. Convorbiri cu N. Steinhardt*, Ed. Tipomur, 1994, ediţia a II-a, Editura Dacia, 2001, Ediţia a III-a, revăzută şi adăugită, Editura Nico, 2009
- *Anotimpul probabil*, interviuri, Ed. Tipomur, 1995
- *Casa cu idoli*, versuri, Ed. Ambasador, 1996
- *A doua Americă*, jurnal, Ed. Tipomur, 1996
- *Curs şi recurs*, interviuri, Ed. Tipomur 1997
- *Şi aşa mai departe…*, publicistică, Ed. Arhipelag, 1997
- *Oglinzi paralele*, interviuri, Ed. Ambasador, 1998

- *Lina lumina*, versuri pentru copii, Ed. Tipomur, 1999, ediţia a doua 2007, Editura Nico.
- *Babel după Babel*, interviuri, Ed. Tipomur, 2000
- *Aproape departe,* interviuri, Ed. Tipomur, 2001
- *Poduri de umbră,* versuri, ediţie bilingvă română-maghiară, Ed. Tipomur, 2001
- *Manualul de ceară,* versuri, Editura Academos, 2001
- Nicolae Băciuţ, Repere culturale mureşene, Editura Tipomur, vol I, 2001, vol.II, 2002, vol. III, 2004, vol. V, 2005, vol. VI, Editura Nico, 2010
- *Solstiţiu la Echinox,* poeme, Ed. Tipomur, 2002
- *Zona interzisă,* interviuri, Ed. Tipomur, 2003
- *Alb pe alb*, poeme, Ed. Tipomur, 2003
- *Muntele Athos din Muntele Athos*, Editura Tipomur, 2004
- *De la San Francisco la Muntele Athos,* Editura Reîntregirea, 2004
- *O istorie a literaturii române contemporane în interviuri*, vol.I, II, Editura Reîntregirea, 2005
- *Valori mureşene de patrimoniu*, documentar, Editura Tipomur 2005
- *Anotimpul din colivie*, antologie, poeme, Editura Tipomur, 2006,
- *Muntele Athos – Meteora, via Bizanţ*, Editura Tipomur, 2006, Ediţia a II-a, revăzută, Editura Dacia, 2006, ediţia a III-a, Editura Nico,2008
- *Trecut provizoriu*, publicistică, Editura Tipomur, 2006
- *Sacru şi profan în Ţara Sfântă*, Editura NICO, 2006, ediţia a II-a, Editura Dacia, 2006, ediţia a III-a, Editura Nico, 2008
- *Credinţă şi ortodoxie*, Editura Tipomur, 2006
- *Nichita Stănescu, Cu colţul inimii*, Editura NICO, 2006
- *Anotimpul din colivie/ Le saison dans la cage*, ediţie bilingvă, română – franceză (versiunea franceză şi selecţia de Mircea Bătrânu), Editura NICO, 2006
- *Literatura exilului, exilul literaturii*, Editura NICO, 2006
- *Nicu Caranica – Dincolo de noapte*, Editura NICO, 2006
- *Mihai Sin – Ierarhiile liniştii*, Editura NICO, 2006
- *Dincoace de Capitală, dincolo de provincie,* Editura NICO, 2006
- *Mănăstirea Lăpuşna, Biserica „Sf. Nicolae*”, album, Editura Nico, 2006.
- În colaborare cu Gheorghe Şincan, *Monumente de Arhitectură Bisericească, Catedrala Mare* Târgu-Mureş, album, Editura NICO, 2006,
- *Monumente de arhitectură Bisericească, Biserica de lemn „Sf. Arhanghel Mihail”Târgu-Mureş,* Editura NICO, 2006
- *Monumente de arhitectură Bisericească, Biserica de piatră „Înălţarea Domnului*”,Târgu-Mureş, Editura NICO, 2006
- Cu Dumitru şi Gabriel Fărcaş, *Monumente de Arhitectură Bisericească, Biserica din Deda*, Centenar, album, Editura NICO, 2006.

- *Umbra apei, repere critice*, Editura NICO, 2007
- *Arheologia clipei, jurnal*, Editura Nico, 2007
- *Caragiale după Caragiale. O scrisoare pierdută*, Editura NICO, 2007
- *Ferestre fără zid*, publicistică, Editura Nico, 2007,
- *Maşina de citit,* critică literară Editura Nico, 2007.
- A editat volumul *„Simpozionul Monumentele bisericeşti – mărturie de credinţă şi artă”,* Editura Nico, 2007.
- America, the Unseen Side Of the Moon”, Jurnal, Editura Nico, 2007
- *Ziduri fără ferestre***,** publicistică, Editura Nico, 2007,
- *În aşteptarea melcului*, publicistică, Editura Nico, 2008
- *Să nu uit*, antologie română, engleză, greacă, italiană, spaniolă, poeme, Editura Nico, 2008
- *Email&email*, (corespondenţă cu Mioara Kozak), Editura Nico, 2008
- *Cartea inimii***,** Editura Nico, 2007,
- *Ion Vlasiu – Dincoace de spaţiu şi timp*, Editura Nico, 2008
- cu Gh.N. Şincan, *Biserica de lemn “Sf. Arhangheli” Culpiu*, Ed. Nico, 2008
- Nicolae Băciuţ, La Răsărit de Apus, publicistică, Editura Nico, 2009
- Nicolae Băciuţ, Răzvan Ducan, „Sever Suciu – Pomul vieţii”, Editura Nico, 2009
- Nicolae Băciuţ, Înapoi, la viitor!, publicistică, Editura Nico, 2009
- Intre lumi, *Convorbiri cu N. Steinhardt*, Editura on line cartesiarte, o carte pe săptămână, 2010, Semănătorul, Editura on line, 2010
- Între lumi, *Convorbiri cu N. Steinhardt*, Semănătorul, Editura on line, 2010
- Suzana Fântânariu – *Împachetări pentru suflet,* Editura Nico, 2010
- Cu Emil Mariaşiu, volumul „*Centenarul bisricii ortodoxe Chintelnic. (1907 – 2007),* Editura Nico, 2007
- *Ceasul de flori***,** antologie de poezie târgumureşeană, Editura Tipomur, 2001
- *Îmblânzitorul de timp*, antologie de poezie mureşeană, Editura Tipomur, 2003
- A fost inclus în Antologia *Spaţii posibile*, Bistriţa, 1979
- în antologia Biblioteca *Opinia*, Iaşi, 1981
- *Caietul debutanţilor, 1980-1981*, Editura Albatros, 1983
- *Alpha ‘84*, Editura Dacia, 1984
- antologia *Cântecul patriei*, Editura Albatros, 1996
- antologia *Un sfert de veac de poezie la Sighetu Marmaţiei*, Fundaţia Luceafărul, 1998
- antologia *Eminescu pururi tânăr*, Editura Litera, 1998
- antologia *Patruzeci de poeţi bistriţeni*, Editura Aletheia, Bistriţa, 2001
- antologia *Ceasul de flori*, Editura Tipomur, Târgu-Mureş, 2001

- antologia *Cenaclul literar George Coşbuc – 30*, Editura Aletheia, Bistriţa, 2001
- Caietele de la Rohia (III): N. Steinhardt în interviuri şi în corespondenţă, Ediţie îngrijită şi note de Florian Roatis, Editura Helvetica, Baia-Mare, 2001
- antologia *Îmblânzitorul de timp*, Editura Tipomur, Târgu-Mureş, 2003
- *Antologia poeţilor ardeleni contemporani*, de Eugeniu Nistor şi Iulian Boldea, Editura Ardealul, 2003, *Poeţii revistei Echinox*, Antologie (1968-2003), vol. I, de Ion Pop, Editura Dacia 2004.
- Antologia „Moment poetic”, 25, Editura Cartier, Chişinău, 2003 (Mihai Cimpoi (prefata), **poezii** de Ioan Baba, Nicolae Băciuţ, Leo Butnaru, Iurie Colesciuc, Ion Hadârcă, Lazăr Lădariu, Vasile Romanciuc, Călina Trifan.
- ***Poeţii revistei Echinox*, Antologie (1968-2003), vol. I, de Ion Pop, Editura Dacia 2004,**
- *Antologia poeţilor tineri. 1978-1982*, realizată de regretatul Laurentiu Ulici, apărută postum, în 2005, la Editura Muzeul Literaturii Române).
- Inclus în volumul Artur Silvestri, „*Mărturisirea de credinţă literară*”, 2006
- ***Un copac de sunete – Hangok Fája,* antologie de poezie română-maghiară, Editura Charmides şi Eikon, 2006,**
- Antologia „Moment poetic”, 36, Editura Cartier, Chişinău, 2007 (Mihai Cimpoi (prefaţa), poezii de Mihai Cimpoi, Victor Adam, Nicolae Baciut, Andrei Burac, Marius Chelaru, Anatol Ciocanu, George Coanda, Nicolae Dabija, Alexandrina Dinu.)
- A fost editată lucrarea Codruţa Băciuţ, *Ludoteca*, Teste de aplicaţie de limba şi literatura română pe texte din opera scriitorului Nicolae Băciuţ, Editura Nico, 2007
- *Un copac de sunete*, antologie bilingvă română – maghiară, Editurile Charmides şi Eikon, volum şi CD, 2007

 ***Un copac de sunete – Ein baum voller klänge*, antologie de poezie română – germană, Editura Eikon, 2008,**

- *Voices of contemporary Romanian poets”, Antologie de poezie românească, ediţie bilingvă română – engleză, de Dan Brudaşcu,* Editura Sedan, 2007,
- *Antologia Scriitori bistriţeni – Bistriţa Writers,* Antologie bilingvă română-engleză, a Grupului Conexiuni. Versiunea engleză de Ani Luana, Editura George Coşbuc, 2008

 Antologia „Scriitori bistriţeni – Scrittori di Bistrita”, romană –italiană, Editura George Coşbuc, 2008, versiunea italiană de Delia Ioana Frenţiu

 Antologia „Scriitori bistriţeni – ΣΥΓΓΡΑΦΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΠΙΣΤΡΙΤΣΑ, romană – greacă, Editura George Coşbuc, 2008,

 Antologia „Scriitori bistriţeni – Escritores de Bistrita”, romană – spaniolă, Editura George Coşbuc, 2008, versiunea spaniolă de Cristina Sasu

- *Paradoxul creştin şi cartea tinereţii*, Editura Reîntregirea, 2008, volum coordonat de pr. Ilie Trif.
- I-a fost editat CD-ul "Muntele Athos din Muntele Athos", realizat de Margareta Puşcaş, la Radio Târgu-Mureş, 2005.
- I-a fost editat volumul *Pleoapa lui Homer*, 50 de poeme în lectura autorului, în colecţia "Cartea radio de poezie", Societatea Română de Radiodifuziune şi Studioul Regional de Radio Târgu-Mureş, redactor Valentin Marica.
- A fost editată lucrarea Codruţa Băciuţ, *Ludoteca*, Teste de aplicaţie de limba şi literatura română pe texte din opera scriitorului Nicolae Băciuţ, Editura Nico, 2007
- „Mamă sub pleoapă de cer", Antologie de prof.Codruţa Băciuţ, Editura Nico, 2008
- *Mireasa cuvântului*, antologie în albaneză de Baki Ymeri, Bucureşti 2009
- Antologii Conexiuni, în engleză. Italiană, spaniolă, germană
- *Al nouălea cer,* antologie a grupării de scriitori „Litera Nordului", realizată de Dumitru Munteanu, Editura George Coşbuc 2009,
- Dimitrie Poptămaş, Reflecţii despre carte, bibliotecă, lectură, Editura Nico, 2009
- *Şoaptele sufletului. Şoaptele sufletului. Pëshpëritjet e shpirtit* - Antologie poetică bilingvă – Antologji poetike, include poeţi români şi albanezi, în selecţia şi traducerea lui Baki Ymeri., Ed. UCAR, Bucureşti, 2010
- Festivalul Internaţional de Poezie Caietele Lucian Blaga, 2010
- *Boemia*, Antologie lirică a Clubului Internaţional de Cultură "Boema", Editura Nico, 2010
- Alb de duminică, Editura Nico, 2010

*

- **A fost distins cu Premiul I la Festivalul Artei şi Creaţiei Studenţeşti, Timişoara, 1979, ca membru în trupa de teatru a Casei de Cultură a Studenţilor din Cluj-Napoca,**
- **Premiul revistei "Luceafărul" la Festivalul "Baladele Dunării", Galaţi, 1979,**
- **Premiul Special al Juriului la acelaşi Festival, ediţia 1980,**
- **Premiul revistei "Luceafărul" la Festivalul de Poezie "Nicolae Labiş", Suceava, 1981,**
- **Premiul II la faza finală a Festivalului Artei şi Creaţiei Studenţeşti Suceava, 1981,**
- **Premiul revistei "Astra" la Sighetu Marmaţiei, 1982,**
- **Premiul Editurii Junimea, la Festivalul "M.Sadoveanu", Piatra Neamţ, 1982,**

- **Premiul revistei "România literară" la Festivalul "Vasile Lucaciu", Cicârlău, Maramureş, 1982.**
- **Nominalizat pentru Premiul "Oscar" în publicistică în 1991, în SUA,**
- **Premiul Societăţii Culturale "Lucian Blaga" pentru volumele "Memoria zăpezii" şi "Nostalgii interzise",**
- **Premiul pentru publicistică al Asociaţiei Scriitorilor Mureş pentru volumul "Anotimpul probabil"" 1996,**
- **Premiul "George Coşbuc" al Uniunii Scriitorilor pentru volumul "Casa cu idoli", Bistriţa, 1997,**
- **Premiul Asociaţiei Scriitorilor Mureş pentru volumul "Curs şi recurs", 1999,**
- **Premiul Asociaţiei Scriitorilor Mureş pentru volumul "Babel după Babel", 2000,**
- **volumul *Manualul de ceară*, Editura Academos, 2001, a fost inclus în Top *Cuvântul* (poezie), Revistă de cultură şi atitudine, în 2001**
- **Inclus în „*Who's Who în România*", 2002.**
- **Premiul "Superlativele anului 2005", pentru "O istorie a literaturii române contemporane în interviuri", Editura Reîntregirea, 2005.**
- **Premiul Special pentru Publicistică al Asociaţiei Scriitorilor din Târgu-Mureş, pentru volumul "O istorie a literaturii române contemporane în interviuri", 2006**
- **Diploma de Merit, acordată de Casa de Cultură „Mihai Eminescu" din Târnăveni, pentru „sprijinul permanent dat scriitorilor Cenaclului literar „Elena din Ardeal", mai 2005,**
- **Nominalizat pentru „Omul anului", secţiunea „Cultură", 2005, în judeţul Mureş.**
- **Diploma "Exemplarium" a Fundaţiei Culturale "Cezara Codruţa Marica", pentru "Înalte valori umane", 2006.**
- **Distins cu titlul de „Cetăţean de onoare al culturii", de către Trustul de presă Ambasador, 2007,**
- **Premiul I la Festivalul Naţional de Poezie "George Coşbuc" pentru volumul "Anotimpul din colivie", Bistriţa, 2007,**
- **Premiul "Maria Ivănescu" pentru traducerea în colaborare cu Alina Cadariu a piesei de teatru "Prieteni absenţi", de Alan Ayckbourn.**
- **A primit "Diplome de excelenţă" din partea consiliilor locale Reghin, Blaj, Râciu,**
- **Premiul "Mihai Eminescu" al Casei de Cultură "M. Eminescu" pentru sprijinul acordat mişcării culturale,**

- **Diploma de Merit, acordată de Casa de Cultură „Mihai Eminescu” din Târnăveni, pentru „sprijinul permanent dat scriitorilor Cenaclului literar „Elena din Ardeal”, mai 2005,**
- **şi a fost distins cu titlul de “Cetăţean de onoare” al localităţii Deleni, Mureş, pentru sprijinul acordat în promovarea valorilor ortodoxiei.**
- **Editura Nico, pe care o conduce din 2006, a fost distinsă cu Diploma de excelenţă, la a III-a ediţie a Festivalului Naţional de Teatru Profesionist, „Liviu Rebreanu”, Bistriţa, 2007**
- **Distins cu titlul de „Cetăţean de onoare al culturii”, de către Trustul de presă Ambasador, 2007,**
- **Cetăţean de onoare al oraşului Sărmaşu, 2009**

CUPRINS